CONCIONES

ET

ORATIONES

E X

HISTORICIS LATINIS

EXCERPT Æ.

Argumenta fingulis præfixa funt, quæ causam cujusque & summam ex rei gestæ occasione explicant.

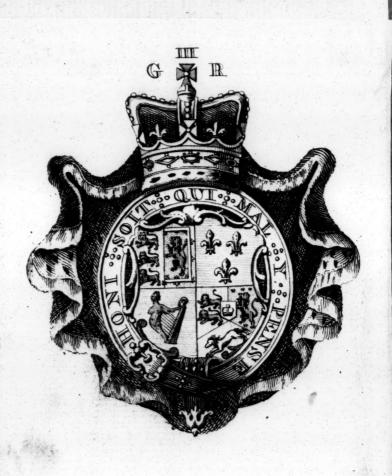
IN USUM

Scholæ Westmonasteriensis.

LONDINI:
Ex Officina Jacobi Tonson &
Johannis Watts.

M DCC XXVII.

0

pef uf

ORATIONES

EX

SALLUSTIO Collecta.

ORATIO CATILINE, quâ sui de Conjuratione consisii participes cohortatur.

SALLUST. CONJUR. CATIL.

Catilina, ubi eos, quos paulò ante fecerat sui de conjuratione consilii participes, convenisse videt, tametsi cum singulis multa sape egerat, tamen in rem fore credens universos appellare, & cohortari, in abditam partem adium secedit: atque ibi omnibus arbitris procul amotis, orationem hujuscemodi habuit.

virtus, fidesque vestra satis spectata mihi forent; nequicquam opportuna res cecidisset; spes magna dominationis in manibus frustra fuisset: neque per ignaviam, aut vana ingenia incerta pro certis captarem. Sed, quia multis & magnis tem-

pestatibus vos cognovi fortes, sidosque mihi; ed animus usus est maximum, atque pulcherrimum facinus inci-

A 2

pere;

pere; simul quia vobis eadem, quæ mihi, bona, malaque effe intellexi. Nam, IDEM velle, atque idem nolle, ea demum firma amicitia est. Sed, ego quæ mente agi avi, omnes jam anteà diversi audistis. Caterum mihi indies magis animus accenditur, cum confidero, quæ conditio vitæ futura sit, nisi nosmet ipsos vindicamus in libertatem, nam postquam Resp. in paucorum potentium jus, atque ditionem concessit; semper illis reges, tetrarchæ vectigales esse: populi, nationes, stipendia pendere: cæteri omnes, strenui, boni, nobiles, atque ignobiles, vulgus fuimus, fine gratia, fine authoritate, his obnoxii, quibus, si Resp. valeret, formidini essemus. Itaque omnis gratia, potentia, honos, divitiæ apud illos funt, aut ubi illi volunt: nobis reliquerunt pericula, repulsas, judicia, egestatem. Quæ quousque tandem patiemini, fortisimi viri? Nonne emori per virtutem prastat, quam vitam miseram, atque inhonestam, ubi aliena superbia ludibrio fueris, per dedecus amittere? Verum enimyero, prô Deûm atque hominum fidem! victoria in manu nobis est: viget ætas, animus valet: contrà, illis annis, atque divitiis, omnia consenuerunt. Tantummodo incepto opus est: catera res expediet. Etenim quis mortalium, cui virile ingenium inest, tolerare potest, illis divitias superare, quas profundant in extruendo mari, & montibus coæquandis, nobis rem familiarem etiam ad necessaria deeffe? illos binas, aut amplius domos continuare, nobis larem familiarem nusquam ullum esse? cum tabulas, figna, toreumata emunt, nova diruunt, alia ædificant: postremo omnibus modis pecuniam trahunt, vexant, tamen summa libidine divitias vincere nequeunt. At nobis est domi inopia, foris æs alienum; mala res, spes multo asperior. Denique quid reliqui habemus præter miseram animam? Quin igitur expergiscimini? En illa, illa, quam sæpe optastis, libertas, præterea divitiæ, decus, gloria in oculis fita sunt. Fortuna ea omnia victoribus præmia posuit. Res, tempus, pericula, egestas, belli

EX SALLUST. HIST.

belli spolia magnifica, magis quàm oratio mea, vos hortentur. Vel imperatore, vel milite me utimini: neque animus, neque corpus à vobis aberit. Hæc ipsa, ut spero, vobiscum unà Consul agam: nisi fortè me animus fallit, & vos servire magis, quàm imperare, parati estis.

ORATIO

Alia Ejusdem Catilinæ, qua suos milites adhortatur.

SALLUST. CONJUR. CATIL.

Sed Catilina, postquam videt montibus atque copiis hostium sese clausum, in urbe res adversas, neque suga neque prasidii ullam spem, optimum factu ratus in tali refortunam belli tentare, statuit cum Antonio quam primum conssigere. Itaque concione advocata hujuscemodi orationem habuit.

C Ompertum ego habeo, milites, verba viris virtutem non addere; neque ex ignavo strenuum, neque fortem ex timido exercitum oratione Imperatoris fieri. DUANT A cujusque animo audacia natura, aut moribus inest, tanta in bello patere solet. Quem neque gloria, neque pericula excitant, nequicquam hortere: timor animi auribus officit. Sed ego vos, quò pauca monerem, advocavi, simul uti causam consilii mei aperirem. Scitis equidem, milites, focordia, atque ignavia Lentuli, quantam ipsi nobisque cladem attulerit: quoque modo, dum ex urbe præsidia opperior, in Galliam proficisci nequiverim. Nunc verò, quo in loco res nostræ sint, juxtà mecum omnes intelligitis. Exercitus hostium duo, unus aburbe, alter à Gallia obstant. Diutius in his locis esse, si maximè animus ferat, frumenti atque aliarum rerum egestas prohibet. Quocunque ire placet, ferro iter apetiendum est. Quapropter vos moneo, uti forti, atque

A 3

parato-

parato animo fitis; & quum prælium inibitis, memineritis vos divitias, decus, gloriam, præterea libertatem, atque patriam in dextris vestris portare. Si vincimus, omnia nobis tuta erunt: commeatus abunde, municipia, atque colonia patebunt: fin metu cesserimus, eadem illa adversa fient: neque locus neque amicus quisquam teget, quem arma non texerint. Præterea, milites, non eadem nobis, & illis necessitudo impendet: nos pro patria, pro libertate, pro vità, certamus: illis supervacaneum est pro potentia paucorum pugnare. Quò audaciùs aggredimini, memores pristinæ virtutis. Licuit nobis cum summa turpitudine in exilio ætatem agere: potuistis nonnulli Romæ, amissis bonis, alienas opes spectare. Quia illa fœda, atque intoleranda viris videbantur, hæc sequi decrevistis. Si hac relinquere vultis, audacia opus est. NE-MO, nisi victor, pace bellum mutavit. Nam, in fuga falutem (perare, cum arma, quibus corpus tegitur, ab hostibus averteris, ea vero dementia est: SEMPER in pralio iis maximum est periculum, qui maxime timent: Audacia pro muro habetur. Cum vos considero, milites, & cum facta vestra æstimo, magna me spes victoriæ tenet: animus, ætas, virtus vestra me hortantur ; præterea necessirudo, que etiam timidos fortes facit. Nam- multitudo hostium ne nos circumvenire queat, prohibent angustiæ loci. Quod si virtuti vestræ fortuna inviderit, cavete, inulti animam amittatis; neu capti potius, ficuti pecora, trucidemini, quam virorum more pugnantes, cruentam atque luctuosam victoriam hostibus relinquatis.

ORATI

Legatorum C. Manlii ad Q. Marcium Regem.

SALLUST. CONJUR. CATIL.

Neque tamen Catilina furor minuebatur, sed indies plura agitare: arma per Italiam locis opportunis parare : pecuniam ne-

at-

us,

na,

illa

et,

em

pro

pro

ini,

mâ

20-

ice-

cre-

VE-

ugá

ho-

pra-

Au-

\$ 80

net:

ne-

nul-

an-

ca-

icuti

ntes,

atis.

plura peçuniam niam sua aut amicorum side sumptam mutuam Fesulas ad Manlium quendam portare, qui postea princeps suit belli faciendi. Aliquanto post: Interea Manlius in Etruria plebem sollicitare, egestate simul, ac dolore injuria, novarum rerum cupidam: quod Sylla dominatione agros bonaque omnia amiserat: praterea latr. &c. Paulo post: In quibus literis scriptum erat C. Manlium arma cepisse cum magna multitudine, antè diem VI. Kal. Novembr. Aliquanto post: Dum hac Roma geruntur, C. Manlius ex suo numero legatos ad D. Marcium regem mittit, cum mandatis hujuscemodi.

EOS hominesque testamur, Imperator, nos arma neque contra patriam cepisse, neque quo periculum aliis faceremus: sed uti corpora nostra ab injuria tuta forent; qui miseri, egentes; violentia atque crudelitate fœneratorum, plerique patria, sed omnes fama atque fortunis expertes sumus. Neque cuiquam nostrum licuit, more majorum, lege uti : neque, amisso patrimonio, corpus liberum habere: tanta fævitia fœneratorum, atque Prætoris fuit. Sæpe majores nostri miseriti plebis Romanæ, decretis suis inopiæ ejus opitulati sunt: Ac novissimè memorià nostra, propter magnitudinem æris alieni, volentibus omnibus bonis, argentum ære folutum est. Sæpe ipsa plebs, aut dominandi studio permota, aut superbia magistratuum armata, à patribus secessit. At nos non imperium, neque divitias petimus; quarum rerum causa, bella atque certamina omnia inter mortales funt; sed libertatem, quam nemo bonus, nis cum anima simul, amittit. Te, atque Senatum obtestamur, ut consulatis miseris civibus: legis præsidium, quod iniquitas Prætoris eripuit, restituatis; neve nobis eam necessitudinem imponatis, ut quæramus, quonam modo, maxime ulti sanguinem nostrum, pereamus.

A 4

ORATIO

C. CÆSARIS suam sententiam Senatui exponentis de conjurationis Catilinæ sociis, qui in custodiis tenebantur.

SALLUST. CONJUR. CATIL.

Tunc D. Junius Silanus, primus sententiam rogatus (quod eo tempore Consul designatus erat) de iis qui in custodiis tenebantur, & pratereà de L. Cassio, P. Furio, P. Umbreno, D. Annio, si deprehensi forent, supplicium sumendum decreverat. Isque postea permotus oratione C. Casaris, pedibus in sententiam Tiberii Neronis iturum se dixerat: quod de ea re, prasidiis additis, referendum esse censuerat. Sed Casar, ubi ad eum ventum est, rogatus à Consule sententiam, hujuscemodi verba loquutus est.

Mnes homines, P.C. qui de rebus dubiis consultant, ab odio, amicitià, irà, atque misericordià vacuos est decet. HAUD facile animus verum providet, ubi illa officiunt, neque quisquam omnium libidini simul & usui paruit. UBI intenderis ingenium, valet. Si libido possidet, ea dominatur; animus nibil valet. Magna mihi copia est memorandi, qui reges, atque populi, irâ, aut mifericor. diâ impulfi, malè consuluerint: sed ea malo dicere, quæ majores nostri contra libidinem animi sui, rectè atque ordine fecere. Bello Macedonico, quod cum rege Perse gessimus, Rhodiorum civitas magna, atque magnifica, quæ populi Rom. opibus creverat, infida atque adversa nobis fuit : sed postquam bello confecto, de Rhodiis consultum est, majores nostri, nequis divitiarum magis, quam injuriæ bellum incæptum diceret, impunitos eos dimisere. Item bellis Punicis omnibus, cum sæpe Carthaginenses

de

wod

odiis

Tm-

zen-

Ca-

3 fe

lum

10-

uu-

ab

de-

offi-

pa-

idet,

est

cor.

quæ

que

erse

fica,

ersa

odiis

agis,

eos

Car-

enses

thaginenses & in pace, & per inducias multa nefaria facinora fecissent, nunquam ipsi per occasionem talia fecere: magis, quid se dignum foret, quam quid in illos jure fieri posset, quærebant. Hoc item vobis providendum est, P. C. ne plus apud vos valeat P. Lentuli, & cæterorum scelus, quam vestra dignitas; non magis iræ vestræ, quam famæ consulatis. Nam si digna pœna pro factis eorum reperitur, novum confilium approbo: fin magnitudo sceleris omnium ingenia exsuperat : iis utendum Plerique eorum, censeo, quæ legibus comparata funt. qui ante me sententias dixerunt, composite, atque magnifice casum Reipub, miserati sunt : quæ belli sævitia esset, quæ victis acciderent, enumeravere : rapi virgines, pueros: divelli liberos à parentum complexu, matres familiarum pati, quæ victoribus collibuissent; fana, atque domos exspoliari; cædem, incendia fieri: postremo armis, cadaveribus, cruore, atque luctu omnia compleri. per Deos immortales, quò illa oratio pertinuit? an, uti vos infestos conjurationi faceret? scilicet quem res tanta atque tam atrox non permovit, eum oratio accendet. Non ita est: neque cuiquam mortalium injuriæ suæ parvæ videntur: multi eas gravius æquo habuere. Sed alia aliis licentia est, P.C. Qui demissi in obscuro vitam agunt, si quid iracundia deliquere, pauci sciunt; sama, atque fortuna eorum pares funt : qui, magno imperio præditi, in excelso ætatem agunt, eorum facta cuncti mortales novere. Ita in maxima fortuna minima licentia est: neque studere, neque odiffe, sed minime irasci decet. Que apud alios iracundia dicitur, ea in imperio superbia, atque crudelitas appellatur. Equidem ego fic existimo, P. C. omnes cruciatus minores, quam facinora illorum esse. Sed plerique mortales postrema meminere; & in hominibus impiis, sceleris eorum obliti, de pœnâ differunt, si ea paulo sævior fuerir. D. Silanum, virum fortem atque strenuum, certo scio, quæ dixerit, studio Reipub. dixisse, neque illum in tanta re gratiam, aut ini-A 5 micitias. micitias exercere: eos mores, eamque modestiam viri cognovi. Verum fententia ejus mihi non crudelis, (quid enim in tales homines crudele fieri potest?) sed aliena à Repub. nostra videtur. Nam profecto aut metus, aut injuria te subegit, Silane, Consulem delignatum, genus pænæ novum decernere. De timore, supervacaneum est disserere: cum perfertim diligentia clarissimi viri Consulis, tanta præsidia sint in armis. De poena possum equidem dicere id, quod res habet, in luctu, atque miseriis mortem arumnarum requiem, non cruciatum effe; eam cuntta mortalium mala dissolvere; ultra neque cura neque gaudio locum esse: sed, per Deos immortales, quamobrem in sententiam non addidisti, uti prius verberibus in eos animadverteretur? An, quia lex Porcia vetat? at aliæ leges item condemnatis civibus non animam eripi, sed exilium permitti jubent. an, quia gravius est verberari, quam necari? Quid autem acerbum, aut nimis grave est in homines tanti facinoris convictos? Sin, quia levius est; qu'i convenit in minore negotio legem observare, cum cam in majore neglexeris? At enim quis reprehendet, quod in parricidas Reip. decretum erit? tempus, dies, fortuna, cujus libido gentibus moderatur. Illis merito accidet, quidquid evenerit. Cæterum vos, P. C. quid in alios statuatis, considerate. Omnia mala exempla ex bonis initiis orta funt : sed ubi imperium ad ignaros, aut minus bonos pervenit, novum illud exemplum ab dignis, & idoneis, ad indignos & non idoneos transfertur. Lacedæmonii, pervictis Atheniensibus, triginta viros imposuere, qui Rempub. eorum tractarent. Hi primo cœpere pessimum quemque, & omnibus invisum indemnatum necare. Ea populus lætari, & meritò dicere fieri. Post, ubi paulatim licentia crevit, juxta bonos & malos libidinosè interficere, cæteros metu terrere. Ita civitas, servitute oppressa, stultæ lætitiæ graves pænas dedit. Nostrå memoriâ victor Sylla, cum Damasippum, & alios ejusmodi, qui malo Reipub. creverant, jugulari jussit, quis non factum

iri

ud

1a

ut

us

ft:

u-

u-

iis

m

we

m

DS

e-

i-

m

-

uî

n

d

a,

t,

25

į-

16

-

)•

11

n

2

-

.

-

.

-

9

3

factum ejus laudabat? homines scelestos, & factiosos, qui seditionibus Remp. exagitaverant, merito necatos aiebant. Sed ea res magnæ initium cladis fuit. Nam uti quisque domum, aut villam, postremo aut vas, aut vestimentum alicujus concupiverat, dabat operam, ut is in proscriptorum numero esset. Ita illi, quibus Damasippi mors lætitiæ fuerat, paulo post ipsi trahebantur; neque prius finis jugulandi fuit, quam Sylla omnes suos divitiis explevit. Atque ego hoc non in M. Tullio, neque his temporibus vereor : sed in magna civitate multa & varia ingenia funt. potest alio tempore, alio Consule, cui item exercitus in manu fit, falsum aliquid pro vero credi. ubihoc exemplo, per Senatus decretum, Conful gladium eduxerit; quis illi finem statuet, aut quis moderabitur? Majores nostri, P. C. neque consilii neque audaciæ unquam eguere: neque superbia obstabat, quo minus instituta aliena, si modò proba erant, imitarentur. Arma atque tela militaria à Samnitibus, infignia magistratuum à Tuscis pleraque sumpserunt: Postremo, quod ubique apud focios, aut hostes idoneum videbatur, cum summo studio domi exequebantur: Imitari, quam invidere bonis, malebant. Sed eodem illo tempore Græciæ morem imitati, verberibus animadvertebant in cives, de condemnatis summum supplicium sumebant. Postquam Respublica adolevit, & multitudine civium factiones valuere, eircumveniri innocentes, aliaque hujuscemodi fieri coepere. Tunc lex Porcia, aliæque leges paratæ funt, quibus legibus exilium damnatis permissum est. Hanc ego caufam, P. C. quo minus confilium novum capiamus, in primis magnam puto. Profecto virtus, atque sapientia major in illis fuit, qui ex parvis opibus tantum imperium fecere, quam in nobis, qui ea bene parta vix retinemus. Placet igitur eos dimitti, & augere exercitum Catilinæ? Minime: sed ita censeo; publicandas eorum pecunias; eos in vinculis habendos per municipia, quæ maxime opibus valent: neu quis de iis postea ad Sena-

12 ORATIONES

tum referat, neve cum populo agat : qui aliter fecerit, Senatum existimare, eum contra Rempub. & salutem omnium facturum.

ORATIO

M. Porcii Catonis proximè præcedenti orationi C. Cæsaris respondens.

SALLUST. CONJUR. CATIL.

Postquam Casar dicendi sinem fecit, cateri verbo, alius alii variè assentiebantur. At M. Porcius Cato rogatus sententiam, hujuscemodi orationem habuit.

Onge mihi alia mens est, P. C. cum res atque pericula nostra considero, & cum sententias nonnullorum mecum ipse reputo. Illi mihi disseruisse videntur de pœna eorum, qui patriæ, parentibus, aris, atque focis fuis bellum paravere: res autem monet, cavere ab illis magis, quam, quid in illos statuamus, consultare. Nam cætera maleficia tum persequare, ubi facta sunt: hoc, nisi provideris, ne accidat; ubi evenit, frustra judicia implores. Capta urbe, nihil fit reliqui victis. Sed per deos immortales, vos ego appello, qui semper domos, villas, figna, tabulas vestras pluris, quam Rempublicam fecistis: si ista, cujuscumque modi sint, quæ amplexamini, retinere, si voluptatibus vestris otium præbere vultis: expergiscimini aliquando, & capessite Rempub. Non nunc agitur de vectigalibus, neque de sociorum injuriis: libertas, & anima nostra in dubio est. Sæpenumero, P. C. multa verba in hoc ordine feci : sæpe de luxuria atque avaritia nostrorum civium questus sum; multosque mortales ea causa advorsos habeo. Qui mihi, atque animo meo nullius unquam delicti gratiam fecissem, haud facilè alterius libidini malefacta condonabam. Sed ea tametsi

vos parvi pendebatis; tamen Respub. firma erat: opulentia negligentiam tolerabat. Nunc vero non id agitur, bonisne, an malis moribus vivamus; neque, quantum, aut quam magnificum imperium populi Romani fit: sed, hæc cujuscumque modi videntur, nostra, an, nobiscum una, hostium futura sint. Hic mihi quisquam mansuetudinem & misericordiam nominat? Jampridem equidem nos vera rerum vocabula amisimus, quia bona aliena largiri, liberalitas: malarum rerum audacia, fortitudo vocatur: eo Respub. in extremo fita est. Sint sanc, quoniam ita se mores habent, liberales ex sociorum fortunis, fint misericordes in furibus ærarii; ne illis sanguinem nostrum largiantur, &, dum paucis scelestis parcunt, bonos omnes perditum eant. Bene & composite C. Cæsar paulo ante in hoc ordine de vitâ & morte disseruit : credo, falsa existimans ea, quæ de inferis memorantur, diverso itinere malos à bonis loca tetra, inculta, fœda atque formidolosa habere. Itaque censuit pecunias eorum publicandas, ipsos per municipia in custodiis habendos; videlicet, timens, ne si Romæ sint, aut à popularibus conjurationis, aut à multitudine conducta, per vim eripiantur. Quasi vero mali, atque scelesti tantummodo in urbe, & non per totam Italiam fint; aut non ibi plus poffit audacia, ubi ad defendendum opes minores funt. Quare vanum equidem hoc confilium est, si periculum ex illis metuit. fin in tanto omnium metu folus non timet; eò magis refert, me mihi, atque vobis timere. cum de P. Lentulo, cæterisque statuetis, pro certo habetote vos simul de exercitu Catilinæ, & de omnibus conjuratis decernere. Quantò vos attentius ea agetis, tantò illis animus infirmior erit : si paululum modò vos languere viderint, jam omnes feroces aderunt. Nolite existimare, majores nostros armis Rempub. ex parva magnam fecisse: Si ita res esset, multò pulcherrimam eam nos haberemus; quippe fociorum, atque civium, præterea armorum, atque equorum major copia nobis, quam illis est.

em

rit.

ni

alii en-

riultur foil-

m ifi o-

as, is:

rnc r-C.

ro lè fi

05

nic

ftr

ter

un

ho

po

in

ir

est. Sed alia fuere, quæ illos magnos fecere, quæ nobis nulla funt; domi industria, foris justum imperium; animus in consulendo liber, neque delicto neque libidini obnoxius. Pro his nos habemus luxuriam atque avaritiam; publice egestatem, privatim opulentiam : laudamus divitias, sequimur inertiam: inter bonos & malos nullum discrimen est: omnia virtutis præmia ambitio possidet. Neque mirum; ubi vos separatim sibi quisque confilium capitis, ubi domi voluptatibus, hic pecuniæ, aut gratiæ servitis, eo fit, ut impetus fiat in vacuam Rempub. Sed ego hæc omitto. Conjuravere cives nobilissimi patriam incendere. Gallorum gentem, infestisfimam nomini Romano, ad bellum arcessunt : dux hostium cum exercitu supra caput est. vos cunctamini etiam nunc, & dubitatis, quid intra mœnia deprehensis hostibus faciatis? Misereamini, censeo: deliquere homines adolescentuli per ambitionem: atque etiam armatos dimittatis. Næ ista vobis mansuetudo, & misericordia, si illi arma ceperint, in miseriam vertet; Scilicet res ipsa aspera est: sed vos non timetis eam. Immo vero maxime; sed inertia, & mollitia animi alius alium expectantes cunctamini, videlicet diis immortalibus confisi, qui hanc Remp. in maximis fæpe periculis servavere. Non votis neque suppliciis muliebribus auxilia deorum parantur; vigilando, agendo, bene consulendo, prosperè omnia cedunt: ubi socordia te, atque ignavia tradideris, nequicquam Deos implores: irati infestique sunt. Apud majores nostros Aulus Manlius Torquatus bello Gallico filium suum, quod is contra imperium in hostem pugnaverat, necari justit, atque ille egregius adolescens immoderatæ fortitudinis morte pœnas dedit: vos, de crudelissimis parricidis quid statuatis, cunctamini? Videlicet vita cætera eorum huic sceleri obstat. Verum parcite dignitati Lentuli, si ipse pudicitiæ, si famæ suæ, si diis, aut hominibus unquam ullis pepercit. Ignoscite Cethegi adolescentiæ; nili iterum jam patriæ bellum fecit. Nam quid ego de Gabinio,

EX SALLUST. HIST.

no-

m;

lini

ari-

da-

los

tio

if-

H-

m

0-

if-

0-

cis

es i-

G

à

nio, Statilio, Cepario loquar? quibus si quidquam pensi unquam suisset, non ea consilia de Rep. habuissent. Postremo, P. C. si mehercle peccato locus esset, facile paterer vos ipsa re corrigi, quoniam verba contemnitis; sed undique circumventi sumus: Catilina cum exercitu in faucibus urget: alii intra mœnia atque in sinu urbis sunt hostes, neque parari, neque consuli quidquam occultè potest: quo magis properandum est. Quare ego ita censeo; cum nesario consilio sceleratorum civium, Respub, in maxima pericula venerit, hique indicio T. Vulturtii, & legatorum Allobrogum convicti, consessique sint, cædem, incendia, aliaque se sœda atque crudelia facinora in cives, patriamque paravisse; de consessis, sicuti de manisestis rerum capitalium, more majorum supplicium sumendum.

ORATIO

MICIPS & REGIS ad Jugurtham, qua eum officii sui admonet, finem vitæ sibi adesse intelligens.

SALLUST. IN BELLO JUGURTH.

Igitur rex Micipsa, ubi ea qua famà acceperat, Jugurtham bello Numantino in tantam claritudinem pervenisse ut Romanis vehementer carus esset, ex literis
imperatoris ita esse cognovit, sum virtute tum gratià
viri permotus, sexit animum suum, & Jugurtham benessciis vincere aggressus est, statimque eum adoptavit,
& testamento pariter cum filiis haredem instituit: cum
antea sibi ab eo timens, ideo illum Numidis quos in
Hispaniam mittebat præsecisset, quod in eo bello facile occasurum speraret. Sed ipse paucos post annos morbo atque atate confectus, cum sibi sinem vita adesse intelligeret, coram amicis, & cognatis, itemque Adherbale & Hiempsale siliis, hujuscemodi verba cum Jugurthà fertur habuisse.

Parvum

P Arvum ego te, Jugurtha, amisso patre, sine spe, si ne opibus in meum regnum accepi, existimans non minus me tibi, quam liberis (si genuissem) ob beneficia carum fore. Neque ea res falsum me habuit: nam ut alia magna, & egregia tua facta omittam, novissimè rediens Numantia, me regnumque meum gloria honoravisti, tuâque virtute nobis Romanos ex amicis amicissimos fecisti: În Hispania nomen familiæ nostræ renovasti: postremo, quod difficillimum inter mortales est, gloria invidiam vicisti. Nunc, quoniam mihi natura finem vitæ facit per hanc dextram, per regni fidem moneo, obtestorque te, ut hos, qui tibi genere propinqui, beneficio meo fratres sunt, caros habeas: nec malis alienos adjungere, quam sanguine conjunctos retinere. NON exercitus neque thefauri, prasidia regni sunt, verum amici. Quos neque armis cogere, neque auro parare queas, officio & fide parantur. Quis autem amicior quam frater fratri? aut quem alienum fidum invenies, si tuis hostis fueris? Equidem ego regnum vobis trado firmum, si boni eritis : sin mali, imbecillum. NAM concordia res parva crescunt discordià maxima dilabuntur. Caterum ante hos te, Jugurtha, quia ætate, & sapientia prior es, ne aliter quid eveniat, providere decet. NAM in omni certamine, qui opulentior est, etiamsi accipit injuriam, tamen quia plus potest, facere videtur. Vos autem Adherbal & Hiempfal, colite & observate talem hunc virum: imitamini virtutem, & enitimini; ne ego meliores liberos sumpfisse videar, quam genuisse.

ATIO R

e, fi s non

eficia

m ut

iè re. nora-

ciffi. afti:

â in-

Vitæ

ob.

nefiad-

ON

mici.

of-

ater

offis

boni

rue

nte

ne

er-

zen

8

ta-

OS

ADHERBALIS AD SENATUM Rom. qua se à Jugurtha regno fortunisque omnibus expulsum queritur.

SALLUST. IN BELLO JUGURTH.

Igitur ubi legati à Jugurtha cum argento & auro multo Romam missi satis confidunt, die constituto Senatus utrisque datur. Tum Adherbalem hoc modo loquutum accepimus.

Atres conscripti, Micipsa pater meus moriens mihi præcepit, ut regni Numidiæ tantummodo procurationem existimarem meam, cæterum jus & imperium ejus penes vos esse: simul eniterer domi, militiæque quam maximo usui esse populo Romano: vos mihi cognatorum, vos in locum affinium ducerem: fi ea fecissem, in vestra amicitia exercitum, divitias, munimenta regni me habiturum. Quæ præcepta patris mei cum agitarem, Jugurtha, homo omnium, quos terra sustinet, sceleratissimus, contempto imperio vestro, Masinissa me nepotem, etiam à stirpe socium atque amicum pop. Rom. regno fortunisque omnibus expulit. Atque ego, P. C. quoniam eò miseriarum venturus eram, vellem, potius ob mea, quam ob majorum meorum beneficia, posse me à vobis auxilium petere, ac maximè deberi mihi beneficia à pop. Rom. quibus non egerem; secundum ea, si desideranda erant, uti debitis uterer. Sed quoniam parum tuta per se ipsa probitas est; neque mihi in manu fuit, Jugurtha qualis foret, ad vos confugi, P. C. quibus, quod mihi miserrimum est, cogor prius oneri, quam usui esse. Cæteri reges, aut bello victi in amicitiam à vobis recepti sunt, aut in suis dubiis rebus societatem vestram

oti

du

rat

alt

qu

ex

fr

er

al

a

2

g

vestram appetiverunt. Familia nostra cum pop. Rom. bello Carthaginiensi amicitiam instituit, quo tempore magis fides ejus, quam fortuna pendenda erat. Quorum progeniem vos, P. C. nolite pati me nepotem Masinista frustra à vobis auxilium petere. Si ad impetrandum nihil causæ haberem, præter miserandam fortunam; quòd paulo ante rex genere, famâ atque copiis potens, nunc deformatus ærumnis, inops, alienas opes exspecto: tamen erat majestatis populi Romani prohibere injuriam; neque pati cujusquam regnum per scelus crescere. Verum ego iis finibus ejectus fum, quos majoribus meis pop. Rom. dedit: unde pater & avus meus unà vobiscum expulere Syphacem, & Carthaginienses. Vestra beneficia mihi erepta sunt, P. C. vos in mea injuria despecti estis. Eheu me miserum! Huccine, Micipsa pater, beneficia tua evalere, uti quem tu parem cum liberis tuis, regnique participem fecisti, is potissimum stirpis tux extinctor sit? Nunquamne ergo familia nostra quieta erit? semperne in sanguine, ferro, fuga versabimur? Dum Carthaginienses incolumes fuere, jure omnia sæva patiebamur. hostes ab latere: vos amici procul ; spes omnis in armis erat. Postquam illa pestis ex Africa ejecta est, læti pacem agitabamus: quippe, quêis hostis nullus erat, nisi forte quem vos justissetis. Ecce autem ex improviso Jugurtha, intoleranda audacia, scelere, atque superbia sese efferens, fratre meo, atque eodem propinquo suo interfecto, primum, regnum ejus sceleris sui prædam fecit: post, ubi me iisdem dolis nequit capere, nihil minus quam vim aut bellum expectantem in imperio vestro, (sicuti videtis) extorrem patria, domo inopem, & coopertum miseriis effecit, ut ubivis tutius, quam in meo regno essem. Ego sic existimabam, P.C. uti prædicantem audiveram patrem meum; qui vestram amicitiam diligenter colerent, eos multum laborem fuscipere, cæterum ex omnibus maximè tutos esse. Quod in familia nostra fuit, præstitit, ut in omnibus bellis adesset vobis: nos uti per otium

om.

pore

rum

niffæ

ni-

luod

unc

ta-

ne-

um

op.

ex-

icia

dis.

cia

ni-

tor

m-

ar-

04-

in

ft,

at,

fo

·fe

r-

t:

n

ti

n

C-

r

K

otium tuti simus, in manu vestra est, P. C. Pater nos duos fratres reliquit: tertium Jugurtham beneficiis suis ratus est nobis conjunctum fore. Alter corum necatus, alter ipse ego manus impias vix effugi. Quid agam? aut quo potiffimum infelix accedam? generis præfidia omnia extincta funt: pater, uti necesse erat, naturæ concessit: fratri, quem minimè decuit, propinquus per scelus vitam eripuit: affines, amicos, propinquos cæteros meos, alium alia clades oppressit: capti ab Jugurtha, pars in crucem acti, pars bestiis objecti sunt: pauci, quibus relicta est anima, clausi in tenebris cum mœrore & luctu, morte graviorem vitam exigunt. Si omnia, quæ aut amili, aut ex necessariis advorsa facta sunt, incolumia manerent: tamen, si quid ex improviso mali accidisset, vos implorarem, P. C. quibus pro magnitudine imperii, jus & injurias omnes curæ esse decet. Nunc vero exul patria, domo, solus, atque omnium honestarum rerum egens, quò accedam aut quos appellem? nationefne, an reges, qui omnes familiæ nostræ ob vestram amicitiam infesti sunt? an quoquam mihi adire licet, ubi non majorum meorum hostilia monimenta plurima sint? an quisquam nostri misereri potest, qui aliquando vobis hostis fuit? Postremo, Masinissa nos ita instituit, P. C. ne quem coleremus, nisi pop. Rom. ne societates, ne fœdera nova acciperemus: abunde magna præfidia nobis in vestra amicitia fore: si huic imperio fortuna mutaretur, una occidendum nobis esse. Virtute, ac diis volentibus magni estis & opulenti: omnia secunda, & obedientia sunt, quo facilius sociorum injurias curare licet. Tantum illud vereor, ne quos privata amicitia Jugurthæ, parum cognita, transversos agat: quos ego audio summa ope niti, ambire, fatigare vos fingulos, ne quid de absente, incognitâ causa, statuatis: fingere me verba, & fugam fimulare, cui licuerit in regno Quod utinam illum, cujus impio facinore in has miserias projectus sum, eadem hæc simulantem videam: & aliquando aut apud vos, aut apud Deos immortales

dec

per

pol

ient

icul

is a

OTU

enf

COLL

urg

via

libe

ver

tur

ma

hil

m gr

gr

Ca

fi

ni

mortales rerum humanarum cura oriatur: ut ille, qui nunc sceleribus suis ferox atque praclarus est, omnibus malis excruciatus, impietatis in parentem nostrum, fratris mei necis, mearumque miseriarum graves pœnas reddat. Jamjam, frater animo meo carissime, quanquam tibi immaturo, &, unde minimè decuit, vita erepta est, tamen latandum magis, quam dolendum puto casum tuum: non enim regnum, sed fugam, exilium, egestatem, & has omnes, que me premunt arumnas, cum anima simul ami-At ego infelix in tanta mala præcipitatus, pulsus ex patrio regno, rerum humanarum spectaculum prabeo: incertus quid agam, tuasne injurias persequar, ipse auxilii egens, an regno consulam, cujus vitæ, necisque potestas ex opibus alienis pendet. Utinam, emori, fortunis meis honestus exitus effet: ne vivere contemptus viderer, si defessus malis injurize concessissem. Nunc quoniam neque vivere lubet, neque mori licet fine dedecore, P. C. per vos, per liberos, atque parentes vestros, per majestatem populi Romani, subvenite misero mihi, ite obviam injuria, nolite pati regnum Numidiæ, quod vestrum est, per scelus, & sanguinem familiæ nostræ tabescere.

ORATIO

C. MEMMII AD QUIRITES, quâ eos ad vindicandum in Jugurtham, qui Adherbalem necaverat, & in socios ejus sceleris, hortatur.

SALLUST. IN BELLO JUGURTH.

At C. Memmius, inter dubitationem & moras Senatus, concionibus populum ad vindicandum hortari: monere Remp. ne libertatem suam desererent: multa superba & crudelia facinora nobilitatis ostendere: prorsus intentus, omni modo plebis animum accendebat. Sed quoniam ea tempestate Roma Memmii facundia clara pollensque fuit, decere

EX SALLUST. HIST.

qui

bus fra-

nas

2m

eft,

m: bas

ni-

ex in-

ilii

tas

eis

fi

e-

C.

3-

m

A,

1-

decere existimavi unam ex tam multis orationem ejus perscribere. Ac potissimum ea dicam que in concione post reditum Bestie hujuscemodi verbis disseruit.

M Ulta me dehortantur à vobis, Quirites, ni studium Reip. omnia superet; opes factionis, vestra paientia, jus nullum; ac maxime quod innocentia plus peiculi, quam honoris eft. Nam illa quidem piget dicere, his annis quindecim, quam ludibrio fueritis superbiæ pauorum; quàm fœdè, quamque inulti perierint vestri deensores; ut vobis animus ab ignavia, atque socordia corruptus sit: qui ne nunc quidem, obnoxii inimicis exurgitis, atque etiam nunc timetis eos, quibus vos decet terrori esse. Sed quanquam hæc talia sunt : tamen, obviam ire factionis potentia, animus subegit. Certe ego ibertatem, quæ mihi à parente meo tradita est, experiar: verum id frustra, an ob rem faciam, in vestra manu situm est, Quirites. Neque ego vos hortor, quod sæpe majores vestri fecere, uti contra injurias armati eatis. nihil vi, nihil secessione opus est: necesse est, suomet ipsi more præcipites eant. Occiso Tib. Graccho, quem regnum parare aiebant, in plebem Romanam quæstiones graves habitæ funt. Post C. Gracchi, & M. Fulvii cædem, item ordinis vestri multi mortales in carcere necati sunt. Utriusque cladis non lex, verum libido eorum finem fecit. Sed sane fuerit regni paratio, plebi sua restituere, quicquid fine sanguine civium ulcisci nequitur, jure factum sit. Superioribus annis taciti indignabamini ærarium expilari; reges, & populos liberos paucis nobilibus vectigal pendere; penes eosdem & summam gloriam, & maximas divitias esse; tamen hæc talia facinora impune suscepisse, parum habuere: Itaque postremò leges, majestas vestra, divina & humana omnia hostibus tradita sunt. Neque eos, qui ea fecere, pudet aut pœnitet: sed incedunt per ora vestra magnifici, sacerdotia, & consulatus, pars triumphos suos ostentantes: perinde quasi

00

21

beb

is '

git

en,

ves

ricier

tis

ciu

mane

ant

nč

le :

eftr

fin

uar

m

er

int

err

reftr

fi

eliq

0

rp

ne

d

ea bonori, non prede, habeant. Servi ere parati injusta imperia dominorum non perferunt : vos, Quirites, imperio nati, æquo animo servitutem toleratis? At qui sunt hi, qui Rempub. occupavere? homines sceleratissimi, cruentis manibus, immani avaritia, nocentissimi, idemque superbissimi, quibus fides, decus, pietas, postremo honesta atque inhonesta omnia quastui sunt. Pars corum occidisse tribunos plebis, alii quæstiones injustas, plerique cædem in vos fecisse, pro munimento habent. Ita, quam quisque pessime fecit, tam maxime tutus est: metum à scelere suo ad ignaviam vestram transtulere : quos omnes eadem cupere, eadem odisse, eadem metuere in unum coegit. Sed hæc inter bonos amicitia, inter malos factio est. Quod si vos tam libertatis curam haberetis, quam illi ad dominationem accensi sunt; profectò neque Respub. ficuti nunc, vastaretur, & beneficia vestra penes optimos, non audacissimos, forent. Majores vestri parandi juris, & majestatis constituendæ gratia, bis per secessionem armati Aventinum montem occupavere : vos pro libertate, quam ab illis accepistis, nonne summa ope nitemini? atque eo vehementiùs, quo majus dedecus est parta amittere, quam omnino non paravisse? Dicet aliquis, Quid igitur censes? Vindicandum in cos, qui hosti prodidere Rempub. non manu, neque vi; quod magis, vos fecisse, quam illis accidisse, indignum est; verum quæstionibus, & indicio ipsius Jugurthæ; qui si dediticius est, profectò justis vestris obediens erit : sin ea contemnit, scilicet æstimabitis, qualis illa pax, aut deditio fit, ex qua ad Jugurtham scelerum impunitas, ad paucos potentes maximæ divitiæ, ad Rempub. damna, atque dedecora pervenerint. Nisi forte nondum etiam vos dominationis eorum satietas tenet : & illa, quam hæc tempora, magis placent, cum regna, provinciæ, leges, jura, judicia, bella, atque paces; postremo divina, & humana omnia penes paucos erant: vos autem, hoc est, pop. Rom. invicti ab hostibus, imperatores omnium gentium, fatis habet

bebatis animam retinere. Nam servitutem quidem nis vestrûm audebat recusare? Atque ego tametsi viro agiciosissimum existimo impune injuriam accepisse; taen, vos hominibus sceleratissimis ignoscere, quoniam ves sunt, æquo animo paterer, nisi misericordia in perciem casura esset. Nam & illis, quantum importuniatis habent, parum est impune malè fecisse, nisi deinde ciundi licentia eripitur: & vobis æterna solicitudo reanebit, cum intelligetis aut serviendum esse, aut per anus libertatem retinendam. Nam fidei quidem, aut ncordiæ quæ spes est? Dominari illi volunt, vos liberi le : facere illi injurias, vos prohibere : postremo sociis stris veluti hostibus, hostibus pro sociis utuntur. Pofine in tam diversis mentibus pax, aut amicitia esse? uare moneo, hortorque vos, ne tantum scelus impunim omittatis. Non peculatus ærarii factus est, neque r vim fociis ereptæ pecuniæ, quæ quanquam gravia nt, tamen consuetudine jam pro nihilo habentur. Hosti errimo prodita Senatûs authoritas, proditum imperium strum : domi, militiæque Resp. venalis fuit. Quæ si quæsita erunt, nisi vindicatum in noxios, quid erit liquum, nisi ut illis, qui ea fecere, obedientes vivamus? AM impune qualibet facere, id est regem esse. Neque go vos, Quirites, hortor, uti jam malitis cives vestros rperam, quam recte fecisse: sed ne ignoscendo malis, nos perditum eatis. Ad hoc, in Repub. multo prastat, neficii, quam maleficii, immemorem esse. Bonus tanmmodo segnior fit, ubi negligas: at malus improbior. d hoc, si injuriæ non sint, haud sæpe auxilii egeas.

22

ea bonori, non prede, habeant. Servi ere parati injusta imperia dominorum non perferunt : vos, Quirites, imperio nati, aquo animo servitutem toleratis? At qui sunt hi, qui Rempub. occupavere? homines sceleratissimi, cruentis manibus, immani avaritia, nocentissimi, idemque superbissimi, quibus fides, decus, pietas, postremò honesta atque inhonesta omnia quastui sunt. Pars corum occidisse tribunos plebis, alii quæstiones injustas, plerique cædem in vos fecisse, pro munimento habent. Ita, quam quisque pessime fecit, tam maxime tutus est: metum à scelere suo ad ignaviam vestram transfulere : quos omnes eadem cupere, eadem odisse, eadem metuere in unum coegit. Sed hac inter bonos amicitia, inter malos factio est. Quod si vos tam libertatis curam haberetis, quam illi ad dominationem accensi sunt; profectò neque Respub. sicuti nunc, vastaretur, & beneficia vestra penes optimos, non audacissimos, forent. Majores vestri parandi juris, & majestatis constituendæ gratia, bis per secessionem armati Aventinum montem occupavere : vos pro libertate, quam ab illis accepistis, nonne summa ope nitemini? atque eo vehementiùs, quo majus dedecus est parta amittere, quam omnino non paravisse? Dicet aliquis, Quid igitur censes? Vindicandum in eos, qui hosti prodidere Rempub. non manu, neque vi; quod magis, vos fecisse, quam illis accidisse, indignum est; verum quæstionibus, & indicio ipsius Jugurthæ; qui si dediticius est, profectò justis vestris obediens erit : sin ea contemnit, scilicet æstimabitis, qualis illa pax, aut deditio fit, ex qua ad Jugurtham scelerum impunitas, ad paucos potentes maximæ divitiæ, ad Rempub. damna, atque dedecora pervenerint. Nisi forte nondum etiam vos dominationis eorum satietas tenet : & illa, quam hæc tempora, magis placent, cum regna, provinciæ, leges, jura, judicia, bella, atque paces; postremo divina, & humana omnia penes paucos erant: vos autem, hoc est, pop. Rom. invicti ab hostibus, imperatores omnium gentium, satis habeabel quis lagi men ives nicie atis

> nan nan ond fle efti eftin

> > Qual um er unt ceri

l A go err

eni

Ad

ifi

abebatis animam retinere. Nam servitutem quidem uis vestrûm audebat recusare? Atque ego tametsi viro agitiofissimum existimo impune injuriam accepisse; tanen, vos hominibus sceleratissimis ignoscere, quoniam cives sunt, æquo animo paterer, nisi misericordia in perniciem casura esset. Nam & illis, quantum importuniatis habent, parum est impune malè fecisse, nisi deinde aciundi licentia eripitur: & vobis æterna folicitudo renanebit, cum intelligetis aut serviendum esse, aut per nanus libertatem retinendam. Nam fidei quidem, aut oncordiæ quæ spes est? Dominari illi volunt, vos liberi sse: facere illi injurias, vos prohibere: postremo sociis estris veluti hostibus, hostibus pro sociis utuntur. Poestne in tam diversis mentibus pax, aut amicitia esse? Quare moneo, hortorque vos, ne tantum scelus impunium omittatis. Non peculatus ærarii factus est, neque er vim fociis ereptæ pecuniæ, quæ quanquam gravia unt, tamen consuetudine jam pro nihilo habentur. Hosti cerrimo prodita Senatus authoritas, proditum imperium estrum : domi, militiæque Resp. venalis fuit. Quæ isi quæsita erunt, nisi vindicatum in noxios, quid erit eliquum, nisi ut illis, qui ea fecere, obedientes vivamus? NAM impune qualibet facere, id est regem esse. Neque go vos, Quirites, hortor, uti jam malitis cives vestros erperam, quam recte fecisse: sed ne ignoscendo malis, onos perditum eatis. Ad hoc, in Repub. multo prastat, eneficii, quam maleficii, immemorem esse. Bonus tanummodo segnior fit, ubi negligas: at malus improbior. Ad hoc, si injuriæ non sint, haud sæpe auxilii egeas.

ORATIO

MARII AD QUIRITES, de se, & de ea quam parabat in Africam expeditione.

SALLUST. IN BELLO JUGURTH.

Nam Marius, postquam omnibus que postulaverat decretis, milites scribere vult, hortandi causa, simul & nabilitatem, ut consueverat, exagitandi, concionem populi advocavit : deinde hoc modo disferuit.

Cio ego, Quirites, plerosque non iisdem artibus imperium à vobis petere, & postquam adepti sunt, gerere: primò industrios, supplices, modicos esse; deinde per ignaviam & superbiam atatem agere : sed mihi contrà videtur. Nam quo universa Resp. pluris est quam confulatus aut Prætura, eò majore cura illam administrari, quam hæc peti debere. Neque me fallit, quantum cum vestro beneficio maximo negotii sustineam. Bellum parare, fimul & ærario parcere, cogere ad militiam eos, quos nolis offendere; domi forisque omnia curare; & ea agere inter invidos, occursantes, factiosos; opinione, Quirites, asperius est. Ad hoc, alii si deliquêre, vetus nobilitas, majorum fortia facta, cognatorum & affinium oper, multæ clientelæ, omnia hæc præsidio adsunt : mihi spes omnes in memet sita: quas necesse est & virtute & innocentia tutari : nam alia infirma sunt. Et illud intelligo, Quirites, omnium ora in me conversa esse, æquos, bonosque favere; quippe benefacta mea Reip. procedunt: nobilitatem locum invadendi quærere. Quo mihi acrius adnitendum est, ut neque vos capiamini, & illi frustra fint. Ita ad hoc atatis à pueritià fui, ut omnes labores & pericula consueta habeam. Quæ ante vestra beneficia gratuito faciebam, ea utì acceptâ mercede deseram, non

eft

A C era

ui x

un

uli are

ut C

tan

que

eve

tor qua

mi

nat

pri

per

Tole

ris

an

illo

QI

cx

fi

an

ni

m

Cr

qı

fu

fi

EX SALLUST. HIST. 25

t consilium, Quirites. Illis difficile est in potestatibus temerare, qui per ambitionem sese probos simulavêre : mibi, ui omnem atatem in optimis artibus egi, bene facere jam x consuetudine in naturam vertit. Bellum me gerere um Jugurthâ justistis : quam rem nobilitas ægerrimè ulit. Queso, reputate cum animis vestris, num id muare melius sit, si quem ex illo globo nobilitatis ad hoc, ut illud tale negotium mittaris hominem veteris prosapia, c multarum imaginum & nutlius stipendit: scilices ut in anta re ignarus omnium trepidet, festinet, sumar aliquem ex populo monitorem officii sui. Ita pierunque evenit, ut, quem vos imperare justistis, is sibi imperaorem alium quærat. At ego scio, Quirites, qui, postquam Consules facti sunt, acta majorum, & Græcorum militaria præcepta legere cœperint : homines præposteri! nam gerere, quam fieri, tempore posterius, re, atque usu prius est. Comparate nunc, Quirites, cum illerum superbia me hominem novum. Que illi audire, & legere solent, eorum partem vidi, alia egomet gessi; qua illi literis, ea ego militando didici. Nunc vos existimate, facta, an dicta pluris fint. Contemnunt novitatem meam, ego illorum ignaviam : mihi fortuna, illis probra objectantur. Quanquam ego naturam unam & communem omnium existimo, sed fortissimum quemque generosissimum esse. Ac si jam ex patribus Albini, aut Bestiæ queri posset, mene, an illos ex se gigni maluerint : quid responsuros creditis, nisi, sese liberos quam optimos voluisse? Quod si jure despiciunt me, faciant idem majoribus suis; quibus, utì mihi, ex virtute nobilitas cœpit. Invident honori meo: ergo invideant labori, innocentiæ, periculis etiam meis: quoniam per hæc illum cepi. Verum homines corrupti superbia, ita atatem agunt, quasi honores vestros contemnant: ita hos petunt, quasi honeste vixerint. Næ illi falsi funt qui diversissimas res pariter expectant, ignavia voluptatem, & pramia virtutis. Atque etiam cum apud vos, aut in Senatu verba faciunt, plerâque oratione majores **fuos**

queri

r

9

al

Ý

ill

m

m

fu

E

m

VI

tii

fit

fai

715

116

elle

fer

bu

8

tali

Ve

tur

juf

col

Nu

flag

Pri

mu

tuta

fup

me

eju

suos extollunt; eorum fortia facta memorando clariores sese putant : quod contra est. nam, quanto vita illorum praclarior, tanto horum socordia flagitiosior. Et profecto sta se res habet: MAJORUM gloria posteris lumen est, neque bona neque mala eorum in occulto patitur. Hujusce rei ego inopiam patior, Quirites. Verum id, quod multo præclarius est, meamet facta mibi dicere licet. Nunc videte, quam iniqui sint. Quod ex aliena virtute sibi arrogant, id mihi ex mea non concedunt : scilicet quia imagines non habeo, & quia mihi nova nobilitas est: quam certe peperisse melius est, quam acceptam corrupisse. Equidem ego non ignoro, fi jam mihi respondere velint, abunde illis facundam & compositam orationem fore. Sed in maximo vestro beneficio, cum omnibus locis me vosque maledictis lacerent, non placuit reticere : ne quis modestiam in conscientiam duceret. Nam me quidem ex animi mei sententia lædere nulla oratio potest. quippe vera, necesse est bene prædicet : falsam vita moresque mei superant. Sed quoniam vestra consilia accusantur, qui mihi fummum honorem, & maximum negotium imposuistis: etiam atque etiam reputate, num id poenitendum fit. Non possum, fidei causa, imagines, neque triumphos, aut consulatus majorum meorum ostentare: at, si res postulet, hastas, vexillum, phaleras, alia dona militaria, præterea cicatrices adverso corpore. He sunt mea imagines, hac nobilitas, non hareditate relicta, ut illa illis, sed que ego plurimis meis laboribus en periculis questoi. Non funt composita verba mea. Parum id facio. Ipsa se virtus satis ostendit: illis artificio opus est, ut turpia facta oratione tegant. Neque litteras Græcas didici: parum placebat eas discere, quippe quæ ad virtutem doctoribus nihil profuerunt. At illa multo optima Reipub. doctus fum; hostes ferire, præsidia agitare, nihil metuere, nist turpem famam; hyemem & astatem justà pati; humi requiescere; codem tempore inopiam, & laborem tolerare. His ego præceptis milites hortabor : neque illos arete colam,

29

m

to

ft,

ce lto

11-

17-12-

im

uiab-

Sed

of-

no-

ni-

Ta, fu-

ihi

tis:

fit.

105,

res

ria,

agifed

Ion

s se

icta

um bus

Hus

221/3

1887E

are,

100

am,

brein

lam, me opulenter : neque gloriam meam laborem illorum faciam. Hoc est utile, hoc civile imperium. Namque cum tute per mollitiem agas, exercitum supplicio cogere, hoc est dominum, non imperatorem effe. Hæc atque alia majores vestri faciendo, seque, remque pub. celebravere. Queis nobilitas freta, ipsa distimilis moribus, nos illorum æmulos contemnit: & omnes honores, non ex merito, sed quasi debitos, à vobis repetit. Cæterum homines superbissimi procul errant. Majores eorum omnia, quæ licebat, illis reliquere, divitias, imagines, memoriam fui præclaram : virtutem non reliquere, neque poterant. EA fola neque datur done, neque accipitur. Sordidum me, & incultis moribus aiunt : quia parum scitè convivium exorno, neque histrionem ullum, neque pluris pretii coquum, quam villicum, habeo : quæ mihi libet confiteri, Quirites. Nam & ex parente meo, & ex aliis fanctis viris ita accepi, MUNDITIAS mulieribus, viris laborem convenire, omnibusque bonis oportere plus gloria, quam divitiarum esse: arma, non supellectilem, decors effe. Quin ergo, quod juvat, quod carum æstimant, id semper faciant : ament, potent : ubi adolescentiam habuere, ibi senectutem agant, in conviviis, dediti ventri, & turpissimæ parti corporis: sudorem, pulverem, & alia talia relinquant nobis, quibus illa epulis jucundiora sunt. Verum non ita est. Nam ubi se flagiriis dedecoravere turpissimi viri, bonorum præmia ereptum eunt. Ita injustissime luxuria, & ignavia, pessima artes, illis, qui coluere eas, nihil officiunt, Reip. innoxiæ cladi funt. Nunc, quoniam illis, quantum mores mei, non illorum flagitia poscebant, respondi; pauca de Repub. loquar. Primum omnium, de Numidia bonum habetote animum, Quirites. Nam quæ ad hoc tempus Jugurtham tutata funt, omnia removistis, avaritiam, imperitiam, superbiam. Deinde exercitus ibi est locorum sciens, sed mehercule magis strenuus, quam felix: Nam magna pars ejus avarijia aut temeritate ducum attrita est. Quamo-

B 2

brem vos, quibus militaris etas est, adnitimini mecum. & capessite Rempub. neque quenquam ex calamitate aliorum, aut imperatorum superbia metus ceperit. Egomet in agmine, in pralio consultor idem, & socius periculi vobiscum adero: meque, vosque in omnibus rebus juxta geram. Et profecto, diis juvantibus, omnia matura sunt, victoria, prada, laus: quæ si dubia, aut procul essent, tamen omnes bonos Reipub, subvenire decet. Etenim nemo ignavià immortalis factus: neque quisquam parens liberis, ut aterni forent, optavit; magis, ut boni, honestique vitam exigerent. Plura dicerem, Quirites, si timidis virtutem verba adderent : Nam strenuis abunde dictum puto.

01

P

n

lie

q

g

0

nı lo

B

te

tu le

9 C

C

8

V

f

37

te

P

ORATIO

SYLLE AD BOCCHUM REGEM.

SALLUST. IN BELLO JUGURTH:

Legati à Boccho veniunt, qui regis verbis ab Mario petivere, duos quam fidissimos ad eum mitteret : velle de suo, & de populi Rom. commodo cum iis disserere. Ille statim L. Syllam & A. Manlium ire jubet. Qui quanquam acciti ibant, tamen placuit verba apud regem facere: uti ingenium ejus aut aversum flecterent, aut cupidum pacis vehementius accenderent. Itaque Sylla, cujus facundia, non atati à Manlio concessum est, pauca verba bujuscemodi loquutus.

R EX Bocche, magna lætitia nobis est, cum te talem virum dii monuere, ut aliquando pacem, quam bellum malles, neu te optimum cum pessimo omnium Jugurthâ miscendo commaculares; simul nobis ut deme res acerbam necessitudinem, pariter te errantem, & illum sceleratissimum persequi. Ad hoc pop. Romano, jam i principio inopi, melius visum, amices, quam servos, qua rere, tutiusque rati volentibus quam coactis, imperitare. Titi m,

io-

net

20-

ge-

int,

ta-

ne-

li-

efti-

mi-

di-

beti-

de

Ille

fa-

CH.

CH-

lem

uam

ium

me

llum

m a

qua-

tare.

Titi

Tibi vero nulla opportunior amicitia nostrâ: primum quòd procul absumus; in quo ossensæ minimum, gratia par, ac si propè adessemus: dein, quòd parentes abunde habemus, AMICORUM neque nobis, neque cuiquam omnium satis fuit. Atque hoc utinam à principio tibi placuisset! prosectò ex pop. Rom. ad hoc tempus multò plura bona accepisses quàm mala perpessus es. Sed quoniam humanarum rerum fortuna pleraque regit; cui scilicet placuit & vim, & gratiam nostram experiri: nunc, quando per illam licet, sestina; atque, urì cœpisti, perge. Multa atque opportuna habes: quo faciliùs errata ossiciis superes. Postremo hoc in pectus tuum dimitte, nunquam populum Rom. benesiciis vistum esse. Nam, bet-lo quid valeat, tute scis.

ORATIO

BOCCHI ad SYLLAM, qua suum erga illum studium exponit, & se bellum populo Rom. facere voluisse negat.

SALLUST. IN BELLO JUGURTH.

Nunquam ego ratus sum fore, ut rex maximus in hac terra, & omnium, quos novi, opulentissimus, privato homini gratiam deberem. Et hercule, Sylla, ante te cognitum, multis orantibus, aliis ultrò egomet opem tuli, nullius indigui. Id imminutum, quod cæteri dolere solent, ego lætor : Fuerit mihi pretium eguisse aliquando tuæ amicitiæ; quâ apud animum meum nibil charius habeo. Id adeo experiri licet : arma, viros, pecuniam, postremo quicquid animo libet, sume, utere : &, quoad vives, nunquam tibi redditam gratiam putaveris; semper apud me integra erit : Denique nihil me sciente frustra voles. Nam, ut ego existimo, Regem armis, quam munificentia, vinci, minus flagitiofum. Cæterum de Repub. vestra, cujus curator huc missus es, paucis accipe. Bellum ego pop. Rom. neque feci, neque B 3 factum 30

factum unquam volui: fines meos adversum armatos at mis tutatus sum. Id omitto: quando vobis ita placet; gerite, uti vultis, cum Jugurtha bellum : ego flumen Mulucham, quod inter me, & Micipsam fuit, non egrediar, neque id intrare Jugurtham sinam. Præterea, si quid meque vobisque dignum petiveris, haud repulsus abibis.

T RA

LEPIDI CONS. ad Popul. Rom.

Ex LIBRIS HIST. SALLUST.

Lementia & probitas vestra, Quirites, quibus per cæteras gentes maximi & clari estis, plurimum timoris mihi faciunt, adversus tyrannidem L. Syllæ: ne aut ipsi, quæ nefanda æstimatis, ea parum credendo de aliis, circumveniamini: præsertim eum illi spes omnis in scelere atque perfidia sit; neque se aliter tutum putet, quam si pejor, atque intestabilior metu vestro fuerit, quò captivis libertatis curam miseria eximat: aut, si provideritis, in tutandis periculis magis, quam in ulciscendo teneamini. Satellites quidem ejus, homines maximi nominis, non minus optimis majorum exemplis, nequeo satis mirari, dominationis in vos servitium suum mercedem dant: & utrumque per injuriam malunt, quam optimo jure libere agere. Praclara Brutorum atque Amiliorum & Lutatiorum proles, geniti ad ea, qua majores virtute peperere, subvertenda. Nam quid à Pyrrho, Hannibale, Philippoque & Antiocho defensum est alind, quam libertas, In suique sedes; neu cui, nisi legibus, pareremus? Quæ cuncta sævus iste Romulus, quasi ab externis rapta, tenet; non tot exercituum clade, neque Confulis & aliorum Principum, quos fortuna belli consumpserat, satiatus: sed tum crudelior, cum plerosque secunda res in miferationem ex ira vertient. Quin folus omnium, post memoriam homiaum, fopplicia in post futuros compo-

uil

me

70

ni.

(pc

VO

ian pat

nis ber

rib du

cie pe

pa

1201

m vi

pr

pa

TI Vi

8

al Q

ſe

ti

b

ti

r

ar.

ret;

gre.

, fi

lfus

per

ti-

ne

de

in

tet,

quò

VI-

ndo

mi-

mi-

nt:

ure

6

pe-

hi-

As,

43 ?

ta,

10-

12-

21-

flo

it:

suit : quêis prius injuria quam vita certa esset : pravissimeque per fceleris immanitatem adhuc tutus fuerit, dum vos, metu gravioris servitii à repetendâ libertate terremi-Agendum, atque obviam eundum est, Quirites: ne spolia vestra penes illum sint. Non prolatandum, neque votis paranda auxilia; nisi forte speratis, per tædium iam, aut pudorem tyrannidis, esse eum per scelus occupata periculosius dimissurum. At ille ed processit, uti nihil gloriosum, nisi tutum, & omnia retinenda dominationis honesta astimet. Itaque illa quies, & otium cum libertate, quæ multi probi potius quam laborem cum honoribus capessebant, nulla sunt. Hac tempestate serviendum, aut imperitandum : habendus metus est, aut faciendus, Quirites. Nam quid ultra? quæve humana iuperant, aut divina impolluta funt? Populus Romanus. paulo ante gentium moderator, exutus imperio, gloria, jure, agitandi inops, despectusque, ne servilia quidem alimenta reliqua habet. Sociorum & Latii magna vis, civitate pro multis & egregiis factis à vobis datâ, per unum prohibentur: & plebis innoxiæ patrias sedes occupavêre pauci satellites, mercedem scelerum. Leges, judicia, ærarium, provinciæ, reges, penes unum; denique necis civium & vitæ licentia. Simul humanas hostias vidistis, & sepulchra infecta sanguine civili. Estne viris reliqui aliud, quam solvere injuriam, aut mori per virtutem? Quoniam quidem unum omnibus finem natura vel ferro septis statuit : neque quisquam extremam necessitatem nibil ausus, nist muliebri ingenio, expectat. Verum ego seditiosus, uti Sylla ait, qui præmia turbarum quæro : & bellum cupiens, quia jura pacis repeto. Scilicet, quia non aliter salvi, satisque tuti in imperio eritis, nisi Vettius Picens, scriba Cornelius, aliena bene parata prodegerint: nisi approbaveritis omnes proscriptiones innoxiorum ob divitias; cruciatus virorum illustrium, vastam urbem fugâ & cædibus, bona civium miserorum, quasi Cimbricam prædam, venum, aut dono datam. At ob-B 4 jectat

nt

orc

Cer

ma

qu

era

tar

qu

pre

Æ

rec

pu

ne

at

P

K

Ta

jectat mihi possessiones ex bonis proscriptorum: quoi quidem scelerum illius vel maximum est, non me, neque quenquam omnium fatis tution fuiffe, si recte faceremus, Atque illa, quæ tum formidine mercatus fum, pretio foluto, jure, dominis tamen restituo: neque pati consilium est, ullam ex civibus prædam esse. Satis illa fuerint, qua, rabie contracta, toleravimus, manus conserentes inter se Romanos exercitus, & arma ab externis in nofmet verfa. Scelerum & contumeliarum omnium finis fit : quorum adeò Syllam non pœniter, ut & facta in gloria numerer, &, si liceat, avidius fecerit. Neque jam, quid existimetis de illo, sed quantum vos audeatis, vereor : ne, alius alium Principem expectantes, ante capiamini, non opibus ejus, quæ futiles & corruptæ sunt, sed vestra socordiâ, quam raptum ire licet, & quam audeat tam videri felicem. Nam præter satellites commaculatos, quis eadem vult? aut quis non omnia mutata præter victoriam? scilicet milites: quorum fanguine, Tarrulæ, Scyroque, pessimis servorum, divitiæ partæ sunt : an, quibus prælatus in magistratibus capiendis Fusidius, ancilla turpis, honorum omnium dehonestamentum? Itaque maximam mihi fiduciam parit victor exercitus, cui per tot vulnera & labores nihil, præter tyrannum, quæsitum est, Nisi fortè Tribunitiam potestatem eversum profecti sunt per arma, conditam à majoribus suis; utique jura & judicia sibimet extorquerent: egregià scilicet mercede, cum relegati in paludes, & sylvas, contumeliam atque invidiam suam, præmia penes paucos intelligerent. Quare igitur tanto agmine atque animis incedit? Quia secunda res mire sunt vitiis obtentui : quibus labefactatis, quam formidatus antea est, tam contemnetur: nisi forte specie concordiæ & pacis, quæ sceleri & parricidio suo nomina Neque aliter populo Romano esse belli finem ait, nisi maneat expulsa agris plebs, præda civilis acerbisfima, jus, judiciumque omnium rerum penes se, quod populi Romani fuit. Quæ, si vobis pax, & concordia intel. 101

7248

245.

10.

m

12,

fe

rfa.

um

ret,

Ai-

a-

fo-

Vi-

to-

cy-

ui-

illa

Xi-

tot

eft,

unt

ju-

ùm

VI-

are

ride

àm

cie

ina

em

bif-

por

rdia

tel-

intelliguntur, maxima turbamenta Reipub. atque exitia probate: annuite legibus impositis; accipite otium cum servitio; & tradite exemplum posteris ad populum Romanum suimet sanguinis cæde circumveniendum. Mihi, quamquam per hoc summum imperium satis quæsitum erat, nomini majorum, dignitati, atque etiam præsidio: tamen non suit consilium, privatas opes sacere; potiorque visa est periculosa libertas quieto servitio. Quæ si probatis, adeste Quirites; &, bene juvantibus diis, M. Æmilium Consulem ducem & autorem sequimini, ad recipiendam libertatem.

ORATIO

C. COTTÆ CONSULIS ad populum EX IISDEM.
LIBRIS HIST. SALLUSTII.

Uirites, multa mihi pericula domi, militiæ multa adversa fuere: quorum alia toleravi, partim repuli deorum auxiliis, & virtute mea: in queis omnibus, neque animus negotio defuit, neque decretis labos. Mala, secundaque res, opes, non ingenium mihi mutabant: at contra in his miseriis cuncta me cum fortuna deseruere. Præterea senectus per se gravis curam duplicat, cui miseso acta jam ætate, ne mortem quidem honestam sperare licet. Nam si parricida vestri sum, & bis genitus hic, deos penates meos, patriamque, & summum imperium vilia habeo; quis mihi vivo cruciatus faris est, aut quæ pæna mortuo? cum omnia memorata apud inferos supplicia scelere meo vici. A prima adolescentia in ore vestro privatus, & in Magistratibus egi: qui linguâ, qui confilio meo, qui pecunia voluere, usi sunt : neque ego callidam facundiam, neque ingenium ad male faciendum exercui: avidissimus privatæ gratiæ maximas inimicitias pro Repub. suscepi: qui victus cum illa simul, cum egens alienæ opis, plura mala expectarem; vos, Quirites, rursus mihi patriam, deos penates, cum ingentidignitate

34

dignitate dediftis. Pro quibus beneficiis, vix faris gratus, si fingulis animam, quam nequeo, concesserim. NAM vita, en mors jura nature sunt: ut sine dedecore cum civibus, fama & fortunis integer agas, id dono datur, atque accipitur. Consules nos fecistis, Quirites, domi bellique impeditissima Repub. Namque imperatores Hispaniæ stipendium, milites, arma, frumentum poscunt: & id res cogit: quoniam post defectionem sociorum, & Sertorii per montes fugam; neque manu certare possunt, neque utilia parare. Exercitus in Afia Ciliciaque ob nimias opes Mithridatis aluntur: Macedonia plena hostium est: nec minus Italiæ maritima, & provinciarum: cum interim vectigalia parva, & bellis incerta, vix partem sumptuum sustinent: ita classe, qua commeatus vehebatur, minore quam antea navigamus. Hæc fi dolo aut socordia nostra contracta sunt, agite, utì lubet, & ita Supplicium sumite: sin communis fortuna asperior est, quare indigna vobis, nobisque & Reipub. incipitis? Atque ego, cujus ætati mors propior est, non deprecor, fiquid ea vobis incommodi demitur : neque mox ingenuo corpori honestiùs, quam-pro vera salute finem vita fecerit. Adfum en C. Cotta Consul, facio, quod sæpe majores asperis bellis fecêre; voveo, dedóque me pro Repub. quam deinde cui mandetis, circumspicite. Nam talem honorem bonus nemo volet, cum fortunæ, & pacis, & belli ab aliis acti ratio reddenda, aut turpiter moriendum fit. Tantummodo in animis habetote, non me ob scelus, aut avaritiam cæsum, sed volentem pro maximis beneficiis animam dono dedisse. Per vos igitur, Quirites, & gloriam majorum tolerate adversa, & consulite Reipub. Multa cura summo imperio inest, multi ingentes labores : quos nequicquam abnuitis, & pacis opulentiam quæritis: cum omnes provinciæ, regna, maria, terræque aspera, aut fessa bellis sint.

Sa

gra-

core da-

doores

unt:

int, niium ùm

eba-

aut

ita eft,

At-

cor,

ge-

itæ

pro

am

pa-10-

me

xi-

ui-

ite

-11

u-

12,

A.

ORATIONES

EX

LIVIO Collectæ.

PRECATIO ROMULI ad Jovem Statorem, ut Romanis adversus Sabinos ferat opem.

ARGUMENTUM.

Sabini post Caninenses, Crustuminos, & Antemnates omnium novissimi contra Romanos pugnârunt. Ii dolo quodam usi, opera virginis cujusdam auro à Tatio rege corrupta, in arcem Romanam etiam armati accipiuntur. Indignatione, atque irâ, cupiditateque recuperanda arcis stimulati Romani, postero die iniquo loco adversus hostes ita infeliciter pugnant, ut Hostus Hostilius eorum dux tandem occubuerit. Ita caso duce acies Romana facile susa est ad portam veterem palatii: quo actus & ipse Romulus turbâ sugientium, arma ad cœlum tollens, ita sovem precabatur, ut Romanis adesset propitius.

bi fundamenta jeci. arcem jam scelere emptam Sabini habent, inde huc armati, superatâ mediâ valle, tendunt. At tu, pater Desim hominumque hinc saltem arce hostes: deme Romanis terrorem, sugamque scedam siste. Hic ego tibi templum Statori Jovi, quod monumentum sit posteris, tuâ præsenti ope servatam Urbem esse, voveo.

VER-

VERBA

PROCULI JULII ad pop. Rom. consolationis plena.

ARGUMENTUM.

Lenit atque mitigat Proculus Julius plebi Romana desiderium Romuli, qui cum ad exercitum recensendum concionem in campo ad Caprea paludem haberet, subito coorta tempestate cum magno fragore, tonitribusque, denso item nimbo, ita cœlo sublatus est, ut in terris postea nunquam visus sit.

R Omulus, Quirites, parens urbis hujus, primâ hodiernâ luce cœlo repente delapsus, se mihi obvium dedit, cùm perfusus horrore, venerabundusque astitissem, petens precibus, ut contra intueri fas esset; Abi, nuncia, inquit, Romanis, Cœlestes ita velle, ut mea Roma caput orbis terrarum sit: proinde rem militarem colant: sciantque, & ita posteris tradant, nullas opes humanas armis Romanis resistere posse.

ORATIO

METTII FUFFETII ad Tullum Hostilium Regem Romanorum, de pace componenda inter Romanos & Albanos.

ARGUMENTUM.

Caius Cluilius Alba imperabat, Roma Tullus Hostilius, cum
Romani ex agro Albano, Albani ex Romano pradas agerent. Tum vero utrinque legati ad res repetendas missi.
Contigit forte, ut Romani priores functi legatione, cum
non impetrassent quod repoposcerant, bellum neganti Albano, sicuti mandatum erat, in trigesimum diem indicerent. Quorum factus certior Tullus, repetentibus res
suas Albanis jubet, regi suo nuntient, ita se velle, uter
prior populus res repetentes legatos aspernatus dimisisset.

fisset, ut in eum Dii omnes hujusce belli clades expetant. His nunciatis, bellum utrinque summâ vi & ope parabatur. Ac Albani priores ingenti exercitu in agrum Romanum incursiones faciunt: castra non amplius quinque millia passuum ab urbe locant: in quibus Cluilius moritur. Albani compertâ morte ad Mettium Fussetium imperii summam deserunt: qui acciri ad colloquium Tullum jubet. Prior Mettius in hanc sententiam de totius rei summâ loquutus est.

le.

ma.

-00

ea

0-

m if-

01,

0-

1-

m

m e-

Ti.

l-

8-

es

-

Njurias, & non redditas res ex fœdere, quæ repepetirz fint, & ego regem nostrum Cluilium causam hujusce esse belli, audisse videor: nec te dubito, Tulle, eadem præ te ferre. Sed si vera potius quam dictu speciosa dicenda sunt, cupido imperii duos cognatos vicinosque populos ad arma stimulat. Neque, rectè, an perperam, interpretor : fuerit ista ejus deliberatio qui bellum fuscepit; me Albani gerendo bello ducem creavere: illud te, Tulle, monitum velim: Etrusca res quanta circa nos teque maxime fit, quo propiores vos, hoc magis fcis. multum illi terra, plurimum mari pollent. Memor esto, jam cum fignum pugnæ dabis, has duas acies spectaculo fore; ut fessos confectosque simul, victorem ac victum aggrediantur. Itaque si nos Dii amant, quoniam non contenti libertate certa, in dubiam imperii servitiique aleam imus; ineamus aliquam viam, quâ, utri utris imperent, fine magna clade, fine multo fanguine utriusque populi decerni possit.

ORATIO

P. HORATII ad populum pro filio perduellionis reo.

ARGUMENTUM.

Horatius, is qui solus ex tergeminis fratribus superfuit, cum tergemina spolia victor gerens, obviam sororem, cognità forte veste Curiatii sponsi, possis crinibus stebiliter sponsum

VERBA

PROCULI JULII ad pop. Rom. consolationis plena.

ARGUMENTUM.

Lenit atque mitigat Proculus Julius plebi Romana desiderium Romuli, qui cum ad exercitum recensendum concionem in campo ad Caprea paludem haberet, subito conta tempestate cum magno fragore, tonitribusque, densitem nimbo, ita coelo sublatus est, ut in terris postes nunquam visus sit.

 $\mathbf{I}$

hu

ea

cie

qu

ra

fu

te

te

ja

2

C

le

P

P

R Omulus, Quirites, parens urbis hujus, primâ hodiernâ luce cœlo repente delapsus, se mihi obvium dedit, cùm perfusus horrore, venerabundusque astitissem, petens precibus, ut contra intueri fas esset; Abi, nuncia, inquit, Romanis, Cœlestes ita velle, ut mea Roma caput orbis terrarum sit: proinde rem militarem colant: sciantque, & ita posteris tradant, nullas opes humanas armis Romanis resistere posse.

ORATIO

METTII FUFFETII ad Tullum Hostilium Regem Romanorum, de pace componenda inter Romanos & Albanos.

ARGUMENTUM.

Caius Cluilius Alba imperabat, Roma Tullus Hostilius, cum
Romani ex agro Albano, Albani ex Romano pradas agerent. Tum vero utrinque legati ad res repetendas missi.
Contigit forte, ut Romani priores functi legatione, cum
non impetrassent quod repoposcerant, bellum neganti Albano, sicuti mandatum erat, in trigesimum diem indicerent. Quorum factus certior Tullus, repetentibus res
suas Albanis jubet, regi suo nuntient, ita se velle, uter
prior populus res repetentes legatos aspernatus dimisisset.

fisset, ut in eum Dii omnes bujusce belli clades expetant. His nunciatis, bellum utrinque summâ vi & ope parabatur. Ac Albani priores ingenti exercitu in agrum Romanum incursiones faciunt: castra non amplius quinque millia passuum ab urbe locant: in quibus Cluilius moritur. Albani compertâ morte ad Mettium Fussetium imperii summam deserunt: qui acciri ad colloquium Tullum jubet. Prior Mettius in hanc sententiam de totius rei summâ loquutus est.

12.

ide.

con

enfo

ften

ho.

um

itif.

Abi,

Ro.

CO.

ma-

em

ium age-

iss.

Al-

liceres

mi-

fet,

Njurias, & non redditas res ex fœdere, quæ repepetirz fint, & ego regem nostrum Cluilium causam hujusce esse belli, audisse videor: nec te dubito, Tulle, eadem præ te ferre. Sed si vera potius quam dictu speciosa dicenda sunt, cupido imperii duos cognatos vicinosque populos ad arma stimulat. Neque, rectè, an perperam, interpretor: fuerit ista ejus deliberatio qui bellum fuscepit; me Albani gerendo bello ducem creavere: illud te, Tulle, monitum velim: Etrusca res quanta circa nos teque maxime fit, quo propiores vos, hoc magis scis. multum illi terra, plurimum mari pollent. Memor esto, jam cum fignum pugnæ dabis, has duas acies spectaculo fore; ut fessos confectosque simul, victorem ac victum aggrediantur. Itaque fi nos Dii amant, quoniam non contenti libertate certa, in dubiam imperii servitiique aleam imus; ineamus aliquam viam, quâ, utri utris imperent, fine magna clade, fine multo sanguine utriusque populi decerni possit.

ORATIO

P. HORATII ad populum pro filio perduellionis reo.

ARGUMENTUM.

Horatius, is qui solus ex tergeminis fratribus superfuit, cum tergemina spolia victor gerens, obviam sororem, cognità forte veste Curiatii sponsi, possis crinibus flebiliter sponsum

sponfum nomine appellare videret, motus comploratione intempessiva eam ferro transsigit. Hoc nomine in jus ad Regem Tullum cum raptus esset, à Tullo duumviri capitales, sicuti lex jubebat, siunt, qui Horatio perduellionem judicarent. Jam duumvir ei perduellionem judicarat, jam licter jussus laqueum injiciebat, cum authore Tullo, Provoco, inquit. Ita de provocatione ad populum certatum est: quo judicio absolutus est, magis admiratione virtutis quam jure causa. Ac in eo quidem judicio maxime pater homines movit, qui prater alia, hâc oratione usus est.

dei

fui

qu

dit

pe

fu

ce

га

V

ti

Hunccine, quem modo decoratum ovantemque victoria incedentem vidistis, Quirites, eum sub surca vinctum inter verbera & cruciatus videre potestis?
quod vix Albanorum oculi tam desorme spectaculum serre
possent. I, lictor, colliga manus, qua paulo ante armata
imperium populo Romano pepererunt. I, caput obnube
liberatoris urbis hujus: arbori inselici suspende; verbera
vel intra pomocrium, modo intra illa pila, & spolia hostium: vel extra pomocrium, modo intra sepulchra Curiatiorum. Quo enim ducere hunc juvenem potestis, ubi
non sua decora eum à tanta sociitate supplicii vindicent?

ORATIO

TULLI ROMANORUM REGIS de proditione Mettii Fuffetii Albanorum ducis, ad milites.

ARGUMENTUM.

Mettius Fuffetius dux Albanorum in fide Romancrum per speciem simulationis manens, Fidenates concitabat ad bellum gerendum adversus Romanos. Ii, assumptis sociis consilii Veientibus, jam disponebant acies, cum adversus Veientes Tullus suos dirigit, Albanos duce Mettio contra Fidenates collocat. Albanus eo bello, sicuti hostibus receperat, clam, non ausus aperte, ac sensim subiit ad montes.

ne

us

iri

-19

u-

u-0-

15

i-

?

montes. Ita nihilominus dimicatum est, ut susi hostes, sugatique, victores Romani suerint. Postero die vocat ad concionem Romanos, Albanosque Tullus: ibi proditionem Fussetti aperit.

R Omani, si unquam ante alias ullo in bello fuit, quòd primum diis immortalibus gratias ageretis, deinde vestræ ipsorum virtuti; hesternum id prælium fuit. Dimicatum est enim non magis cum hostibus, quam, quæ dimicatio major, ac periculosior est, cum proditione ac perfidia sociorum. Nam, ne vos falsa opinio teneat, injustu meo Albani subière ad montes, nec imperium illud meum, sed consilium, & imperii simulatio fuit: ut nec, vobis ignorantibus deseri vos, averteretur à certamine animus; & hostibus circumveniri se à tergo ratis terror ac fuga injiceretur. Nec ea culpa, quam arguo, omnium Albanorum est; ducem secuti sunt: ut & vos, si quò ego inde agmen declinare voluissem, fecissetis. Mettius ille est ductor itineris hujus, Mettius idem hujus machinator belli, Mettius fœderis Romani Albanique ruptor. Audeat deinde talia alius, nisi in hunc infigne jam documentum mortalibus dedero. Centuriones. armati Mettium circumsistunt, rex cætera ut orsus erat, peragit. Quod bonum, faustum, felixque sit populo Romano, ac mihi, vobisque, Albani; populum omnem Albanum Romam traducere in animo est; civitatem dare plebi, primores in Patres legere; unam urbem, unam Rempub. facere. Ut ex uno quondam in duos populos divisa Albana res est, sic nunc in unum redeat. Ad hac, Albana pubes inermis ab armatis septa, in variis voluntatibus, communi tamen metu cogente, silentium tenet. Tum Tullus, Metti Fuffeti, inquit, si ipse discere posses sidem ac fœdera servare, vivo tibi ea disciplina à me adhibita effet. Nunc, quoniam tuum infanabile ingenium est, tu tuo supplicio doce humanum genus ea sancta credere, quæ à te violata funt. Ut igitur paulò ante animum in-

ter

ter Fidenatem Romanamque rem ancipitem gessisti, ita jam corpus passim distrahendum dabis.

,

ft ger

ri

tes

mo qu

fru

lin

ve

L

In

VERBA

Seu Exhortatio Tanaquil ad Servium generum de regno.

ARGUMENTUM.

Anci Martii filii duo erant, qui cum pro indignissimo haberent se per Tarquinium regni possessione pulsos, multo tamen indignius illud ferentes, quod ad Servium Tullium serva natum imperium casurum videbatur, regem per duos pastores, quos ad facinus delegerant, intersiciunt. Tanaquil regina de viri salute prorsus desperans, properè accitum Servium, ad imperium his verbis hortatur.

TUUM est, Servi, si vir es, regnum: non eorum, qui alienis manibus pessimum facinus secere. Erige te, Deosque duces sequere, cui clarum hoc sore caput divino quondam circumfuso igni portenderunt. Nunc te illa cœlestis excitet slamma: nunc expergiscere vere, Et nos peregrini regnavimus. Qui sis, non unde natus sis, reputa. Si tua re subità contilia torpent, at tu mea sequere.

EXHORTATIO

Tulliæ ad L. Tarquinium maritum simm, de regni affectatione.

ARGUMENTUM.

Servius Tullius rex veritus ne à liberis duobus Prisci Tarquinii sibi pararentur insidia, quemadmodum ipsi Prisco à filiis Anci nexa fuerant: iis filias suas collocaverat: ita tamen, ut cum essent dispares moribus, ferox mitis ingenii filio daretur, mitis feroci viro: minor agrè passa cum impari se conjungi, sic rem cum L. Tarquinio sororis marite

marito transigit, ut interempto utroque jungi matrimonio placeret. Ea haud ita multo post, maritum ipsum ad regni affectationem sollicitat.

ita

nc-

be-

ta-

4773

per

nt.

erè

qui

ige

nc

re.

2115

lea

de

14-

CO

t:

tis Na

ris ito S I tu is es, cui nuptam esse me arbitror, & virum & regem appello: sin minus, eo nunc pejus mutata est res, quod isthic cum ignavia est scelus. Quin accingeris? Non tibi ab Corintho, nec ab Tarquiniis, ut patri tuo, peregrina regna moliri necesse est. Dii te penates patriique, & patris imago, & domus regia, & in domo regale solium, & nomen Tarquinium creat, vocatque Regem. Aut si ad hæc parum est animi, quid frustraris civitatem? quid te ut regium juvenem conspici sinis? Facesse hinc Tarquinios, aut Corinthum. Devolvere retro ad stirpem, fratri similior, quam patri.

LUCRETIÆ QUERELÆ, ac lamentatio ad virum, patrem, & amicos, de violatione.

ARGUMENTUM.

Inciderat forte de uxorum forma mentio cœnantibus Tarquinii superbi liberis apud Sextum Tarquinium fratrem, cum Collatino Tarquinio. Cum nemo non suam laudaret, illud ipsum experiri placuit. Penes Lucretiam Collatini Tarquinii uxorem, ejus certaminis laudem ac victoriam omnes fatentur. Inde Sextus Tarquinius fœda libidine Lucretia per vim stupranda captus, paucis interjectis diebus Collatiam venit: acceptus benigne domum, ubi tempus adesse videt, stricto gladio ad eam dormientem accedit. Ibi cum mortua se jugulatum servum positurum ad postremum dicens, obstinatam pudicitiam vincit. Postero die mæsta, patrem, maritum, singulosque amicos, celeriter venirent, monet: rem enim atrocem incidisse. Rem ipsam prasentibus, sicuti habebat, exponit.

m,

ti p

pr

quit

M

R

gi

h

C

Ь

1

b

Querenti viro, Satin' falvæ? minimè, inquit: quid enim falvi est mulieri amissa pudicitià? Vestigia viri alieni, Collatine, in lecto sunt tuo. Cæterum corpus est tantum violatum, animus insons, mors testis erit. Sed date dextras, sidemque, haud impune adultero fore. Sextus est Tarquinius, qui hostis pro hospite priore nocte vi armatus mihi, sibique, si vos viri estis, pestiferum hinc abstulit gaudium. Dant ordine omnes sidem: consolantur ægram animi, avertendo noxam a coactà in auctorem delicti: mentem peccare, non corpus: & unde consilium absuerit, culpam abesse. Vos, inquit, videritis, quid illi debeatur. Ego me, etsi peccato absolvo, supplicio non libero, nec ulla deinde impudica Lucretiæ exemplo vivet.

Ex secundo libro ab urbe conditâ.

ORATIO

P. VALERII PUBLICOLÆ ad populum de crimine fibi objecto.

ARGUMENTUM.

Mortuo Bruto, regnum affectare P. Valerium Bruti collegam fama tenebat, quòd collegam in demortui locum non substituerat, in summaque Velia adificaret. Is ea re cognita, submissis primum populo fascibus in concionem ascendit. Ibi habita primo funebri oratione de Bruti laudibus, suspicionem in hanc sententiam sustulit.

Nuquamne ergo, ulla adeò à vobis spectata virtus erit, ut suspicione violari nequeat? Ego me illum acerrimum regum hostem, ipsum cupiditatis regni crimen subiturum timerem? Ego, si in ipsa arce Capitolióque habitarem, metui me crederem posse à civibus meis? tam levi momento mea apud vos sama pendet? Adeóne est sundata leviter sides, ut ubi sim, quam qui sim,

m, magis referat? Non obstabunt P. Valerii ædes liberti vestræ, Quirites: tuta erit vobis Velia: deferam non in planum modo ædes, sed colli etiam subjiciam: ut vos upra suspectum me civem habitetis. In Velia ædisicent, quibus melius quam P. Valerio creditur libertas.

quid

effi-

um

tero

rio.

fi-

us:

uit.

ab.

U-

ne

le-

178

eâ

0-

ti.

45

ii-

i

ORATIO

Mucii Sc Evol & ad Porfenam Clusinum Regem.

ARGUMENTUM.

Mucius Scavola indignum ratus ab Etruscis obsideri populum Romanum liberum, qui servus sub regibus à nullis hostibus obsessus fuisset; impetrată veniă à Senatu, in hostium castra, consilio regis Porsena interficiendi, penetrat. Ibi ad regium tribunal consistens, cum inter duos, uter Porsena esset, distinguere non posset, scribam regis pro Porsena obtruncat. Comprehensus per Satellites, regi consilium, voluntatémque suam exponit.

R Omanus sum civis: C. Mucium vocant: hostis hostem occidere volui: nec ad mortem minus animi est, quam ad cædem suit. Et facere & pati sortia, Romanum est. Nec unus in te ego hos animos gessi: longus post me ordo est idem petentium decus. Proinde in hoc discrimen, si juvat, accingere, ut in singulas horas capite dimices tuo: ferrum hostemque in vestibulo habeas regiæ. Hoc tibi juventus Romana indicimus bellum. Nullam aciem, nullum prælium timueris: uni tibi, & cum singulis, res erit.

Selection to remark street, and a felicial

ORATIO

lor

for fe

A

d

a

(

j

1

ed

tro

Qu

eft

qui

ha

CO

pr

21

CI

MARTII CORIOLANI ad patres contra plebem & tribunos.

ARGUMENTUM.

Secessione plebis in Sacrum montem, factum erat, ut incultis agris magna eo anno annona caritate laboraretur. Il
quod patrum animos, copiáque frumenti recens advecti,
adversus plebem, praterquam quòd jam ei infesti essent
magistratuum nomine, qui Patriciis non patebant, etiam
maxime concitavit, ut jam multis venisse tempus vide
retur recuperandi jura secessione ac vi patribus extoria.
In iis Cn. Martius Coriolanus, cum in senatu deliberaretur, his verbis sententiam peregit.

S I annonam veterem volunt, jus pristinum reddant Patribus. Cur ego plebeios magistratus, cur Sicinium potentem pollentemque video, sub jugum missus, tanquam à latronibus redemptus? Egone has indignitates diutiùs patiar, quàm necesse est? Tarquinium regem qui non tulerim, Sicinium seram? Secedat nunc, avocet plebem; patet via in Sacrum montem, aliósque colles: rapiant frumenta ex agris nostris, quemadmodum tertio anno rapuere, fruantur, utantur annona quam surore suo secere. Audeo dicere, hoc malo domitos ipsos potius cultores agrorum fore, quam ut armati per secessionem coli prohibeant.

ORATIO

ACTI TULLII Volscorum principis ad Consules, ut ludis non adessent Volsci.

ARGUMENTUM.

Martius Coriolanus damnatus absens, velut indictà causà, in Volscos exulatum abierat : ibi Actii Tullii Volscorum longe

longe Principis utebatur hospitio. Jam consuetudo ipsa socios eos amicósque fecerat, cum de bello Romano conferunt consilia. Resque jam tum eo deducta erat, ut Actius occasionem modò suos adversus Romanos concitandi quareret. Tum forte ludi magni Roma instaurabantur. Ad quos Actius Volscique conveniunt. Is Actius, ante nactus opportunitatem quàm ludi committerentur, Consules, remotis arbitris, de suorum ingenio en natura colloquitur in hanc sententiam. Qua omnia ad bellum jam animo conceptum pertinent.

&

cul.

14

ecti,

Jent iam

ide.

rta.

era-

dant

ici-

Tus,

ita-

em

cet

es:

rtio fuo

em

ut

sai

ım

ige

Nvitus quod sequius sit, de meis civibus loquor. Non tamen admissum quicquam ab iis criminatum venio, sed cautum, ne admittant. Nimio plus quam velim no-strorum ingenia sunt mobilia. multis id cladibus sensimus. Quippe qui non nostro merito, sed vestra patientia inco-umes simus. Magna sic nunc Vosscorum multitudo est, ludi sunt, spectaculo intenta civitas erit. Memini quid per eandem occasionem ab Sabinorum juventute in hac urbe commissum sit. Horret animus, ne quid inconsultè ac temerè siat. Hæc, nostra vestraque causa, prius dicenda vobis, Consules, ratus sum. Quod ad me attinet, extemplo hinc domum abire in animo est, ne cujus sacti dictive contagione præsens violer.

ORATIO

ACTII TULLII ad suos, qua eos in Romanos concitat.

ARGUMENTUM.

Conjunctum est insequentis cum superioris argumento. Confules, qua sine arbitris ab Actio acceperant, cum detulissent, senatus consulto facto Volsci omnes ante noctem ex urbe per praconem excedere jubentur. Quum aliquantum itmeris extra urbem progressi essent, Actius indignitate rei per se satis concitatos, hac quoque oratione inslammavit.

VE-

3

TT Eteres populi Romani injurias, cladésque gentis Volfcorum, ut omnia obliviscamini alia, hodiernam hanc contumeliam quo tandem animo fertis, qua per nostram ignominiam ludos commisere? An non sensistis triumphatum hodie de vobis esse? Vos omnibus civibus, peregrinis, tot finitimis populis, spectaculo abeuntes fuisse? Vestras conjuges, vestros liberos traductos per ora hominum? Quid eos, qui audivere vocem præconis? quid, qui vos videre abeuntes? quid eos, qui huic ignominioso agmini fuere obvii, existimasse putatis? nisi aliquod profecto nefas esse, quo, si intersimus spectaculo, violaturi fimus ludos, piaculúmque merituri : ideo nos ab sede piorum, cœtu, concilioque abigi. Quid deinde? illud nos fuccurrit, vivere nos, qui maturavimus proficisci: Si hæc profectio, & non fuga est : & hanc urbem vos non hostium ducitis, ubi si unum diem morati essetis, moriendum omnibus fuit? Bellum vobis indictum est, magno illorum malo, qui indixere, si viri eftis.

Ex tertio libro ab urbe conditâ.

ORATIO

Q. FABII AD TRIBUNOS PLEB. alios omnes præter Terentillum.

ARGUMENTUM.

C. Terentillus Arsa tribunus plebis, absentibus consulibus, longâ oratione plebi consulare imperium invidiosum adeò effecerat, ut ipsi legem se promulgaturum prositenti, quâ crearentur Quinqueviri legibus de imperio consulari scribendis, vehementer assentiretur. Senatus inde à prafecto urbis Q. Fabio vocatus, ubi atrociter in rogationem latoremque invectus est primum, deinde his verbis cateros tribunos de re ipsâ convenit.

le

ıv

Ve

nı

A

Du

mi

or

ac

TOS, cæteri tribuni, oramus, ut primum omnium cogitetis, potestatem istam ad singulorum auxilium, on ad perniciem universorum comparatam esse; tribunos lebis vos creatos, non hostes Patribus. Nobis miserum, widiosum vobis est, desertam Rempub. invadi; non is vestrum, sed invidiam minueritis. Agite cum colleâ, ut rem integram in adventum Consulum differat. Ve Æqui quidem, ac Volsci, morbo absumptis priore nno consulibus, crudeli supertoque nobis bello institere.

itis

m

per

ftis |

Vi-

tes

per

is?

10. li-0, 10\$

le?

fi-

11ati

di-

iri

er

us,

leò

ti,

la-

à

a-:7-

S,

AULI VIRGINII TRIBUNI PLEB. ad plebem de Cæsonis arrogantia.

ARGUMENTUM.

egem tulerat Terentillus tribunus Plebis ut, quod populus in se jus dedisset, eo consul uteretur: quam patres impediebant. Que causa fuit, ut tribuni delectum ad bellum haberi prohiberent. Coorta demum seditio est, ac rixa: cumque alia à patribus, alia à tribunis ad eam rem pertinentia jactata forent, Caso juvenis ferox in medio patrum agmine tribunitios unus furores sustinebat. Aulus Virginius tribunus plebis, juvenis infolentia permotus, ei legi obstanti capitis die dicta, hac sententia superbiam plebi reddebat invidiosam.

Cquid fentitis jam vos, Quirites, Cæsonem simul civem, & legem, quam cupitis, habere non posse? Quanquam quid ego legem loquor? libertati obstat, mnes Tarquinios superbia exuperat. Expectate, dum onful, aut dictator fiat, quem privatum viribus & auacià regnantem videtis.

ORATIO

m

rei

eu

as

I

n

erc

ius

it,

bb

iu

bst

im

Dru

ax

nt

ìх

ce

fi

aff

P. VALERII PUBLICOLÆ consulis ad tribunos omnemque plebem.

ARGUMENTUM.

Exules servique arcem Romanam nocte ad magnum numerum duce App. Herdonio occupaverant. Quod ubi compertum fuit, reliquum noctis in armis Romani egerunt, ignari qui homines, quantusque numerus hostium esset. Postero die cum Herdonius consilium, voluntatémque suam declarásset, tum quoque tribuni plebis non bellum illud, sed imaginem modo contendebant ad avertendos à legis curà plebis animos. Populum itaque ab armis discedere jubent. Quod cum Patribus nunciatum esset, P. Valerius ex curià in templum ad tribunos veniens, de periculo cum iis primum, deinde cum plebe sic egiste fertur.

OUID hoc rei est, Tribuni? Appii Herdonii ductu & auspicio Rempub. eversuri estis? tam felix vobis corrumpendis fuit, qui servitia vestra non commovit auctor? Cum hostes supra caput sint, discedi ab armis, legesque ferri placet? Inde ad multitudinem oratione conversa: Si vos urbis, Quirites, si vestri nulla cum tangit; at vos veremini Deos patrios ab hostibus captos, Jupiter optimus maximus, Juno regina, & Minerva, alii Dii Deæque obsidentur. Castra servorum publicos vestros penates tenent. Hæc vobis forma sanæ civitatis videtur? Tantum hostium non solum intra muros est, sed in arce supra forum curiamque: comitia interim in foro funt : senatus in curia est : velut cum otium superat, senator sententiam dicit; alii Quirites suffragium ineunt. Non quicquid patrum plebisque est, consules, tribunos, deos, hominesque omnes armatos opem ferre, in Capitolium currere, liberare ac pacare augustissimam il-

m domum Jovis optimi maximi decuit? Romule paer, tu mentem tuam, quâ quondam arcem ab his iifem Sabinis auro captam recepisti, da stirpi tuæ, jube anc ingredi viam, quam tu dux, quam tuus ingressus kercitus est. Primus en ego consul, quantum mortalis eum possum, te ac tua vestigia sequar.

ORATIO

73-

et.

ue

à

ce-

P.

de

gife

ctu

VO.

no.

ar-

tione

cura

otos.

erva,

licos

tatis

eft,

n in

upe-

n in-

, tri-

e, 10

m il-

lam

L. QUINTII CINCINNATI ad populum adversus
A. Virginium.

ARGUMENTUM.

aso, cui dictus capitis dies fuerat, in Tuscos exulatum, nequicquam amicis intercedentibus, abierat. Ejus pater L. Quintius Cincinnatus, insequenti anno consul creatus, non immemor filium, Auli Virginii maxime invidia, in exilium relegatum esse, Quiritibus eum hac concione invidiosum faciebat.

Ulus ille Virginius, quia in Capitolio non fuit, minus supplicii quam Ap. Herdonius meruit? Plus erculè aliquanto, qui verè rem æstimare velit. Herdolus, si nihil aliud, hostem se fatendo, propè denuntiait, ut arma caperetis: hic, negando bella esse, arma obis ademit, nudosque servis vestris & exulibus objecit: vos (C. Claudii pace, & P. Valerii mortui loquar) ius in clivum Capitolinum signa intulistis, quam hos ostes de foro tolleretis? Pudet deorum hominumque: im hostes in arce, in Capitolio essent, exulum & serprum dux, profanatis omnibus, in cella Jovis optimi aximi habitaret, Tusculi antè quam Romæ sumpta nt arma. in dubio fuit, utrum L. Mamilius Tufculanus ax, an P. Valerius & C. Claudius confules Romanam cem liberarent: & qui antè Latinos, ne pro se quidem sis, cum in finibus hostem haberent, attingere arma assi sumus; nunc, nisi Latini suâ sponte arma sumpsisfent, capti & deleti eramus. Hoc est, tribuni, auxilium plebi ferre? inermem eam hosti trucidandam objicere! Scilicet, si quis vobis humillimus homo de vestra plebe, (quam partem, veluti abruptam à cætero populo, vestram patriam peculiaremque Remp. feciftis) fiquis ex his domum suam obsessam à familia armata nunciaret, ferendum auxilium putaretis. Jupiter optimus maximus exulum atque servorum septus armis, nulla humana ope dignus erat? & hi postulant, ut sacrosancti habeantur, quibus ipsi dii neque sacri, neque sancti sunt? At enim divinis humanisque obruti sceleribus, legem vos hoc anno perlaturos dictitatis? Tum hercule illo die, quo ego conful sum creatus, malè gesta Respub. est, pejus multo, quam cum P. Valerius conful periit, si tuleritis. primum omnium, Quirites, in Volscos & Æquos mih atque collegæ legiones ducere in animo est. Nescio que fato, magis bellantes quam pacati propitios habemus Deos. Quantum periculum ab illis populis fuerit, fi Capitolium ab exulibus obsessum scissent, suspicari de præterito, quam re ipsa experiri est melius.

.

Co

10

:

en

cre

C

tis

ctè

nt

rò, nti

pti

ori

nua

CIL

gin

cu

de

pr

tel

in

יוש

ta

ORATIO

L. Q. CINCINNATI ejusdem adversus patrum licentiam.

ARGUMENTUM.

Contentiones inter patres ac populum orta erant de magistratibus, an exacto tempore iis destinato continuari, a
comitia iisdem creandis haberi deberent. Ac cùm tribum
de leze Terentillà antè referre vellent, conabantur impedire quominus comitia haberentur à consulibus. Stnatus ea de re in Capitolio habitus: quo tribuni cum
plebe perterrità conveniunt. De plebis & tribunorum
postulatis relatione consulum senatus consulta facta, al
eo anno tribuni legem non ferrent, consules ab urbe copias non educerent. Magistratus continuari, & tribu-

nos refici, judicant contra Remp. esfe. Contra sententiam eam fenatus, tribuni primum refecti : deinde tatres, ne plebi cedere viderentur, L. D. Cincinnatum Confulem reficiebant, cum in patres hac oratione investus eft.

m

el

oe,

re. his

fe-

us,

pe

uj-

Vi-

no

on-

lto,

am

aihi

quo

nus

, 1

de

n

angi

, an bun

im.

St.

cum

orum

, 14

e co.

ribu.

7705

A Irer, si vana vestra, P. C. ad plebem authoritas est? Vos elevatis eam : quippe, quia plebs senasconsultum in continuandis magistratibus solvit, ipsi loque folutum vultis, ne temeritati multitudinis ceda-: tanquam id sit plus posse in civitate, plus levitatis ao entia habere: levius enim vaninsque profecto est, sua creta do confulta tollere, quam aliorum. Imitamini, C. turbam inconsultam : & qui exemplo aliis esse detis, aliorum exemplo peccetis potius, quam alii vestre the faciant; dum ego, ne imiter tribunos, nec me ntra senatusconsultum consulem renuntiari patiar. Te rò, C. Claudi, adhortor, ut & ipse pop. Rom. hac lintia arceas: & de me hoc tibi persuadeas, me ita acpturum, ut non honorem meum à te impeditum, sed oriam spreti honoris auctam, invidiamque quæ ex connuato eo impenderet, levatam putem.

R T

1111 ADVERSUS APP11 decretum, ut sponsa extra domum paternam maneret.

ARGUMENTUM.

ginius exempli recti vir, in Algido vitam ducens, Icilio cuidam filiam insigni forma desponderat. Ejus stuprande libidine captus Appius Claudius decemvir, ubi nec precibus nec muneribus pudorem virginis vinci posse intellexit, M. Claudio clienti dat negotium, ut Virginiam in servitutem assereret, nec cederet secundum libertatem vindicias dari postulantibus. Serva enim sua eam natam diceret. Comprehensa ea, cum tandem ad tribunal

nal Appii adducta, in patris adventum (nam ab urbi aberat) extra patris domum abduci juberetur: forte Icilius sponsus interveniens, decreto Appii in banc sententiam resistebat.

Erro hinc tibi fummovendus fum, Appi, ut tacitum feras, quod celari vis. Virginem ego hanc sum ducturus, nuptam pudicamque habiturus. Proinde omnes collegarum quoque lictores convoca, expediri virgas & secures jube: non manebit extra domum patris spons Icilii. Non, si tribunitium auxilium, & provocationem plebi Romanæ, duas arces libertatis tuendæ, ademistis: ideò in liberos quoque nostros conjugesque regnum vestra li bidini datum est. Savite in tergum, & in cervices nostras pudicitia faltem in tuto sit. Huic si vis afferetur, ego præsentium Quiritium pro sponsa, Virginius militum pro unicâ filia, omnes Deûm hominumque implorabi mus fidem: neque tu istud unquam decretum fine cat nostrà referes. Postulo, Appi, etiam atque etiam confi deres, quò progrediare. Virginius viderit de filia, ut venerit, quid agat. Hoc tantum sciat, sibi, si huju vindiciis cesserit, conditionem filiæ quærendam esse. M vindicantem sponsam in libertatem, vita citius desere quam fides.

TO A TOTAL O R A T I O

VIRGINII PATRIS adversus Appium.

ARGUMENTUM.

Hujus principium ad finem superioris pertinet. Vindicati Virginia in posterum diem dilata. Virginium patremi terim parentes propere acciri jubent ex castris: qui cun decretis vindiciis secundum servitutem, ab assertore M Claudio filiam comprehendi videret, irâ concitatus manu in Appium intentans his verbis eum incessit.

Icil

rit

ne

V

Ci

juc

le e

me

SE

Hoc

I Cilio, Appi, non tibi filiam despondi: & ad nuptias, non ad stuprum educavi. Placet pecudum ferarumque ritu promiscuè in concubitus ruere? Passurine hæc isti sint, nescio: non spero esse passuros illos, qui arma habent.

rbe

Ici-

en-

um

um

&

nfi

em

tis:

· li

rasi

ego

un

abi

æd

nfi

uh

uju M

eret.

icatt

m in

cun

e M

Dank

Icil

ORATIO

VIRGINII ad MILITES, quâ honorem sibi delatum recusavit.

ARGUMENTUM.

Cùm Roma libidinis Appii foedo exitu omnia perturbata effent, Virginius in castra, qua tum in monte Vecilio erant,
rerum eventu permotus venit. Ibi militibus ordine, ut
quidque gestum erat, re exposità, ostentans ferrum, quo
Virginiam filiam transfixisset, omnia motu complevit.
Rei atrocitate milites commoti, in Aventinum proficiscuntur: ubi Virginius, cum decem creari debere censeret,
qui summa rerum praessent, consilio sententiaque approbatà, omnes ad eum primum potestatem deserbant,
quam ita recusasse fertur.

M Elioribus meis vestrisque rebus reservate ista de me judicia. Nec mihi silia inulta honorem ullum jucundum esse patitur, nec in perturbata Repub. eos utile est praesse vobis, qui proximi invidia sint. si quis usus mei est, nihilo minor ex privato capietur.

ORATIO

SENIORUM PATRUM ad patres & decemviros, de decemviratûs abdicatione, & tribunatûs plebis instauratione.

ARGUMENTUM.

Hoc ad finem prioris pertinet. Ex Aventino in Sacrum montem non ita multo post transsit plebs tota, authore C 3 M. DuilM. Duillio, qui tribunus plebis fuerat: ob idque maxime quod diutius passuri non essent tribunatum abrogatum. Quod ubi Romam nunciatum fuit, extemplo in senatum patres conveniunt, ubi de re ipsa consultarent. Eorum multi (in quibus Horatius & Valerius) in hum modum vociferabantur.

QUID exspectabitis P. C? Si Decemviri sinem pertinaciæ non faciunt, ruere ac deslagrare omnia passuri estis? Quid autem istud imperium est, Decemviri, quod amplexi tenetis? Tectis ac parietibus jura dicturi estis. Non pudet lictorum vestrorum majorem propenumerum in soro conspici, quàm togatorum aliorumque? quid, si hostes ad urbem veniant, sacturi estis? Quid, si plebs mox, ubi parum secessione moveamur, armata veniat? Occasione urbis vultis siniri imperium? Atqui aut plebs non est habenda, aut habendi sunt tribuni plebis. Non citiùs caruerimus patriciis magistratibus, quam illi plebeiis. Novam inexpertamque eam potestatem eripuere patribus nostris: ne nunc, dulcedine semel capti, ferant desiderium; cùm præsertim nec nos temperemus imperiis, quo minus illi auxilii egeant.

ORATIO

LEGATORUM VALERII & HORATII ad postulata plebis in Sacro monte.

ARGUMENTUM.

Decemvirorum maxime culpâ plebs in Aventinum primum, deinde in sacrum montem secesserat, quòd sinito imperi tempore abire magistratu nollent. Ii, seditionibus tumultibusque coacti, cum se in patrum potestate suturos pradicarent, missi Horatius & Valerius in Sacrum montem ad plebem, conditionibus quibus videretur, revocandam. Multitudo ipsa, cum tribunitiam potestatem & provocationem se repetere vello diceret, tum demum in hanc sententiam de postulatis legati loquuti sunt.

ADEO

cei

du

in fit

qu

R

qu

141

pa

eft

ju

tu

rej

Leg

tan

der

ej. 4.

m

nt.

me

ti-

af-

iri,

uri

ore

m. is?

ar-

At-

uni ous,

fta-

mel ·m·

lata

um,

perii

tu-

uros

nonevotem num

EO

A DEO æqua postulassis, ut ultrò vobis deserenda fuerint: Libertati enim ea prasidia petitis, non licentia ad impugnandos alios. Ira vestra magis ignoscendum quam indulgendum est: quippe qui crudelitatis odio in crudelitatem ruitis: & prius pene, quam ipfi liberi fitis, dominari jam in adversarios vultis. Nunquamne quiescet civitas nostra à suppliciis, aut patrum in plebem Romanam, aut plebis in patres? Scuto vobis magis, quam gladio opus est. Satis superque humilis est, qui jure aquo in civitate vivit, nec inferendo injuriam, nec patiendo. Etiam, si quando metuendos vos præbituri estis, cum recuperatis magistratibus legibusque vestris, judicia penes vos erunt, de capite nostro fortunisque tune, ut quæque causa erit, statuetis: nune libertatem repeti, satis eft.

ORATIO

APPII, cum MAGISTRATU se abdicare vellet.

ARGUMENTUM.

Legati mandata plebis cum patribus exposuissent, decemviri omnes prater Appium non abnuebant, quin magistratum deponerent. Unus itaque Appius perstabat, qui tandem pudore coactus, in hac verba, se velle abire decemviratu, professus est.

AUD ignaro imminet fortuna. Video, donec arma adversariis tradantur, differri adversus nos certamen: dandus invidiæ est sanguis. Nihil ne ego quidem moror quo minus Decemviratu abeam.

ORA-

RATIO

LEGATORUM AD PLEBEM, ut in urbem rediret.

ARGUMENTUM.

Cum ingenti omnium latitià magistratu abiissent decemviri, missi sunt legati, qui plebi omnia, qua gesta erant, exponerent, interque alia monerent ut ad patriam rediret. Ii ad hanc sententiam egerunt.

UOD bonum, felix, faustumque sit vobis, reique publicæ, redite in patriam ad penates, conjuges, liberosque vestros. Sed quâ hic modestia fuistis, ubi nullius ager in tot usu rerum necessario tantæ multitudini est violatus, eam modestiam ferte in urbem. In Aventinum ite, unde profecti estis. Ibi felici loco, ubi prima initia inchoastis libertatis vestræ, tribunos plebis creabitis. Præsto erit pontisex maximus, qui comitia habeat

ORATIO

A. VIRGINII adversus Appium reum.

ARGUMENTUM.

Creati tribuni plebis, confirmatà lege de provocatione, singulos aggrediuntur, qui facinus aliquod adbuc impune aust fuerant. Deligunt primum A. Virginium tribunum plebis accusatorem: Appium, qui decemvir fuerat, reum. Acculator sic adversus reum egit.

Ratio rebus dubiis inventa est. Itaque neque ego, accusando apud vos eum, tempus teram, à cujus crudelitate volmet ipli armis vindicastis: nec istum ad cætera scelera impudentiam in defendendo se adjicere patiar. Omnium igitur tibi, Appi Claudi, quæ impiè nefariéque per biennium alia super alia es ausus, gratiam facio. Unius tantum criminis nisi judicem dices, te ab libertate

libe in

M.

Ing

in vet

ex iri,

COI

VA

Val

libertate in servitutem contra leges vindicias non dedisse, in vincula te duci jubeo.

ORATIO

M. Duillii Tribuni Plebis, cum potestati tribunitiæ modum fecisset.

ARGUMPNTUM.

Ingenti jam metu patres perculsi erant, quòd tribuni plebis in judiciis, quibus jam Ap. Claudium & Sp. Oppium in vincula conjecerant, C. Claudium in exsilium miserant, longè severiores quàm decemviri viderentur. M. Duillius tribunus plebis cùm id comperisset, patres in hanc sententiam ad spem libertatis revocare conabatur.

ET libertatis nostræ, & pænarum ex inimicis, satis est. Itaque hoc anno nec diem dici cuiquam, nec in vincula duci quenquam sum passurus. Nam neque vetera peccata repeti, jam obliterata, placet; cum nova expiata sint decemvirorum suppliciis: & nihil admissum iri, quod vim Tribunitiam desideret, spondet perpetua consulum amborum in libertate vestra tuenda cura.

ORATIO

VALERII CONSULIS, quâ equites ad fortiter pugnandum hortatur.

ARGUMENTUM.

Valerius consul adversus conjunctos jam in Algido exercitus Æquorum & Volscorum bellum sustinebat. Castris jam tantisper copias continuerat, dum pars hostium in Hernicos, pars in Latinos, jam propè de victorià certi, ad pradam agendam contendissent: cum signa inferri jubet. Quo bello pedites multo sermone adhortatus ad egregiè pugnandum, equites his verbis incitavit.

CS

Agite

57

sinpune num eum.

iri,

es.

que

zes,

ubi

ıdi-

en-

prirea-

eat.

ego,

m ad picere è ne-

te ab

A Gite juvenes, præstate virtute peditem, ut honore atque ordine præstatis. Primo concursu pedes movit hostem: pulsum vos immissis equis exigite è campo. Non sustinebunt impetum: & nunc cunctantur magis quam resistant.

ORATIO

HORATII CONSULIS, quâ fuos cohortatur.

ARGUMENTUM.

De victorià Valerii contra Volscos atque Æquos factus certior Horatius collega Valerii, in hanc sententiam milius ad strenuè pugnandum adversus Sabinos adhortabatur.

Quemadmodum in Algido res gesta sit, arbitror vos milites audisse. Qualem liberi populi exercitum decuit esse, talis suit. Consilio collegæ, virtute militum victoria parta est. Quod ad me attinet, id consili animique habiturus sum, quod vos milites mihi essecritis. Et trahi bellum salubriter, & maturè persici potest. Si trahendum est: ego, ut in dies spes virtusque vestra crescat, eadem qua institui disciplina essiciam. Si jam satis animi est, decernique placet, agitedum, clamorem, qualem in acie sublaturi estis, tollite hic, indicem voluntatis virtutisque vestra.

ORATIO

T. Q. CAPITOLINI quartum Consulis ad populum Romanum.

ARGUMENTUM.

Discordiis civium, que jam non ultrà reprimi poterant, siebat ut conciones etiam de qualibet re sieri impedirentur. Quod posteaquam Aquis Volscisque compertum suit, conjunctis exercitibus, primum agros circa omnes vastabant: de m nu tu

roce ri, Quir è a

amo iner em, et)

ort

is haler emplobi ft,

rian otic ugu est dum

ofn

dun uut vob caus

fun re n mo pafi

deinde cum Romanos id etiam negligere vidissent, ad moenia Urbis populabundi aecessere. Tum Q. Capitolinus, concione populi vocatâ, hac eratione periculi magnitudinem reique indignitatem exposuit.

ore

des

an-

er-

ites

VOS

ım

ili-

6lii

eri-

eft,

ara

am

m,

ın.

n

fie-

247.

on-

nt: nde

TSI mihi nullius noxæ conscius, Quirites, sum, tamen cum pudore summo in concionem vestram rocessi, hoc vos scire, hoc posteris memoriæ traditum i, Æquos & Volscos, vix Hernicis modo pares, T. Duintio quarrum consule ad mænia urbis Romæ impuè armatos venisse. Hanc ego ignominiam (quanquam amdiu ita vivitur, is satus rerum est, ut nihil boni diinet animus) si huic potissimum imminere anno scisem, vel exfilio, vel morte (fi alia fuga honoris non efet) virassem. Ergo, si viri arma illa habuissent, quæ in ortis fuere nostris, capi Roma me consule potuit? Sas honorum, fatis superque vitæ fuit: mori tertium conulem oportuit. Quem tandem ignavissimi hostium conempsere? Nos consules? an vos Quirites? Si culpa in obis est, auferte imperium indignis: &, si id parum ft, insuper poenas expetite: si in vobis, nemo deorum ec hominum sit qui vestra puniat peccata, Quirites: osmet tantum eorum poeniteat. Non illi veftram ignaiam contemplere, nec suæ virtuti confisi sunt : quippe oties fusi, fugatique, castris exuti, agro mulctati, sub ugum missi, & se & vos novere. Discordia ordinum it venenum urbis hujus; Patrum & plebis certamina, lum nec nobis imperii, nec vobis libertatis est modus; dum tædet vos patriciorum, nos plebeiorum magistrauum, sustulere illi animos. Proh Deum sidem, quid vobis vultis? Tribunos plebis concupittis: concordiæ causa concessimus. decemviros desiderastis: creari passi fumus. decemvirorum vos pertæsum est: coegimus abie magistratu. Manente in eosdem privatos irâ vestrâ, mori atque exulare nobiliffimos viros honoratiffimosque passi sumus. Tribunos plebis iterum creare voluistis:

creaftis.

vel

cio

tar

pro

jar

28

tus

fit

ter

br

ali

in

de

ef

ho

fu

te

pl

ta

q

m

C

Ca

ti

Ci

g

to

creastis. Consules facere vestrarum partium, etsi patri bus videbamus iniquum, patricium quoque magistratum plebi donum fieri vidimus. Auxilium tribunitium, provocationem ad populum, scita plebis injuncta patribus sub titulo æquandarum legum nostra jura oppressa tulimus, & ferimus. Qui finis erit discordiarum? Ecquando unam urbem habere, ecquando communem hanc patriam esse licebit? Victi nos aquiore animo quiescimus, quam vos victores. Satisne est, nobis vos metuendos esse? Adversus nos Aventinum capitur, adversus nos Sacer occupatur mons. Esquilias quidem ab hoste prope captas, & scandentem in aggerem Volscum hostem nemo submovit. in nos viri, in nos armati estis. Agitedum, ubi hic curiam circumsederitis, & forum infestum feceritis, & carcerem principibus impleveritis: iisdem istis ferocibus animis egredimini extra portam Esquilinam: aut, si ne hoc quidem audetis, ex muris visite agros vestros ferro igníque vastatos, prædam abigi, fumare incensa passim tecta. At enim communis res per hac loco est pejore : ager uritur, urbs obsidetur, belli gloria penes hostes est. Quid tandem? privatæ res vestra quo in statu sunt? Jam unicuique ex agris sua damna nuntiabuntur. Quid est tandem domi, unde ea expleatis? Tribuni vobis amissa reddent ac restituent? Vocis, verborumque quantum voletis, ingerent, & criminum in principes, & legum aliarum super alias, & concionum. Sed ex illis concionibus nunquam vestrûm quisquam re, fortuna domum auctior rediit. Ecquis retulit aliquid ad conjugem & liberos, præter odia, offensiones, simultates publicas privatasque? à quibus semper non vestra virtute innocentiâque, sed auxilio alieno tuti sitis. At Hercules, cum stipendia nobis consulibus, non tribunis ducibus, & in castris, non in foro faciebatis, & in acie vestrum clamorem hostes, non in concione patres Romani horrebant; prædå partå, agro ex hoste capto, pleni fortunarum, glorizque fimul publicz, fimul privatz, triumphantes

m

0.

ili.

111-

245;

105

Sa.

ne-

te-

m

em ili-

fite fu-

per

lo-

nna

eacis,

m,

re,

ites

ute

les, &

re-

na-

m-

ites

phantes domum ad penates redibatis: nunc oneratum vestris fortunis hostem abire finitis. Hærete affixi concionibus, & in foro vivite : sequitur vos necessitas militandi, quam fugitis. Grave erat in Æquos & Volscos proficisci : ante portas est bellum. Si inde non pellitur, jam intra mœnia erit, & arcem & Capitolium scandet, & in domos vestras vos persequetur. Biennio antè senatus delectum haberi, & educi exercitum in Algidum jusfit: sedemus domi desides mulierum ritu altercantes inter nos, præsenti pace læti, nec cernentes ex otio illo brevi multiplex bellum rediturum. His ego gratiora dictu alia esse scio : sed me vera pro gratis loqui, etsi meum ingenium non moneret, necessitas cogit. Vellem equidem vobis placere, Quirites: sed multò malo vos salvos esse, qualicunque erga me animo futuri estis. Natura hoc ita comparatum oft, ut, qui apud multitudinem fuâ causâ loquitur, gratior eo fit, cujus mens nihil præter publicum commodum videt : nisi forte assentatores publicos, plebicolas istos, qui vos nec in armis, nec in otio esse sinunt, vestra vos causa incitare & stimulare putatis. Concitati, aut honori aut quæstui illis estis: & quia in concordià ordinum nullos se usquam esse vident, malæ rei se, quam nullius, turbarum ac seditionum, duces esse volunt. Quarum rerum si vos tædium tandem capere potest, & patrum vestrosque antiquos mores vultis pro his novis sumere: nulla supplicia recuso, nisi paucis diebus hos populatores agrorum nostrorum fusos fugatosque castris exuero, & à portis nostris mœnibusque ad illorum urbes hunc belli terrorem, quo vos nunc attoniti estis, transtulero.

as the third reach a state of the restriction of the state of the stat

ruses settered and mornio haten top place the re-

regretar outlier summings the frequent body to teleproper

Surpoliar comprese multiporte de arthur b. ORA?

Ex quarto libro ab urbe conditâ.

ORATIO

C. CANULEII TRIBUNI PLEBIS ad plebem pro rogationibus promulgatis.

ARGUMENTUM.

C. Canuleius Tribunus plebis caterique octo, anni princitio rogationes promulgaverunt de connubio patrum en plebis, ut alter consulum ex plebe fieret. Ac tantum abe. rat, ut utrumlibet patres approbarent, ut etiam, si hoc fieret, transferri à primoribus ad plebem summam imperii, illo contaminari fanguinem fuum, confundique jura gentium rerentur. Cum ita sententiis variaretur, forte Veientes aliique populi arma sumpserant adversus Romanos: contra quos cum delectum haberi patribus placeret, Canuleius unus adversus omnes delectum haberi se nunquam prins pa furum pronunciabat, quam rata confirmataque effent que à se collegisque fuissent promulgata. Qua de re consules ad patres in senatu adversus tribunos plebis, maxime Canuleium, concionem habuerunt: quo tempore & Canuleius hac concione plebem adversus patres concitabat.

Uantopere vos, Quirites, contemnerent patres, quam indignos ducerent, qui una secum urbe, intra eadem moenia viveretis, sæpe equidem & ante videor animadvertisse: nunc tamen maxime, quod adeò atroces in has rogationes nostras coorti sunt. Quibus quid aliud quam admonemus, cives nos eorum este, & si non easdem opes habere, eandem tamen patriam incolere? Altera connubium petimus, quod finitimis externisque dari solet: nos quidem civitatem, quæ plus quam connubium est, hostibus etiam victis dedimus. Altera nihil novi ferimus, sed id, quod populi est, repetimus atque usurpamus: ut, quibus velit, populus Romanus honores mandet. Quid tandem est, cur coelum ac terras misceant?

cur

cut

ger

lac luf

80

noi

let,

nu

qui

lice

que

tia

fier

tar

qua

gu

hal

cre

mo

ex

ato

mo

ber

car

ger

tio

foc

gen

nu

qui

dia

in

rur in me impetus modò penè in senatu sit factus? nevent se manibus temperaturos? Violaturosque denuntient facrofanctam potestatem? Si populo Romano liberum fuffragium datur, ut, quibus velit, consulatum mandet. & non præciditur spes plebeio cuique, si dignus summo honore erit, adipiscendi summi honoris, stare urbs hac non poterit? de imperio actum est? Et periude hoc valet, plebeiusne consul fiat, tanquam servum aut libertinum aliquis consulem futurum dicat? Ecquid sentitis in quanto contemptu vivatis? Lucis hujus vobis partem, si liceat, adimant: quod spiratis, quod vocem mittitis, quod formas hominum babetis, indignantur. Quinetiam (fi diis placet) nefas aiunt effe consulem plebeium fieri. Obsecro vos, si non ad fastos, non ad commentarios pontificum admittimur : ne ea quidem scimus, quæ omnes peregrini etiam sciunt, consules in locum regum successifie? nec aut juris aut majestatis quicquam habere, quod non in regibus antè fuerit? En unquam creditis fando auditum esse, Numam Pompilium non modo non patricium, sed ne civem quidem Romanum, ex Sabino agro fuisse accitum populi jussu, patribus auctoribus Romæ regnasse? L. deinde Tarquinium non modo non Romanæ, sed ne Italicæ quidem gentis, Demarati Corinthii filium, incolam à Tarquiniis, vivis liberis Anci, regem factum? Servium Tullium post hunc captiva Corniculana natum, patre nullo, matre ferva, ingenio & virtute regnum tenuisse? Quid enim de T. Tatio Sabino dicam, quem ipse Romulus parens urbis in societatem regni accepit? Ergo, dum nullum fastiditur genus, in quo eniteret virtus, crevit imperium Romanum. Pœniteat nunc vos plebeii consulis, cum majores nostri advenas reges non fastidierint, & ne regibus quidem exactis clausa urbs fuerit peregrinæ virtuti. Claudiam certè gentem, post reges exactos, ex Sabinis non in civitatem modo accepimus, sed etiam in patriciorum numerum. Ex peregrinone patricius, deinde consul fiat? civis

io

e-

e.

OC

e-

4

tè

3-

t,

7-

A.

4-

t:

us

m

3-

1-

in

pr

ſ-

e-

ri

m

e-

a-

1-

?

11

end

dfe

ctio enir

C F

nim

beri

fuit

nui

duc

qua

te bei

ne

G :

iur

ne

eft

ne

ce

qu

m

m

ce

qu

na

fu

ri

p

C

A

n

civis Romanus si sit ex plebe, præcisa consulatus sper erit? Utrum tandem non credimus fieri posse, ut vir fortis ac strenuus, pace belloque bonus, ex plebe, si Numa, Lucio Tarquinio, Servio Tullio fimilis? An, ne si sit quidem, ad gubernacula reipublicæ accedere eum patiemur? potiusque decemviris, deterrimis mortalium, qui tum omnes ex patribus erant, quam optimis regum novis hominibus fimiles consules sumus habituri? At enim nemo post reges exactos de plebe conful fuit. Ouid postea? nullane res nova institui debet? & quod nondum est factum, (multa enim nondum sunt facta in novo populo) ea, ne si utilia quidem sint, sieri oportet? Pontifices, augures, Romulo regnante, nulli erant : ab Numa Pompilio creati funt. Census in civitate, & descriptio centuriarum classiumque non erat : ab Servio Tullio est facta. Consules nunquam fuerant : regibus exactis creati funt. Dictatoris nec imperium, nec nomen fuerat: apud patres esse coepit. Tribuni plebis, adiles. quæftores nulli erant : institutum eft, ut fierent, Decemviros legibus scribendis intra decem hos annos & creavimus, & è republicâ sustulimus. Quis dubitat, quin in æternum urbe conditâ, & in immensum crescente, nova imperia, facerdotia, jura gentium hominumque instituantur? Hoc ipsum, ne connubium patribus cum plebe effet, non decemviri tulerunt paucis his annis, peffimo exemplo publico, cum fumma injuria plebis? An esse ulla major, aut infignior contumelia potest, quam partem civitatis, velut contaminatam, indignam connubio haberi? Quid est aliud, quam exsilium intra eadem mœnia, quam relegationem pati? Ne affinitatibus, ne propinquitatibus immisceamur, cavent; ne societur sanguis. Quid? hoc fi polluit nobilitatem istam vestram, quam plerique oriundi ex Albanis & Sabinis, non genere, nec sanguine, sed per cooptationem in patres, habetis, aut ab regibus lecti, aut post reges exactos jussu populi, sinceram servare privatis consiliis non poteratis, nec ducendo

fpes

Vir

fit

, ne

um

um.

um

t e-

Diu(

on-

no-

tet?

ah

de.

rvio

bus

no-

æ.

ent.

s &

uin

nte,

in-

um

pef-

An

am

nu-

em

ne

an-

ım,

ere,

tis,

uli,

duobi

endo ex plebe, neque vestras filias sororesque etiam enubere inendo è patribus? Nemo plebeius patriciæ vim virgini dferret : patriciorum ista libido est : nemo invitum pationem nuptialem quenquam facere coegisset. nimyero lege id prohiberi, & connubium tolli patrum c plebis, id demum contumeliofum plebi est. Cur enim non confertis, ne sit connubium divitibus ac pauperibus? Quod privatorum confiliorum ubique semper fuit, ut, in quamcunque fœmina convenisset domum, nuberet: ex quâ pactus effet vir domo, in matrimonium duceret; id vos sub legis superbissimæ vincula conjicitis, qua dirimatis societatem civilem, duasque ex una civitae faciatis. Cur non fancitis, ne vicinus patricio fit plebeius? ne eodem itinere eat? ne idem convivium ineat? ne in foro eodem confistat? Quid enim in re est aliud? si plebeiam patricius duxerit, si patriciam plebeius, quid juris tandem mutatur? Nempe patrem sequuntur liberi: nec, quod nos ex connubio vestro petamus, quicquam est, præterquam ut hominum, ut civium numero simus: nec, vos (nisi in contumeliam ignominiamque nostram certare juvat) quod contendatis, quicquam est. que, utrum tandem populi Romani, an vestrum summum imperium est? Regibus exactis, utrum vobis dominatio, an omnibus æqua libertas parta est? Oportet licere populo Romano, si velit, jubere legem : an, ut quæque rogatio promulgata erit, vos delectum pro pœna decernetis: &, fimul ego tribunus vocare tribus in suffragium cœpero, tu statim consul sacramento juniores adiges, & in castra educes? & minaberis plebi, minaberis tribuno? Quid, si non, quantum istæ minæ adversus plebis consensum valerent, bis jam experti essetis? Scilicet, quia nobis consultum volebatis, certamine abstinuistis? an ideo non est dimicatum, quod quæ pars firmior, eadem modestior fuit? Nec nunc erit certamen, Quirites: animos vestros illi tentabunt semper, vires non experientur. Itaque ad bella ista, seu vera seu falsa sunt,

consules, parata vobis plebs est: si, connubiis redditis, unam hanc civitatem tandem facitis, si coalescere, si jungi miscerique vobis privatis necessitudinibus possunt; si spes, si aditus ad honores viris strenuis & fortibus datur: si in consortio, si in societate reipub. esse: si (quod æquæ libertatis est) invicem annuis magistratibus parere, atque imperitare licet. Sin bæc impediet aliquis, serte sermonibus, & multiplicate sama bella: nemo nomen est daturus, nemo arma capturus, nemo dimicaturus pro superbis dominis, cum quibus nec in re publica honorum, nec in privata connubii societas est.

ORATIO

VECTII MESSII Volscorum regis, quâ suos adhortatur.

ARGUMENTUM.

In Algidum convenerant Æqui Volscique, ubi partitis copiis, Romanos, si venirent, observabant. Romani venientes hostium exemplo binis castris loca diversa brevi
spatio inter se distantia capiunt. Nocte tandem, posmulta variaque levia certamina, hostes Romanorum adoriuntur castra: quibus à Romanis magnà celeritate
atque prudentià obstatum est. Ac cùm jam apertè ad
Romanos res ipsa inclinare videretur, tum demum Vectius Messus rex Volscorum ad suos transit, ad resistendum in hac verba adhortaturus.

LIC præbituri vos telis hostium estis, indesensi, inulti? Quid igitur arma habetis? aut quid ultro bellum intulistis, in otio tumultuosi, in bello segnes? Quid hic stantibus spei est? An deum aliquem protecturum vos, rapturumque hinc putatis? Ferro via facienda est: hac, qua me prægressum videritis, agite, qui visuri domos, parentes, conjuges, liberos estis; ite mecum. Non murus, nec vallum, sed armati armatis obstant. Virtute pares, necessitate (quæ ultimum ac maximum telum est) superiores estis.

ORA.

MA

Fide

C

C

t

1

F

gn

reli

mi

ver

mi

tui Gan

Se.

ORATIO

itis,

fi int:

da-

uod

ere,

nen

pro

no-

co-

20.

revi

post

24.

tate

ad Ve-

ten-

in-

ltro

les?

du-

nda

furi

ım.

ant.

um

A.

MAMERCI ÆMILII dictatoris, quâ suos inusitato certamine exterritos exhortatur.

ARGUMENTUM.

Fidenatibus Romanis rebellare, accitis Veientibus belli sociis, placebat: itaque Veientes exercitum suum Fidenas,
communi consilio belli sedem captas, ducunt. Eò contendunt & Romani: qui jam primo statim congressu hostes contuderunt, cum repente patesactis Fidenarum portis nova erumpens acies, qua facibus ardentibus tota
collucebat, nova specie ipsis terrorem intulit. Quod Mamercus Æmilius distator animadvertens, suos his verbis
accendebat ad pralium redintegrandum.

L'Umone victi, velut examen apum, loco vestro exacti, inermi cedetis hosti? non ferro extinguetis ignes? non faces has ipsas pro se quisque, si igni, non telis pugnandum est, ereptas ultrò inferetis? Agite, nominis Romani & virtutis patrum vestræque memores, vertite incendium hoc in hostium urbem; & suis slammis delete Fidenas, quas vestris beneficiis placare non potuistis. Legatorum hoc vos vestrorum, colonorumque sanguis, vastatique sines monent.

ORATIO

SEXTI TEMPANII Decurionis, quâ milites in re comploratâ adhortatur.

ARGUMENTUM.

Sextus Tempanius Decurio erat militum: is cum res Romana bello Volfcorum, temeritate Sempronii confulis eò recidisset, ut casis magnà ex parte militibus, qui supererant, jam pararent sese fuga mandare, voce magnà exclamans, ut equites ex equis desilirent, qui salvam remp. vellent; omnium turmarum equites, non secus quàm si consul edixisset, motos hac voce monebat.

NISI

N ISI hæc armata cohors fistat impetum hostium, actum de imperio est. Sequimini pro vexillo cuspi dem meam: ostendite Romanis Volscisque, neque equi tibus vobis ullos equites, neque peditibus esse pares.

ORATIO

L. DEC11 TRIBUNI PLEBIS ad populum adversu M. Posthumium tribunum militum.

ARGUMENTUM.

M. Posthumio Regillensi tribuno militum bellum adversa

Æquos permissum erat. Is fractis hostium animis, cun
in hostium oppidum irrupisset, bellum in cives convetens, pradam militis fore edicit. Capto oppido, siden
mutat. Postea in urbem à collegis accersitus, cum M
Festius tribunus plebis laturum se legem diceret, ut Ve
las coloni mitterentur: Malum militibus meis (inquis
nissi quieverint. Quâ voce cum populum patresque of
fendisset, L. Decius tribunus plebis in majus eum odium
en invidiam populi, arreptâ occasione ex voce illâ, vocas

A Uditis, Quirites, ficut servis malum minantem minantem minantem hac bellua dignior vobis tanto ho nore videbitur, quàm qui vos urbe agrisque donatos in colonias mittunt, qui sedem senectuti vestra prospiciunti qui pro vestris commodis adversus tam crudeles superbosque adversarios depugnant. Incipite deinde minante cur pauci jam vestram suscipiant causam. Quid ut a vobis sperent? An honores; quos adversariis vestris portius quàm propugnatoribus datis? Ingemuistis modò voce hujus audità: quid id refert? jam si suffragium detus, hunc, qui malum vobis minatur, iis, qui agros sedesque ac fortunas stabilire volunt, præseretis.

PI

b

7

C

n

d

0

1

C

i

1

S

res

beo

fac

bus

pul

inj

æq

tan

cita

aut

dif

her & cu

Ex quinto libro ab urbe conditâ.

ORATIO

um,

ıfpi-

qui pa

rfu

er lu

Cun

ver.

den

n M

t Vo

uit

e of

lium ocal

mi

ho

s in

unt

per-

in'ari

ut à

po-

VO.

etur,

fque

Ex

PP11 CLAUDII Tribuni militum ad populum contra tribunos plebis pro bello continuando.

ARGUMENTUM.

hybernacula militibus tum primò ad continuandum etiam hyeme bellum sieri cœpta erant, cùm imperatores Romani se obsidendo quàm oppugnando sperarent Reip. melius consulturos. Perlata ea res Romam, tribunos plebis permoverat, qui primo quoque tempore plebi quid eâ re efficeretur, exponunt: ita plebis libertatem vendi jactando, illúdque eo institutum, ut, cùm ii, in quibus vires omnes plebis erant, absuissent, agi de commodis ipsius non posset. His aliisque jam plebis animos tribuni sollicitarant, cùm Appius Claudius tribunus militum plebe convocatà pro bello continuando, continendisque militibus in hybernaculis, contra tribunos plebis hanc concionem habuit.

CI unquam dubitatum est, Quirites, utrum tribuni plebis vestra an sua causa seditionum semper auctores fuerint, id ego hoc anno desiisse dubitari certum habeo. Et cum lætor, tandem longi erroris vobis finem factum esse, tum quòd secundis potissimum vestris rebus hic error est sublatus, & vobis, & propter vos Reipublicæ gratulor. An est quisquam qui dubitet, nullis injuriis vestris (si quæ fortè aliquando fuerunt) unquam zque, quam munere patrum in plebem, cum zra militantibus constituta sunt, tribunos plebis offensos & concitatos esse? Quid illos aliud aut tum timuisse creditis, aut hodie turbare velle, nisi concordiam ordinum? quam dissolvendæ maximè tribunitiæ potestatis rentur esse. Sic, hercule, tanquam artifices improbi, opus quærunt, qui & semper ægri aliquid esse in Repub. volunt, ut sit, ad cujus curationem à vobis adhibeantur. Utrum enim defen-

defenditis, an impugnatis plebem? utrum militantium adversarii estis, an causam agitis? Nisi forte hoc dicitis, quicquid patres faciunt, displicet; five illud pro plebe, five contra plebem est. Et quemadmodum servis suis vetant domini quicquam rei cum alienis hominibus esse paritérque in iis beneficio ac maleficio abstineri, æquum censent: sic vos interdicitis patribus commercio plebis, ne nos comitate ac munificentia nostra provocemus ple. bem, nec nobis plebs dicto audiens atque obediens fit. Quando tandem, si quicquam in vobis, non dico civilis. sed humani esset, favere vos magis, &, quantum in vo. bis effet, indulgere potius comitati patrum atque obsequio plebis oportuit? que si perpetua concordia sit, quis non spondere ausit, maximum hoc imperium inter finitimos brevi futurum esse? Atque ego, quam hoc confilium collegarum meorum, quo abducere infectà re à Vejis exercitum noluerunt, non utile solum, sed etiam necessarium fuerit, postea edisseram. Nunc de ipsa conditione militantium dicere libet. Quam orationem non apud vos folum, sed etiam in castris si habeatur, ipso exercitu disceptante, æquam arbitror videri posse: in qua fi mihi ipfi nihil, quod dicerem, in mentem venire poffet, adversariorum certè orationibus contentus essem. Negabant nuper danda esse æra militibus, quia nunquam data essent: quonam modo igitur nunc indignari polfunt, quibus aliquid novi adjectum commodi fit, eis laborem etiam novum pro portione injungi? Nusquam nec opera fine emolumento, nec emolumentum ferme fine impensa opera est. Labor voluptasque, dissimillima natura, societate quadam inter se naturali sunt juncta. Moleste antea ferebat miles, se suo sumptu operam reipub, præbere : gaudebat idem partem anni se agrum suum colere, quærere unde domi militiæque se ac suos tueri posset. Gaudet nunc fructui sibi Rempub. esse, & lætus stipendium accipit. Æquo igitur animo patiatur se ab domo, ab re familiari, cui gravis impensa non

eft,

A,

ocet

am e sti

ation

nerc

gere

equu

eri

num

i no

rejis

ndig

am

nnive

uot

onf

erfe

is q

lum

idi f

dena

nter

mpi

105

beter

ent.

porte

quid

urbs

non

exer

ùm

præd

Non

nes

m

is,

oe,

uis

Me,

m

015,

le.

fit.

lis,

10.

se.

uis

ini-

on-

e à

am

on-

non

ex.

quâ

oof.

Ne-

am

Poof.

s la-

ıam

rme

mil-

jun-

ope.

e 2-

e ac

effe,

atia-

non

eft,

ft, paulo diutiùs abesse. An, si ad calculos eum Resp. ocet, non meritò dicat, Annua æra habes, annuam opeam ede? an tu æquum censes, militia semestri solidum e stipendium annuum accipere? Invitus in hac parte oationis, Quirites, moror. Sic enim agere debent, qui nercenario milite utuntur: at nos tanquam cum civibus gere volumus : agique tanquam cum patria nobiscum, equum censemus. Aut non suscipi bellum oportuit, aut eri pro dignitate populi Romani, & perfici quamprinum oportet. Perficietur autem, si urgemus obsessos, non ante abscedimus, quam spei nostræ finem, captis Vejis, imposuerimus. Si, hercule, nulla alia causa, ipsa ndignitas perseverantiam imponere debuit. Decem quonam annos urbs oppugnata est ob unam mulierem ab niversa Græcia: quam procul ab domo? quot terras, uot maria distans? nos intra vicesimum lapidem, in onspectu propè urbis nostræ oppugnationem annuam erferre piget: Scilicet, quia levis belli causa est; nec sais quicquam justi doloris est, quod nos ad perseveranlum stimulet. Septies rebellarunt, & in pace nunquam idi fuerunt : agros nostros millies depopulati funt : Filenates à nobis deficere coëgerunt : colonos nostros ibi nterfecerunt: authores fuerunt contra jus gentium cædis mpiæ legatorum nostrorum: Etruriam omnem adversus hos concitare voluerunt, hodieque id moliuntur : res repetentes legatos nostros haud procul abfuit quin violaent. Cum his molliter & per dilationes bellum geri oportet? Si vos tam justum odium nihil movet, ne illa quidem, oro, vos movent? Operibus ingentibus septa urbs est, quibus intra muros coercetur hostis: agrum pon coluit, & culta evastata sunt bello. Si reducimus exercitum, quis est qui dubitet illos, non à cupidirate soum ulciscendi, sed etiam necessitate imposità ex alieno rædandi, cum sua amiserint, agrum nostrum invasuros? Non differimus igitur bellum isto consilio, sed intra fines nostros accipimus. Quid? illud quod propriè ad milites

rix

blù

ta

1

ec,

ım

olu

ue

ebi

e 6

leò

bef

m

nt

rof

is,

xt

oci

in

cti

m

m

20

re.

C I

um

evi

eat

ań

yen

nen

npe

mn

s u

IS S

fun

milites pertinet, quibus boni tribuni plebis cum stipeni dium extorquere voluerint, nunc consultum repente vo. lunt, quale est? Vallum fossamque, ingentis utramque rem operis, per tantum spatii duxerunt : castella primi pauca, postea exercitu aucto creberrima fecerunt: munitiones non in urbem modò, sed in Etruriam etiam spe Cantes, siqua inde auxilia veniant, opposuere. turres, quid vineas, testudinésque, & alium oppugnanda. rum urbium apparatum, loquar? cum tantum laboris exhaustum sit, & ad finem jam operis tandem perventum: relinquendane hæc censetis, ut ad æstatem rursus novus de integro his instituendis exsudetur labor? Quanto el minus opera tueri facta, & instare, atque perseverare, de fungique cura? Brevis enim profecto res est, si uno to nore peragitur: nec ipsi per intermissiones has intervallaque lentiorem spem nostram facimus : loquor de oper, & temporis jactura. Quid? periculi quod differendo bello adimus, num oblivisci nos hæc tam crebra Etrura confilia de mittendis Vejos auxiliis patiuntur? Ut num res se habet, irati sunt, oderunt, negant missuros: quantum in illis est, capere Vejos licet. Quis est, qui spondeat eundem, si differtur bellum, animum postea forei Cum, si laxamentum dederis, major frequentiorque & gatio itura sit: cum, id quod nunc offendit Etruscos rex creatus Vejis, spatio mutari interposito possit, ve confensu civitatis, ut eo reconcilient Etruriæ animos vel ipfius voluntate regis, qui obstare regnum suum s luti civium nolit. Videte quot res, quam inutiles, fo quantur illam viam confilii: jactura operum tanto labore factorum, vastatio imminens finium nostrorum, & truscum bellum pro Veiente concitatum. Hac sunt, tribuni, confilia vestra, non, hercule, dissimilia, ac si qui ægro, qui curari se fortiter passus, extemplo convalescent possit, cibi gratia præsentis, aut potionis, longinguum & forsitan insanabilem morbum efficiat. Si medius sidius ad hoc bellum nihil pertineret, ad disciplinam certe militiz

en.

VO.

mo

ini-

Quid

ex-

ım:

ovus

eft

, de-

o te-

ralla.

pera

endo

ruriz

nunc

uan-

[pon-

fore

ie le

afcos,

, Ve

nos

m fa

es, fe

labo.

n, E

t, tri-

i qui

escere

um &

fidius

tè mi-

litiz

iæ plurimum intererat, insuescere militem nostrum non hum parta victoria frui, sed, si res etiam lentior sit, patædium, & quamvis seræ spei exitum expectare : &, non fit aftate perfectum bellum, hyemem operiri: ec, ficut æftivas aves, statim autumno tecta ac recefim circumspicere. Obsecro vos, venandi studium ac oluptas homines per nives ac pruinas in montes fylvafue rapit: belli necessitatibus eam patientiam non adhiebimus, quam vel lufus ac voluptas elicere folet? Adeóe effœminata corpora militum nostrorum esse putamus, leò molles animos, ut hyemem unam durare in castris, besse ab domo non possint? Ut tanquam navale bellum, mpestatibus captandis, & observando tempore anni, gent : non æstus, non frigora pati possint? Erubescant ofectò, fiquis eis hæc objiciat : contendantque & aniis, & corporibus suis virilem patientiam inesse, & se xtà hyeme atque æstate bella gerere posse; nec se paocinium mollitize inertizeque mandasse tribunis, & meinisse hanc ipsam potestatem non in umbra, nec in ctis majores suos creasse. Hac virtute militum vestrom, hæc Romano nomine funt digna: non Veios tanm, nec hoc bellum intueri, quod instat, sed famam, ad alia bella, & ad cæteros populos in posterum, quæ-An mediocre discrimen opinionis sequuturum ex re. ic re putatis? Utrum tandem finitimi populum Romaum eum esse putent, cujus siqua urbs primum illum evissimi temporis sustinuerit impetum, nihil deinde tileat? an hic fit terror nominis nostri, ut exercitum Roanum non tædium longinquæ oppugnationis, non vis yemis ab urbe circumsessa semel amovere possit? nec nem ullum alium belli quam victoriam noverit? nec npetu potius bella qu'am perseverantia gerat? quæ in mni quidem genere militiæ, maximè tamen in obsidens urbibus necessaria est: quarum plerasque, munitionias ac naturali fitu inexpugnabiles, fame fitique tempus fum vincit atque expugnat; ficut Vejos expugnabit: nifi

nisi auxilio hostibus tribuni plebis fuerint, & Roma in venerint præsidia Vejentes, quæ nequicquam in Etrus quærunt. An est quicquam, quod Vejentibus optatum æquè contingere possit, quam ut seditionibus primim urbs Romana, deinde, velut ex contagione, castra in pleantur? At, hercule, apud hostes tanta modestia es ut non obsidionis tædio, non denique regni, quicquan apud eos novatum sit; non negata auxilia ab Etruscis in ritaverint animos. Morietur enim extemplo, quicunou erit seditionis autor, nec cuiquam dicere ea licebit, our apud vos impunè dicuntur. Fustuarium meretur, on figna relinquit, aut præsidio decedit. Autores signa re linquendi, & deserendi castra, non uni aut alteri mili · fed universis exercitibus, palam in concione audiuntu adeò quicquid tribunus plebis loquitur, etsi prodenda pe triæ, dissolvendæque Reipub. est, assuestis æqui audie & dulcedine potestatis ejus capti quælibet sub ea scelen latere finitis. Reliquum est, ut, quæ hic vociferantu eadem in castris & apud milites agant, & exercitus cor rumpant, ducibusque parere non patiantur; quoniam a demum Romæ libertas est, non senatum, non magista tus, non leges, non mores majorum, non instituta p trum, non disciplinam vereri militiæ.

ORATIO

P. LICINII CALVI ad populum, ut filio, fibi delatur honorem, mandaret.

ARGUMENTUM.

Tribunos militum consulari potestate (in quibus P. Licinia Calvus erat primus ex plebe) vitio creatos, oraculo Despico constabat. Itaque omnes se magistratu abdican re ad interregnum, sicuti responsum erat, redactâ. Creatur omnium centuriarum consensu ac voluntate iterum idem P. Licinius. Is cum jam exacta atatis tribuniu potestati se imparem videret, ita Quirites rogabat, abonorem sibi delatum silio mandarent.

OMEN

on

of

on

ide

un

ob

ma

leb

hea

uæ

ent

C

1. 1

Co

pi F

111 gr

F

que F

V

obi

t :

be

rtit

m :

in.

Uria

um

iùm

im.

eft

uam

S II.

nqu

qua

qu

Te-

ailii

ntw pa-

idire: celen

intu

COL

m a ifta

a p

latum

icinik

lo De

dicart

Crea

it erun bunitu

at, W

MEN

MEN concordiæ, Quirites, rei maximè in hoc tempus utili, memoria nostri magistratus, vos his omitiis petere in insequentem annum video, si collegas osdem reficitis, etiam usu meliores factos. on eundem, sed umbram nomenque P. Licinii relictum idetis: vires corporis effœtæ, fensus oculorum atque auum hebetes, memoria labat, vigor animi obtusus. En obis, inquit, juvenem, filium tenens, effigiem atque maginem ejus quem vos antea tribunum militum ex lebe primum fecistis. Hunc ego institutum disciplina nea, vicarium pro me Reipub. do dicoque: vosque uzso, Quirites, delatum mihi ultrò honorem, huic peenti, meisque pro eo adjectis precibus mandetis.

AT R LO

CAMILLI ad PÆDAGOGUM Faliscorum in castris deprehensum cum pueris.

ARGUMENTUM.

I. Furio Camillo mandatum erat bellum adversus Faliscos: quo bello fusi fugatique Falisci, amissis castris in oppidum se receperunt. In obsidione oppidi ludimagister Faliscorum pueros lusus exercendique causa ingenii ante urbem producens, longius forte variatis sermonibus progressus, in pratorium ad Camillum perduxit. Ibi cum Faliscos diceret à se jam in manus Romanorum traditos, quod pueros eos dederet, quorum parentes primores esfent Faliscorum: in hanc sententiam respondit Camillus.

JON ad fimilem tui nec populum, nec imperatorem scelestus ipse cum scelesto munere venisti. obis cum Faliscis, quæ pacto fit humano, societas non t: quam ingeneravit natura, utrisque est, eritque. Sunt belli, ficut pacis, jura: justéque ea, non minus quam rtiter didicimus gerere. Arma habemus non adversus m ætatem, cui etiam captis urbibus parcitur: sed ad-

verfus

versus armatos, & ipsos, qui nec læsi, nec lacessiti à no bis, castra Romana ad Veios oppugnaverunt. quantum in te fuit, novo scelere vicisti: ego Romani artibus, virtute, opere, armis, fieut Veios, vincam.

ORATI

LEGATORUM FALISCOS Romanis dedentium in fenatu.

ARGUMENTUM.

Hujus principium conjunctum est cum fine superioris. In dimagister à Camillo proditionis crimine rehementer a cusatus, jussus nudato corpore à pueris virgis cadention in oppidum reduci, omnium in se oculos tanquam adm vum spectaculum-converterat : ea re diligenter à senan Faliscorum perpensa, mutatis animis & consiliis, lega ad Camillum primum, deinde Romam miffi, qui Falifa hac oratione dederent.

P Atres Conferipti, victoria, cui nec deus, nec hom quifquam invideat, victi à vobis & imperatore n Aro, dedimus nos vobis: rati (quo nihil victori pulchi est) melius nos sub imperio vestro quam legibus nosti victuros. Eventu hujus belli duo salutaria exempla pri dita humano generi funt: Vos fidem in bello, quam pr sentem victoriam, maluistis: nos fide provocati, vide riam ultrò detulimus: Sub ditione vestra sumus. te, qui arma, qui obsides, qui urbem patentibus por accipiant: Nec vos fidei nostræ, nec nos imperii vet -poenitebit.

an

fo

07 bo

it

ic

t,

onf

eri

it eti

m.

0

en

rati

om

ıt,

ma

iriu

m

Aitt ique eple ime ern acau

pati

RATI

is to

nani

in

Lu er al

atibu

id no

enan

legal

alifa

non

e W

chri

offri

a pri

pra

victo

Min

port

veft

RI

CAMILLI EXULIS, quâ Ardeates, ut arma capiant adversus Gallos, adhortatur.

ARGUMENTUM.

amillus Ardeam forte exulatum abierat, cum Galli urbem Ramam, prater Capitalium, ceperunt : is, cum Galli Ardeam frumentandi gratia vagarentur, publica fortuna quam sua mæstior, in concionem procedens, hac oratione Ardeates ad sumenda arma adversus Gallos adhortabatur.

A Rdeates, veteres amici, novi etiam cives mei, (quando & vestrum beneficium ita tulit, & fortuna hoc it mea) nemo vestrûm conditionis meæ oblitum me c processisse putet : sed res ac periculum commune cot, quod quisque possit in re trepida præsidii in medium onferre. Et quando ego vobis pro tantis vestris in me eritis gratiam referam, si nune cessavero? aut ubi usus it mei vobis, si in bello non fuerit? Hac arte in patrià eti: & invictus bello, in pace ab ingratis civibus pulsus Vobis autem, Ardeates, fortuna oblata est, & o tantis pristinis populi Romani beneficiis, quanta ipsi eministis, (nec enim exprobranda apud memores sunt) ratize referendæ, & huic urbi decus ingens belli ex hoste ommuni pariendi. Quæ effuso agmine adventat, gens ft, cui natura corpora animofque magna magis quam ma dederit: eò in certamen omne plus terroris quam frium ferunt. Argumento sit clades Romana: patenm cepere urbem : ex arce Capitolioque his exiguâ restitur manu. Jam obsidionis tædio victi abscedunt, vaique per agros palantur : cibo vinoque raptim hausto pleti. ubi nox appetit, prope rivos aquarum fine muimento, fine stationibus ac custodiis passim ferarum ritu ernuntur: nunc ab secundis rebus magis etiam solito ecauti. Si vobis in animo est tueri mœnia vestra, nec

D 3

pati hæc omnia Galliam fieri, primā vigiliā capite arma frequentes: me fequimini ad cædem, non ad pugnam, Nisi victos somno, velut pecudes, trucidandos tradideso, non recuso eundem Ardeæ rerum exitum, quem Roma habui.

qu

mai

par

ian

mir vel

leos

en

non acu

clad

0 6

ega

leb

ur

or

en

fug ma

vin

iiu

buf

tria

& i

fide

den

in

qua

em

tóc

gio

die

om

efti

nu

Air

ORATIO

M. FURII CAMILLI ad populum Romanum de non transmigrando Vejos.

ARGUMENTUM.

Galli, captà Romà, domos omnes templaque deorum, preter pauca & Capitolium, diruerant, soloque aquaverant. Qua fuit causa, ut tribuni plebis sugatis cassique Gallis, Camillo duce, sum Romam patres plebsque redissent, ad plebem de transmigratione Vejos referrem. Quod ubi Camillus intellexit, convocato populo, hac conciene non esse transmigrandum Vejos suadebat.

A DEO mihi acerbæ funt, Quirites, contentiones cum Tribunis plebis, ut nec tristissimi exsilii solatium ! liud habuerim, quoad Ardeæ vixi, quam quod procul a his certaminibus eram: & ob eadem hæc, non, nisi m senatusconsulto populique justu revocaretis, rediturus un quam fuerim. Nec nunc me ut redirem, mea volunt mutata, sed vestra fortuna perpulit. Quippe ut in si sede maneret patria, id agebatur: non ut ego utique i patria essem. Et nunc tacerem, & quiescerem libente nisi hæc quoque pro patria dimicatio esset: cui deesse, quo ad vita suppeditat, aliis turpe, Camillo etiam nefas Quid enim repetimus? Quid obsessam ex hostium ma nibus eripuimus, si recuperatam ipsi deserimus? Et cum victoribus Gallis, capta tota urbe, Capitolium tamen al que arcem diique & homines Romani tenuerint, habita verint: victoribus Romanis, recuperata urbe, arx quo que & Capitolium deseretur? & plus vastitatis huic un secunda nostra fortuna faciet, quam adversa fecent Equi

ma

am,

CIO,

ma

non

pra.

ave.

auf.

rent.

COM

cum

m a-

ul ab

i me

S UR

unti

n fü

ue is

enter,

, que

s eft.

ma-

cùm

en at-

abita

que

urbi

cerit

Equi

equidem, si nobis cum urbe simul posita traditaque per nanus religiones nullæ essent; tamen tam evidens numen at tempestate rebus adfuit Romanis, ut omnem negligeniam divini cultûs exemptam hominibus putem. Intuemini enim horum deinceps annorum vel secundas res, rel adversas; invenietis omnia prospere evenisse sequentibus leos, adversa spernentibus. Jam omnium primum Veens bellum (per quot annos, quanto labore gestum!) non antè cepit finem, quam monitu Deorum aqua ex acu Albano emissa est. Quid hæc tandem urbis nostræ lades nova? num antè exorta est, quam spreta vox cœo emissa de adventu Gallorum? quam gentium jus ab egatis nostris violatum? quam à nobis, cum vindicari leberet, eâdem negligentia Deorum prætermissum? Igiur victi captique ac redempti tantum pœnarum Diis nominibusque dedimus, ut terrarum orbi documento esemus. Alversa deinde res admonuerunt religionum. Confugimus in Capitolium ad Deos, ad sedem Jovis optimi maximi: facra in ruina rerum nostrarum alia terræ celarimus, alia avecta in finitimas urbes amovimus ab hofium oculis. Deorum cultum, deserti ab diis hominibusque, tamen non intermisimus. Reddidere igitur pariam, & victoriam, & antiquum belli decus amissum: & in hostes, qui cæci avaritià in pondere auri fœdus ac fidem fefellerunt, verterunt terrorem, fugamque & cædem. Hæc culti neglectique numinis tanta monumenta in rebus humanis cernentes, ecquid fentitis, Quirites, quantum, vixdum ex naufragiis prioris culpæ cladisque emergentes, paremus nefas? Urbem auspicatò inauguratóque habemus conditam: nullus locus in ea non religionum Deorumque est plenus: facrificiis folennibus non dies magis stati, quam loca sunt, in quibus fiant. omnes Deos, publicos privatosque, Quirites, deserturi estis? Quam par vestrum factum est, quod in obsidione nuper in egregio adolescente C. Fabio, non minore hostium admiratione quam vestra, conspectum est; cum D 4

oqu

non

Vel

qua

cter

pro

dese

las

Qui

mo

mit

cen

ubi

hæ

inc

ber

rui

mi

Ha

ego

mi

pri

act

tur

Vo

cie

qu:

fui

no

pta

no

lis

Vid

url

fui

fug

inter Gallica tela digressus ex arce solenne Fabiæ gentis in colle Quirinali obiit? An gentiliria facra ne in bello quidem intermitti, publica sacra & Romanos Deos etiam in pace deseri placet? & Pontifices Flaminesque negligentiores publicarum religionum esse, quam privatus in solenni gentis fuerit? Forfitan aliquis dicat, aut Vejis e nos facturos, aut huc inde missuros sacerdotes nostros, qui faciant; quorum neutrum fieri falvis ceremoniis po test. Et ne omnia generatim sacra, omnesque percenseam Deos; in Jovis epulo num alibi, quam in Capito lio, pulvinar suscipi potest? Quid de æternis Vestæ ignibus, signoque, quod Imperii pignus custodia ejus tempi tenetur, loquar? quid de ancilibus vestris, Mars Gradive, tuque Quirine pater? hæc omnia in profano desei placet sacra, æqualia urbi, quædam vetustiora origine ur bis? Et videte, quid inter nos & majores nostros interfit. Illi facra quædam in monte Albano Lavinióque no bis facienda tradiderunt. An ex hostium urbibus Roman ad nos transferri facra religiosum fuit : hinc fine piaculo in hostium urbem Vejos transferemus? Recordaminia gitedum, quoties facra inflaurentur, quia aliquid ex patrio ritu negligentia casuve prætermissum est. Mod quæ res, post prodigium Albani lacûs, nisi instauratio fa crorum, auspiciorumque renovatio, affectæ Vejenti belle Reipub. remedio fuit? At etiam, tanquam veterum religionum memores, & peregrinos deos transtulimus Romam, & instituimus novos. Juno regina transvecta Vejis, nuper in Aventino, quam infigni, ob excellent matronarum studium, celebrique dedicata est die? Aio Locutio templum propter coelestem vocem exauditam in novâ viâ justimus fieri: Capitolinos ludos solemnibus aliis addidimus : collegiúmque ad id novum, autore fenatu, condidimus. Quid horum opus fuit suscipi, si una cum Gallis urbem Romanam relicturi fuimus? Il non voluntate mansimus in Capitolio per tot menses obsidionis? si ab hostibus metu retenti sumus? De sacris loqui-

tis

llo

m

in

ea

05,

PO-

en.

to

ni-

npli

adi-

fen

ur.

ter-

110-

nam

culo

11 2

pa.

[odd

o fa-

bello

reli-

Ro.

ta à

llens

Aio

m in

ibus

e fe-

i, fi

s? fi

s ob.

acris

qui-

oquimur, & de templis. Quid tandem de sacerdotibus? nonne in mentem venit quantum piaculi committatur? Veltalibus nempe una illa sedes est, ex qua eas nihil unquam præterquam urbs capta movit. Flamini diali noêtem unam manere extra urbem nefas est : hos Vejentes pro Romanis facturi estis sacerdotes? & Vestales tuæ te deserent, Vesta? & Flamen peregre habitando in singulas noctes tantum fibi reique publicæ piaculi contrahet? Ouid alia, quæ auspicatò agimus omnia fere intra pomœrium, cui oblivioni, aut cui negligentiæ damus? Comitia curiata, quæ rem militarem continent : comitiacenturiata, quibus consules tribunosque militares creatis: ubi auspicatò, nisi ubi adsolent, sieri possunt? Vejosne hæc transferemus? An comitiorum causa populus tanto incommodo in desertam hanc ab diis hominibusque urbem conveniet? Sed res ipsa cogit vastatam incendiis ruinisque relinquere urbem, & ad integra omnia Vejos migrare, nec hic ædificando inopem plebem vexare. Hanc autem jactari magis causam, quam veram esse, ut ego non dicam, apparere vobis, Quirites, puto: qui meministis ante Gallorum adventum, salvis tectis publicis privatifque, stante incolumi urbe, hanc eandem rem actam esse, ut Vejos transmigraremus. Et videte, quantum inter meam sententiam vestramque intersit, tribuni. Vos, etiamfi tunc faciendum non fuerit, nunc utique faciendum putatis: ego contrà, (nec id mirati fitis prius, quam, quale sit, audiveritis) etiamsi tunc migrandum fuisset incolumi tota urbe, nunc has ruinas relinquendas non censerem. Quippe tum causa nobis in urbem captam migrandi victoria esset, gloriosa nobis, ac posteris nostris: nunc hæc migratio nobis misera ac turpis, Gallis gloriosa est. non enim reliquisse victores, sed amissise victi patriam videbimini. Hoc ad Alliam fuga, hoc capta urbs, hoc circumsessum Capitolium necessitatis imposuisse, ut desereremus penates nostros, exfiliumque ac fugam nobis ex co loco conscisceremus, quem tueri non DS posle-

porti

ruo

omn

a clo

ren ofa

imu

ne

Vol

um

ine

ta 1

am

uju

uo

apu

atò

no

Vell

ii r

M.

Ad

1

possemus. Et Galli evertere potuerunt Romam, quam Romani restituere non videbuntur potuisse? Quid restat, nisi ut, si jam novis copiis veniant, (constat enim vix credibilem multitudinem esse) & habitare in capta ab fe, desertà à vobis hac urbe velint, sinatis? Quid, si non Galli hoc, sed veteres hostes vestri, Æqui, Volscive faciant, ut commigrent Romam? Velitisne illos Romanos, vos Vejentes esse? an malitis hanc solitudinem vestram, quam urbem hostium esse? Non equidem video quid magis nefas sit. Hæc scelera, quia piget ædificare, hæc dedecora pati parati estis? Si tota urbe nullum melius ampliusve tectum fieri possit, quam casa illa conditoris est nostri: non in casis, ritu pastorum agrestium. que habitare est satius inter sacra penatésque vestros, quam exsulatum publice ire? Majores nostri, convenz pastoresque, cum in his locis nihil præter sylvas paludelque esser, novam urbem tam brevi ædificaverunt : nos Capitolio, arce incolumi, stantibus templis Deorum, a dificare incensam piget? Et quod finguli facturi fuimus si ædes nostræ deflagrassent, hoc in publico incendio universi recusamus facere? Quid tandem, si fraude, si casu Vejis incendium ortum sit, ventoque (ut sieri potest) diffusa flamma magnam partem urbis absumat? Fidenas inde, aut Gabios, aliamve quam urbem quæsituri sumus quo transmigremus? Adeò nihil tenet solum patriz, net hæc terra, quam matrem appellamus, sed in superficit tignisque caritas nobis patriæ pendet? Equidem, fatebor vobis, (etsi minus injuriæ vestræ quam meæ calamitatis meminisse juvat) cum abessem, quotiescunque patria in mentem veniret, hæc omnia occurrebant, colles, campique, & Tiberis, & assueta oculis regio, & hoc cœlum sub quo natus educatúsque essem. Quæ vos, Quirites, nunc moveant potius caritate sua, ut maneatis in sede vestra, quam postea, cum reliqueritis ea, macerent destderio. Non fine causa Dii hominesque hunc urbi condendæ locum elegerunt; saluberrimos colles, flumen op portunum, am

tat.

VIX

fe,

non

fa

na-

ve-

deo

are,

me-

ndi-

m.

ros

enæ

def-

nos

2

ius,

mi-

cafu est)

nas

nec

icie

bor

atis

um upi-

tes,

ede

esi-

on.

op.

ım,

portunum, quo ex mediterraneis locis fruges devehantur, ruo maritimi commeatus accipiantur : mare vicinum ad ommoditates, nec expositum nimia propinquitate ad pericua classium externarum : regionum Italiæ medium ad inrementum urbis natum unice locum. Argumento est ofa magnitudo tam novæ urbis. Trecentesimus sexageimus quințus annus urbis, Quirites, agitur : Inter tot reterrimos populos tam diu bella geritis; cum interea ne fingulas loquar urbes) non conjuncti cum Æquis Volsci, tot tam valida oppida, non universa Etruria, tanum terra marique pollens, atque inter duo maria latituinem obtinens Italiæ, bello vobis par est. Quod cum ta sit, quæ (malum) ratio est expertis alia experiri, cumam ut virtus vestra transire aliò possit, fortuna certè loci wius transferri hic non possit? Hic Capitolium est, ubi uondam capite humano invento, responsum est, eo locoaput rerum summamque imperii fore. Hic, cum auguatò liberaretur Capitolium, Juventas Terminusque maxino gaudio patrum nostrorum moveri se non passi: hic-Vestæ ignes, hic ancilia cœlo demissa, hic omnes propiii manentibus vobis Dii.

Ex fexto libro ab urbe conditâ.

ORATIO

M. FURII CAMILLI Dictatoris, quâ suos perterritos hostium numero adhortatur.

ARGUMENTUM?

Ad Satricum Antiates cum Volscorum, Latinorum, Herinicorumque ingenti multitudine sumpserant arma contra Romanos. Quod bellum Camillo dictatori mandatum suit. Ibi cum viso inspectoque hostium ingenti numero, milites commoti perturbatique, singulis cum centenis congrediendum esse conclamarent: Camillus in equo interaciem obequitans, eos ad strenue atque fortiter pugnandum ita adhortabatur.

mic qui

oræ

mu

cie

cup

tiur

M.

ad

CO

de

pa

tu

ad

CU

Q

qu

De

OUÆ tristitia, milites, hæc? quæ insolita cunctatio eft? Hostem, an me, an vos ignoratis? Hostis qui aliud est quam perpetua materia virtutis gloriaque vestra! Vos contrà, me duce, (ut Falerios Vejosque captos, & in capta patria Gallorum legiones cæsas taceam) modo tergeminæ victoriæ triplicem triumphum ex his iplis Volscis & Æquis, & ex Etruria egistis. An me, que non dictator vobis sed tribunus signum dedi, non agno. scitis ducem? neque ego maxima imperia in vos deside. ro: & vos in me nihil præter meipsum intueri decet. neque enim dictatura mihi unquam animos fecit, ut ne exfilium quidem ademit. Idem igitur omnes sumus : & cum eadem omnia in hoc bellum afferamus, quæ in priora attulimus, eventum eundem belli expectemus. Simi concurreritis, quod quisque didicit ac consuevit, faciet: Vos vincetis, illi fugient.

ORATIO

A. CORNELII Cossi dictatoris ad suos.

ARGUMENTUM.

A. Cornelius Cossus dictator T. Quintium Capitolinum magistrum equitum dixerat. Il adversus Volscorum ingentem multitudinem, etiamsi bella intestina remorari poterant, delectu habito in agrum Pomptinum milites ducunt. Ibi cium postridie quam venissent, casa hostia pacem à diis petiisset dictator, latus tanquam à diis auditus esset, in hac verba milites adhortabatur.

rum in futurum vident. Itaque, ut decet certz spei plenos, & cum imparibus manus conserturos, pilis ante pedes positis, gladiis tantum dextras armemus: ne procurri quidem ab acie velim, sed obnixos vos stabili gradu impetum hostium excipere. Ubi illi vana injecerint missilia, & essus stabili stantibus vobis se intulerint, tum micent

micent gladii, & veniat in mentem unicuique, deos esse, qui Romanum adjuvent; deos, qui secundis avibus in orzlium miserint. Tu, Quinti, equitem intentus ad primum initium moti certaminis teneas: ubi hærere jam aciem collato pede videris, tum terrorem equestrem occupatis alio pavore inser: invectusque ordines pugnantium dissipa.

tio

uid

41

&

odo plis

100

no.

ide. cet,

ne

: &

rio.

mu

iet:

9734.

gen. pote-

du.

â pa·

audi-

certa

Pilis

: ne

Rabili

jece-

tum

ORATIO

CORNELII Cossi dictatoris in M. Manlium.

ARGUMENTUM.

M. Manlius Capitolinus erat, qui Capitolium ab Gallis clangore anserum excitus servarat. Is largitionibus pepulari aură captată, populum domum suam vocat: ubi in patres invectus, inter alia ab iis thesauros eos, qui ad redimendam à Gallis urbem ex arario exprompti, sive à matronis collati fuerant, occultatos jactabat. Rogatus ubinam tanta rei furtum occultaretur, tempore ipso se indicaturum respondit. Dictator Cossus ob eam rem ab exercitu & castris in urbem accitus, postero die senatu habito, cum voluntates hominum satis explorasset, retinet senatum, Manliumque per praconem vocari jubet. Manlius multitudine plebis stipatus in senatum venit, in quem dictator bac verba conjecit.

UTinam mihi patribusque Romanis ita de cæteris rebus cum plebe conveniat, quemadmodum, quod ad te attinet, eamque rem quam de te sum quæsiturus, conventurum satis consido. spem sactam à te civitati video, side incolumi, ex Gallicis thesauris, quos primores patrum occultent, creditum solvi posse: cui ego rei tantum abest ut impedimento sim, ut contrà te, M. Manli, adhorter, liberes scenore plebem Romanam: & istos incubantes thesauris publicis ex præda clandestina evolvas. Quod nisi facis, sive ut & ipse in parte prædæ sis, sive quia vanum indicium est; in vincula te duci jubebo: nec diutius patiar à te multitudinem sallaci spe concitari.

OR A

ORATI

M. MANLII CAPITOLINI, quâ dictatori & patribus respondet.

ARGUMENTUM.

Conjunctum est hoc cum superiore. Cum plebe, quam donis largitionibusque pellexerat, in senatum Manlius venerat. Ibi dictatori concionato in hanc sententiam re-Gondit.

Ffendit te, A. Corneli, vósque, P. C. circumfus turba lateri meo? Quin eam deducitis à me singuli vestris beneficiis, intercedendo, eximendo de nervo cives vestros, prohibendo judicatos addictosque duci, ex eo quod affluit opibus vestris, sustinendo necessitates aliorum? Sed quid ego vos, de vestro impendatis, hortor? Sortem aliquam ferte, de capite deducite, quod usuris pernumeratum est; jam nihilo mea turba, quam ullius, conspectior erit. Atenim quid ita solus ego civium curam ago? Nihilo magis, quod respondeam, habeo, quam si quæras, quid ita solus Capitolium arcemque servaverim. Et tum universis, quam potui, opem tuli, & nunc fingulis feram. Nam quod ad thefauros Gallicos attinet, rem suapte natura facilem, difficilem interrogatio facit. Cur enim quæritis, quod scitis? Cur, quod in sinu vestro est, excuti jubetis potius, quam ponatis: nisi aliqua fraus subest? quo magis argui præstigias jubetis vestras, eo plus vereor, ne abstuleritis observantibus oculos. Itaque non ego vobis, ut indicem prædas vestras, sed vos id cogendi estis, ut in medium proferatis.

Table sit fails manufaction of a same of R A

M.

Con

b

0

fi

1

C

alte

uli

OS

Duc

un

um

psi

ia

Ego

ide us i ui i pl

ue

ORATIO

M. MANLII CAPITOLINI post vincula ad plebem adversus patres concitandam.

suc

am

lius

78-

uſa

in-

rvo

ex

3 2.

01.

100

àm

ci-

m.

em

100

em

ur,

p0.

Ai-

er.

æ.

101

A-

ARGUMENTUM.

Concitata plebs erat Manlii fortuna miseraque conditione, adeò ut magna pars vestem mutaret, mœsta turba vestibulo carceris obversaretur. Et multitudini, simul ac Cossus dictatura abiit, plerique exprobrabant inter alia etiam illud, quod desensores suos favore in praceps rucre sinebat: ut Sp. Malium & Cassium, ita M. Manlium proditum inimicis, quòd ad nutum dictatoris respondere noluisset, conjectum suisse in carcerem. His alisque ad eandem rem pertinentibus plebs slimulata atque irritata, jam se carcerem esfracturam minabatur, cùm ex senatus consulto Manlius liberatur. Eductus ex carcere animum ad seditionem intendens, plebem domum convocat, ubi in hanc sententiam de tollendis magistratibus disseruit.

Uousque tandem ignorabitis vires vestras, quas natura ne belluas quidem voluit ignorare? Numerate altem quot ipsi sitis, quot adversarios habeatis. Si sinruli fingulos aggressuri essetis, tamen acrius crederem os pro libertate, quam illos pro dominatione certaturos. Duot enim clientes circa singulos fuistis patronos, tot func adversus unum hostes eritis. Ostendite modo belum, pacem habebitis. Videant vos paratos ad vim, jus pli remittent. Audendum est aliquid universis, aut omia singulis patienda. Quousque me circumspectabitis? Ego quidem nulli vestrûm deero; ne fortuna mea desit, Ipse vindex vester, ubi visum inimicis est, nulus repente fui: & vidistis in vincula duci universi eum, ui à fingulis vobis vincula depuleram. Quid sperem, i plus in me audeant inimici? An exitum Cassii Mæliiue expectem? Bene facitis, quod abominamini: Dii

te

U

fe!

te

21

1

e I

ntè

an

e

de

esc

pe

ris lit,

m

ter

i

em

m

ha

kp.

ar

prohibebunt hæc: sed nunquam propter me de cœlo de scendent. Vobis dent mentem oportet, ut prohibeatis ficut mihi dederunt armato togatoque, ut vos à barbani hostibus, à superbis defenderem civibus. Tam parvent animus tanti populi est, ut semper vobis auxilium adverfus inimicos satis sit; nec ullum, nisi quatenus imperari vobis finatis, certamen adversus patres noveritis? No hoc natura vobis insitum est, sed usu possidemini. Cu enim adversus externos tantum animorum geritis. imperare illis æquum censeatis? Quia consuevistis cun eis pro imperio certare, adversus hos tentare magis quan tueri libertatem. Tamen qualescunque duces habuistis qualescunque ipfi fuistis, omnia adhuc quantacunque po tistis, obrinuistis; seu vi, seu fortuna vestra: tempuse etiam majora conari. Experimini modo & vestram s licitatem; & me (ut spero) feliciter expertum, minor negotio, qui imperet patribus, imponetis, quam, quin fisterent imperantibus, imposuistis. Solo æquandæ sur dictaturæ consulatusque, ut caput attollere Romana pleh possit. Proinde adeste, prohibete jus de pecuniis did ego me patronum profiteor plebis, quod mihi cura ma & fides nomen induit. Vos fi quo infigni magis imp rii honorisve nomine vestrum appellabitis ducem, eo uto mini potentiore ad obtinenda ea quæ vultis.

ORATIO

CAMILLI AD SENATORES Tusculanorum de mittendis Romam de pace legatis.

ARGUMENTUM.

Camillus in recenfendis captivis Volscorum forte Tusculant duos agnoscit, qui rogati quo consilio cum Volscis se con junxissent, cum publice faterentur, ducti sunt Roman ad Senatum. Ibi Camillus persidiam Tusculanorum ac cusat. Placet patribus, ut bellum adversus Tusculana geratur; cui Camillum prasiciunt. Tusculani cives pa tention

tentibus urbis portis obviam Camillo in urbem promoventi frequentes procedunt: commeatus exercitui ex urbe & agris devehitur. Ingressus verò urbem, cùm non secus quàm in certà pace opifices suo quemque operi intentos cerneret, rei rationem admiratus, senatu eorum vocato, ita verba fecit.

de.

atis:

bani

rvui

ver-

erari

Ne

Cu

. U

CUM

uàm piffic

e pe

n fe

ui re

fun pleb

dici

ma

mpe

ute

de

ilann

com

man

n at

elano

es pa-

atibu

OLI adhuc Tusculani vera arma, verasque vires, quibus ab irâ Romanorum vestra tueremini, invenistis, te Romam ad senatum: æstimabunt patres, utrum plus ntè pœnæ, an nunc veniæ meriti sitis. Non præriiam gratiam publici benesicii. deprecandi potestatem à te habueritis; precibus eventum vestris senatus, quem idebitur, dabit.

ORATIO

LEGATORUM TUSCULANORUM in senatu, qua se purgant.

ARGUMENTUM.

sculani oratores, sicuti suaserat Camillus, Romam ad petendam pacem missi, hospitaliter vocati, causam suam ita egerunt.

Uibus bellum indixistis, intulistisque, P. C. sieut nunc videtis nos stantes in vestibulo curiæ vestræ, ita mati paratique obviam imperatoribus legionibusque veris processimus. Hic noster, hic plebis nostræ habitus it, eritque semper, nisi siquando à vobis, próque vobis ma acceperimus. Gratias agimus & ducibus vestris & tercitibus, quòd oculis magis quàm auribus crediderunt: t ubi nihil hostile erat, ne ipsi quidem secerunt. Paem, quam nos præstitimus, eam à vobis petimus: belum eò, sicubi est, avertatis precamur. In nos quid arna polleant vestra, si patiendo experiundum est, inermes seriemur. Hæc mens nostra est: Dii immortales faiant, tam sit selix quam pia. Quod ad crimina attinet, quibus

quibus moti bellum indixistis; etsi revicta rebus, verbi confutare nihil attinet; tamen, etiamsi vera sint, vel sateri nobis ea, cum tam evidenter poenituerit, tutum censemus. Peccetur in vos, dum digni sitis, quibus ita satisfiat.

ORATIO

Q. CINCINNATI DICTATORIS ad A. Sempronium magistrum equitum de belli ratione.

ARGUMENTUM.

Jam Pranestini, cim omnia Roma seditionibus plena perlatum esset, vastatis agris ad portam Collinam pervinerant spe urbis capienda: cim Romani dictatorem, u assolebant in re trepidâ, T. Quintium Cincinnatum creant, à quo A. Sempronius magister equitum dictu, Hostes, cim dictatorem creatum audirent, à mœnibu ad Alliam slumen, ubi castra locarent, se receperant, Dictator Quintius ducto exercitu, cim hostes in con spectu instructos paratosque videret, ita de belli ration cum magistro equitum agebat.

Alliam constitisse? nec illis Dii immortales certioris quicquam fiduciæ, majorisve quod sit auxilii, dederint? At tu fretus armis animisque, concitatis equis invade mediam aciem: ego cum legionibus in turbatos trepidantesque inferam signa. Adeste dii testes fæderis: & expetite pænas debitas simul vobis violatis, nobisque par vestrum numen deceptis.

C

lebs

gn

ni

ac v

di

71

a

d

C

1

ORATIO

CAMILLI DICTATORIS ad Quirites, de intercessione.

ARGUMENTUM in hanc & in sequentem.

lebs, arreptà forte occasione rerum novandarum ex magnà vi aris alieni, à quo levari non posset nist suis in summo imperio collocatis; Tribunos plebis duos, C. Licinium & L. Sextium creat, qui sibi viam prastruerent ad cateros honores. Ii creati promulgant leges tres adversus opes patriciorum, & pro commodis plebis. Unam de are alieno, ut deducto eo de capite, quod usuris pernumeratum effet, id quod reliquum effet triennio tribus aquis portionibus persolveretur: alteram de modo agrorum, nequis amplius quam quingenta jugera agri possideret: tertiam, ne tribunorum militum comitia fierent, consulque alter ex plebe crearetur. Conterriti patres tam severis contra se legibus, collegas tribunis duobus adjungunt, qui leges per intercessionem promulgari non sinerent. Ii, à duobus collegis legumlatoribus concilio ad promutgandas leges sape vocato, ne recitari quidem eas passi sunt. Conditione deinde rerum coasti iidem legumlatores, tribunos militum creari permittunt. Ita promulgatio in reditum exercitus dilata. Interim sape refecti iidem tribuni, miseriam plebeiorum primoribus patrum exponunt, in licentiamque maximam patriciorum muehebantur, quod attineret ad id quod leges promulganda continebant. Jam decies refecti, cum legionibus in urbem reductis, non impedirentur collegarum intercessione, patres dictatorem creant Camillum. Qui stipatus magno patriciorum numero, cum collegarum intercessione etiam renovatà nibil profici videret, proximà oratione de intercessione ad populum verba fecit. Eâ concione habitâ, cum indictis tribunorum plebis comitiis legumlatores jam decies (ut ante dixi) refecti se abire velle magistratu per simulationem faterentur: magis accendebant plebis antmos ad id quod petebant. Nam etsi in leges suas pugna-

: &

erbis

el fa. cen

a fa

lium

erve

2, 11

atum

ictu.

nibu

rant.

COX-

tione

os ad

rtio.

lede

s in-

tre-

A.

lian

ue

tum

onti

Clau

ed o

off

fi 1

uib

ber

is,

efic

etu

en

105

nqu

eu vos,

ior x l

ffe,

nor

& I

tqu

abo

ut,

cibo

mo

Civi

rib

quo

rat

vid

nih

tum esse commemorabant intercessione collegarum, bella Veliterno & distatoris creatione: jam tamen illa obstant posse negabant, quo minus leges promulgarentur, cum magister equitum ex plebe dictus gradum fecisse ad cate ros quoque magistratus videretur. His alisque plebit animos instammarant, cum supentibus cateris unus App. Claudius adversus tribunos plebis legumlatores, legesque ipsas, posteriorem orationem habuit.

Quandoquidem, Quirites, jam vos Tribunitia libido, non potestas regit, & intercessionem secessione quondam plebis partam vobis, eâdem vi facitis irritam, quâ peperistis; non Reipub. magis universæ, quam vestra causa dictator intercessioni vestræ adero; eversumque vestrum auxilium imperio tutabor. Itaque, si C. Licinius & L. Sextius intercessioni collegarum cedunt, nihil patricium magistratum inseram concilio plebis: si adversus intercessionem, tanquam captæ civitati leges imponere tentent, vim tribunitiam à se ipsa dissolvi non patiar.

ORATIO

APPIT CLAUDII contra Tribunos plebis legumlatores, & leges ipsas.

Lque novum, neque inopinatum mihi sit, Quirites, si quod unum familiæ nostræ semper objectum est ab seditiosis tribunis, id nunc ego quoque audiam: Claudiæ genti jam inde ab initio nihil antiquiu in Republica patrum majestate suisse: semper plebis commodis adversatos esse. Quorum alterum neque nego, neque inficias eo, nos, ex quo adsciti sumus simul in civitatem & patres, enixè operam dedisse, ut per nos austa potius quam imminuta majestas carum gentium, inter quas nos esse voluistis, dici verè posset. Illud alterum pro me majoribusque meis contendere ausim, Quirites, (nisi quæ pro universa Rep. siant, ca plebi tanquam aliam

bella

tare

cum

ate.

letis

Att.

944

oido,

one

ve-

um-

i C,

, ni-

im.

1101

ato

uiri-

bje.

au-

uius

lebis

ne-

mul

1105

um,

alte.

Jui-

jam

iam

liam incolenti urbem adversa quis putet) nihil nos neue privatos, neque in magistratibus, quod incommoum plebi effet, scientes fecisse : nec ullum factum ditumve nostrum contra utilitatem vestram (etsi quadam ontra voluntatem fuerint) verè referri posse. An hoc, si Claudiæ familiæ non fim, nec patricio fanguine ortus, ed unus Quiritium quilibet, qui modò me duobus ingeuis ortum, & vivere in libera civitate sciam, reticere offim? L. illum Sextium, & C. Licinium, perpetuos fi Diis placet) tribunos, tantum licentiæ novem annis, uibus regnant, sumpsisse, ut vobis negent potestatem beram suffragii, non in comitiis, non in legibus jubenis, se permissuros esse? Sub conditione, inquit, nos eficietis decimum tribunos. Quid est aliud dicere; quod etunt alii, nos adeò fastidimus, ut sine mercede magnà en accipiamus. Sed quæ tandem ista merces est, qua ros semper tribunos plebis habeamus? Ut rogationes, nquit, nostras, seu placent, seu displicent, seu utiles, eu inutiles sunt, omnes conjunctim accipiatis. Obsecro ros, Tarquinii, tribuni plebis, putate me ex media conione unum civem succlamare: bona venia vestra liceat x his rogationibus legere, quas falubres nobis cenfemus esse, antiquare alias. Non, inquit, licebit. Tu de fœnore atque agris, quod ad vos omnes pertinet, jubeas: k hoc portenti non fiat in urbe Romana, uti L. Sextium tque hunc C. Licinium confules, quod indignaris, quod bominaris, videas? Aut omnia accipe, aut nihil fero. ut, siquis ei, quem urgeat fames, venenum ponat cum cibo; & aut abstinere eo, quod vitale sit, jubeat, aut mortiferum vitali admisceat. Ergo, si esset libera hæc civitas, non tibi frequentes succlamassent, Abi hinc cum ribunatibus ac rogationibus tuis? quid? si tu non tuleris, quod commodum est populo accipere, nemo erit qui ferat illud? Si quis patricius, si quis (quod illi volunt invidiosius esse) Claudius diceret, aut omnia accipite, aut nihil fero, quis vestram, Quirites, ferret? Nunquamne VOS

uar

ivit

ber i

iat?

nter

De i mine

rop

ft,

ello gno

Nen

ullu

on

lite

rag

m

em

usp

oli

ion

ave

æc

man

il p

Tulg

uili

nus

tura

on

om

uar

ecu

St 6

lter

us

vos res potius quam auctores spectabitis, sed omnia semper quæ magistratus ille dicet, secundis auribus, qua nostrûm aliquo dicentur, adversis accipietis? At, hercult sermo est minimè civilis. Quid? rogatio qualis est quam à vobis antiquatam indignantur? Sermoni, Quin tes, fimillima. Confules (inquit) rogo, ne vobis, quo velitis, facere liceat. An aliter rogat, qui utique alterum ex plebe fieri confulem jubet : nec duos patricios creand potestatem vobis permittit? Si hodie bella fint, qual Etruscum fuit, cum Porsena Janiculum insedit, qual Gallicum modo, cum præter Capitolium atque arcen omnia hæc hostium erant, & confulatum cum hoc M Furio, aut quolibet alio ex patribus L. ille Sextius peteret; possetisne ferre Sextium haud pro dubio consulem esse, Camillum de repulsa dimicare? Hoccine est in commune honores vocare; ut duos plebeios fieri confiles liceat, duos patricios non liceat? & alterum ex plex creari necesse sit, utrumque ex patribus præterire liceat Quænam ista societas, quænam consortio est? parum el fi, cujus pars tua nulla adhuc fuit, in partem ejus venis nisi partem petendo, totum traxeris? Timeo, inquit, in fi duos licebit creari patricios, neminem creetis plebeium Quid est dicere aliud, nisi, quia indignos vestra volunta te creaturi non estis, necessitatem vobis creandi quos non vultis, imponam? quid sequitur, nisi ut ne beneficium quidem debeat populo, si cum duobus patriciis unus po tierit plebeius, & lege fe, non fuffragio creatum dicati Quo modo extorqueant, non quo modo petant honores quærunt: & ita maxima funt adepturi, ut nihil ne pro minimis quidem debeant; & occasionibus potius, quan virtute petere honores malint. Est aliquis, qui se inspid qui æstimari fastidiat? qui certos sibi uni honores inte dimicantes competitores aquum censeat esse? qui se arbitrio vestro eximat? qui vestra necessaria suffragia pro voluntariis, & serva pro liberis faciat? Omitto Licinium Sextiumque, quorum annos in perpetua potestate, talquam

m.

ab

ule,

eft,

iri

101

um

indi

uale

uale

cem

M.

ete.

lem

in

nfu-

leb

eat!

eft,

enis

, ne,

ium.

ınta-

1100

cium

pe-

icat!

ores

bto

uam

fpici,

inte

fe ar-

pro

nium

tan-

quam

uam regum in Capitolio numeratis; quis est hodie in ivitate tam humilis, cui non via ad confulatum facilior per istius legis occasionem, quam nobis ac liberis nostris iat? fiquidem nos, ne cum volueritis quidem, creare aterdum poteritis, istos, etiam si nolueritis, necesse sit. De indignitate satis dictum est (etenim dignitas ad honines pertinet) quid de religionibus atque auspiciis, quæ ropria Deorum immortalium contemptio atque injuria ft, loquar? Auspiciis hanc urbem conditam esse, auspiciis ello ac pace, domi militiæque omnia geri, quis est qui gnoret? Penes quos igitur sunt auspicia more majorum? Nempe penes patres. Nam plebeius quidem magistratus ullus auspicatò creatur. Nobis adeo propria sunt auspicia, ut on folum, quos populus creat patricios magistratus, non liter quam auspicato creet; sed nos quoque ipsi sine sufragio populi auspicatò interregem prodamus, & privaim auspicia habeamus, quæ isti ne in magistratibus quiem habent. Quid igitur aliud qu'am tollit ex civitate uspicia, qui, plebeios consules creando, à patribus, qui oli ea habere possunt, aufert? Eludant nunc licet relitiones. Quid enim est, si pulli non pascentur? si ex avea tardius exierint? si occinuerit avis? Parva sunt exc: sed parva ista non contemnendo majores nostri maxinam hanc rem fecerunt. Nunc nos, tanquam jam niil pace Deorum opus sit, omnes ceremonias polluimus. Vulgò ergo pontifices, augures, sacrificuli, reges creentur: uilibet apicem dialem, dummodo homo sit, imponanus: tradamus ancilia, penetralia, Deos, Deorumque uram, quibus nefas est. Non leges auspicato ferantur, on magistratus creentur, nec centuriatis, nec curiatis comitis patres auctores fiant: Sextius & Licinius tanuam Romulus ac Tatius in urbe Romanâ regnent, quia ecunias alienas, quia agros dono dant. Tanta dulcedo st ex alienis fortunis pradandi: nec in mentem venit, ltera lege solitudines vastas in agris fieri, pellendo finius dominos: altera fidem abrogari, cum qua omnis humana

mana focietas tollitur. Omnium rerum causa vobis an tiquandas censeo istas rogationes. Quod faxitis, Den welim fortunare.

V

n

im àm

anc ud

lo, im

àm

bli llic

te

ate

5 1

is

os :

nu

P

tiu

, i

m

ti ben

te

M.

bion

bell

agr

Roi

ma

dia

Ex septimo libro ab urbe condità.

ORATIO

SERVII TULLII ad dictatorem, ut militibus pugnand faceret potestatem.

ARGUMENTUM.

C. Sulpitius dictator, & M. Valerius magister equitum, al versus Gallos, qui jam ad Pedum consederant, exercit duos duxerant. Dictator non ausus primo adventu belli fortuna committere, trahebat bellum, vetando ne quis mjussu suo extra ordinem in hostem pugnaret. M lites agre illud paffi, multa jactabant in dictatorem, of minabanturque patres, quod per dictatorem, non per co fules rem geri placuisset. Tandem Servio Tullio septim primipilo dant negotium, ut ab imperatore pugnandia piam impetraret. Is apud dictatorem hac oratione un peragit.

Cilicet, dictator, condemnatum se universus exerci U tus à te ignaviæ ratus, & propè ignominiæ caus destitutum fine armis, oravit me, ut suam causam apu te agerem. Equidem, sicubi loco cessum, si terga de hosti, si signa fœdè amissa objici nobis possent; tama hoc à te impetrari æquum censerem, ut nos virtute cu pam nostram corrigere, & abolere flagitii memoriam # wa gloria patereris. Etiam ad Alliam fusæ legiones, em dem, quam per pavorem amiserant patriam, profects posteà ab Vejis virtute recuperavere. Nobis, Deum be nignitate, felicitate tua, populique Romani, & res & sh ria est integra. Quamquam de gloria vix dicere ausm a nos & hostes haud secus, quam forminas, abditos #

97

vallum omnibus contumeliis eludunt : & tu, imperanoster, quod ægrius patimur, exercitum tuum sine imis, fine armis, fine manibus judicas esse: & prius àm expertus nos esses, de nobis ita desperasti, ut te ancorum ac debilium ducem judicares esse. Quid enim ud esse causæ credamus, cur veteranus dux, fortissimus lo, compressis (quod aiunt) manibus sedeas? Utcunque m res se habeat, te de nostra virtute dubitasse videri. àm nos de tuâ verius est. Sin autem non tuum istud, sed blicum est consilium, & consensus aliquis patrum, non Ilicum bellum nos ab urbe, à penatibus nostris ablegatenet; quæso, ut, quæ dicam, non à militibus imatori dicta censeas, sed à plebe patribus; quæ, sicut s vestra habeatis consilia, sic se sua habituram dicat. is tandem succenseat milites nos esse, non servos vebs? ad bellum, non in exfilium missos? fi quis det num, in aciem educat, ut viris ac Romanis dignum pugnaturos: si nihil armis opus sit, otium Romæ tius quam in castris acturos. Hac dicta fint patribus. , imperator, milites tui oramus, ut nobis pugnandi com facias. tum vincere cupimus, tum duce te vincetibi lauream infignem deferre; tecum triumphantes upem inire, tuum sequentes currum Jovis optimi maxitemplum gratantes ovantesque adire.

land

, 44

rcitu

tu l

lo ne

Mi

2, cri

r con

ptim di co

e ren

xerch

eaus

a dat

ame

e cul

ear

ofect

na be

go gla

ulim

OS ID

tri

ORATIO

M. Popilii Consulis, quâ suos milites adhortatur.

ARGUMENTUM.

pione confule morbo implicito, M. Popilio collega ex plebe bellum permissum erat adversus Gallos; qui jam in agro Latino castra fixerant. Victoria belli ejus jam ad Romanos inclinata erat, cum consulis lavus humerus macharâ prope trajicitur. Eo vulnere permoti languidique milites facti, jam propemodum certam victoriam E amiseamiserant, cum consul alligato vulnere ad prima signa progressus, in hac verba militem adhortabatur.

740

ope quo

d

ıt

im

au

au

etei

rol

opi

nus rbis

np

ent

itu

npe

lt,

f,

us.

lus.

ami

15 Q

ne a

m æst

uan

s, c

o S

os tr

nia d

ent f

n, fi

e eff

QUID stas, miles? non cum Latino Sabinoque hoste res est, quem victum armis socium ex hoste facial. In belluas strinximus ferrum: hauriendus aut dandus est sanguis. Propulistis à castris, supina valle præcipites e gistis, stratis corporibus hostium superstatis. Complete eadem strage campos, qua montes replestis. Nolite expectare dum stantes vos sugiant, inferenda sunt signa, à vadendum in hostem.

ORATIO

LEGATORUM CAMPANORUM in senatu, qua auxilium adversus Samnites petunt.

ARGUMENTUM.

Samnites societate atque amicitià cum Romanis juncti, si dicinis injustum bellum inferebant: quibus cum Sidicin se impares viderent, Campanos socios belli adsciveran. Campani fluentes luxu, cum viribus non dimicarent, a agrum Sidicinum pelluntur. Quam rem cum Samnites animadverterent, omissis Sidicinis, in Campanorum oppida, unde plus prada atque gloria esset, bellum convertunt. Famque casa erat multitudo magna juvenum: qui superfuerant, intra moenia urbis Capua pulsicum Romam oratores questum injurias mittere coguetur, qui hunc in modum causam Campanorum egerum.

Populus nos Campanus legatos ad vos, P. C. miss, amiciciam in perpetuum, auxilium præsens à voss peritum. quam si secundis rebus nostris perissemus, sicu cæpta celerius, ita insirmiore vinculo contracta esset. Tunc enim, ut qui ex aquo nos venisse in amicitiam meminissemus, amici forsitan pariter ac nunc, subjecti atque obnoxii vobis minus essemus. Nunc misericordia vesti conciliati, auxilioque in dubiis rebus desensi, benesicium quoque

quoque acceptum colamus oportet, ne ingrati, atque omni pe divina humanaque indigni videamur. Neque hercule, muod Samnites priores amici sociique vobis facti sunt, ad d valere arbitror, ne nos in amicitiam accipiamur; sed nt vetustate & gradu honoris nos præstent. Neque eim fœdere Samnitium, ne qua nova jungeretis fœdera, autum est. Fuit quidem apud vos semper satis justa ausa amicitia, velle eum vobis amicum esse, qui vos apeteret. Campani, etsi fortuna præsens magnifice loqui rohibet, non urbis amplitudine, non agri ubertate, ulli opulo, præterquam vobis cedentes, haud parva (ut aritror) accessio bonis rebus vestris, in amicitiam veninus vestram. Æquis Volscisque, æternis hostibus hujus rbis, quandocunque se moverint, ab tergo erimus: & uod vos pro salute nostra priores seceritis; id nos pro mperio vestro & gloria semper faciemus. Subactis iis entibus, quæ inter nos vosque sunt, quod propediem sturum spondet & virtus & fortuna vestra, continens pperium usque ad nos habebitis. Acerbum & miserum t, quod fateri nos fortuna nostra cogit. Eò ventum f, P. C. ut aut amicorum aut inimicorum Campani sious. si defenditis, vestri : si deseritis, Samnitium erilus. Capuam ergo, & Campaniam omnem, vestris an amnitium viribus accedere malitis, deliberate. us quidem, Romani, vestram misericordiam, vestrumue auxilium æquum est patere; iis tamen maximè, qui, im implorantibus aliis, auxilium dum fupra vires fuas aftant, omnes ipsi in hanc necessitatem venerunt. uamquam pugnavimus verbo pro Sidicinis, re provos, cum videremus finitimum populum nefario latrocio Samnitium peti : & ubi conflagrassent Sidicini; ad s trajecturum illud incendium esse. Nec enim nunc, lia dolent injuriam acceptam Samnites, sed quia gaunt sibi oblatam esse causam, oppugnatum nos veniunt. n, si ultio iræ hæc, & non occasio cupiditatis expleneffet, parum fuit, quod semel in Sidicino agro, ite-

atque

gna

ofte

ias,

eft

S e.

olete

ex-

, &

uxi-

, Si

licim

rant.

at, m

mni

Orum

2 CON

juve

bulli:

ogun

eruni.

mifit,

vobis

ficut

effet,

vestri ficium

uoque

rum in Campania ipsa legiones nostras cecidere? Qua est ista tam infesta ira, quam per duas acies fusus san. guis explere non potuerit? Adde huc populationem agrorum, prædas hominum atque pecudum actas, incendia villarum ac ruinas, omnia ferro ignique vastata. Hiscine ira expleri non potuit? Sed cupiditas explenda est, es ad oppugnandam Capuam rapit. Aut delere urbem pulcherrimam, aut ipsi possidere volunt. Sed vos potius Romani, beneficio vestro occupate eam, quam illos habere per maleficium finatis. Non loquor apud recufantem justa bella populum; sed tamen si ostenderitis auxilia vestra, ne bello quidem arbitror vobis opus fore. Us que ad nos contemptus Samnitium pervenit, supra non ascendit. Itaque umbra vestri auxilii, Romani, tegi posfumus: quicquid deinde habuerimus; quicquid ipfi fue rimus; vestrum id omne existimaturi. Vobis arabitu ager Campanus, vobis Capua urbs frequentabitur: conditorum, parentum, deorum immortalium numero no bis eritis. Nulla colonia vestra erit, quæ nos obsequio erga vos fideque superet. Annuite, P.C. nutum númen que vestrum invictum Campanis, & jubete sperare inco lumem Capuam futuram. Quâ frequentia omnium go nerum multitudinis prosequente creditis nos illine pro fectos? quam omnia votorum lacrymarumque plena re liquisse; in qua nunc expectatione senatum populumqu Campanum, conjuges, liberosque nostros esse? stan omnem multitudinem ad portas, viam hinc ferenten prospectantes, certum habeo, quid illis nos, P.C. sollio tis ac pendentibus animis renuntiare jubeatis? Alterm responsum salutem, victoriam, lucem ac libertatem : alt rum ominari horreo, quæ ferat. Proinde ut aut de w Atris futuris sociis atque amicis, aut nusquam ullis fut ris, nobis confulite.

R

tuff

fæ

mi

gat cati

LE

Itac

delu

P. (

dein

Ad

CI

re

ORATIO

uz

an.

ro.

ſci.

oul.

ius,

ha-

fan.

UXi-

Uf-

poffue-

oitur

con

no.

quio

nen-

nco-

ge.

pro-

nque

nten

ollici

erun

alte.

e W

futt

RA

ROMANORUM, qua præcedenti Campanorum legatorum orationi respondent.

A Uxilio vos, Campani, dignos censet senatus; sed ita vobiscum amicitiam institui par est, ne qua vetustior amicitia ac societas violetur. Samnites nobiscum sedere juncti sunt. Itaque arma, Deos prius quàm homines violatura, adversus Samnites vobis negamus. Legatos, sicut sas jusque est, ad socios atque amicos precatum mittemus, ne qua vobis vis siat.

ORATIO

LEGATORUM CAMPANORUM, quâ præcedenti Romanorum orationi respondent.

Quandoquidem nostra tueri adversus vim atque injuriam justă vi non vultis, vestra certè desendetis. Itaque populum Campanum urbemque Capuam, agros, delubra deûm, Divina humanaque omnia in vestram, P. C. populique Romani ditionem dedimus; quicquid deinde patiemur, dedititii vestri passuri.

ORATIO

M. VALERII CORVINI, quâ fuos adhortatur.

ARGUMENTUM.

Ad Samnites Campanorum nomine Romani legati misi, cùm re infectà redirent, retulerunt à Samnitibus responsum, id se bellum perfecturos: atque cùm adhuc illic essent, multis imperatum esse, ut pradas ex agro Campano agerent. Senatus his concitatus, feciali ad res repetendas, simul indicendum bellum, misso, decrevit, ut Valerius & Cornelius consules eò exercitus ducerent. Valerius contra Samnites profectus, in hunc modum milites ad pugnandum adhortabatur.

E 3

Facta

PActa mea, non dicta, vos, milites, sequi volo: no disciplinam modo, sed exemplum etiam à me pen Non factionibus modo, nec per coitiones ufitan nobilibus, sed hâc dextrâ mihi tres consulatus summan que laudem peperi. Fuit, cum hoc dici poterat; Patri cius enim eras, & à liberatoribus patrize ortus, & coden anno familia ista consulatum, quo urbs hæc consula habuit. Nunc jam nobis patribus vobisque plebeiis pro miscuus consulatus patet ; nec generis, ut ante, sed vi tutis est pramium. Proinde summum quodque spectate milites, decus. Non, si mihi novum hoc Corvini con nomen dis auctoribus homines dedistis, Publicolarun vetustum familiæ nostræ cognomen memoria excessi Semper ego plebem Romanam militiæ domique, priva tus in magistratibus parvis magnisque, æquè tribunus ; consul, eodem tenore per omnes deinceps consulatus, o lo atque colui. Nunc, quod instat, Diis bene juvant bus, novum atque integrum de Samnitibus triumphus mecum petite.

ORATIO

A. Cornelium consulem, cum spes elabendi non videretur.

ARGUMENTUM.

A. Cornelius consul exercitum in Samnium duxerat: in eo ipso tempore, quo Valerius Corvinus collega Samnita vicit, milites incautè in saltum quendam cava valla pervium, circaque ab hoste insessum induxerat, und non prius hostem imminentem vidit, quàm jam tutò recipi signa non possent. Eum, necessitate illa territum, P. Decius tribunus militum, quà esset erumpendum, ita docuit.

The waters was a resident

Videfne

æ

lus

cun

ibe

reri

ie '

hof

EJV

P. 1

d

S

2

ti

ti

pere

unu

pit

tum

rem

ut,

nant

fagu.

milit perlu

VIdesne tu, A. Corneli, cacumen illud supra hostem? Arx illa est spei salutisque nostræ, si eam, quam æci reliquere Samnites, impigre capimus. Nec tu mihi blus, quam unius legionis principes hastatosque, dederis, cum quibus ubi evasero in summum, perge hinc omni iber metu: teque & exercitum serva. Neque enim moveri hostis subjectus nobis ad omnes ictus sine sua pernicie poterit. Nos deinde aut fortuna populi Romani, aut nostra virtus expediet.

10

ta

m.

tri-

en

en

010

vir.

.0g.

M

171

S &

anti

hus

ad

: 16

valle

sind

ò re.

tum,

, ita

defne

ORATIO

EJUSDEM P. DECII, quâ suos ad erumpendum ex colle occupato adhortatur.

ARGUMENTUM.

P. Decius tribunus militum, indicato loco consuli quo evaderet, cum prasidio ad collis verticem pervenerat. Eò Samnites diu multumque progredi conati, huc atque illuc signa vertebant: modo collem circumdabant, modo viam patefaciebant. Decius spe pugnandi destitutus, primum centuriones ad se vocat, quibus hostium inertiam exponit, deinde milites ad erumpendum adhortatur.

Quenam illa inscitia belli ac pigritia est? aut quonam modo isti ex Sidicinis Campanisque victoriam pepererunt? Huc atque illuc signa moveri, ac modo in unum conserri, modo educi videtis. Opus quidem incipit nemo; cum jam circundati vallo potuerimus esse tum verò nos similes istorum simus, si diutius bic moremur, quàm commodum sit. Agite dum, ite mecum, ut, dum lucis aliquid superest, quibus locis præsidia ponant, quà pateat hinc exitus, exploremus. Hac omnia, sagulo gregali amictus, centurionibus item manipularium militum habitu ductis, ne ducem circumire hostes notarent, perlustravit. Vigiliis deinde dispositis, cateris omnibus testeram

ORATIONES

feram dari jubet : ubi secunda vigilia buccina datum f. gnum effet, armati cum silentio ad se venirent. Quo ubi ficut edictum erat, taciti convenerunt : Hoc filentium. milites, inquit, omisso militari assensu, in me audiendo fervandum est. Ubi sententiam meam vobis peregero, tum quibus eadem placebunt, in dexteram partem taciti transibitis: qua pars major erit, ejus stabitur consilio, Nunc, quæ mente agitem, audite. Non fuga delatos, nec inertia relictos hic vos circumvenit hostis, virtute cepistis locum; virtute hinc, oportet, evadatis. Veniendo huc, exercitum egregium populi Romani servastis: erumpendo hinc, vosmet ipsos servate. Digni estis qui pauci pluribus opem tuleritis, ipfi nullius auxilio egueritis. Cum eo hoste res est, qui hesterno die delendi omnis exercitus fortuna per socordiam usus non sit; hunc tam opportunum collem imminentem capiti suo non antè viderit, quam captum à nobis : nos tam paucos tot ipli millibus hominum nec ascensu arcuerint : nec tenentes locum, cum diei tantum superesset, vallo circumdederint, Quem videntem ac vigilantem sic eluseritis, sopitum, oportet, fallatis; imo necesse est. In eo enim loco res sunt nostra, ut ego vobis magis necessitatis vestræ index, quam confilii auctor fim. Neque enim maneatis, an abeatis hinc, deliberari potest, cum, præter arma & animos armorum memores, nihil vobis fortuna reliqui fecerit. fame & fiti moriendum fit, fi plus qu'am viros ac Romanos decet, ferrum timeamus. Ergo una est salus erumpere hinc, atque abire. Id aut interdiu aut nocte faciamus oportet. Ecce autem aliud minus dubium. quippe si lux expectetur, quæ spes est, non vallo perpetuo sofsaque nos septurum hostem, qui nunc corporibus suis subjectis undique cinxerit, ut videtis, collem? Atqui si nox opportuna est eruptioni, sicut est, hæc profecto noctis aptissima hora est. Signo secundæ vigiliæ convenistis: quod tempus mortales somno altissimo premit. Per corpora sopita vadetis, vel silentio incautos fallentes, vel fen-

1

fent do huc agit

M.

De

fu

ri

fentientibus clamore subito pavorem injecturi. Me modo fequimini, quem fequuti estis. ego eandem, quæ duxit huc, sequar fortunam. Quibus hæc salutaria videntur, agitedum, in dextram partem pedibus transite.

bi,

n,

do

0, iti

05,

ite

n.

is:

jui

t15.

nis

m

ntè

pli

tes

int,

0.

unt

am

atis

21-

fa-

na-

m-

cia-

ppe

fol-

fuis .

i fi no-

eni-

Per

vel

fen-

AT OR

M. VALERII CORVINI dictatoris ad conjuratores & seditiosos milites, qua dehortatur à pugna contra patriam.

RGUMENTUM.

Deliniti milites Romani deliciis voluptatibusque quas abunde Campania administrabat, inibant consilia adimenda Campanis Capua. Claudius Martius Rutilius consul ea re cognità, rumorem spargit per oppida ea Campania per que milites ad presidia dispersi erant. Idem suos in astiva milites cum eduxisset, aliis aliisque causis dimittendi milites confictis Romam mittebat : quos ibi collega remerabatur. Fam cateri, cum neminem ex iis, qui dimittebantur, redire ad castra viderent, emanasse sua consilia rebantur: cum cohors una militum in saltu confedit, qui eos omnes, quos conful mittebat, fibi adjungebant. Cui multitudini jam valide cum nihil ad formam exercitus deesset prater ducem, T. Quintium quendam Romanum, quem colere agrum audiverant, sibi imperatorem deligunt, renitentemque imperare cogunt. Hoc duce jam ad octavum lapidem via progressi erant, ad inferenda Romanis arma, cum M. Valerium Corvinum dictatorem contra se venientem conspicientes, expe-Handum esse censent. Ad colloquium deinde ventum est: ac prior Valerius in hac verba eos à pugna dehortaius est: T. Quintius deinde dux eorum.

EOS immortales, milites, vestros, publicos, meosque, ab urbe proficiscens ita adoravi, veniamque supplex poposci, ut mihi de vobis concordiæ partæ gloriam, non victoriam darent. Satis suit eritque, unde

E 5

belli

belli decus pariatur: hinc pax petenda est. Quod deos immortales inter nuncupanda vota expoposci, ejus me compotem voti vos facere potestis; si meminisse vultis, non vos in Samnio, nec in Volscis, sed in Romano solo castra habere; si illos colles, quos cernitis, patriz vestræ esse: si hunc exercitum civium vestrorum: si me consulem vestrum, cujus ductu auspicioque priore anno bis legiones Samnitium fudiftis, bis castra vi cepistis. Ego fum M. Valerius Corvinus, milites, cujus vos nobilitatem beneficiis erga vos, non injeriis, sensistis: nullius superba in vos legis, nullius crudelis fenatusconsulti autor: in omnibus meis imperiis in me severior, quam in vos. Ac fi cui genus, si cui sua virtus, si cui etiam majestas, si cui honores subdere spiritus potuerunt; iis eram natus, id specimen mei dederam, ca ætate consulatum adeptus eram, ut potuerim tres & viginti annos natus conful patribus quoque ferox esse, non solum plebi. Quod meum factum dictumve consulis gravius quam tribuni audistis? Eodem tenore duos insequentes consulatus gessi, eodem hæc imperiosa dictatura geretur: ut neque in hos meos & patrix mex milites mitior, quam in vos (horreo dicere) hostes. Ergo vos prius in me strinxeritis ferrum, quam in vos ego. istinc figna canent, istinc clamor prius incipiet atque impetus, fi dimicandum est. Inducite in animum, quod non induxerunt patres avique vestri: non illi, qui in Sacrum montem secesserunt, non hi, qui postea Aventinum insederunt. Expectate, dum vobis singulis, ut olim Coriolano, matres, conjugesque crinibus passis obviæ ab urbe veniant. Tum Volscorum legiones, quia Romanum habebant ducem, quieverunt : vos, Romanus exercitus, non destiteritis impio bello? T. Quinti, quocumque istic loco, seu volens seu invitus, constitisti, si dimicandum erit, tum tu in novissimos te recipito: fugeris etiam honestius, tergumque civi dederis, quam pugnaveris contra patriam. Nunc ad pacificandum bene arque honeste inter primos stabis, & colloquii hujus salutaris

quan nos d

r. (

nod reste

ugi uit imu

por

em,

ati bi

ti,

L

aris interpes fueris. Postulate æqua, & ferte: quanquam vel iniquis standum est petius, quàm impias inter nos conseramus manus.

205

ne

15,

re-

ne

go

em

bæ

7734

· fi

cui

id

e.

pa-

im

is?

em

di-

m,

in

DO-

in•

bus

nes,

20-

nti, isti,

to:

pu-

ene

lu-

aris

ORATIO

T. QUINTII DUCIS feditiosorum, quâ eos ad concordiam exhortatur.

ME quoque, milites, siquis usus mei est, meliorem pacis quam belli habetis ducem. Non enim illa modo Volscus aut Samnis, sed Romanus verba fecit, rester consul, vester imperator, milites: cujus auspicia ro vobis experti nolite adversus vos velle experiri. Qui ugnarent vobiscum infestius, & alios duces senatus hauit: qui maxime vobis suis militibus parceret, cui pluimum vos imperatori vestro crederetis, eum elegit. Paem, etiam qui vincere possunt, volunt. Quid nos velle portet? quin, omissis irâ & spe, fallacibus austoribus, os ipsos nostraque omnia cognitæ permittimus sidei?

Ex octavo libro ab urbe conditâ.

ORATIO

Annii Serini prætoris Latinorum ad fuos.

ARGUMENTUM.

Atini conjuncti cum Campanis aliisque populis, Samnitibus bellum inferebant: Samnites, cum Latini etiam superiores ex Samnio fortè excessissent, tempus idoneum illud esse legationibus faciendis ad petendum auxilium rati, oratores Romam mittunt, qui sociorum injurias exponerent. Latinos tum Romani timebant ne arguendo
abalienarent. Itaque primo arguere non ausi, deinde
ubi de defectione certius cognoverunt. decem principes
mandant, quibus imperarent qua vellent. Prator tum
Latinorum erat L. Annius Setinus; qui delectus ad legationem priusquam cum reliquis novem prosicisceretur,
ad

ad senatum refert, quid Romanis responderi placere, quod attineret ad ea, qua velle eos diceret. Aliud a liis sentientibus, sententia sua perasta, ita rursus loquutus est.

Ouamquam ipse ego retuli quid responderi placere tamen magis ad fummam rerum nostrarum peni nere arbitror, quid agendum nobis, quam quid loquen dum fit. Facile erit, explicatis confiliis accommodare n. bus verba. Nam si etiam nunc sub umbra fœderis aqui servitutem pati possumus; quid abest quin proditis Si dicinis non Romanorum folum, sed Samnitium quoque dicto pareamus, respondeamusque Romanis, nos, ubi innuerint, posituros arma? Sin autem tandem libertati desiderium remordet animos; si fœdus est, si societa æquatio juris est; si consanguineos nos Romanorum esse, quod olim pudebat, nunc gloriari licet; si sociali illis exercitus is est, quo adjuncto duplicent vires sua quem secernere ab se consules bellis propriis ponendis se mendisque nolint; cur non omnia æquantur? cur non alter ab Latinis consul datur? Ubi pars virium, ibi e Imperii pars est. Est quidem nobis hoc per se haud ni mis amplum, quippe concedentibus Romam caput La tio esse: sed, ut amplum videri posset, diuturna patientiâ fecimus. Atqui fiquando unquam consociandi imperii, usurpandæ libertatis tempus optastis: en hoc tempus adest & virtute vestra & deum benignitate vobis de tum. Tentastis patientiam negando militem : quis de bitat exarfisse eos, cum plus ducentorum annorum mo rem folveremus? pertulerunt tamen hunc dolorem, Bellum nostro nomine cum Pelignis gessimus: qui ne no-Arorum quidem finium nobis per nos tuendorum jus antea dabant; nihil intercesserunt. Sidicinos in fidem 18ceptos, Campanos ab se ad nos descisse, exercitus nos parare adversus Samnites fcederatos suos audierunt, net moverunt se ab urbe. Unde hæc illis tanta modestia, nil à conscientia virium & nostrarum & suarum? Idoness aucto. resp ne imp

hib do fite

acc

La

re qu ci qu

Se

n

n hi qu

P

auctores habeo, querentibus de nobis Samnitibus, ita responsum ab senatu Romano esse, ut facilè appareret, ne ipsos quidem jam postulare, ut Latium sub Romano imperio sit. Usurpate modo postulando eo, quod illi vobis taciti concedunt. Si quem hoc dicere metus prohibet, en ego ipse, audiente, non populo Romano modo senatuque, sed Jove ipso, qui Capitolium incolit, prositeor me dicturum, ut, si nos in sedere ac societate esse velint, consulem alterum ab nobis, senatusque partem accipiant.

ret,

44.

Tet.

erti.

icn.

71.

equi Si-

que

in-

tatis

rum

Talis

luas.

s fu-

non

10

ni-

La-

npe-

da

du:

mo-

Bel-

s an-

10

noi

nec nisi

neos

100

ORATIO

Annii Ejusdem ad P. C. Romanorum, ut alter consul ex Latinis fieret.

ARGUMENTUM.

Latini Annio permiserant, ut ageret ac diceret qua è Rep. Latinorum, fideque sua viderentur. Is in senatum cum cateris legatis admissus, cum T. Manlium consulem audiret ita de ea re agentem, ut ne Samnitibus sœderatis Romanorum bellum à Latinis inferretur, confestim remipsam narrare in hanc formam ingressus est.

Tempus erat, Tite Manli, vosque, P. C. tandem jam vos nobiscum nihil pro imperio agere, cùm slorentissimum deûm benignitate nunc Latium armis virisque, Samnitibus bello victis, Sidicinis Campanisque sociis, nunc etiam Vosscis adjunctis, videretis; colonias quoque vestras Latinum Romano prætulisse imperium. Sed quoniam vos, regno impotenti sinem ut imponatis, non inducitis in animum; nos, quamquam armis possumus assere Latium in libertatem, consanguinitati tamen hoc dabimus, ut conditiones pacis seramus æquas utrisque, quoniam vires quoque æquari Diis immortalibus placuit. Consulem alterum Româ, alterum ex Latio creari oportet: senatûs partem æquam ex utrâque gente esse: unum populum, unam Rempub, sieri, &, ut imperii eadem sedes

des sit, idemque omnibus nomen; quoniam ab alterutra parte concedi necesse est; quod utrisque bene vertat, sit hac sanè patria potior, & Romani omnes vocemur.

er

q

te

U

is e

effi

ım

ur

riff

eci

te

dur

a;

ufa

rola

UF

. F

til ge

91

di

te

ex

tu

[H

ORATIO

T. MANLII CONSULIS ad legatos Latinorum.

ARGUMENTUM

Hoc proxima orationi coharet. Eà Annii oratione T. Manlius adeo permotus irarumque plenus fuit, ut diceret, si id ipsum, ille quod petierat, approbarent patres, se palam in senatu quemcunque Latinum vidisset, interfecturum. Conversus deinde ad simulacrum fovis, ita rei atrocitatem & indignitatem referebat.

AUDI. Jupiter, hæc scelera; audite jus fasque. Per regrinos consules, & peregrinum senatum in tuo, Jupiter, augurato templo captus, atque ipse oppressus, visurus es? Hæccine scedera Tullus Romanus rex cum Albanis patribus vestris, Latini; hæc L. Tarquinius vobiscum postea scedera fecit? Non venit in mentem pugna apud Regillum lacum? adeo & cladium vestrarum veterum, & benesiciorum nostrorum erga vos obliti estis?

OR A TI O

T. Manlii Consulis ad T. Manlium filium, qua eum accusat, quod in hostem ipsius injussu pugnavisset.

ARGUMENTUM.

Bello Latino, quod factum fuit, cum Latini, non auditi de altero confule ex Latio creando, in Campaniam exercitum duxerant: confules docti hostes linguâ eâdem, institutis, moribus uti, quibus Romani; milites item militibus, centuriones centurionibus congruere: edixerant, nequis in hostem extra ordinem pugnaret. T. Manlius erat

erat T. Manlii consulis filius, qui lacessitus à Geminio quodam Tusculano per contumeliam, congressus, equitem, à jugulo ita ut per costas ferrum emineret, terra affixit. Manlius consul e à re cognità, filium pater, his verbis objurgatum, securi percussit.

rå

fit

173-

14.

urei

e.

10,

us,

m

0-

u-

im is?

uâ

de

ci-

17-

ni-

nt,

us

at

Uandoquidem tu, Tite Manli, neque imperium confulare, neque majestatem patriam veritus, adveris edictum nostrum extra ordinem in hostem pugnasti: quantum in te fuit, disciplinam militarem, qua stetit I hanc diem Romana res, solvisti; meque in eam neessitatem adduxisti, ut aut Reipub. mihi, aut mei meoimque obliviscendum sit; nos potius nostro delicto plecteour, quam Respub. tanto suo damno nostra peccata luat. rifte exemplum, sed in posterum salubre juventuti eri-Me quidem cum ingenita caritàs liberum, tum ecimen istud virtutis deceptum vana imagine decoris, te movet. Sed cum aut morte tua fancienda fint condum imperia, aut impunitate in perpetuum abrogana; nec te quidem, fi quid in te sanguinis nostri est, reusare censeam, quin disciplinam militarem culpa tuâ rolapsam pœna restituas. I lictor, deliga ad palum.

ORATIO

URII CAMILLI CONSULIS ad patres de Latinis

ARGUMENTUM.

Furius Camillus & C. Menius consules, ad Pedum Latinorum oppidum expugnandum profecti, ita rem peregerant, ut Menius ad flumen Asturam Aricinos aliosque qui auxilio Pedanis venerant, prater spem aggressus suderit; Camillus oppidanis intra mænia compulsis, oppidum scalis ceperit. Iis etiam insignibus victoriis non contenti, longiùs progressi non prius quieverunt, quam aut expugnando; aut in deditionem accipiendo civitates, totum Latium subegere. Camillus deinde Romam regressus, in senatu de Latinis ita retulit.

Patres

PAtres C. quod belle armifque in Latio agendum fuit id jam Deûm benignitate, ac virtute militum ad fi nem venit. Cæfi ad Pedum Afturamque funt exercitus hostium: oppida Latina omnia, & Antium ex Volsics aut vi capta, aut recepta in deditionem, præsidiis tenentur vestris. Reliqua consultatio est, quoniam rebellando fæpius nos follicitant, quonam modo perpetuâ pace quie tos obtineamus. Dii immortales ita vos potentes huju consilii fecerunt, ut, sit Latium deinde, an non sit, in vestra manu posuerint. Itaque pacem vobis, quod al Latinos attinet, parare in perpetuum, vel sæviendo, vel ignoscendo, potestis. Vultis crudeliter consulere in de ditos, victosque? licet delere omne Latium, vastas inde solitudines facere, unde sociali egregio exercitu per multa bella magnaque sæpe usi estis. Vultis exemplo ma jorum augere rem Romanam, victos in civitatem accipiendo? Materia crescendi per summam gloriam suppeditat. Certe id firmissimum longe imperium est, quo obe dientes gaudent. Sed maturato opus est, quicquid statuer placet. Tot populos inter spem metumque suspensos animi habetis: & vestram itaque de iis curam quam primum absolvi, & illorum animos, dum exspectatione stupent, seu pœnâ seu beneficio, præoccupari oportet. Nostrum enim fuit efficere, ut omnium rerum vobis at consulendum potestas esset. vestrum est decernere, quit optimum vobis reique publicæ fit.

ORATIO

L. PAPIRII DICTATORIS, quâ Fab. Maximum accusat quòd adversus edictum pugnasset.

ARGUMENTUM.

Bellum geri adversus Samnites Romanis placebat: cui Camillus consul prasicitur. Is gravi morbo redire Romam coastus, distatorem dicit L. Papirium Cursorem bic cu pu re pu ne

m

ræte enfe tem ectu us l

uæ

t, 1

fe? biifi irig imn igna o, i

Deor erro

em

М. 1

Hoc

hic D. Fabium Maximum magistrum equitum. At cum in Samnium incertis auspiciis dictator profectus, à pullario moneretur, ut Romam ad repetenda auspicia regrederetur, edixerat, ne interim magister equitum pugnam occiperet. Is tamen nactus fortè occasionem bene gerenda rei, acie cum hostibus confligit. Dictator non ita multo post victoriam rediens, his interrogationibus magistrum equitum increpabat atque accusabat.

lit,

tus

Cis,

en-

nda

uie. 1 jus

10

ad

vel

de.

nde

nu.

ma-

cci-

obe-

uere

ani-

pri-

ftu-

No-

s ad

quid

um

cui

Ro-

rem;

Uzro de te, Q. Fabi, cum summum imperium di-Ctatoris sit, pareantque ei Consules, regia potestas, rætoresque iisdem auspiciis quibus consules creati; æquum enseas, necne, magistrum equitum dicto audientem esse? remque illud interrogo, cum me incertis auspiciis proctum ab domo scirem, utrum mihi turbatis religionius Respub, in discrimen committenda fuerit, an auspia repetenda, nequid dubiis Diis agerem? Simul illud, uz dictatori religio impedimento ad rem gerendam fuet, num ea magister equitum solutus ac liber potuerit se? Sed quid ego hæc interrogo! cum si ego tacitus biissem, tamen tibi ad voluntatis interpretationem mez irigenda tua sententia fuerit. Quin tu respondes, vetueimne te quicquam rei me absente agere? vetuerimne gna cum hostibus conferre? Quo tu imperio meo spreo, incertis auspiciis, turbatis religionibus, adversus moem militarem, disciplinamque majorum, & numen Deorum, ausus cum hoste confligere? Ad hæc quæ inerrogatus es, responde: extra ea cave vocem mittas. ccede, lictor.

ORATIO

M. FAB11 MAXIM1 pro filio ad populum provocantis à dictatore.

ARGUMENTUM.

Hoc ad superius pertinet. Jam Papirius dictator spoliari Q. Fabium magistrum equitum se purgantem, virgasque

que & secures expediri jusserat, cum imploratâ militum side, ad triarios recipitur, qui in omnem concionem tumultum miscebant. Alii dictatorem orabant, ut parceret, alii inclementem increpabant. Postero die Fabius adesse jussus, cum ab aliis didicisset infestius dictatorem seviturum: clam ex castris Romam profugit. Quod ubi Papirius cognovit, Romam cum lictoribus & inseveniens, cum Fabium comprehendi juberet, primores patrum, quibus jam Fabii pater atrocitatem rei exposue rat, pro eo deprecabantur. At cum nihilo secius dictator in incepto perstaret, M. Fabius pater ita pro silio ad populum se provocare dixit.

Quandoquidem spud te nec autoritas senatûs, nec atas mea, cui orbitatem paras, nec virtus nobilitasque magistri equitum à te ipso nominati valet; nec preces, qua sape hostem mitigavere, qua deorum iras placant: tribunos plebis appello, & provoco ad populum: eumque tibi, fugienti exercitûs tui, fugienti senatûs judicium, judicem sero, qui certê unus plus quam dictatura tua potest polletque. Videro cessurus provocationi sis, cui rex Romanus Tullus Hostilius cessit.

ORATIO

PAPIRII DICTATORIS, ad populum de absolutione Q. Fabii magistri equitum.

ARGUMENTUM.

Papirius dictator post longam orationem, qua pater rei atrocitatem exaggerarat, etiam tum perstaturum se in incepto dicebat: cum populus Romanus orare cœpit, ut sibi pœna magistri equitum remitteretur: tribuni item plebis, ut veniam D. Fabii adolescentia daret: pater provolutus ad genua iram deprecatus est. His atque aliis tandem motus, damnatum jam D. Fabium his verbis populo Romano & tribunitia potestati se donare prositetur.

BENE

B

olla

bius

dan

bott

ve,

le,

faci

occ

cun cui

dies

ma

CL

Viel

2

P

F

ti

pi

fu

t

fliur

BENE habet, Quirites, vicit disciplina militaris, vicit imperii majestas: quæ in discrimine suerunt, an ulla post hanc diem essent. Non noxæ eximitur Q.Fabius, qui contra edictum imperatoris pugnavit; sed noxæ damnatus, donatur populo Romano, donatur tribunitiæ potestati; precarium, non justum auxilium serenti. Vive, Q. Fabi, felicior hoc consensu civitatis ad tuendum te, quam qua paulo ante exultabas victoria. Vive, id facinus ausus, cujus tibi ne parens quidem, si eodem loco fuisset, quo suit L. Papirius, veniam dedisset. Metum ut voles, reverteris in gratiam: populo Romano, cui vitam debes, nihil majus præstiteris, quam si hic tibi dies satis documenti dederit, ut bello ac pace pati legitima imperia possis.

m r-

us

m

od

)e

a-1e-

4-

ad

lec

11-

lec

m: ju-

taoni

one

i a-

in-

t fi-

tem

ater

que

his nare

ENE

Ex nono libro ab urbe condità.

ORATIO

CLAUDII PONTII Samnitium imperatoris, postquam legatione nihil factum esse vidit.

ARGUMENTUM.

Victi Samnites sum de pace Roma per legatos agerent, annuas modo inducias impetrarant, quas autore Brutulo Papirio ante anni finem rumpunt. Eo pralio capti multi Romani, capta sunt res multa, quas non ita multo post rursus victi cum captivis remittunt, Papiriumque mortuum, induciarum videlicet ruptorem, cum bonis, spe pacis facienda, dedunt. Legati re infectà redeunt: quod ubi Claudius Pontius Samnitium imperator cognovisset, superbiam inhumanitatemque Romanorum ita insectatus est.

NE nihil actum hac legatione censeatis, expiatum est, quicquid ex scelestium fuit, Satis scio, quibuscunque Diis cordi fuit, subigi

Ti

CO

ba

ta

gn

tu

DA

ime

ue

ffer

ine

Cap

essi

oco

mih

quid

vel

med

riat

quæ

ben

quis

Imo

tu, deli Gal mil

que

nec

que

ut t

digi

subigi nos ad necessitatem dedendi res, quæ à nobis e fœdere repetitæ fuerant, iis non fuisse cordi tam superb ab Romanis fœderis expiationem spretam. Quid enim ultrà fieri ad placandos Deos mitigandosque homines potuit, quam quod fecimus? Res hostium in præda captas quæ belli jure nostræ videbantur, remisimus : auctores belli quia vivos non potuimus, perfunctos jam fato dedidimus: bona eorum, nequid ex contagione noxæ remaneret penes nos, Romam portavimus. Quid ultra tili Romane, quid fœderi, quid diis arbitris fœderis debeo! Quem tibi tuarum irarum, quem meorum suppliciorum judicem feram? Neminem neque populum, neque privatum fugio. Quod si nihil cum potentiore juris hi mani relinquitur inopi, at ego ad Deos vindices intole randæ superbiæ confugiam, & precabor, ut iras suas ver tant in eos, quibus non suæ redditæ res, non alienæ 16 cumulatæ faris fint: quorum fævitiam non mors noxio rum, non dedicio exanimatorum corporum, non bon sequentia domini deditionem exsatient; placari nequent nisi hauriendum sanguinem, laniandaque viscera nostri præbuerimus. Justum est bellum, Samnites, quibus n. cessarium: pia arma, quibus nulla nisi in armis relinquitu Proinde, cum rerum humanarum maximum momentum sit, quam propitiis rem, quam adversis agant Diis; pro certo habete, priora bella adversus Deos magis quam homines gestisse; hoc, quod instat, ducibus ipsi Diis gesturos.

ORATIO

L. LENTULI PRINCIPIS legatorum Romanorum al exercitum & confules, qua fuam de deditione fententiam exponit.

ARGUMENTUM.

Inter duos saltus clausus erat Romanus exercitus, und fraude hostium libere erumpere ac evadere non potuisse. Tunn

Timor torporque insolitus omnes sape inde elabi frustra conatos tenebat: jamque omnium rerum inopia laborabatur: cum victi necessitate legatos ad Samnites de pace mittunt. Legati conditiones tristes à Samnitibus latas referunt, pro quibus, vel contra quas, velut indignas nomine Romano cum consules loqui non auderent, tum L. Lentulus princeps legatorum, quid censeat faciendum, in hanc sententiam exposuit.

be

im

00-

as,

res

di.

naibi,

eo!

um

pri-

hu-

ole-

ver-

30.

X10.

1000

eant,

ullo

716-

eitur

mo.

gant

agis

ipfis

m ad

sinde

uisset.

Timo

Atrem meum, Consules, sæpe audivi memorantem, fe in Capitolio unum non fuisse autorem senatui reimendæ auro à Gallis civitatis, quando nec fossa valloue ab ignavissimo ad opera ac muniendum hoste clausi ffent; & erumpere si non sine periculo magno, tamen ine certa pernicie possent. Quod si ut illis decurrere ex Capitolio armatis in hostem licuit (quo sæpe modo obessi in obsidentes eruperunt) ita nobis æquo aut iniquo oco dimicandi tantummodo cum hoste copia esset, non mihi paterni animi indoles in confilio dando deeffet. Equidem mortem pro patria praclaram esse fateor, & me vel devovere pro populo Romano legionibusque, vel in medios me immittere hostes paratus sum. Sed hic pariam video, hic quidquid Romanarum legionum est: que nisi pro se ipsis ad mortem ruere volunt, quid habent, quod morte sua servent? Tecta urbis, dicat aliquis, & mœnia, & eam turbam, à quâ urbs incolitur. Imo hercule produntur magis omnia, deleto hoc exercitu, non servantur. Quis anim ea tuebitur? imbellis videlicet atque inermis multitudo? tam hercule, qu'am à Gallorum impetu defendit. An à Vejis exercitum, Camillumque ducem implorabunt? Hic omnes spes opesque sunt : quas servando patriam servamus : dedendo ad necem, patriam deserimus, ac prodimus. At fœda atque ignominiosa deditio est. Sed ea charitas patriæ est, ut tam ignominia eam, quam morte nostra, si opus sit, servemus. Subeatur ergo ista, quantacunque est, indignitas: & pareatur necessitati; quam ne Dii quidem superant.

perant. Ite consules, redimite armis civitatem, quan auro majores vestri redemerunt.

nfe

0 1

nif

gna

ent

ent

erin

on

ræt

am

opi

blt

ellu

duc

mn

dii i

S

us

OS :

DS,

am

iles

m

JU

TOC

cei

bu

ba

pol

entre of the Take Rose very the first

SP. POSTUMII CONSULIS, qui sub jugum mille erat, in senatu de pace ad Caudium sactà.

ARGUMENTUM.

Pace ad Caudium cum Samnitibus facta per sponsionen consulum, prafectorum, quastorum, tribunorum militum, cum tempus constitutum adveniret, traditi obsides i custodiam abducti sunt. Consules deinde, lictoribus m hostes cum fascibus abire jussis, detractisque paludamen tis, prope seminudi sub jugum missi; quos sequebantu, ut quifque gradu proximus erat, fingula simul legione, Circumstabant armati hostes, exprobrantes illudentesque per contumeliam. Ipfum illud tam fædum spectaculum in eo ipso saltu exhibitum fuit, unde erumpere non poturant: ex quo abire jussi, cum ante noctem Capuam pr venire possent, incerti tamen de fide sociorum, pudorequi probibiti, humi hand procul Capua prosternuntur. Qual ubi Capuam allatum est, tum demum miseratione vi Eti Campani, magistratibus insignia, singulis arma, e quos, vestimenta, commeatus ex publico comiter imper dunt: venientibus tota civitas obviam egressa. Posten die Romam contendere placuit. Nocte ingressi habitu vultuque captorum, in sua se quisque tecta taciti abdunt: unde, pudore suffusi, nec postero nec in sequentibus aliquot diebus, in publicum prodierunt. Omnia mterim luctuosa mæstaque in urbe erant. Ita interjecti aliquot diebus, tandem cum de pace ad Caudium fatta referri placuit, tum à P. Philone consule Sp. Postumius, alter consulum eorum, qui sub jugum missi fuerant, de cere jussus, ita rem exposuit.

AUD sum ignarus, Consules, ignominiæ, non honoris causa me primum excitatum jussumque dicere, non tanquam senatorem, sed tanquam reum qua inse-

5

am

Aius

nem 147h,

s m

nen-

itur,

ones.

(que

lum

othe

per-

eaut Post

e vi-

2, 1

apen-

fero abitu

i ab. enti-

a m.

jectu facta

mius,

, 41.

ho-

e di

quà intenfelicis belli, quà ignominiose pacis. Ego tamen, quano neque de noxâ nostra, neque de pœna retulistis, onissa defensione, que non difficillima esset apud haud gnaros fortunarum humanarum necessitatumque, senentiam de eo, de quo retulistis, paucis peragam : quæ ententia testis erit, mibine, an legionibus vestris pepererim, cum me seu turpi seu necessaria sponsione obrinxi. Quâ tamen, quando injustu populi facta est. on tenetur populus Romanus: nec quicquam ex ea. ræterquam corpora nostra, deboatur Samnitibus. amur per feciales nudi vinctique : exfolvamus religione opulum, fi quâ obligavimus; nequid divini humanive bstet, quominus justum piumque de integro ineatur ellum. Interea confules, exercitum scribere, armare, ducere placet : nec prius ingredi hostium fines, quam mnia justa in deditionem nostram perfecta erunt. Vos, ii immortales, precor quæsoque, si vobis non fuit cor-Sp. Postumium, T. Veturium consules cum Samnitius prospere bellum gerere; at vos satis habeatis, vidisse os sub jugum missos, vidisse sponsione infami obligas, videre nudos vinctosque hostibus deditos, omnem am hostium nostris capitibus excipientes. Novos conles legionesque Romanas ita cum Samnite gerere belm velitis, ut omnia ante nos consules bella gesta sunt.

ORATI

JUSDEM SP. POSTUMII contra tribunos plebis qui deditionem impediebant.

ARGUMENTUM.

oc conjunctum cum priore oratione. Sp. Postumius placere dixerat, ut autores sponsionis pacisque Caudina nudi vinctique de derentur. L. Livius & D. Metellus tribuni plebis erant, ad quos pars ejus deditionis pertinebat. Ii itaque intercedendo contendebant, sua deditione populum Romanum religione exfolvi non posse, nisi om-

nia Samnitibus, qualia apud Caudium fuiffent, redde. rentur: se item, cum sacrosancti sint, dedi hostibus, via larique nec poffe, nec debere, Qua cum ab illis jactani Sp. Postumius audiret, ita rationes eorum confutabat.

I Nterea dedite profanos nos, quos falva religione pote stis. Dedetis deinde & istos sacrosanctos, cum primum magistratu abierint; sed si me audiatis, prius quam dedantur, hic in comitio virgis cæsos, hanc jam ut intercalatæ pœnæ usuram habeant. Nam quod deditione nostra negant exfolvi religione populum, id istor magis ne dedantur, quam quia ita se res habeat, dicere ecquis adeo juris fecialium expers est, qui ignoret? No. que ego inficias eo, P. C. tam sponsiones, quam fædera Sancta esse apud eos homines, apud quos juxta divinas religiones fides humana colitur: sed injustu populi nego quitquam sanciri posse, quod populum teneat. An si cadem superbia, qua sponsionem istam expresserunt nobis Samnites, coëgissent nos verba legitima dedentium urbes nuncupare; deditum populum Romanum vos tribuni diceretis? & hanc urbem, templa, delubra, fines, aquas, Samnitium esse? Omitto deditionem, quoniam de sponfione agitur. Quid tandem fi spopondissemus urbem hanc relicturum populum Romanum? si incensurum? si magistratus, si senatum, si leges non habiturum? si sub regibus futurum? Dii meliora, inquis! atqui non indignitas rerum sponsionis vinculum levat. Siquid ell in quod obligari populus possit, in omnia potest. & ne illud quidem, quod quosdam forsitan moveat, refert, conful, an dictator, an prætor spoponderit. & hoc ipsi etiam Samnites judicaverunt : quibus non fuit satis consuls spondere, sed legatos, quæstores, tribunos militum spondere coegerunt. Nec à me nunc quisquam quæsivent, quid ita spoponderim; cum id nec consulis jus esset, nec illis spondere pacem, quæ mei non erat arbitrii, nec pro vobis, qui nihil mandaveratis, possem. Nihil ad Caudium, P. C. humanis confiliis gestum est. Dii immortales,

ales

ner

art

us '

iris

hiff

nd

um

tis

â.

nt.

ond ffer

8 m

erc ana

rpo

uid

tun

re (

ftis;

erg

C.C

us

od

ra n

hæ

ite,

m (

ia h

pplic

i.

15,

m

di-

tos

re,

era

eli-

uic-

em

m.

un-

ice-

uas,

on-

bem

196

fub

in-

eft,

k ne

COU-

tiam

fue

pon-

verit, , nec

Cau-

mortales, ales, & vestris & hostium imperatoribus mentem adenerunt : nec nos in bello fatis cavimus; & illi mald artam victoriam male perdiderunt; dum vix locis, quius vicerant, credunt, dum quâcunque conditione arma iris in arma natis auferre festinant. An, si sana mens nisser, difficile illis fuit, dum senes ab domo ad consulandum arcessunt, mittere Romam legatos, cum senatu, um populo, de pace, fœdere, agere? Tridui iter expetis erat. Interea in induciis res fuisset, donec ab Rona legati aut victoriam illis certam, aut pacem adfernt. Ea demum sponsio esset, quam populi jusiu spoondissemus. Sed neque vos tulissetis, nec nos spoponsiemus : nec fas fuit alium rerum exitum esse, quam & illi velut somnio lætiore, quam quod mentes eom capere possent, nequicquam eluderentur: & nostrum ercitum eadem, quæ impedierat, fortuna, expediret: anam victoriam vanior irritam faceret pax; sponsio inponeretur, quæ neminem præter sponsorem obligaret. uid enim vobiscum, P. C. quid cum populo Romano tum est? quis vos appellare potest? quis se à vobis dire deceptum? Hostis? an civis? Hosti nihil spopontis; civem neminem spondere pro vobis justistis. Niergo vobis nec nobiscum est, quibus nihil mandallis: c cum Samnitibus, cum quibus nihil egiftis. Samnius sponsores nos sumus, rei satis locupletes in id, od nostrum est, in id, quod præstare possumus, corra nostra, & animos. In hæc sæviant, in hæc ferrum, hac iras acuant. Quod ad tribunos plebis attinet, conite, utrum præsens deditio eorum sieri possit, an in m differatur. Nos interim, T. Veturi, vosque cæteri, la hæe capita luendæ sponsionis feramus, & nostro plicio liberemus Romana arma.

Then an exp collegation that there is \$

ORATIO

nar

act uer

to

ede

C

ac

rò

vin

lur

mı

etis

ru

SI

, 8

on s f

liti oni

ctio

fti Co

rò i

ror

onfi

n

us

eder

vol

a rieris

quir

mo,

A. CORNELII ARVINÆ fecialis ad Samnites in deditione sponsorum pacis.

ARGUMENTUM.

Consilio ac sententia Sp. Postumii patres adducti per feciales dedi hostibus sponsores jubent. Fam ventum erat in cætum Samnitium. And tribunal C. Pontii, cùm vest detracta manibusque post tergum vinctis, A. Corneliu Arvina fecialis, sponsores pacis hostibus hac verborum forma dedere cæpit.

Quiritium fœdus ictum iri spoponderunt, atque ob eam rem noxa nocuerunt: ob eam rem, quo popolus Romanus scelere impio sit solutus, hosce vobis ded

ORATIO

CLAUDII PONTII Samnitium regis, quâ feciali respondit.

ARGUMENTUM.

Hoc ad proximam orationem pertinet. Sp. Postumius interverba deditionis genu fecialis femur quanta maxima in potuit, perculit, dicens se Samnitem esse civem: a cum prater jus legatus Romanus violatus sit, eo justim bellum gesturos. Pontius verò cum hoc factum animal vertisset, deditionem se accepturum ita negavit.

ratam habebunt. Quin tu, Sp. Postumi, si Da esse censes, aut omnia irrita facis, aut pacto stas? Sami ti populo omnes, quos in potestate habuit, aut pros pax debetur. Sed quid ego te appello, qui te nunc a ptum victori cum qua polis side restituis? Populum so manus

nanum appello, quem si sponsionis ad Furcas Caudinas actæ pænitet, restituat legiones intra saltum, quo septæ serunt. Nemo quemquam deceperit, omnia pro infeto fint: recipiant arma, quæ per pactionem tradiderunt: deant in castra sua. Quicquid pridie habuerunt quam colloquium est ventum, habeant, tum bellum & fora confilia placeant, tunc sponsio & pax repudietur. Eâ rò fortuna, iis locis, quæ ante pacis mentionem haimus, geramus bellum: nec populus Romanus conlum sponsionem, nec nos sidem populi Romani accumus. Nunquamne causa deficiet, cur victi pacto non etis? Obsides Porsenæ dedistis; furto eos subduxistis. aro civitatem à Gallis redemistis; inter accipiendum rum casi sunt. Pacem nobiscum pepigistis, ut legios vobis captas restitueremus; eam pacem irritam faci-, & semper aliquam fraudi speciem juris imponitis. on probat populus Romanus ignominiosa pace legios servatas? Pacem sibi habeat, legiones captas victori lituat: Hoc fide, hoc fœderibus, hoc fecialibus cereoniis dignum erat. ut tu quidem, quod petisti, per ctionem habeas, tot cives incolumes: ego pacem, quam sti tibi remittendo pactus sum, non habeam? Hoc tu, Corneli, hoc vos, feciales, juris gentibus dicitis? Ego rò istos, quos dedi simulatis, nec accipio, nec dedi arror: nec moror, quo minus in civitatem obligatam posione commissa, iratis omnibus Diis, quorum eludinumen, redeant. gerite bellum, quando Sp. Postuus modo legatum fecialem genu perculit. Ita Dii dent Samnitem civem Postumium; non civem Romum esse, & à Samnite legatum Romanum violatum; vobis justum in nos factum esse bellum. Hæc ludia religionum non pudere in lucem proferre? & vix eris dignas ambages senes ac consulares fallendæ fidei quirere? I lictor, deme vincula Romanis: moratus fit mo, quo minus, ubi visum fuerit, abeant.

iales

t i

veft

elim

THE

mani

atque

deda,

ali

s inte mā ri

al

justin

imal

mnitt

Des

amol

pro is

nc a

nanun

F 2

OR A-

ORATIO

Q. FABII DICTATORIS, quâ suos ad eruptionen hortatur.

ARGUMENTUM.

Gerebatur bellum Q. Fabio dictatore duce adversus san nites; ad quos, post aliquot bella in Appulia gesta, san oppidum desecerat. Potiti oppido colonos Romanoma intersiciunt. Quod ubi est perlatum in castra, tum a mum Romani ad ulciscendam civium necem, recupera damque coloniam contendunt. Ad Lautulas diu ancia pralio pugnatum est, donec incertos, utri victi an victi res essent, nox diremit. Dictator post pugnam cum a intra vallum jam aliquot dies obsessi magis quam sintra vallum jam aliquot dies obsessi magis quam sintra modo continuisset, ad eruptionem sic adhortantur.

L'iâ patefecerimus, viam nullam habemus. State nostra munimento satis tuta sunt, sed inopia eadem i festa. Nam & circà omnia desecerunt, unde subta commeatus poterant: &, si homines juvare velint, i qua loca sunt. Itaque non frustrabor ego vos, castrat relinquendo, in quæ insectà victorià, sicut prissino de vos recipiatis. Armis munimenta, non munimentis au tuta esse debent. Castra habeant repetantque, quibus præ est trahere bellum: Nos omnium rerum respecta præterquam victoriæ, nobis abscindamus. Ferte se in hostem: ubi extra vallum agmen excesserit, cat quibus imperatum est, incendant. Damna vestra, i lites, omnium circà, qui desecerunt, populorum passarcientur.

OR

I

bu

ex

fic

cif

\$736

per

Me mi die

E1

noc

mp

d q

ctate

ioni

illin

ertur

iones

m p

erfari

icii c

tiora

os irr undiæ is eti iddant

ORATIO

MENENII DICTATORIS, quando in eum ambitûs crimen jactum est à nobilibus.

ARGUMENTUM.

em

Sam

Son

OTIA

n de

era

ncija

via

n lu

mo

rtabe

via

Stati

m

ubva

it, i

tra

10 0

is and

US OF

ectu

e ig

call

ra, m

pra

OR

njurationes principum Capua facta, autoribus es capitibus mortuis, Romam tandem versa sunt. Quastionibus
exercendis C. Menenius dictator dictus erat: a quo cum
postularentur ad dicendam causam nobiles viri, primum
tribunos plebis appellabant: deinde cum ea via nihil proficerent, quin nomina darent, tum demum id crimen vociferantur, non nobilium, sed novorum esse, nominibus
indicatis, dictatore atque magistro equitum: quod compertum iri affirmabant, ubi magistratu abiissent. Tum
Menenius dictator hac oratione nihil se morari dixit, quo
minus eo ipso die abdicato magistratu causam inter eos
diceret.

T omnes anteactæ vitæ vos conscios habeo, Quirites; & hic ipse honos delatus ad me, testis est nocentiæ meæ. Neque enim quod fæpe alias, quia ita mpora postulabant Reipub, qui bello clarissimus esset, qui maxime procul ab his coitionibus vitam egisset, stator deligendus exercendis quæstionibus fuit. ioniam quidam nobiles homines (quâ de causa, vos ultimare, qu'am me pro magistratu quicquam incomrtum dicere melius est) primum ipsas expugnare quæiones omni ope annisi sunt : dein, postquam ad id paim potentes erant, ne causam dicerent, in præsidia adrsariorum, appellationem & tribunitium auxilium paicii confugerunt. Postremò repulsi inde (adeò omnia tiora, quam ut innocentiam suam purgarent, visa) inos irruerunt, & privatis distatorem poscere reum vereindiæ non fuit: ut omnes Dii hominesque sciant, ab is etiam, quæ non possint, tentari, ne rationem vitæ ddant, me obviam ire crimini, & offerre me inimicis

F 3

reum

reum, dictatura me abdico. Vos quæso, Consules, si vo bis datum ab senatu negotium fuerit, in me primum & hunc M. Foslium quæstiones exerceatis, ut appareat inno. centia nostra nos, non majestate honoris tutos à criminationibus istis esle.

ORATIO

P. SEMPRONII Tribuni plebis adversus Ap. Claudium qui se intra legitimum tempus censura abdicare nolebat.

ARGUMENTUM.

Appins Claudius censor erat, qui cum lege Amilia o cumactis decem en octo mensibus, abire magistratu & beret, nec lege nec exemplo collega, nec vi ulla cogi p terat, ut se abdicaret. Cavillabatur autem, neminin ed lege teneri, qui post eam latam creatus fuisset. Ein magistratus finiendi P. Sempronias tribunus plebis atti nem susceperat, qui superbiam insolentiamque Appii am populum ita criminatus est.

N, Quirites, illius Appii progenies, qui decemviri annum creatus, altero anno se ipse creavit : teria nec ab se, nec ab ullo creatus, privatus fasces & impo rium obtinuit : nec antè continuando abstitit magistrati quam obruerunt eum male parta, male gesta, male retor ta imperia. Hæc est eadem familia, Quirites, cujus vist que injuriis compulsi extorres patria Sacrum monto cepistis: hæc, adversus quam tribunitium auxilium vols comparastis: hæc, propter quam duo exercitus Aventi num insedistis: hæc, quæ fœnebres leges, hæc quæ agre rias semper impugnavit: hæc connubia patrum & pleti interrupit: hæc plebi ad curules magistratus iter obseptit hoc est nomen multò quam Tarquiniorum, infestius re stræ libertati. Itane tandem, Appi Claudi, cum cente simus jam annus sit ab Mamerco Æmilio dictatore, m

cenford

en

un

of

reri nti

of ege.

App

ene

ent

uic aru

rio

ren

bati

pici

no

xin

Que

om

um

uin end

Duai

ra v

bdic

uid

C. A

uan

agio

mici

bdic

nerav

citius

xced

ensu

7

VO.

no-

mi

um,

CT. dt

i po

mem

Eim

a dia

apul

vir i

ertie

impe

Aratu

reter

V1 21-

onten

voli

venti

agn-

lepla:

US TO

centr

re, tot

ensores fuerint, nobilissimi fortissimique viri, nemo coum duodecim tabulas legit? nemo id jus esse, quod postremò populus justisset, scivit? Imo vero omnes scirerunt: & ideo Æmiliæ potius legi paruerunt, quam illi ntiquæ qua primum censores creati erant; quia hanc postremum jusserant populus, & quia ubi dua contratia eges sunt, semper antique obrogat nova. An hoc dicis, Appi, non teneri Æmiliâ lege populum? an populum eneri, te unum exlegem esse? Tenuit Æmilia lex vioentos illos cenfores, C. Furium & M. Geganium, quiuid iste magistratus in Repub. malè facere posset, indiarunt; cum irâ finitæ potestatis, Mamercum Æmilium. rincipem ætatis suæ belli domique, ærarium fecerunt. Tenuit deinceps omnes censores intra centum annorum patium: tenet C. Plautium collegam tuum, iisdem aupiciis, eodem jure creatum. An hunc non, ut qui optino jure censor creatus esser, populus creavit? tu unus ximius es, in quo hoc præcipuum ac fingulare valeat? Duem tu regem sacrificiorum crees, amplexus regium omen, ut qui optimo jure rex Romæ creatus sit, creaum se dicat? quem semestri dictatura, quem interregno uinque dierum contentum fore putes? quem clavi fiendi, aut ludorum causa dictatorem audacter crees? Quam isti stolidos ac socordes videri creditis eos, qui inra vicesimum diem ingentibus rebus gestis dictatura se bdicaverunt, aut qui vitio creati abierunt magistratu? uid ego antiqua repetam? Nuper intra decem annos C. Menenius dictator, quia cum quæstiones severius, wam quibusdam potentibus tutum erat, exerceret, conagio ejus, quod quærebat, ipsi criminis objectata ab ininicis est; ut privatus obviam iret crimini, dictatura se bdicavit. Nolo ego istam in te modestiam: ne degeperaveris à familia imperiosissima: non die, non hora titius, quam necesse est, magistratu abieris, modo ne xcedas finitum tempus. Satis est aut diem aut mensem ensuræ adjicere. Triennium, inquit, & fex menses ul-

tra quam licet Æmilia lege, censuram geram, & solo geram. Hoc quidem jam regno simile est. An colle gam subrogabis, quem ne in demortui quidem locum subrogari fas est? Poenitet enim, quod antiquissimum solenne, & solum ab ipso, cui fit, institutum Deo, ab nobilissimis antistitibus ejus facri ad servorum ministe rium religiosus censor deduxisti: quòd gens antiquior originibus urbis hujus, hospitio Deorum immortalium sacra, propter te ac tuam censuram intra annum ab stirpe extincta est; nisi universam Rempub. eo nefario obstringe. ris; quod ominari etiam reformidat animus. Urbs et lustro capta est, quo, demortuo collega C. Julio censore, L. Papirius Cursor, ne abiret magistratu, M. Cornelium Maluginensem collegam subrogavit. Et quanto modestior illius cupiditas fuit, quam tua, Appi? nec so lus, nec ultra finitum lege tempus L. Papirius censuran gessit: tamen neminem invenit, qui se postea authorem sequeretur. omnes deinceps censores post morten collegæ se magistratu abdicarunt. Te nec quod dies exit censuræ, nec quod collega magistratu abiit, nec censura lex nec pudor coërcet: Virtutem in superbia, in audacia, in contemptu Deorum hominumque ponis. Ego ts, Ap. Claudi, pro istius magistratûs majestate ac verecundia quem gessisti, non modo manu violatum, sed ne verbo quidem inclementiori à me appellatum vellem. Sel & hæc, quæ adhuc egi, pervicacia tua & superbia coëgit me loqui; &, nisi Æmiliæ legi parueris, te in vincula duci jubebo: nec, cum ita comparatum à majoribus sit, ut comitiis censoriis, nisi duo confecerint legitima suffragia, non renunciato altero, comitia differantur, ego te, qui solus censor creari non possis, solum censuram gerere patiar.

E

fan

ce

81

to

9

91

d

ej

turi

k c

dom

oon

opti

ve&

pide

ve i

fura

ocu puli nus mu

Ex decimo libro ab urbe condità.

las

um

um

fte

-110

cra,

IXe.

s eo

nfo-

rnc-

anto

10.

ram

tho-

tem

exit

fura aciá,

te,

cun.

ne

Sed

egit

cula

s fit,

fuf-

ego

ıram

Es

ORATIO

DEC11 MURIS CONSULIS ad populum, quâ suadet, ut ex plebe augures & pontifices fiant.

ARGUMENTUM.

fam ad omnes magistratus & honores plebeiis quoque, exceptis sacerdotiis, aditus patebat, cum tribuni plebis rogationem promulgant, ut cum ad id tempus quatuor tantum augures, quatuor item pontifices suissent, quinque deinceps augures, & quatuor pontifices. & ex plebe omnes, allegerentur. Rogationem eam agre passi patres, quatenus ex plebe allegerentur, jactabant ea sacra violari & pollui. De suadendâ dissuadendâque rogatione diu inter Ap. Claudium & P. Decium Murem certatum est. Decius, multis ante de parente suo Decio consule, qui se pro legionibus devoverat, commemoratis, qua adrem pertinebant, hos pacto rogationem suasit.

UOD cum ita se habeat, cui deorum hominumve indignum videri potest, eis viris, quos vos sellis turulibus, togâ prætextâ, tunicâ palmatâ & togâ pictâ, k corona triumphali, laureaque honoraveritis, quorum omos spoliis hostium affixis insignes inter alias feceritis, pontificalia atque auguralia infignia adjicere? Qui Jovis pptimi maximi ornatu decoratus, curru aurato per urbem rectus in Capitolium ascenderit; si conspiciatur cum capide ac lituo, capite velato victimam cædet, auguriumve ex arce capiet? Cujus imaginis titulo consulatus, cenuraque & triumphus, æquo animo legetur: si auguratum out pontificatum adjeceriris, non sustinebunt legentium oculi? Equidem (pace dixerim Deûm) eos nos jam populi Romani beneficio esse spero, qui sacerdotiis non minus reddamus dignatione nostra honoris, quam acceperimus; & Deorum magis, quam nostra causa expetamus, F 5. IH.

num

felix

feo.

CE

10

CI

te

76

in

*

au

bliu

dig

cor

Se

num

ut, quos privatim colimus, publice colamus. Quid autem ego fic adhuc egi, tanquam integra fit causa patriciorum de sacerdotiis, & non jam in possessione unius amplissimi simus sacerdotii? Decemviros sacris saciundis, carminum Sibyllæ ac fatorum populi hujus interpretes, antistites eosdem Apollinaris sacri ceremoniarum. que aliarum plebeios videmus, nec tum patriciis ulla injuria facta est, cum duumviris facris faciundis adjectus est propter plebeios numerus: & nune tribunus, vir fortis ac strenuus, quinque augurum loca, quatuor pontificum adjecit; in quæ plebeii nominentur: Non ut vos, Appi, vestro loco pellant, sed ut adjuvent vos homines plebeii divinis quoque rebus procurandis, ficut in cæteris humanis pro parte virili adjuvant. Noli erubescere, Appi, collegam in facerdotio habere, quem in cenfura, quem in consulatu collegam habere potuisti : cujus tam dictatoris magister equitum, quam magistri equitum dictator esse potes. Sabinum advenam principem nobilitatis vestræ, seu Actium Clausum, seu Ap. Claudium mavultis, illi antiqui patricii in suum numerum acceperunt. Ne fastidieris nos in sacerdotum numerum accipere. Multa nobiscum decora adferimus, imo omnia eadem, quæ vos superbos fecerunt. L. Sextius primus de plebe consul est factus. Caius Licinius Stolo primus magister equitum: C. Martius Rutilius primus & dictator & cenfor, Q. Publius Philo primus prætor. Semper ifta audita funt eadem, penes vos auspicia esse, vos solos gentes habere, vos folos justum imperium & auspicium domi militiæque; æquè adhuc prosperum plebeium, ac patricium fuit, porroque erit. En Romæ unquam fando audistis, patricios primo esse factos, non de coelo demissos, sed qui patrem ciere possent: id est, nihil ultra quam ingenuos? Consulem jam patrem ciere possum, avumque jam poterit filius meus. Nihil est aliud in re, Quirites, nisi ut omnia negata adipiscamur. Certamen tantum patricii petunt, nec curant quem eventum certami-

num habeant. Ego hanc legem, quod bonum, faustum, selixque sit vobis ac Reipub, utì rogas, jubendam cen-

10-

11-

ius n.

er-

n-

us

VII

01-

ut

10-

in

ce-

·nº

Jus

UH

m

all-

ım

ım

nia de

na-

tor

ifta en-

dopa-

ndo

nif-

àm

m-

ul-

211-

ni-

um

VERBA

Q. FABII MAXIMI consulis designati ad populum.

ARGUMENTUM.

Illustres fortesque viri consulatum petebant, cum omnium centuriarum consensu ad Q. Fabium primo non petentem, deinde etiam recusantem, imperium deserunt. Is causatus atatem, multosque nominans praclaros ac fortes duces, perstabat in recusando: ad postremum legem recitari jussit, quà cavebatur, ne quis consul resiceretur intra decem annos. Abduci nihilominus ubi centurias vidit non posse, quin consul declararetur, victus perseverantià, ita omnes rogabat, ut sibi liceret, quem vellet, collegam subrogare.

DII approbent, quod agitis, acturique estis, Quirites. Cæterum, quoniam in me, quod vos vultis, facturi estis, in collega sit meæ apud vos gratiæ locus. Publium Decium expertum mihi concordi collegio virum, dignum vobis, dignum parente suo, quæso, mecum consulem faciatis.

VERBA VIRGINIÆ

IN DEDICATIONE aræ Pudicitiæ plebeiæ.

ARGUMENTUM.

Senatus in biduum propter visa prodigia supplicationes descreverat. Cum sorte in sacellum Pudicitia supplicatum iretur, certamine orto inter matronas, Virginia A patricii quidem silia, caterum L. Volumnio consuli plebeio nupta, iis sacris arcebatur, quòd cum à patribus ad plebem transisset, nesas patricia matrona ducerent, si in sanum ingressa esset, quod solis (ut jastabant) patriciis patebat.

patebat. Ea ibi gloriata, quòd & patricia & fudica in patricia Pudicitia templum ingressa esset matrona uni viro nupta, cum esset virgo: cum non ita multo post in eo vico, ubi habitabat, ex parte adium quod satis loci esset parvo sacello, exclusisset, aram ibi positam, vocatis plebeiis matronis, in hac verba Pudicitia plebeia dedicavit.

pt

11

P

*

TU

mis

ad e

nun

und

bun

vos.

de

niu

tho

agu

per:

ocu

gin

ipf

tun

Sag

que

dus

ftal

nea

te.

pit

hal

len

rits

cò.

HANC ego aram Pudicitiæ plebeiæ dedico: vosque hortor, ut quod certamen virtutis viros in hac civitate tenet, hoc Pudicitiæ inter matronas sit, detisque operam, ut hæc ara, quam illa, si quid potest, sanctioribus & castioribus coli dicatur.

Ex vicesimo primo libro ab urbe conditâ.

ORATIO

HANNONIS AD CARTHAGINIENSES contra Annibalem de fœdere rupto.

ARGUMENTUM.

Factiones erant dua inter Carthaginienses orta: altera Barchinorum, qui ad Annibalem imperium deferendum censebant: altera aliorum, cujus princeps Hanno erat. Is Annibali rerum summam tradendam non putabat: sed potius continendum eum domi sub legibus, docendumque vivere cum cateris aquo jure sub magistratibus : ne is, velut parvus ignis, incendium ingens quandoque exsuscitaret. Ac jam cum Asdrubale populus Romanus fœdus renovaverat, ut amnis Iberus imperii Romani & Carthaginiensium terminus esset, Saguntinisque mediis libertas servaretur. Major jam tum pars vicerat, ut Annibal praficeretur bello, jamque ipfe Saguntum sumana ope oppugnabat, cum a Saguntinis legati de auxilio Romam mittuntur. Romani oratores eo ipfo nomine missi, nec admissi ab Annibale, nec auditi sunt. Ac cum Carthagmem conquestum de fædere rupto ituros acciperet, literas nuntiosque ad principes Barchina factionis pramilit,

pramisit, quibus eos monebat, ut suorum animos prapararent, nequid factio altera pro Romanis gratificaretur. Porro jam Carthaginem legati Romanorum pervenerant, cùm Hanno ipse alterius factionis princeps, in senatu de re, qua contigerat, ita sententiam peregit.

.

ni

in

a-

-

0-

ni-

TA

im

at.

nt:

ne

ex-

3145

6

dis

ut

m.

ilio

nis.

pe-

ist,

Tuvenem flagrantem cupidine regni, viamque unam ad id cernentem, si ex bellis bella serendo, succinctus armis legionibusque vivat, velut materiam igni præbentes, ad exercitus missitis. Aluistis ergo hoc incendium, quo nunc ardetis. Saguntum vestri circumsident exercitus, unde arcentur foedere: mox Carthaginem circumsidebunt Romanæ legiones, ducibus iisdem Diis, per quos priore bello rupta foedera funt ulti. Utrum hostem, an vos, an fortunam utriusque populi ignoratis? Legatos à sociis, & pro sociis venientes, bonus imperator vester in castra non admisit; jus gentium sustulit. Hi tamen, unde ne hostium quidem legati arcentur, pulsi ad vos veniunt, res ex fcedere repetunt. Publica fraus absit: authorem culpæ, & reum criminis deposcunt. Quò lenius agunt, segnius incipiunt : eò, cum cœperint, vereor ne perseverantius sæviant. Ægades insulas Erycemque ante oculos proponite; quæ terra marique per quatuor & viginti annos passi sitis: nec puer hic dux erat, sed pater ipse Amilcar; Mars alter, ut isti volunt. Sed Tarento tum in Italia non abstinueramus ex fœdere: ficut nunc Sagunto non abstinemus. Vicerunt ergo Dii hominesque, & id, de quo verbis ambigebatur, uter populus fœdus rupisset; eventus belli, velut æquus judex, unde jus stabat, ei victoriam dedit. Carthagini nunc Annibal vineas turresque admovet. Carthaginis mœnia quatit ariete. Sagunti ruinæ (falfus utinam vates sim) nostris capitibus incident : susceptumque cum Saguntinis bellum, habendum cum Romanis est. Dedemus ergo Annibalem? dicet aliquis: Scio meam levem esse in eo authoritatem, propter paternas inimicitias: fed & Amilcarem co periisse lætatus sum, quod si ille viveret, bellum jam cum

cum Romanis haberemus: & hunc juvenem, tanquam furiam facemque hujus belli, odi ac deteftor. Nec dedendum folum ad piaculum rupti fœderis: fed, si ne mo deposcat, devehendum in ultimas maris terrarumque oras: ablegandumque eò, unde nec ad nos nomen sa maque ejus accedere, nec solicitare quietæ civitatis statum possit. Ego autem ita censeo, legatos extemplo Romam mittendos, qui senatui satis faciant: alios, qui Annibali nuntient, ut exercitum ab Sagunto abducat, ipsumque Annibalem ex sedere Romanis dedant: tertiam legationem ad res Saguntinis reddendas decerno.

ORATIO

ALORCI HISPANI ad Saguntinos, qua pacis condition nes, quas Annibal ferebat, exponit.

ARGUMENTUM.

In summa Saguntinorum desperatione, Alcon Saguntinus, inconsciis cateris, ad Annibalem transiit, spe atque consilio agendi de pace. Qua res in causa fuit, ut, cum tristes conditiones deserret Annibal, quas certo sciebat ille cateros non accepturos, non ausus redire, apud hostem maneret. Tum forte Alorcus Hispanus sub Annibale quidem militabat, caterum Saguntinis veteri amiciià atque hospitio jundus: is pro Alcone interpres Saguntum ingressus, veteribus amicis in hanc sententiam conditiones exposuit.

SI civis vester Alcon, sicut ad pacem petendam ad Annibalem venit, ita pacis conditiones ab Annibale ad vos retulisset, supervacaneum hoc mihi fuisset iter, quo nec orator Annibalis, nec transsuga ad vos venissem. Cum verò ille, aut vestra aut sua culpa manserit apud hostem; si metum simulavit, sua; vestra, si periculum est apud vos vera referentibus: ego, ne ignoraretis esse aliquas & salutis & pacis vobis conditiones, pro vetusto hospitio, quod mihi vobiscum est, ad vos veni. Vestra autem

auter apud bus pacis à Ro vos, mag

> vos (cùr mur jam

eft,

oriv priv

mes vict que desp quid

ora

Cu

poti

Leg

-

autem causa me, nec ullius alterius loqui, quæ loquor apud vos, vel ea fides sit, quod neque dum vestris viribus restitistis, neque dum auxilia à Romanis sperastis, pacis unquam apud vos mentionem feci. Postquam nec Romanis vobis ulla spes est, nec vestra jam aut arma vos, aut mœnia satis defendunt, pacem affero ad vos magis necessariam quam æquam: cujus ita aliqua spes est, si eam, quemadmodum ut victor fert Annibal, sic vos ut victi audiatis: si non id quod amittitur, in damno, cum omnia victoris fint) sed quicquid relinquitur, pro munere habituri estis. Urbem vobis, quam ex magnã am parte dirutam, captam ferè totam habet, adimit : gros relinquit, locum affignaturus, in quo novum oppidum ædificetis. Aurum argentumque omne, publicum privatumque ad se jubet deferri : conjugum, vestraque corpora, ac liberorum vestrorum servat inviolata, si inermes cum binis vestimentis velitis à Sagunto exire. Hac victor hostis imperat. Hæc, quanquam sint gravia atque acerba, fortuna vestra vobis suadet. Equidem haud despero, cum omnium potestas ei à vobis facta sit, aliquid ex his rebus remissurum. Sed hæc patienda censeo potius, quam trucidari corpora vestra, rapi trahique ante ora vestra conjuges ac liberos belli jure finatis.

.

.

.

0

n

t,

.

N

13,

m lle

m

ale

ià

nes

n-

uo

m.

ud

ım

fle

fto

trâ

em

ORATIO

CUJUSDAM CARTHAGINIENSIS, quâ legatis Rom, de consilio oppugnationis Sagunti respondet.

ARGUMENTUM.

Legati Romani Carthagine redeuntes, cum qua responsa à Carthaginiensibus, quaque Sagunti agerentur, referrent: uno omnes consensu copias in Africam & Hispaniam ducendas esse censebant. Ut tamen omnia justa ante bellum sierent, legatos rursus Carthaginem mitti placuit, qui persontarentur, publicone an privato consilio Saguntum Annibal oppugnasset: si faterentur, ac desenderent, publico:

publico: tum demum justum indicerent bellum. Jam dato senatu Q. Fabius princeps legatorum percontatus erat, cum ex Carthaginiensibus unus ita respondit.

JANA, Romani, & prior legatio fuit, cum Annibalem tanquam suo consilio Saguntum oppugnantem deposcebatis: Cæterum hæc legatio verbis adhuc le nior eft, re afperior. Tunc enim Annibal & infimulabatur, & deposcebatur: nunc à nobis & confessio culpa exprimitur, &, ut à confessis, res extemplo repetuntur. Ego autem non, privato publicone confilio Saguntum oppugnatum sit, quærendum censco: sed utrum jure, an injuria. Nostra enim hæc quæstio atque animadversio in civem nostrum est; nostro, an suo secerit arbitrio: vobiscum una disceptatio est, licueritne per sœdus fieri. Itaque, quoniam discerni placet, quid publico confilio, quid sua sponte imperatores faciant; nobis vobilcum fœdus est à Lutatio consule ictum, in quo cavetu de utrorumque sociis: nihil de Saguntinis (nec dum enim erant socii vestri) cautum est. At enim co fcedere, quod cum Asdrubale ictum est, Saguntini excipiuntur, adversus quod nihil ego dicturus sum, nisi quod à vobis didici. Vos enim, quod C. Lutatius consul primo nobiscum fœdus icit, quia neque authoritate patrum, nec populi justu ictum erat, negastis vos eo teneri. itaque aliud de integro fœdus publico confilio ictum est. Si vos non tenent vestra fœdera, nisi ex authoritate aut justa vestro icta; nec nos quidem Asdrubalis fœdus, quod nobis insciis icit, obligare potuit. Proinde omittite Sagunti atque Iberi mentionem facere, & quod diu parturit animus vester, aliquando pariat,

el demodifice counts a meet discus-

in The Anna enven light and Edter resear Constanton sorigination

ORA

Hoc

C

Po

Re

til

ùm,

us

ocio

is p

tonfi

Anni

CON

Ro

be

pr

lin

rend fed

ORATIO

us

ni-

le-

1/2-

p2

ur.

mu

are,

er-

rbi-

dus

on-

bif-

etur

e.

ere, tur,

obis

nonec

que

VOS

uffu

no-

Sa-

rtu-

Volscianorum quâ legatis Romanorum respondent.

ARGUMENTUM.

Hoc ad superius pertinet. Legatis mandatum erat, ut Carthagine in Hispaniam transfrent ad avertendos à Pœnis animos sociorum, retinendosque in fide & societate Romanorum. Iis à Bargusianis ad Volscianos transeuntibus, hoc datum est responsum.

QUÆ verecundia est, vos, Romani, postulare, ut vestram Carthaginiensium præponamus amicitiæ, mm, qui id secerunt, Saguntinos, crudeliùs quam Pœ-us hostis perdidit, vos socii prodideritis? Ibi quæratis ocios, censeo, ubi Saguntina clades ignota est. Hispanis populis sicut lugubre, ita insigne documentum Sagunti ruinæ erunt, ne quis sidei Romanæ aut societati considat.

ORATIO

ANNIBALIS ad Hispanos milites.

ARGUMENTUM.

Annibal, Sagunto capto, Carthaginem novam in Hyberna concesserat: ibi cum audisset, qua de se Carthagine ac Roma dicta decretaque forent, se videlicet non ducem belli modo, sed causam: partitis ac divenditis reliquiis prada, ad se Hispanos milites convocavit, quibus consilium suum de transferendo bello ita exponeret.

Redo ego vos, socii, & ipsos cernere, pacatis omnibus Hispaniæ populis, aut finiendam nobis militiam, exercitusque dimittendos esse, aut in alias terras transferendum bellum. Ita enim hæ gentes, non pacis solum, sed etiam victoriæ bonis storebunt, si ex aliis gentibus prædam prædam & gloriam quæremus. Itaque cùm longinqui ab domo instet militia, incertumque sit, quando domos vestras, & quæ cuique ibi chara sint, visuri sitis; si quis vestrum suos invisere vult, commeatum do. Primo vere, edico, adsitis, ut, Diis bene juvantibus, bellum ingentis gloriæ prædæque suturum incipiamus.

ORATIO

P. SCIPIONIS suos adhortantis.

ARGUMENTUM.

P. Scipio ad ostium Rhodani congressus cum hoste, casis see utrinque paribus, subito Numidarum pavore atque suga victoriam obtinuerat. Exercitus ejus victoris maximam partem Cn. Scipioni fratri tradidit ducendam in Hispaniam adversus Asdrubalem. Profectus non multo post navibus Pisas, exercitum tironem adbuc & trepidum a Manlio Attilioque accipit, spe atque consilio cum hosti ad Padum consligendi. Itaque ubi in conspectum hostium Poenorum ventum est, hac oratione militum animos al egregiè pugnandum adbortabatur.

SI eum exercitum, milites, educerem in aciem, quem in Gallià mecum habui, supersedissem loqui apud vos. Quid enim adhortari referret, aut eos equites, qui equitatum hostium ad Rhodanum slumen egregiè vicissent: aut eas legiones, cum quibus, sugientem hunc ipsum hostem sequutus, confessionem cedentis ac detrectantis certamen pro victorià habui? Nunc quia ille exercitus Hispaniæ provinciæ scriptus, ibi cum fratre Co. Scipione meis auspiciis rem gerit, ubi eum gerere senatus populusque Romanus voluit: ego, ut consulem ducem adversus Annibalem ac Pœnos haberetis, ipse me huic voluntario certamini obtuli. Novo imperatori apud novos milites pauca verba facienda sunt. Ne genus belli, neve hostem ignoretis; cum iis est vobis, milites, pugnandum, quos terrà marique priore bello vicistis: à quis

bus belli in h bus quia citu

> pedi plur esse.

> > corp ulla gore faxa

vi, di a pug hab

> dea duc mi

> > re. sâ ctu ire fra

De

no her ter

qu

m

TU3

105

Uis

Ve.

in-

ga

am ba-

4

477

m

if

nc

re-

ex-

do,

14-

u-

ne

ud

lli,

ıg-

ui-

PLIF

bus stipendium per viginti annos exegistis, à quibus capta belli præmia, Siciliam ac Sardiniam habetis. Erit igitur in hoc certamine is vobis illisque animus, qui victoribus & victis esse solet. Nec nunc illi, quia audent, sed quia necesse est, pugnaturi sunt: Nisi creditis, qui exercitu incolumi pugnam detrectavere, eos duabus partibus peditum equitumque in transitu Alpium amissis, (cum plures pene perierint quam supersunt) plus spei nactos effe. At enim pauci quidem funt, sed vigentes animis corporibusque, quorum robora ac vires vix sustinere vis ulla possit. Effigies, imò umbræ hominum; fame, frigore, illuvie, squalore enecti; contusi ac debilitati inter faxa rupesque: ad hæc, perusti artus, nive rigentes nervi, membra torrida gelu, quassata fractaque arma : claudi ac debiles equi. Cum hoc equite, cum hoc pedite pugnaturi estis; reliquias extremas hostium, non hostes, habebitis. Ac nihil magis vereor, quam ne, antequam vos cum hoste pugnaveritis, Alpes vicisse Annibalem videantur. Sed ita forsitan decuit, cum fœderum ruptore duce ac populo Deos ipsos, fine ulla humana ope, committere ac profligare bellum: nos autem, qui secundum Deos violati sumus, commissum ac profligatum conficere. Non vereor, nequis me hoc, vestri adhortandi causa magnifice loqui existimet; ipsum aliter animo affedum esse. Licuit mihi in Hispaniam provinciam meam ire, quo jam profectus eram cum exercitu meo; ubi & fratrem consilii participem ac periculi socium haberem, & Asdrubalem potius, quam Annibalem hostem, & minorem haud dubiè molem belli. Tamen cum præterveherer navibus Galliæ oram; ad famam hujus hostis in terram egressus, præmisso equitatu ad Rhodanum movi castra. Equestri prælio, qua parte copiarum conserendi manum fortuna data est, hostem fudi. peditum agmen, quod in modum fugientium raptim agebatur, quia affequi terra non poteram, regressus ad naves quanta maxima celeritate potui, tanto maris terrarumque circuitu in radici-

radicibus Alpium obvius fui. Huic timendo hosti, utrum, cum declinarem certamen, improvisus videor incidiffe. an occurrere in vestigiis ejus? lacessere, ac trahere ad decernendum? Experiri juvat, utrum alios certe derepente Carthaginienses per viginti annos terra ediderit: an iidem fint, qui ad Ægades pugnavere infulas, & quos ab Eryce duodevicenis denariis æstimatos emisitis. & utrum Annibal hic fit æmulus itinerum Herculis, ut ipse fen, an vectigalis, stipendiariusque & servus populi Romani à patre relictus: quem nisi Saguntinum scelus agitaret, respiceret profecto, si non patriam victam, domum certè, patremque, & foedera Amilcaris scripta manu: qui jussus à consule nostro, præsidium deduxit ab Eryce: qui graves impositas victis Carthaginiensibus leges fremens mærensque accepit: qui decedere Sicilia, qui stipendium populo Romano dare pactus est. Itaque vos ego, miltes, non eo solum animo, quo adversus alios hostes soletis, pugnare velim : fed cum indignatione quâdam atque ira; velut si servos videatis vestros arma repente contra vos ferentes. Licuit, si voluissemus, ad Erycen clausos ultimo supplicio humanorum, fame interficere, Licuit classem victricem in Africam trajicere, atque intra paucos dies fine ullo certamine Carthaginem delere, Veniam dedimus precantibus: emisimus ex obsidione: pacem cum victis fecimus, tutelæ nostræ deinde duximus, cum Africo bello urgerentur. Pro his impertitis, furiofum juvenem sequentes, oppugnatum patriam nofram veniunt. Atque utinam pro decore nobis hoc tantum, & non pro salute esset certamen. Non de possessione Siciliæ ac Sardiniæ, de quibus quondam agebatur, sed pro Italia nobis est pugnandum: nec est alius a tergo exercitus, qui, nisi nos vincimus, hosti obsistat : nec Alpes aliæ sunt, quas dum superat, comparari nova possint præsidia. Hie est obstandum, milites, velut si ante Romana mœnia pugnemus. Unusquisque se non corpus fuum, sed conjugem ac liberos parvos armis protegere putet;

pute hoc popu rit, rii fo

Ann

hab mo erat

jor teg dun cur

De

am fole ftri me

phi cur me

putet; nec domesticas folum agitet curas, sed identidem hoc animo reputet, nostras nunc intueri manus senatum populumque Romanum. qualis nostra vis virtusque fuerit, talem deinde fortunam illius urbis ac Romani imperii fore.

n,

le,

e.

nte em

ry.

m

ert, ani

et,

·er.

qui

qui

ens

m

ili-

21-

nte

em

ere,

in-

ere.

ne:

XI-

itis,

an-

Tef-

tur,

rgo

Al-

lint

Ro-

pus

rere

tet;

ORATIO

ANNIBALIS fuos adhortantis.

ARGUMENTUM.

Annibal in transitu Alpium barbaros multos bellum inferre volentes ceperat, quos in vinculis habuit: adhortaturus milites ad pugnam, eorum barbarorum multa paria congredi, detractis vinculis, armata more Gallico, in conspectu militum ex industrià jubet: quibus aliquanto post dimissi, in hac verba suos adhortatus est.

CI quem animum in alienæ fortis exemplo paulo antè I habuistis, eundem mox in æstimandå fortunå vestrå habueritis, vicimus milites. Neque enim spectaculum modo illud, sed quædam veluti imago vestræ conditionis Ac nescio an majora vincula, majoresque necessitates vobis, quam captivis vestris, fortuna circumdederit. Dextra lævaque duo maria claudunt, nullam ne ad effugium quidem navem habentibus: circà Padus amnis major ac violentior Rhodano, à tergo Alpes urgent, vix integris vobis ac vigentibus transitæ. Hic vobis vincendum aut moriendum, milites, est, ubi primum hosti occurriffis; & eadem fortuna, quæ necessitatem pugnandi imposuit, præmia vobis ea victoribus proponit, quibus ampliora homines ne à Diis quidem immortalibus optare solent. Si Siciliam tantum ac Sardiniam, parentibus noitris ereptas, nostra virtute recuperaturi essemus, satis tamen ampla pretia essent. Quicquid Romani tot triumphis partum congestumque possident; id omne nostrum cum ipsis dominis futurum est. In hanc tam opimam mercedem agite, cum Diis bene juvantibus arma capite. Satis

Satis adhuc in vastis Lusitaniæ Celtiberiæque montibu pecora consectando, nullum emolumentum tot laborum periculorumque vestrorum vidistis: tempus est jam opp. lenta vos ac ditia stipendia facere, & magna opera pretia mereri, tantum itineris per tot montes fluminaque. & tot armatas gentes emensos. Hic vobis terminum la borum fortuna dedit, hic dignam mercedem emeritis fis. Nec quam magni nominis bellum eft. tam difficilem existimaveritis victoriam fore. contemptus hostis cruentum certamen edidit, & inchti w. puli regesque perlevi momento victi sunt. Nam demon hoc uno fulgore nominis Romani, quid est, cur illi vobis comparandi fint? Ut viginti annorum militiam restram cum illa virtute, cum illa fortuna taceam; ab Herculis columnis, ab Oceano, terminisque ultimis terrarum, per tot ferocissimos Hispaniæ & Galliæ populos vincentes huc pervenistis: Pugnabitis cum exercitu tirone, hac ipsa æstate cæso, victo, circumsesso à Gallis, ignoto adhuc duci suo, ignoranteque ducem. An me in prætorio patris, clariffimi imperatoris, prope natum, certè educatum, domitorem Hispaniæ Galliæque, victorem eundem non Alpinarum modo gentium, sed ipsarum, quod multo majus est, Alpium, cum semestri hoc conferam duce, desertore exercitus sui? Cui si quis demptis signis Pænos Romanosque hodiè ostendat, ignoraturum certum habeo, utrius exercitus fit Conful. Non ego illud parvi æstimo, milites, quod nemo vestrûm est, cujus non ante oculos ipse sæpe militare aliquod ediderim facinus; cui non idem ego virtutis spectator ac tesis, notata temporibus locisque referre sua possim decora. Cum laudatis à me millies donatisque, alumnus prius omnium vestrûm, quam imperator, procedam acie adversus ignotos inter se, ignorantesque. Quocunque circumtuli oculos, plena omnia video animorum ac roboris : veteranum peditem, generolissimarum gentium equites frenatos & infrenatos: vos focios fidelistimos fortiffimosque, festi festi fort mus nim

omi cita gen lum

> mor quo neq

vete

re a

mis Icen ius Ieru mis

qui ac j fort: ve i

pp nir

datu

W

m

u.

-97

ue,

la-

ffi.

eft,

6

po-

pto

VO-

ve-

ab

ter-

ulos

iro-

Illis.

me

um,

cto-

pla-

hoc

quis

mo-

Non

eft,

lide-

c te-

eco-

prius ad-

cir.

obo-

n c. for-

lque,

issimosque, vos Carthaginienses, tum ob patriam, tum ob iram justissimam pugnaturos. Inferimus bellum, infestisque fignis descendimus in Italiam; tanto audacius fortiusque pugnaturi, quanto major spes, majorque est animus inferentis vim quam arcentis. Accendit praterea animos & stimulat dolor, injuria, indignitas. Ad supplicium depoposcerunt me ducem primum; deinde vos omnes, qui Saguntum oppugnassetis. deditos ultimis crucitatibus affecturi fuerunt. Crudelissima ac superbissima rens fua omnia suique arbitrii facit: cum quibus bel-Jum, cum quibus pacem habeamus, se modum imponee zquum censet: circumscribit includitque nos terminis montium fluminumque, quos ne excedamus; neque eos nuos statuit, terminos observat. Ne transieris Iberum: nequid rei tibi fit cum Saguntinis, ad Iberum est Sagunum: nusquam te vestigio moveris. Parum est, quod veterrimas provincias meas Siciliam & Sardiniam adimis, etiam Hispanias? & inde cessero, in Africam trancendes. Transcendes autem dico? duos consules huus anni, unum in Africam, alterum in Hispaniam miferunt. Nihil usquam nobis relictum est, nisi quod armis vindicaverimus. Illis timidis & ignavis licet effe, qui receptum habent, quos suus ager, sua terra, per tuta c pacata itinera fugientes accipient : vobis necesse est fortibus viris esse, & omnibus inter victoriam mortemve certà desperatione abruptis; aut vincere, aut, si foruna dubitabit, in prælio potius, quam in fuga, mortem ppetere. Si hoc bene fixum omnibus destinatumque in nimo est; iterum dicam, vicistis: nullum incitamenum ad vincendum homini à Diis immortalibus acrius latum eft.

huc program Robert descongramus à pareurique pe size or durar other in Penicus vegati celles A car of imperiodial suveriety cam nos nunc pient hoding

Ex vicesimo secundo libro ab urbe condità.

holti

earr on

ente

bect

n oc

um

evic

ifqu

uriu

Cam

us)

na c

ibali

ir,

orit

t, (

ect

e n

oft 1

ofte

us C

end

im

lerit

m

ome

ultit

ari

10 0

vit,

ORATIO

M. MINUTII RUFFI magistri equitum, qua in Q. Fabii Maximi dictatoris cunctationem acriter invehitur.

ARGUMENTUM.

D. Fabius Maximus dictator missus cum legionibus al. versus Annibalem, per loca alta agmen ducebat, modi. co ab hoste intervallo, ut nec omitteret eum, neque con grederetur. M. Minutius Ruffus magifter equitum eras, ferox rapidusque in consiliis, ac lingua immodicus: ii primum inter paucos, deinde palam confilium pruden. tiamque dictatoris eludebat atque reprehendebat, pro cunctatore segnem eum, pro cauto timidum appellan. Forte per id tempus Maharbalem in agrum Falernum Annibal pradatum miserat : quem cum in castra perlatum esset populari usque ad Sinuessas aquas, tum de mum Fabius per juga Montis Massici exercitum ducen, haud procul hoste castra ponit. Hinc verò cum sacile tecta colonorum Romanorum & domus ab hostibus incendi perurique viderentur, nec tum quidem ulla pugni mentio esset: idem Ruffus magister equitum in dictato rem hac jactare coepit.

S Pectatumne huc, ut rem fruendam oculis, sociorum cædes & incendia venimus? nec si nullius alterius nos, ne civium quidem horum pudet? quos in Sinuelsam colonos patres nostri miserunt, ut ab Samnite hoste tuta hæc ora esset: quam nunc non vicinus Samnis uris, sed Pœnus advena; ab extremis orbis terrarum terminis, nostra cunctatione & socordia, jam huc progressus. Tantum (proh dolor!) degeneramus à parentibus nostris, ut, præter quam oram illi Punicas vagari classes, dedecus esse imperii sui duxerint, eam nos nunc plenam hostium

nostium Numidarumque ac Maurorum jam factam vicamus? Qui modo Saguntum oppugnari indignando, on homines tantum, sed fædera & Deos ciebamus, tenentem ad moenia Romanæ coloniæ Annibalem lenti bectamus. Fumus ex incendiis villarum agrorumque oculos atque ora venit, strepunt aures clamoribus ploantium fociorum, fæpius nos, quam Deorum invocanium opem. Nos hic pecorum more per æstivos saltus eviosque calles exercitum ducimus, conditi nubibus fylisque. Si hoc modo peragrando cacumina saltusque M. Jurius recipere à Gallis urbem voluisset, quo hic novus amillus (nobis dictator unicus in rebus afflictis quafis) Italiam ab Annibale recuperare parat, Gallorum Roa effet : quam vereor, ne, fic cunctantibus nobis, Anibali ac Pœnis toties servaverint majores nostri. Sed ir, ac vere Romanus, quo die dictatorem eum ex auoritate patrum jussuque populi dictum, Vejos allatum t, cum effet fatis altum Janiculum, ubi fedens proectaret hostem, descendit in æquum : atque illo ipso e media in urbe, qua nunc busta Gallica sunt, & poro die, citra Gabios, cecidit Gallorum legiones. Quid? oft multos annos, cum ad furculas Caudinas ab Samnite ofte sub jugum missi sumus; utrum tandem L. Papi-15 Cursor, juga Samnii periustrando, an Luceriam preendo, obsidendoque, & lacessendo victorem hostem, pulsum ab Romanis cervicibus jugum superbo Samniimposuit? Modò consuli Lutatio quæ alia res, quam leritas, victoriam dedit? quod postero die quam hom vidit, classem gravem commeatibus, impeditam omet ipsam instrumento atque apparatu oppressit. ultitia est, sedendo aut votis debellari credere posse: arari copias oportet, deducendas in aquum, ut vir cum o congrediatur. Audendo atque agendo res Romana vit, non his segnibus consiliis, qua timidi cauta vocant.

14.

di.

on-

: is

len-

pro

ans.

um

7/4-

de-

cens,

acile

s in-

tato-

rum

erius

nuel-

hoste

urit,

ninis,

effus.

lasses, enam stium

ACE-

ACEDUCIS HISPANI ad Bostarem pro obsidibus verba.

ARGUMENTUM.

irti

ucc

rofe

ivib

111

linu

fe lig

cal

ui be

rere

ima edia

nder mu

o el

os ac

oru

utab

orun

Obsides Annibal cunctis civitatibus imperabat, quos, me quemque accipiebat, Sagunti custodia tradebat. Id modo Hispanorum in populum Romanum animos remoran ratus Acedux, Hispanus quidem, caterum Romanis socius, init consilium de remittendis in suas civitates obsidibus. Bostar prafectus Saguntinis forte castra extra Saguntum in ipso littore habebat, quo Acedux ipse sins venisset, eum monebat, cum ad eam diem metus Hispanorum animos continuisset, quia procul Romani absussent, qui tum cis Iberum erant, gratia devinciendos esta benesicio. Bostari vero quarenti quonam tandem bunesicio devinciendi essent, in hanc sententiam ipse respondit

Blides in civitates remitte. Id privatim parentibus, quorum maximum nomen in civitatibus est suis, & publice populis gratum erit. Vult sibi quisque creis, est habita sides ipsam plerumque obligat sidem. Ministerium restituendorum domos obsidum minimet deposo ipse, ut opera quoque impensa consilium adjuvem meum, & rei suapte natura gratæ, quantam insuper gratiam possim, adjiciam.

FABII DICTATORIS de temeritate Minutii verba,

ARGUMENTUM.

Aquatum erat plebiscito Minutii magistri equitum imperium dictatura Fabii Maximi. Quod postquam in custra Româ est allatum literis & sermone multorum. Minutius immodice gloriatus cum Fabio de imperanditatione agebat, an per vices alter imperaret, an uterqua partitis copiis. Partiri tandem copias placuit, vix fabio consentiente. Ita partem copiarum Minutius advussus Annibalem ducens, paulo post in eum locum perusus.

nit, unde per insidias hostium fugere ac elabi sine magna cade suorum non posset. Fabius eis tempore ipso auxilio veniens, ita de Minutii temeritate locutus est.

18

, at

mo-

rari

xtra sum

ifpa.

fuif.

s esse

mdit.

ibus,

fuis,

credi,

polo

eum,

pol-

rba,

impe-

n ca-

n, Mid di ta

erqui x Faidvapervinii TA est, non celerius quam timui, deprehendit fortuna temeritatem. Fabio aquatus imperio, Annibalem & intute & fortuna superiorem videt. Sed aliud jurgandi iccensendique tempus erit. Nunc signa extra vallum roserte, victoriam hosti extorqueamus, confessionem erroris ivibus.

ORATIO

11NUT11 MAGISTRI equitum, quâ suos ad conjungenda cum Fabio castra adhortatur.

ARGUMENTUM.

ímutius magister equitum cum exercitu periclitatus, cum se suosque Fabii virtute ac diligentià servatos esse intelligeret, temeritatem suam agnoscens, de conjungendis castris cum Fabio, ita cum suis agebat.

TEPE ego audivi, milites, eum primum esse virum, qui ipse consulat, quid in rem sit: secundum eum, ii bene monenti obediat: qui nec ipse consulere, nec alteri rere sciat, eum extremi ingenii esse. Nobis quoniam ima animi ingeniique negata sors est, secundam ac ediam teneamus: & dum imperare discimus, parere udenti in animum inducamus. Castra cum Fabio junmus: ad prætorium ejus signa cum tulerimus, ubi o eum parentem appellavero, quod benesicio ejus erga os ac majestate ejus dignum est; vos, milites, eos, sorum vos modo arma dextræque texerunt, patronos utabitis; &, si nihil aliud, gratorum certè nobis aniorum gloriam dies hæc dederit.

MINU-

MINUTII VERBA ad Fabium dictatorem.

ARGUMENTUM.

erv

iar

1

is ru

eo râ

ris

15

tu

e l

oc (

erfu

tibu

to

ini

iá, i

ue c

it.

cies iven

quit

mp

us, 1

eus i

ndo

na ra essi :

ifter e

em re

Conjunctum hoc est cum priore. Jam milites ad dictaim castra proficiscentes, omnium animos in admirationa converterant, cum Minutius prior Fabium patrem a pellat, milites deinde patronos eos qui dictatoris imporparebant. Minutius inde ita cum Fabio verba fecit.

Parentibus meis, dicator, (quibus te modo nomine quo fando possum, æquavi) vitam tantum debu tibi, cùm meam salutem, tum omnium horum. In que plebiscitum, quo oneratus magis quam honom sum, primus antiquo, abrogoque: &, quod tibi mil que, quod meo exercituique tuo servato ac conservato tit felix, sub imperium auspiciumque tuum redeo, signa hæc, legionesque restituo. Tu quæso placatus magistrum equitum, hos ordinibus suis quemque tem jubeas.

ORATIO

FABII MAXIMI ad Æmilium de Varrone, & ratio pugnandi cum hoste.

ARGUMENTUM.

C. Terentius Varro, & L. Paulus Æmilius consules cu cùm contra Annibalem copias ducere pararent, va concionem forte habuerat, quâ bellum in Italiam à bilibus accersitum esse jactabat, quod nunquam es guendum esset, si Respub. plures Fabios imperatores beret: se vero ipsum illud prostigaturum, seu ad sa prope deducturum, quo primum die hostem vila Quod cùm Fabius cognovistet, Paulum Æmilium al vocat, quem in hanc sententiam de collega tement rationeque hostem aggrediendi alloquutus est.

I aut collegam (id quod mallem) tui similem, Luci Emili, haberes, aut tu collegæ tui similis esses, suervacanea esser oratio mea. nam & duo boni consules, iam me tacente, omnia è Repub. fide vestra faceretis; mali nec mea verba auribus vestris, nec consilia aniis acciperetis. Nunc & collegam tuum, & te talem rum intuenti mihi, tecum omnis oratio est : quem vito nequicquam & virum bonum, & civem fore, si alra parte claudicet Respub. malis consiliis idem ac bonis ris & potestatis erit. Erras enim L. Paule, si tibi mius certaminis cum C. Terentio, quam cum Annibale turum censes: nescio an infestior hic adversarius, quam e hostis maneat: & cum illo in acie tantum, cum oc omnibus locis ac temporibus certaturus es: & adrsum Annibalem legionesque ejus tuis equitibus ac petibus pugnandum tibi est. Varro dux tuis militibus te t oppugnaturus. Ominis etiam tibi causa absit C. Flainii memoria. tamen ille conful demum, & in provin-1, & ad exercitum coepit furere: hic prius qu'am petet consulatum, deinde in petendo consulatu: nunc quoue consul, prius quam castra videat, aut hostem, insait. Et qui tantas jam nunc procellas, prælia atque cies jactando, inter togatos ciet, quid inter armatam wentutem censes facturum? & ubi extemplo verba res quitur? Atqui si hic, quod facturum se denuntiat, exmplo pugnaverit; aut ego rem militarem, belli hoc geus, hostem hunc ignoro, aut nobilior alius Trasimeno cus nostris cladibus erit. Nec gloriandi tempus advers unum est; ut ego contemnendo porius quam appendo gloriam, modum excesserim. Sed ita res habet. na ratio belli gerendi adversus Annibalem est, qua ego essi: Nec eventus modo hoc docet, stultorum iste mafler est; sed eadem ratio quæ fuit, futuraque, donec eæem res manebunt, immutabilis est. In Italia bellum erimus, in sede ac solo nostro. omnia circa plena ci-G 3 vium

es crea

tatori

ionen

m ap

cit.

omin

deben

nonte

i mili

rvato

deo, l

tus m

ten

ratio

m refl tores

ad fin vide um al

emert

vium ac sociorum sunt: armis, viris, equis, comment bus juvant, juvabuntque : id jam fidei documentum i adversis rebus nostris dederunt. Meliores, prudention Constantiores nos tempus diesque facit. Annibal contra. aliena, in hostili est terra, inter omnia inimica infella que; procul à domo, procul à patriâ. neque illi tent neque mari est pax : nullæ eum urbes accipiunt, nul mœnia: nihil usquam sui videt: in diem rapto vin parrem vix tertiam exercitus ejus habet, quem Iberus amnem trajecit; plures fames quam ferrum absumpir nec his paucis jam victus suppeditat. Dubitas ergo, qui eum sedendo superaturi simus, qui senescat indies? no commeatus, non supplementum, non pecuniam habea Quamdiu pro Geronii, castelli Apuliæ inopis, tanqua pro Carthaginis mœnibus? Sed ne adversus te quide ego gloriabor. Cn. Servilius atque Attilius, proximi co fules, vide quemadmodum eum ludificati fint. Hac u faluris est via, L. Paule, quam difficilem infestamque o ves fibi magis qu'am hostes faciunt. Idem enim to quod hostium milites, volent : idem Varro consul Re manus, quod Annibal Pœnus imperator, cupiet. Du bus ducibus unus refistas oportet. refistes autem, advo sus famam rumoresque hominum si satis firmus steteris si te neque collegæ vana gloria, neque tua falsa infami moverit. Veritatem laborare nimis sape aiunt, exting nunquam. Gloriam, qui spreverit, veram habebit. Sia timidum pro cauto, tardum pro considerato, imbellet pro perito belli vocent: malo te sapiens hostis metua quam fulti cives laudent. Omnia audentem contemu Annibal: nil temerè agentem metuet. Nec ego, ut i hil agatur, moneo; fed ut agentem te ratio ducat, no fortuna. Tuæ potestatis semper, tuaque omnia sint. A matus intentusque sis, neque occasioni tua desis, neque sua occasionem hosti des. Omnia non properanti clara, certagi erunt. festinatio improvida est en coca.

1

f

a

que fu

bi

cius

ratur

qui i

cives

flium

atque

atque

neo c

hil ob

metip

ORATIO

P. SEMPRONII TUDITANI tribuni militum, quâ fuos ad erumpendum adhortatur.

ARGUMENTUM.

TUD

plit

qui

no

ceat

Uan

iden

CON

c un

ie o

Ro

Du

dva

teris fami

tings

Sin

beller

zetual

temm

ut m t, no t. Ar e fual ertagn

R

cannensi clade, cum mortuo Paulo Amilio consule, Varro collega Venusiam cum quinquaginta equitibus prosugisset: binis in castris inermis multitudo qua superfuerat pugna, sine ducibus erat. Itaque eos, qui in minoribus erant castris, alii monent, ut nocte, dum hostis gravi somno detinetur, ad se transirent, Canusium inde tacità ac sine morâ uno agmine abituros. Forte P. Sempronius Tuditanus tribunus militum in minoribus castris erat, qui cùm de transitu ab aliis aliter sentiri videret, ita suos ad erumpendum adhortatur.

CAPI ergo mavultis ab avarissimo & crudelissimo hoste, æstimarique capita vestra, & exquiri pretia ab interrogantibus, Romanus civis sis, an Latinus socius? ut ex tua contumelia & miseria alteri honos quæratur? Non tu: si quidem vos Lucii Æmilii consulis, qui se bene mori, quam turpiter vivere maluit, & tot sortissimorum virorum, qui circa eum cumulati jacent, cives estis. Sed antequam opprimat lux, majoraque hostium agmina obsepiant iter: per hos, qui inordinati atque incompositi obstrepunt portis, erumpamus. Ferro atque audacia via sit, quamvis per confertos hostes. Cuneo quidem hoc laxum atque solutum agmen, ac si nihil obstet, transibimus. Itaque ite mecum, qui & vosmetipsos & Rempublicam salvam vultis.

G 4

OR A-

RATIO

CAPTIVORUM Cannensi clade Roman, ad patres.

ARGUMENTUM.

Hoc cum proxime pracedente conjunctum eft. Milites Ro. mani qui ex minoribus castris consilio corum qui erant a majoribus, exhortatione insuper P. Sempronii Tuditani, cum ipfo erumpere noluerant, in potestatem hostium f. mul cum castris venerunt. Ex iis decem paulo post iu rejurando adigit Annibal, si missi Romam non redim. rentur, ad hostem redituros. Ita Romam adactos en mittit, ut aurum in redemptionem suam impetrarim. Propositum autem fuit pretium in capita, equiti quin genti quadraginta nummi, pediti trecenti, servo cenum Profecti, ita causam suam apud patres egerunt.

PAtres conscripti, nemo vestrûm ignorat, nulli unquam civitati viliores fuisse captivos, quam nostra: cæterum, nisi nobis plus justo nostra placet causa, non alii unquam minus negligendi vobis, quam nos, qui in hostium potestatem venerunt. Non enim in acie per timorem arma tradidimus, sed cum prope ad noctem superstantes cumulis cæsorum corporum prælium extraxissemus, in castra recepimus nos; diei reliquum ad noctem insequentem festi labore ac vulneribus vallum sumus tutati. Postero die, cum circumsessi ab exercitu victore, aqua arceremur, nec ulla alia jam per conferto, hostes erumpendi spes esset, nec esse nesas duceremus, quinquaginta millibus hominum ex acie nostra trucidatis, aliquem ex Cannensi pugna Romanum militem restare; tum demum pacti sumus pretium, quo redempti dimitteremur; arma, in quibus nihil jam auxilii erat, hosti tradidimus. Majores nostros quoque acceperamus se à Gallis auro redemisse: & patres nostros asperrimos illos ad conditionem pacis, legatos tamen captivorum redimendorum gratia Tarentum missifie. Atque in Italia cum

CUT tam

Can

ferr

fire

præ

fat

aut

pres

peri

pler

nuf

rim

Rei

mir nefi

mu

mil

fter

em

mi

ma

effe

hof

nur

tru

vid

ftro

qua

lacr

run

not

que

mi

cum Gallis, & ad Heracleam cum Pyrrho, utraque non tam clade infamis, quam pavore & fuga, pugna fuit. Cannenses campos acervi Romanorum corporum tegunt; nec supersumus pugnæ, nisi in quibus trucidandis & ferrum & vires hoftem defecerunt. Sunt etiam de nofirs quidam, qui nec in acie quidem refugerunt, sed prasidio castris relicti, cum castra traderentur, in poteflatem hostium venerunt. Haud equidem ullius civis aut commilitonis fortunæ aut conditioni invideo, nec premendo alium, me extulisse velim: ne illi quidem (nisi pernicitatis pedum & cursus aliquod præmium est) qui plerique inermes ex acie fugientes, non prius, quam Venusiæ aut Canusii constiterunt, se nobis meritò prætulerint, gloriatique fint, in se plus, quam in nobis, præsidir Reipub. ese. Sed illis ut bonis ac fortibus militibus utemini: & nobis jam promptioribus pro patria, quod bsneficio vestro redempti, atque in patriam restituti fuerimus. Delectum ex omni ætate & fortuna habetis: octo millia servorum armari audio; non minor numerus noster est, nec majori pretio redimi possumus, quam hi emuntur. Nam si conferam nos cum illis, injuriam nomini Romano faciam. Illud etiam in tali confilio animadvertendum vobis censeam, P. C. (si tamen duriores esse velitis, quod nullo nostro merito faciatis) cui nos hosti relicturi sitis. Pyrrho videlicet? qui nos hospitum numero habuit captivos; an barbaro, ac Pœno? qui utrum avarior an crudelior fit, vix existimari potest. videatis catenas, squalorem, deformitatemque civium vestrorum, non minus profectò vos ca species moveat, quam si ex altera parte cernatis stratas Cannensibus campis legiones vestras. Intueri potestis solicitudinem & lacrymas in vestibulo curiæ stantium cognatorum nostrorum, expectantiumque responsum vestrum. Cum ii pro nobis, proque iis qui absunt, ita suspensi ac soliciri sint, quem censeris animum ipsorum esse, quorum in discrimine vita libertasque est? Si medius fidius ipse in nos muis

4

2:

00

in

130

em

12-

10.

fu-

citu

rtos

aus,

atis;

are;

nit-

nosti

fe à

illos

redi-

talia

cum

mitis Annibal contra naturam suam esse velit, nibil tamen vobis vita opus esse censeamus, cum indigni, ut a vobis redimeremur, visi sumus. Rediere Romam quondam remissi à Pyrrho sine pretio capti : sed rediere cum legatis, primoribus civitatis ad redimendos sese missis, redeam ego in patriam, trecentis nummis non assimatus civis? Suum quisque habet animum, P. C. scio in discrimine esse vitam corpusque meum. magis me sama periculum movet, ne à vobis damnati ae repulsi habeamu. Neque enim vos pretio pepercisse homines credent.

ORATIO

T. MANLII TORQUATI, ne captivi redimerentur.

ARGUMENTUM.

Hoc cum priore oratione conjunctum est. Posteaquam capitori dicendi sinem secerunt, extemplo ab ea turba que in vestibulo curia stabat, clamor slebilis sublatus est, orabantque, sibi liberos, fratres, cognatos, redderent patres. Tum senatus ea de re haberi cæptus. Quo cum aliis captivos redimendos de publico, aliis de privato, aliu ex arario dandam pecuniam mutuo referentibus, variaretur sententiis: tum demum T. Manlius Torquatus regatus sententiam, unus nullo pacto redimendos esse ita suasit.

SI tantummodo postulassent legati pro iis, qui in hostium potestate sunt, ut redimerentur, sine ullius infectatione, corum brevi sententiam peregissem. Quid enim aliud quam admonendi essetis, ut morem traditum a patribus, necessario ad rem militarem exemplo, serveretis? Nunc autem cum propè gloriati sint, quod se hostibus dediderint, præserrique non captis modo in acie ab hostibus, sed etiam iis, qui Venusiam Canusiumque pervenerunt, atque ipsi C. Terentio consuli, æquum censulum i nihil vos eorum, P.C. quæ illic acta sunt, ignorare patiar. Atque utinam hæc quæ apud vos acturus sum.

hoft flibu castr & finter cere

fum

telte

tem

proj adho quie duce in f

Dec lesce cent tum tes,

nec fet tem rent

legio

eft value face vos mov

deficive abali tio i

Sem ac 1

12

m

lis,

tus

TI-

-90

ur,

ti-

m

4-

um

lite

14-

70-

tta

ho-

m-

wid

vafe

acie

que

en-

100

irus im,

fum, Canusii apud ipsum exercitum agerem; optimum testem ignaviæ cujusque & virtutis : aut unus hic saltem adesset P. Sempronius, quem si isti ducem sequuti essent milites, hodie in castris Romanis, non captivi in hostium potestate essent. Sed cum fessis pugnando hostibus, tum victoria lætis, & ipsis plerisque regressis in castra sua, noctem ad erumpendum liberam habuissent, & septena armatorum hominum millia erumpere etiam inter confertos hostes potuissent : neque per se ipsi id facere conati sunt, neque alium sequi voluerunt. Nocte propè totà P. Sempronius Tuditanus non destitit monere adhortarique eos, dum paucitas hostium circa castra, dum quies ac filentium effet, dum nox inceptum tegeret, se ducem sequerentur: ante lucem pervenire in tuta loca, in sociorum urbes posse. Sicut avorum memoria, P. Decius tribunus militum, in Samnio, ficut nobis adoescentibus, priori Punico bello, Calpurnius Flamma, trecentis voluntariis, cum ad tumulum eos capiendum situm inter medios hostes duceret, dixit: Moriamur, milites, & morte nostrá eripiamus ex obsidione circumventas legiones. Si hoc Sempronius diceret, nec viros quidem, nec Romanos vos duceret, si nemo tantæ virtutis extitiset comes. Viam non ad gloriam magis quam ad salutem ferentem demonstrat; reduces in patriam, ad patentes, ad conjuges ac liberos facit. Ut servemini, deest vobis animus? quid, si moriendum pro patria esset, faceretis? Quinquaginta millia civium fociorumque circa vos eo ipso die cæsa jacent: si tot exempla virtutis non movent, nihil unquam movebit. si tanta clades vilem vitam non fecit, nulla faciet. Liberi atque incolumes desiderate patriam: imo desiderate, dum patria est, dum cives ejus estis : serò nunc desideratis, diminuti capite, balienati jure civium, servi Carthaginiensium facti. Preio redituri estis eò, unde ignavià ac nequitia abistis? P. Sempronium, civem vestrum, non audistis, arma capere c se jubentem sequi; Annibalem post paulo audistis, castra

A

P

P

ſ

n

C

16

6

castra prodi, & arma tradi jubentem. Quam ego ignaviam istorum accuso, cum scelus possim accusare? non enim modo sequi recusarunt bene monentem, sed obisstere ac retinere conati sunt, ni strictis gladiis viri fortic fimi inertes summovissent. Prius, inquam P. Semplo. nio per civium agmen, qu'am per hostium fuit erum pendum. Hos cives patria desideret? quorum si catei fimiles fuiffent, neminem hodie ex iis qui ad Canna pugnaverunt, civem haberet. Ex millibus feptem armatorum, sexcenti extiterunt qui erumpere auderent, qui in patriam liberi arque armati redirent : neque iis quadra ginta millia hostium obstitere. Quam tutum iter dusrum prope legionum agmini futurum censetis suisse? ha. beretis hodie viginti millia armatorum Canufii, fortia fidelia, P. C. Nunc autem quemadmodum hi boni f. delesque (nam fortes ne ipsi quidem dixerint) cives ess possunt? nisi quis credere potest, fuisse, qui erumpentibus, quin erumperent, obsistere conati sint: aut non invidere eos, cum incolumitati, tum gloriz illorum per virtutem partæ, cum sibi timorem ignaviamque servitutis ignominiofæ causam esse sciant. Maluerunt in tentoriis latentes fimul lucem atque hostem expectare, cum filentio noctis erumpendi occasio esset. Atenim ad erumpendum è castris defuit animus : ad tutanda fortier castra animum habuerunt. Dies noctesque aliquot ob feffi, vallum armis, se ipfi tutati vallo funt: tandem ultima aufi passique, cum omnia subsidia vitæ abessent, affectisque fame viribus, arma jam sustinere nequirent, ne cessitatibus magis humanis quam armis victi sunt. Otto fole hostis ad vallum accessit, ante secundara horam nullam fortunam certaminis experti, tradiderunt arma acit ipsos. Hæc vobis ipsorum per biduum militia fuit. Cùm in acie stare ac pugnare decuerat, tum in castra refuge runt : cum pro vallo pugnandum erat, castra tradido runt, neque in acie neque in castris utiles. Vos redimam? cum erumpere castris oportet, cunctamini ac ma netis:

netis: cum manere & castra tutari armis necesse est, & castra & arma & vos ipsos traditis hosti. Ego non magis istos redimendos, P. C. censeo, quam illos dedendos Annibali, qui per medios hostes è castris eruperunt: ac per summam virtutem se patrize restituerunt.

non

Ni-

10·

teri

mai in

dra-

dua-

hartia

i f.

elle

enti-

in-

bet

vitu-

ten-

cum

ad e-

rtiter

do :

n ult, af-

t, ne

Orto

ac se

Cùm

efuge.

adide

s redi-

c ma

netis:

Ex vicesimo tertio libro ab urbe condita.

ORATIO

PACUVII CALAVII Campani ad populum Campanum.

ARGUMENTUM.

Pacuvius Calavius Capua in summe magistratu erat, cum res Romana male ad Trasimenum gesta est. Is populum Campanum senatui jamdiu infestum ratus eò agitare, ut senatoribus trucidatis, si venirent hostes Romanorum, Annibali Capuam traderet: hoc populi consilium senatui declarat, omnesque tandem eò duxit, ut, si se in ipsius potestatem permitterent, facile ab insidiis se posse liberari arbitrarentur. Permisso in curiam claudit: convocat populum, cui rem ita exposuit.

QUOD sæpe optastis, Campani, ut supplicir sumendi vobis ex improbo ac detestabili Senatu potestas esset, eam nunc, non per tumultum expugnantes domos singulorum, quas præsidiis clientium servorumque tuentur, cum summo vestro periculo, sed tutam habetis ac liberam. Clausos omnes in curiam accipite, solos, inermes: nec quicquam raptim, aut sortè temerè egeritis. De singulorum capite vobis jus sententiæ dicendæ faciam, ut, quas quisque meritus est, pœnas pendat. Sed ante omnia ita vos ira indulgere oportet, ut potiorem ira salutem atque utilitatem vestram habeatis. Etenim hos (ut opinor) odistis senatores; non senatum omnino habere non vultis, quippe aut rex (quod abominandum) aut (quod unum liberæ civitatis consilium est) senatus haben-

habendus est. Itaque dux res simul agenda sunt vobis, ut & veterem senatum tollatis, & novum cooptetis. Citari singulos senatores jubebo, de quorum capite vos consulam: quod de quoquo censueritis, siet. Sed prius in ejus locum virum fortem ac strenuum, novum senatorem cooptabitis, quam de noxio supplicium sumatur.

ORATIO

VARRONIS CONSULIS, quâ legatis Campanorum respondet.

ARGUMENTUM.

Post Cannensem cladem Romani à Campanis sperni contemnique cœpti sunt, ut illud ostensuri fuerint, nisi prohibiti fuissent eorum prasertim memoria qui à Romanis
missi erant per Siculas urbes in prasidia, in quibus Campani erant nobilissimi. Horum igitur parentes agre impetrant ut legati ad Varronem consulem, Canusium, quò
ipse ex suga sese receperat, mitterentur. Prosecti, Venusia consulem cum paucis inveniunt, ubi senatum populumque Campanum agre ferre nuntiant, quòd ita inseliciter ad Cannas res gesta esset: ita placere, ut quicquid bello usui esset, benignè ac comiter subministraretur.
Varro post in hanc sententiam legatis respondit.

Morem magis loquendi cum sociis servastis, Campani, jubentes quæ ad bellum essent opus imperare, quam convenienter ad præsentem fortunæ nostræ statum loquuti estis. Quid enim nobis ad Cannas relictum est, ut, quasi aliquid habeamus, id quod deest, expleri à sociis velimus? pedites vobis imperemus, tanquam equites habeamus? pecuniam deesse dicamus, tanquam ea tantum desse? Nihil, ne quod suppleremus quidem, nobis reliquit fortuna; legiones, equitatus, arma, signa, equi virique, pecunia, commeatus, aut in acie, aut in ruinis postero die amissis castris perierunt. itaque non juvetis nos in bello oportet, Campani, sed cum Pœnis bellum

pro

pro

que

Sai

rec

tur. Ad

ges

ma

bife

cep

Etr

me

den

Her

tion

nati

effe

ftru

hur

quo

mir

lian

cui

erit

veft

Tri

Can

mer

nec

pro nobis suscipiatis. Veniat in mentem, ut trepidos quondam majores vestros intra moenia compulsos, nec Samnitem modo hostem, sed etiam Sidicinum paventes, receptos in fidem apud Satriculam defenderimus; coeptumque propter vos cum Samnitibus bellum, per centum propè annos, variante fortuna eventum, tulerimus. Adjicite ad hæc, quod fœdus æquum dedimus, quod leges vestras, quod ad extremum (id quod ante Cannensem certe cladem maximum fuit) civitatem nostram magnæ parti vestrûm dedimus, communicavimusque vobifcum. Itaque communem vos hanc cladem, quæ accepta est, credere, Campani, oportet, communem patriam tuendam arbitrari esse. Non cum Samnite aut Etrusco res est, ut quod à nobis ablatum sit, in Italia tamen imperium maneat : Pœnus hostis ne Africæ quidem indigena, ab ultimis terrarum oris, freto Oceani, Herculisque columnis, expertem omnis juris & conditionis, & linguæ prope humanæ, militem trahit. Hunc naturâ & moribus immitem ferumque, insuper dux ipse efferavit, pontibus ac molibus ex humanorum corporum strue faciendis: & (quod proloqui etiam piget) vesci humanis corporibus docendo. hos infandis pastos epulis, quos contingere etiam nefas fit, videre atque habere dominos, & ex Africa & à Carthagine jura petere, & Italiam Numidarum ac Maurorum pati provinciam esse, cui non, genito modo in Italia, detestabile fit? Pulchrum erit, Campani, prolapfum clade Romanum imperium vestra fide, vestris viribus retentum ac recuperatum esse. Triginta millia peditum, quatuor equitum arbitror ex Campania scribi posse: jam pecuniæ affatim esse fru-Qui si parem fortunæ vestræ sidem habetis, nec Annibal se vicisse sentiet, nec Romani se victos esse.

n

)-

is

RATIO

PEROLLA AD PACUVIUM CALAVIUM patrem de interficiendo Annibale.

ARGUMENTUM.

Amibal, authoritate atque diligentia Pacuvii Calavii, (4 quo paulo ante diximus) Capuam in fidem acceperat Is urbem ingressus, se apud Calavium coenare velle pro. nunciat: cui convivio tres modo Campanos adhibuit, il quibus Perolla filius Pacuvii, qui aliquanto ante patra deprecatione ac precibus Annibali placatus erat. Hic Pe rolla bilariter cateris epulantibus unus tristis, nec dominorum invitatione vinci potuit, nec ipfius Annibalis, w curis amotis & seclusis latus convivaretur. Ac cum forte ante noctem Pacuvius ex convivio egressus, in hor. tum, qui posticis adium partibus subjectus erat, secede ret; patrem filius Perolla sequutus, ita ut sequitur, con silium suum de interficiendo Annibale declaravit. Pate ex filio cum ea audivisset, velut si jam interesset indigu atque detestabili facinori, filium, ut deinde sequitur, a indignitate & atrocitate facinoris flebiliter deterrebat. Filius inde precibus atque lachrymis patris victus, facinus conceptum fe non editurum promisit.

Onfilium affero, pater, quo non veniam folum peccati, quo defecimus ad Annibalem, impetraturia Romanis; sed in multo majore dignitate & gratia simus Campani, quam unquam fuimus. Cum mirabundus pater, quidnam id effet consilii, quareret : toga rejecta a Jam ego, in humero, latus succinctum gladio nudat. quit, sanguine Annibalis sanciam Romanum fœdus. To id prius scire volui, si forte abesse, dum facinus patratu, malles.

ORA

cer

tra

tra

cili

mu

par

cru

me

nib

tur

Uni

tori

ocu

vult

neq

Et a

pon meu erre

ces

E

patri

b I uth mor

ORATIO

(de

rat,

bro-

, #

tri

Pe-

,-W

cium

bor-

ede

com

ate

digu

, ab

ebat.

faci-

pec-

ari ab fimus

us pa-Tà ab

s. Te

tratur,

RA

PACUVII CALAVII filium à facinore dehortantis.

DER ego te, fili, quæcunque jura liberos jungunt parentibus, precor quæsoque, ne ante oculos patris facere & pati omnia infanda velis. Paucæ horæ funt, intra quas jurantes per quicquid Deorum est, dextræ dextras jungentes, fidem obstrinximus ut sacratis de mensis essemus: digressi à colloquio extemplo in eum armaremur? Surgis ab hospitali mensa, ad quam tertius Campanorum adhibitus ab Annibale es, eam ipsam mensam cruentare vis hospitis sanguine? Annibalem pater filio meo potui placare, filium Annibali non possum? Sed sit nibil fancti, non fides, non religio, non pietas; audeantur infanda, si non perniciem nobis cum scelere afferunt. Unus aggressurus es Annibalem? Quid illa turba tot libeforum servorumque? quid in unum intenti omnium oculi? quid tot dextræ? torpescentne in amentia illa? vultum ipsius Annibalis, quem armati exercitus sustinere nequeunt; quem horret populus Romanus, tu sustinebis? Et alia auxilia defint, meipsum ferire, corpus meum opponentem pro corpore Annibalis, sustinebis? Atqui per meum pectus petendus ille tibi transfigendusque est. Deterreri hic fine te potius, quam illic vinci, valeant pretes apud te mez, sicut pro te hodie valuerunt.

ORATIO

PEROLLÆ, qua Pacuvio patri respondet.

vam patri. Tuam doleo vicem, cui ter proditæ patriæ sustinendum est crimen: semel, cum desectionis b Romanis: iterum, cum pacis cum Annibale sustinuthor: tertio hodie, cum restituendæ Romanis Capuæ mora atque impedimentum es. Tu, patria, ferrum, quo pro

pro te armatus hanc arcem defendere volebam, holi minime parcens, quando parens extorquet, recipe.

VERBA

Magii Decii ad circumfusam multitudinem.

ARGUMENTUM.

Magius Decius Capua inter alios censebat prasidium Annibalis in Capuam recipiendum non esse, aut receptum esiciendum, aut certe intersiciendum, ut ita nobili facinon Romanis Campani se restituerent. Perlatum id erat in castra ad Annibalem, & jam eum in castra acciri jusserat, cùm negantem eum comprehendi & ad se addui jubet. At repente mutato consilio, priusquam addui posser, alium premittit, qui pratori nuntiaret, & moneret ne Decium duceret, se enim postero die Capua assurum. Eo ipso die Annibali ingressuro Capuam unu Decius cum suis obviam non est egressus. Postero die se natu dato, Decium inter alia ad se adduci jubet. Comprehensus cùm dicere causam jussus negaret lege sæderis ad id cogi posse: tum injectis catenis ante lictorem dui jussus est. Ipse quoad capite aperto suit, dum ducitur, ita ad circumfusam multitudinem vociferabatur.

HAbetis libertatem, Campani, quam petistis: foro medio, luce clarâ, videntibus vobis, nulli Campanorum secundus, vinctus ad mortem rapior. Quid violentius Capuâ captâ fieret? Ite obiviam Annibali, exornate urbem, diemque adventûs ejus consecrate, ut hunc triumphum de cive vestro spectetis.

appel agreement on the parent beaut

ORA

HI

Mag

9

C

0

it

veta

audi: riâ,

nunc

pti a

obnox

tatis

non d

aliquá antique Itaque risque læta e uti, p

mittir

ORATIO

HIMILCONIS, BARCHINÆ factionis viri, adversus Hannonem.

ARGUMENTUM.

Mago Amilcaris filius Carthaginem profectus, senatu dato, qua ad Cannas gesta erant, expositis, ob victoriam Diis sacrum, authoritate Annibalis, haberi jusserat. Himilco ex hoc tam lato nuntio nactus occasionem Hannonis alterius factionis principis eludendi, & reprehendendi, ita eum aggressus est. Hanno deinde respondet.

1072

in

jus.

duei

one.

ifu-

477111

om-

deris duci

itur,

foro

mpa.

V10-

-10x9

hunc

RA

QUID est Hanno? etiam nunc te pœnitet belli suscepti adversus Romanos? Jube dedi Annibalem: veta in tam prosperis rebus grates Diis immortalibus agi. audiamus Romanum senatorem in Carthaginiensium curiâ,

ORATIO

HANNONIS Himilconi respondentis.

Acuissem hodie, P.C. ne quid in communi omnium gaudio, minus lætum quod esset vobis, loquerer: nunc interrogante senatore, poeniteatne me adhuc suscepti adversus Romanos belli, si reticeam, aut superbus aut obnoxius videar: quorum alterum est bominis aliena libertatis obliti; alterum sua. Respondeam igitur Himilconi, non desiisse poenitere me belli, neque desiturum ante invictum nostrum imperatorem incusare, quam finitum aliqua tolerabili conditione bellum videro: nec mihi pacis antiquæ desiderium ulla alia res quam pax nova finiet. taque ista, quæ modo Mago jactavit, Himilconi cæterisque Annibalis satellitibus jam læta sunt : mihi possunt ata esse, quia res bello bene gestæ, si volumus fortuna uti, pacem nobis aquiorem dabunt. Nam si prætermittimus hoc tempus, quo magis dare quam accipere possumus possumus videri pacem, vereor ne hæc quoque lætitis laxuriet nobis, ac vana evadat. Que tamen nunc quo. que qualis est? Occidi exercitus hostium: mittite milite mihi. quid aliud rogares, fi effes victus? Holtium ceni bina castra, prædæ videlicet plena & commeatuum; frumentum & pecuniam date. quid aliud, fi spoliatus, fi exutus castris esses, peteres? Et ne omnia ipse mire; (mihi quoque enim, quoniam respondi Himilconi, interrogare jus fasque est) velim seu Himilco, seu Mago respondeat : cum ad internecionem Romani imperii pugnatum ad Cannas fit, constetue in defectione totam Italiam esse: primum, ecquis Latini nominis populus defecerit ad nos? deinde, ecquis homo, ex quinque & triginta tribubus, ad Annibalem transfugerit? Cum utrum. que Mago negasset: Hostium quidem ergo, inquit, nimis adhuc multum superest. sed multitudo ea quid animo rum, quidve spei habeat, scire velim. Cum, id nesem fe, Mago diceret: Nihil facilius scitu est, inquit. Ecquos legatos ad Annibalem Romani miserunt de pace? co quam denique mentionem pacis Romæ factam esse, allatum ad vos est? Cum id quoque negasset: Bellum igitus, inquit, tam integrum habemus, quam habuimus, qui die Annibal in Italiam est ingressus. Quam varia victoria priore Punico bello fuerit, plerique qui meminerimus, fuperfumus, nunquam terra marique magis prospera to nostræ funt, quam ante consules C. Lutatium & A. Postumium fuerunt. Lutatio & Postumio consulibus, devicti ad Ægades infulas fumus. Quod fi (id quod Di omen avertant) nunc quoque fortuna aliquid variaverit, tum pacem speratis cum vincimur, quam nunc, cum vincimus, dat nemo? Ego, fiquis de pace consulet, su deferenda hostibus seu accipienda, habeo quid sententiz dicam: si de iis, quæ Mago postulat, refertis; nec vi-Ctoribus mittà attinere puto, & frustrantibus nos falsa at que inani victoria, multo minus censeo mittenda esse.

M

ri

reg

acc

gir

no

ber

fift

CO,

no

plo

aud

alio

nil

ni,

tor bel

erc

m

No

ORATIO

C\$

u- fi

1:

in-

go

·ue

am

lus

&

101-

all

no.

cire

uos

ec.

tur,

qua cto-

nus,

Po-

de.

1 Di

verit,

cùm

, feu

entiz

C VI-

a ar

ffe.

R A.

SAMNITIUM LEGATORUM ad Annibalem, qua petunt, ut opem adversus Romanos ferat.

ARGUMENTUM.

Marcellus Nolam urbem cum teneret prasidiis, in agrum
Hirpinum & Samuitium Caudinorum excursiones faciendo, ferro & igni omnia vastabat. Iis cladibus uterque populus adductus legatos ad Annibalem conquestum
injurias mittit. Priores Samuites, ita injurias exposuerunt.

Jostes populi Romani, Annibal, fuimus primum per nos ipfi, quoad nostra arma, nostræ vires nos tutari poterant : posteaquam iis parum fidebamus, Pyrrho regi nos adjunximus : à quo relicti, pacem necessariam accepimus, fuimusque in ea per annos propè quinquaginta, ad id tempus quo in Italiam venisti. Tua nos non magis virtus fortunaque, quam unica comitas ac benignitas erga cives nostros, quos captos nobis remifisti, ita conciliavit tibi, ut te salvo atque incolumi amico, non modo populum Romanum, sed ne Deos quidem iratos (si dici fas est) timeremus. At, Hercule, non solum incolumi & victore, sed præsente te, cum ploratum propè conjugum ac liberorum nostrorum exaudire, & flagrantia tecta posses conspicere, ita sumus aliquoties hac æstate devastati, ut M. Marcellus, non Annibal, vicisse ad Cannas videatur; glorienturque Romani, te ad unum modo ictum vigentem, velut aculeo emisso, torpere. Per centum propè annos cum populo Romano bellum gessimus, nullo externo adjuti nec duce, nec exercitu: nisi quod per biennium Pyrrhus nostro magis milite suas auxit vires, quam suis viribus nos defendit. Non ergo secundis rebus nostris gloriabimur, duos confules, ac duos confulares exercitus à nobis sub jugum millos.

missos, & si quæ alia aut læta aut gloriosa nobis evene. runt. quæ aspera adversaque tunc acciderunt, minore indignatione referre possumus, quam qua hodie eveniunt Magni dictatores cum magistris equitum, bini consules cum binis consularibus exercitibus ingrediebantur fines nostros, antè explorato & subsidiis positis, & sub signis ad populandum ducebant. nunc propè unius & parvi ad tuendam Nolam præsidii præda sumus. Jam, ne manipulatim quidem, sed latronum modo, percursant totis finibus nostris negligentius, quam si in Romano vagarentur agro. Causa autem hæc est, quod neque tu defendis; & nostra juventus, quæ, si domi esset, tutare. tur, omnis sub signis militat tuis. Nec te, nec exercitum tuum norim, nisi à quo tot Romanas acies susas stratasque esse sciam, ei facile esse ducam opprimere populatores nostros vagos, fine fignis palatos, quo quemque trahit, quamvis vana, prædæ spes. Numidarum paucorum illi quidem præda erunt, præfidiumque miffum nobis erit, & Nolæ ademeris: si modo, quos ut focios haberes dignos duxisti, haud indignos judicas, quos in fidem receptos tuearis.

Ex vicesimo quarto libro ab urbe conditâ.

ORATIO

FABII MAXIMI ad populum de deligendo im-

ARGUMENTUM.

Fabius sub sinem anni Romam rediens, comitia consularia edixerat, quibus prarogativa juniorum T. Otacilium, qui ejus Fabii sororis siliam habebat uxorem, & M. Amilium Regillum consules dixerunt. Quod ubi Fabius intellexit, hac concione suadebat, nec Otacilio rerum imperii summam deferendam esse, nec consulem eum habendum: videndum autem cui Bellum mandari posse adversus Annibalem.

SI

qui

bu

mi

cùr

ce

quâ

crea

hib

d

pro

pon mili

nni

ide

certa opta

mus

Cùn

em

ue ta o

aban

hoa iros

tat t

it, c

uen

t no

oris

erun

unt.

es

68

lis

ad

ni-

tis

72-

re-

ci-

fas

po-

m.

um

nif-

ut

1008

laria

ium,

. Æ-

abius

m (9

n ha-

posset

SI

CI aut pacem in Italia, aut bellum cum eo hoste ha-D beremus, in quo negligentiæ aut errori locus effet. qui vestris studiis, quæ in campum ad mandandos, quibus velitis, honores affertis, moram ullam afferret, is mihi parum meminisse videretur vestræ libertatis. Sed cum in hoc bello, cum hoc hoste, nunquam ab ullo duce fine ingenti nostra clade erratum sit, eadem vos eura quâ in aciem armati descenditis, inire suffragium ad creandos consules decet, & sibi sic quemque dicere; Annibali imperatori parem confulem nomino. Hoc anno d Capuam Jubellio Taureze, Campano summo equiti, provocanti, fummus Romanus eques Afellus Claudius oppolitus. Adversus Gallum, quondam provocantem in ponte Anienis, Manlium, fidentem & animo & viribus, mifere majores nostri, ob eandem causam haud multis nnis post fuisse non negaverim, cur M. Valerio non difderetur arma capienti adversus similiter provocantem ad ertamen Gallum. Quemadmodum pedites equitesque ptamus, ut validiores, fi minus, ut pares hosti habeanus; ita duci hostium parem imperatorem quæramus. Cum, qui est summus in civitate dux, eum legerimus, amen repente lectus, in annum creatus, adversus veteem ac perpetuum imperatorem comparabitur, nullis neue temporis neque juris inclusum angustiis, quo minus a omnia gerat administretque, ut belli tempora postuabant. nobis autem in apparatu ipfo, ac tantum inheantibus res, annus circumagitur. Quoniam quales iros creare vos Consules deceat, satis est dictum; relat ut pauca de eis, in quos prærogativæ favor inclinait, dicam. M. Æmilius Regillus flamen est Quirinalis, uem neque mittere à sacris, neque retinere possumus, t non Deûm aut belli deseramus curam. Otacilius, sooris meæ filiam uxorem, atque ex eâ liberos habet. cæerum non éa vestra in me majoresque meos merita unt, ut non potiorem privatis necessitudinibus Rempubli-

cam

cam habeam. QUILIBET nautarum vectorumque tranquillo mari gubernare potest: ubi fava orta tempesa eft, ac turbato mari rapitur vento navis, tum viro subernatore obus est. Non tranquillo navigamus, sed jam aliquot procellis submersi penè sumus. Itaque quis al subernacula sedeat, summa cura providendum ac press. vendum vobis est. In minore re experti, T. Otacili, o. peram tuam fumus, haud fanè, cur ad majora tibi 6. damus, documenti quicquam dedisti. Classem hoc anno, cui tu præfuisti, trium rerum causa paravimus; ut Africæ oram popularetur: ut tuta nobis Italiæ littora ef. fent : ante omnia, ne supplementum cum stipendio commeatuque ab Carthagine Annibali transportarem. create consulem T. Otacilium, non dico si omnia hac fed fi aliquid corum Reipub. præstitit. Sin autem, te classem obtinente, etiam velut pacato mari qualibet Annibali tuta atque integra ab domo venerunt; fi ora Inliæ infestior hoc anno, quam Africæ fuit; quid dicere potes, cur te potissimum ducem Annibali hosti oppone mus? Si conful esses, dictatorem dicendum exemple majorum nostrorum censeremus. neque tu id indigna posses, aliquem in civitate Romana meliorem bello habe ri, quam te. Magis nullius interest quam tua, T. Otcili, non imponi cervicibus tuis onus, sub quo concidas. Ego magnopere suadeo, eodem animo, quo, si stantibus vobis in acie armatis, repente deligendi du imperatores essent, quorum ductu atque auspicio dimi caretis, hodiè quoque consules creetis; quibus sacramer ta liberi vestri dicant, ad quorum edictum conveniant, sub quorum tutelà atque curà militent. Lacus Trais menus & Cannæ, triftia ad recordationem exempla, fa ad præcavendum fimile, utiles documento funt.

de 10

771

bo

ca

641

ita

DR

1

Colu

navi

æ I

me

i qu

um

ne i

lâ ig

PIN

mar Mur

ORATIO

T. GRACCHI AD MILITES.

n

4-

0-

f.

n.

ut

ef.

dio

tur.

iæc,

, te

An-Ita-

icere oona-

mplo

ignari

habe-

. Ota-

conci-

uo, 1

di duo

dimi

ramer

reniant, Trafi-

pla, fel

ORM

ARGUMENTUM.

Al Beneventum T. Gracchus in castris legiones magna ex parte Volonum servorum habebat, inter quos cum sortè quari audiret quando libertate donarentur: missis ad senatum hac de re literis, quibus eorum sortitudinem laudabat, impetravit, ut, quod è Repub. videretur, saceret. Quod cum ab ipso referente audirent, liberos item se facturum qui egregiè pugnassent, dicentem, nihil quam in hostem pugnare malebant: adeo libertatis dulcedo eos mordebat. Cum verò eorum quatuor millia segnius cum hoste congressa, metu pæna, collem, qui non procul à castris aberat, cepissent, postero tamen die inde accitos sum cateris libertate donavit. Concione inde advocata, ita eos qui secessissent, se mulctaturum pronuntiavit.

Riusquam omnes jure libertatis æquassem, neminem nota strenui aut ignavi militis notasse volui. Nunc soluta jam side publica, ne discrimen omne virtutis naviæque pereat, nomina eorum, qui detrectatæ puæ memores secessionem paulo ante secerunt, referri me jubebo: citatosque singulos jurejurando adigam, i quibus morbus causa erit, non aliter, quam stantes um potumque, quoad stipendia facient, capturos esse. ne mulctam ita æquo animo seretis, si reputabitis, la ignaviæ nota leviore vos designari potuisse.

ORATIO

PINARII PRÆFECTI præsidii Romanorum Ennæ, quâ suos exhortatur.

ARGUMENTUM.

Pinarius Enna prasidii Romanorum prasectus, prasidium Murgantia ab incolis proditum oppressumque audiens, di-H ligentor

ligenter videbat, ne Ennenses quoque prasidium, cuin erat prafectus, prodere atque opprimere possent. 7am. que nonnihil de proditione cum Himilcone pactà audit. bat, cum, reposcentibus Ennensibus claves portarum cini tatis, pertinaciter negat se daturum. Ii cum nulla n tione pervincere se posse viderent, ut redderentur, vind. ctam aliquam sue libertatis se quasituros denuntiani Tum Pinarius sibi concilium dari populi postulat, ut fit ret, utrum paucorum, an universa civitatis, ea denuntiata forent. Consensu itaque omnium concio in posterum diem edicitur. Ipse ex eo colloquio in arcem receptus, in fuorum animos in diem posterum comparat.

erpi

rbe

oler

is (

orta

cau

ropi

us t

EL

tilite

cili

effe.

Len

cent

tur,

iis t

egit.

10

1

fte i

us, i

bell

guin

e: fi

leam

eruni

fuift

nfules

Mar

Redo ego vos audisse milites, quemadmodum prasdia Romana ab Siculis circumventa & oppressa fin per hos dies. Eam vos fraudem Deûm primo benigni tate, dein vestra ipsi virtute dies noctesque perstando a pervigilando in armis, vitastis, utinam reliquum tempu nec patiendo infanda, nec faciendo, traduci possit. Hat occulta fraude cautio est, qua quia adhuc minus cui quam successit, apertè ac propalam claves portarum so poscunt; quas simul ut tradiderimus, Carthaginiensium extemplo Enna erit, fœdiúsque hic trucidabimur, quam Murgantiæ præsidium intersectum est. Noctem unam ægrè ad confultandum fumpfi, quâ vos certiores pericul instantis facerem. Orta luce concionem habituri sun ad criminandum me concitandumque in vos populum itaque crastino die, aut vestro, aut Ennensium sanguing Enna inundabitur. nec præoccupati, peculii; nec occupantes, periculi quicquam habebitis. qui prior strinxent ferrum, ejus victoria erit. Intenti ergo omnes, armailque signum expectabitis. ego in concione ero: & tempus, quoad omnia instructa sint, loquendo altercandoque traham. Cùm toga fignum dedero, tum mihi undique clamore sublato turbam invadite, ac sternite omnia ferro: & cavete, ne quisquam ex iis supersit, à quibus aut vis aut fraus timeri possit. Vos, Ceres mater ac Proferpina,

erpina, precor, cæterique superi inferique Dii, qui hanc rbem, hos sacratos lacus lucosque colitis, ut ita nobis olentes propitii adsitis, si vitandæ, non inferendæ frauis causa hoc consilii capimus. Pluribus vos (milites) ortarer, si cum armatis dimicatio sutura esset. inermes, acautos ad satietatem trucidabitis. Et consulis castra in ropinquo sunt, nequid ab Himilcone & Carthaginiensius timeri possit.

ujus

am-

civi.

14

ndi-

iant.

fci.

nunrum , sta

raj

fint

igni. O ac

npus

Hac

cui.

n re

fium

uam

mam

riculi

funt

lum.

guine

occu-

xerit

mati-

tem-

loque

dique

a fer-

is aut

Pro-

rpina

Ex vicesimo quinto libro ab urbe condita.

ORATIO

ELEGATORUM MILITUM ad M. Marcellum de mutatione conditionis.

ARGUMENTUM.

tilites eos, qui Cannensi cladi superfuerant, senatus in Siciliam ad militandum, quo ad Punicum bellum sinitum esset, non redituros Romam, relegaverat. Ii dum P. Lentulo militant, ab eo impetrant, ut primores equitum centurionumque in hyberna ad M. Marcellum mitterentur, qui de conditione atque fortunà conquererentur. Ex iis unus, potestate dicendi factà, in hac verba causam egit.

Onsulem te, M. Marcelle, in Italiam adissemus, cùm primum de nobis, etsi non iniquum, certè se senatusconsultum factum est: nisi hoc sperasseus, in provinciam nos morte regum turbatam ad grabellum adversus Siculos simul Pœnosque mitti, & guine nostro vulneribusque magistratibus satisfacturos e: sicut patrum memoria qui capti à Pyrrho ad Heleam erant, adversus Pyrrhum ipsum pugnantes satisfunt. Quanquam quod ob meritum nostrum sucsultis, P. C. nobis, aut succensetis? Ambos mihi sules, & universum senatum intueri videor, cùm te, Marcelle, intueor: quem si ad Cannas consulem habussseus.

buissemus, melior & Reipub. & nostra fortuna esset, si. ne, quæso, priusquam de conditione nostra queror, no. xam, cujus arguimur, nos purgare. Si non Deum if nec fato (cujus lege immobilis rerum humanarum ordo [critur) sed culpa periimus ad Cannas; cujus tandem e culpa fuit? militum, an imperatorum? Equidem mis nihil unquam dicam de imperatore meo, cui præserim sciam gratias à senatu actas, quod non desperavit de Repub. cui post fugam actam sit per annos omnes prorogatum imperium. Cæreros item ex reliquiis cladis ejus quos tribunos militum habuimus, honores petere & gerere, & provincias obtinere audivimus. An vobis vestrisque liberis ignoscitis facilè, P. C. in hæc vilia capita fævitis? & consuli primoribusque aliis civitatis fugen, cum spes alia nulla effet, turpe non fuit; milites utique morituros in aciem missis? Ad Alliam propè omnises. ercitus fugit : ad Furculas Caudinas, ne expertus quiden certamen, arma tradidit hosti, (ut alias pudendas clades exercituum taceam) tamen tantum abfuit ab eo, ut ul ignominia iis exercitibus inureretur, ut & urbs Rom per eum exercitum, qui ab Allia Veias transfugerat, to cuperaretur, & Caudinæ legiones, quæ fine armis redie rant Romam, armatæ remissæ in Samnium, eundem il lum hostem sub jugum miserint, qui hac sua ignomini lætatus fuerat. Cannensem vero quisquam exercitum fugæ aut pavoris infimulare poteft, ubi plus quinquagu ta millia hominum ceciderunt? unde conful cum equi tibus quinquaginta fugit? unde nemo superest, nisi quem hostis cædendo fessus reliquit? Cum captivis redemptio negabatur, nos vulgo homines laudabant, quod Reipub nos servassemus, quod ad consulem Venusiam rediste mus, & speciem justi exercitus fecissemus. Nunc dete riore conditione sumus, quam apud patres nostros fue rant captivi. quippe illis arma tantum atque ordo mil tandi, locusque, in quo tenderent, in castris est mut tus, quæ tamen semel navata Reipub. opera, & uno s

lici filio hof tam quo Ron patr

neque nem mur petin

mu

gerit pedit å m umo anqu

ioni nis em, tis n

uære is ur uæqu lanna

uicqu

iæ el

racuj tercl

.

2

CS

m

6.

0-

ge.

16-

ert,

que

er-

lem

ades

ula

oma

, re-

edie.

n il-

ninia

itum

agin

equi-

quem

mptio eipub

edisse-

s fue

o mile

muta

no fe

lici prælio recuperarunt. Nemo eorum relegatus in exfilium est : nemini spes emerendi stipendia adempta est : hostis denique est datus, cum quo dimicantes, aut vitam semel aut ignominiam finirent. Nos, quibus (nisi quod commisimus, ut quisquam ex Cannensi acie miles Romanus superesset) nihil objici potest; non solum a patrià procul Italiaque, sed ab hoste etiam relegati sumus, ubi fenescamus in exfilio; nequa spes, nequa occalio abolendæ ignominiæ, nequa placandæ civium iræ, nequa denique bene moriendi sit. Neque ignominiæ sinem, nec virtutis præmium petimus, modò experiri aninum, & virtutem exercere liceat. laborem & periculum etimus, ut virorum, ut militum officio fungamur. Belum in Sicilià jam alterum annum ingenti dimicatione reitur: urbes alias Pœnus, alias Romanus expugnat: editum & equitum acies concurrunt: ad Syracusas tera marique res geritur : clamorem pugnantium, crepiumque armorum exaudimus, resides ipsi ac segnes; anquam nec arma nec manus habeamus. Servorum leionibus T. Sempronius Conful toties jam cum hoste sinis collatis pugnavit. Operæ pretium habent libertaem, civitatemque. Pro servis saltem ad hoc bellum emtis nobis fimul congredi cum hoste liceat, & pugnando uzrere libertatem. Vis tu mari, vis terra, vis acie, is urbibus oppugnandis experiri virtutem? Asperrima uaque ad laborem periculumque deposcimus; ut quod ad annas faciendum fuit, quam primum fiat : quoniam uicquid postea viximus, id omne destinatum ignomiiæ est.

ORATIO

SYRACUSANORUM ad Marcellum de deditione.

ARGUMENTUM.

racusani, Hippocrate interfecto, Epicyde ab Syracusis intercluso, occisis item prafectis Epicydis : tempus venisse H 3

rati Romanis se reconciliandi, legatos de dedition al Marcellum mittunt. Legati rem ita apud Marcellum egerunt.

Eque primo Syracusani à vobis defecimus, sed Hie ronymus; nequaquam tam in vos impius, quam in nos: nec postea pacem tyranni cæde compositam St. racusanus quisquam, sed satellites regii Hippocrates alqui Epicydes, oppressis nobis hinc metu, hinc fraude, turbaverunt. nec quisquam dicere potest, aliquando nobis libertatis tempus fuisse, quod pacis vobiscum non fuerit. Nunc certè cæde eorum, qui oppressas tenebant Syracı. fas, cum primum arbitrii nostri esse cœpimus, extemplo venimus ad tradenda arma, dedendos nos, urbem, mænia: nullam recusandam fortunam, quæ imposita Gloriam captæ nobiliffimæ pulcherrimæ vobis fuerit. que urbis Græcarum Dii tibi dederunt, Marcelle, quicquid unquam terra marique memorandum gessimus, il tui triumphi titulo accedit. Famæne credi malis, quanta urbs à te capta sit, qu'am posteris quoque eam spette culo esse. quo quisquis terra, quisquis mari venerit, nut nostra de Atheniensibus Carthaginiensibusque tropha nunc tua de nobis ostendat, incolumesque Syracus se miliæ vestræ, sub clientela nominis Marcellorum tutela que habendas tradas. ne plus apud vos Hieronymi quim Hieronis memoria momenti faciat. Diutius ille multo amicus fuit, quam hic hostis : & illius etiam benefact persensistis, hujus amentia ad perniciem tantum iniu valuit.

for

ut

este

fac

ver

cer

&

duc

dui

Pra

bo

fær

pat qui

re

cer

que

ORATIO

L. MARTII, quâ suos milites exhortatur.

ARGUMENTUM.

L. Martius eques Romanus erat, sub Cn. Scipionis discipionis annis edoctus, ad quem, casis duobus Scipionis bus, milites sine duce imperii summam desulerant.

Asarubalem venire ad delendas exercitus Romani reliquias cum audiret, milites alios alia voce Scipionum mortem deplorantes increpans, quod non aliter quam mulierum ritu flerent, ita inflammavit, ut armis sumptis in hostem incomposite pra fiducia venientem, velut rabie accensi incurrerent. Ac eo ipso concursu jam eorum impressiones atque impetus hostis non sustinens, fug à elabebatur, cum Martius suos insequentes remoratur, dato signo receptui. Hostes hac fuga nibilo diligentiores intentioresque, reliquias tantum duorum exercituum deletorum rati, nec stationes in castris babebant, nec vigiliarum ordines. Que ubi Martio explorata fuerunt, tum demum init consilium noctu in castra hostium irrumpendi; vocataque concione, ita militum animos pra-

paravit.

àm

que

tur-

obis

erit.

acu.

em.

em,

ta a

mz.

quic-

is, id

quan-

ects.

nutc

phza,

as fa-

tutela-

quam

multo

nefacta

iplius

difcipli

Scrpion

ant. Afarm

VEL mea erga imperatores nostros vivos mortuosque pietas, vel præsens omnium nostrûm, milites, fortuna, fidem cuivis facere potest, mihi hoc imperium, ut amplum judicio vestro, ita re ipsa grave ac solicitum Quo enim tempore, nisi metus mærorem obstupefaceret, vix ita compos mei essem, ut aliqua solatia invenire agro animo possem, cogor vestram omnium vicem (quod difficillimum in luctu est) unus consuleres & ne tum quidem, ubi, quonam modo has reliquias duorum exercituum patriæ conservare possim, cogitandum est, avertere animum ab assiduo mœrore libet. Præstò est enim acerba memoria: & Scipiones me ambo dies noctesque curis insomnissque agitant, & excitant sape somno: neu se, neu invictos per octo annos in his terris milites suos, commilitones vestros, neu Rempub. patiar inultam, & suam disciplinam suaque instituta sequi jubent. Et ut imperiis vivorum nemo obedientior me uno fuerit : ita post mortem suam quod quâque in re facturos illos fuisse maxime censeam, id optimum ducere vos quoque velim, milites: non lamentis lacrymifque tanquam exstinctos prosequi, (vivunt vigentque fama rerum gestarum) sed quotiescunque occurret memo-

H 4

ria illorum, velut si adhortantes signumque dantes videatis eos, ita prælia inire. Nec alia profecto species hesterno die oculis animisque vestris oblata memorabile illud edidit prælium : quo documentum dedistis hostibus, non cum Scipionibus extinctum esse nomen Romanum: & cujus populi vis atque virtus non obruta fit Cannensi clade, ex omni profecto sævitia fortunæ emer. suram este. Nunc qui tantum ausi estis sponte vellta. experiri libet, quantum audeatis duce vestro authore, non enim hesterno die, cum signum receptui dedi, sequenti bus effusè vobis turbatum hostem, frangere audaciam vestram, sed differre in majorem gloriam atque opportunitatem volui: ut postmodum præparati incautos, at mari inermes, atque etiam sopitos, per occasionem aggredi possetis. Nec hujus occasionis spem, milites, fortè temere, sed ex re ipsa conceptam habeo. A vobis quoque profecto fiquis quærat, quonam modo pauci à multis, victi à victoribus castra tutati sitis; nihil aliud respondearis, quam id ipsum timentes vos, omnia & operibus firmata habuisse, & ipsos paratos instructosque suil-Et ita se res habet : ad id, quod ne timeatur, fortuna facit, minime tuti sunt homines : quia quod neglexeii, incautum atque apertum babeas. Nihil omnium nunc minus metuunt hostes, quam ne obsessi modo ipsi atque oppugnati, castra sua ultro oppugnemus. Audeamu, quod credi non potest ausuros nos. eo ipso, quod difficillimum videtur, facillimum erit. Tertia vigilia noctis silenti agmine ducam vos. exploratum habeo, non vigiliarum ordinem, non stationes justas esse. Clamor in portis auditus, & primus impetus castra ceperit. Tum inter torpidos somno, paventesque ad nec opinatum tumultum, & inermes in cubilibus suis oppressos, illa cades edatur, à qua vos hesterno die revocatos ægre fertbatis. Scio audax videri consilium: sed in rebus asperis & tenui spe, fortissima queque consilia tutissima sunt. quia si in occasionis momento, cujus pratervolat opportunitai, eunctatus

m

Pu

fed

23

e

i-

0.

fit

er-

ra,

non

nti-

am

tu-

21-

gre-

orte 100-

nul-16.

ope-

fuil-

ortu xeris.

nunc

atque

amus,

Ficilli-

is fi-

igilia-

1 por-

m 10m tu-

a cz-

e fere-

asperis

t. quia

unitas,

n Hatus

cunstatus paulum fueris, nequicquam mox omissam queras. Unus exercitus in propinquo est: duo haud procul absunt. nunc aggredientibus aliqua spes est: & jam tentastis vestras atque illorum vires: Si diem proferimus, & hesternæ eruptionis famâ contenti desierimus, periculum est, ne omnes duces omnesque copiæ conveniant. Tres deinde duces, tres exercirus substinebimus hostium, quos C. Scipio incolumi exercitu non sustinuit? Ut dividendo copias periere duces nostri, ita separati ac divisi opprimi possant hostes, alia belli gerendi via nulla est, proinde nihil præter noctis proximæ opportunitatem expectemus. Ite, Diis bene juvantibus, corpora curate, ut integri vigentesque eodem animo in castra hostium irrumpatis, quo vestra tutati estis.

Ex vicesimo sexto libro ab urbe condità.

AT R

VIBII VIRIT CAMPANI ad Campanos, quâ ne fe dedant Romanis, disfuadet.

Annibal, cum nec Capuam propter obsidionem Romanorum venire posset, nec hostes congredi vellent : consilium Roma obsidenda, quod jam din animo conceperat, perficere placuit. Interim long à obsidione desatigati Campani, maxime transfugarum supplicio, consilium inibant dedenda Romanis Capua; Ac, cum hac de re sententiam omnes rogarentur, Vibius Virius, qui author fuerat defectionis ab Romanis, rogatus sententiam, ita Campanorum animos à deditione avertere conabatur.

UID vos eam deditionem fore censetis, qua quondam, ut adversus Samnites auxilium impetraremus, nos nostraque omnia Romanis dedimus? Jam è memoria excessit, quo tempore, & in qua fortuna à populo Romano defecerimus? jam, quemadmodum in desectione præsidium, quod poterat emitti, per cruciatum

HS

& ad contumeliam necaverimus? quoties in obfidente. quam inimice eruperimus? castra oppugnaverimus? An. nibalem vocaverimus ad opprimendos eos? hoc quod recentifirmum est, ad oppugnandam Romam hinc eum miserimus? Age contra, quæ illi infeste in nos fecerint, repetite: ut, ex eo quid speretis, habeatis. Cum hostis alienigena in Italia esset, & Annibal hostis, & cunch bello arderent, omissis omnibus, omisso ipso Annibale. ambos confules & duos confulares exercitus ad Capuam oppugnandam miserunt. Alterum annum circumvallatos inclusosque nos fame macerant; & ipsi nobiscum ultima pericula, gravissimos labores perpessi: circa vallum ac fossas sæpe trucidati, & propè ad extremum castris exuti. Sed omitto hac. Vetus atque usitata res est, in oppugnanda hostium urbe labores ac pericula pati. illus ira atque odii execrabilis indicium est. Annibal ingenibus copiis peditum equitumque castra oppugnavit, & ex parte cepit: tanto periculo nihil moti funt ab obfidione, Profectus trans Vulturnum, peruffit Calenum agrum: nihil tantâ sociorum clade avocati sunt. Ad ipsam urbem Romam infesta signa ferri jussit: eam quoque tempestatem spreverunt. Transgressus Anienem, tria milia passum ab urbe castra posuit : postremo ad mœnia ipsa & ad portas accessit. Romam se adempturum eis, nis omitterent Capuam, ostendit. & non omiserunt. Ferat bestias caco impetu ac rabie concitatas, si ad cubilia & catulos earum ire pergas, ad opem suis ferendam avertas: Romanos Roma circumsessa, conjuges, liberi, quorum ploratus hic quoque propè exaudiebantur, ara, foci, Deum delubra, sepulcra majorum vulsa, temerata atque violata, à Capua non averterunt, tanta aviditas supplicii expetendi, tanta sanguinis nostri hauriendi est sitis. Nec injurià forsiran: nos quoque idem secissemus, si data fortuna esset. Itaque quando aliter Diis immortalibus visum est, cum mortem ne recusare quidem debeam; cruciatus contumeliasque quas sperat hostis, dum liber, dum mei po-

te

ler

vic

R

cer

vic

pat

VIT

di i

ros

que

epu

poc Ea

los,

eru por

ra a

nib:

Mil

il I

m

t

73

gi

tens sum, effugere morte, præterquam honesta, etiam leni possum. Non videbo App. Claudium & Q. Fulvium, victoria insolenti subnixos: neque vinctus per urbem Romam triumphi spectaculum trahar, ut deinde in carcere, aut ad palum deligatus, lacerato virgis tergo, cervicem securi Romanæ objiciam : nec dirui incendique patriam videbo: nec rapi ad stuprum matres Campanas, virginesque, & ingenuos pueros. Albam, unde ipsi oriundi erant, à fundamentis proruerunt, ne stirps, ne memotia originum suarum extaret : nedum eos Capuæ parsuros credam, cui infestiores, quam Carthagini, sunt. Itaque quibus vestrum antè fato cedere, quam hæc tot & tam acerba videant, in animo est, iis apud me hodie epulæ instructæ paratæque sunt. Satiatis vino ciboque poculum idem, quod mihi datum fuerit, circumferetur. Ea potio corpus à cruciatu, animum à contumeliis, oculos, aures, à videndis audiendisque omnibus acerbis indignisque, quæ manent victos, vindicabit. postea parati crunt, qui magno rogo in propatulo ædium accenso corpora exanima injiciant. Hæc una via & honesta & libera ad mortem. & ipsi virtutem mirabuntur hostes, & Annibal fortes focios sciet ab se desertos ac proditos esse.

n

is

e,

1.

m

ris

ud

11-

ex

ne,

n:

ur-

m-

pla

nili eras

ca-

as: plo-

mur

ata,

ten-

uria

est,

con-

potens

ORATIO

M. MARCELLI ad P. C. se adversus Syracusanos oratores desendentis.

ARGUMENTUM.

Missi erant Romam à Syracusanis oratores, qui de injuriis illatis à Marcello, cum Syracusas cepit, conquererentur. Intromissi in senatum, inter alia etiam illud objiciebant, qued Syracusas vi & armis, quem deditione capere maluisset: principes es causse ad se missos sape aversatus, re infects remissset: captam urbem spoliasset: moestis, re infects remissset: fana deûm diripuisset: bona singulis ademisset. De bis questi Marcello prasente, cum justi

jussi abirent, à Marcello revocati sunt, quibus prasenti. bus, ita ut sequitur, se defendit.

NON adeo majestatis populi Romani imperiique hu. jus oblitus sum, P. C. ut, si de meo crimine ambigeretur, consul dicturus causam, accusantibus Gracis, fuerim. Sed non quid ego fecerim, in disquisitionem venit (nam, quicquid in hostibus feci, jus belli defendit) sed quid isti pati debuerint. qui si non fuerunt hostes, nihil interest, nunc, an vivo Hierone, Syracusas violave. rim. Sin autem desciverunt, legatos nostros ferro atque armis petierunt, urbem ac mœnia clauserunt, exercitumque Carthaginiensium adversus nos tutati sunt; quis passos esse hostilia, cum fecerint, indignatur? Tradentes urbem principes Syracusanorum, aversatus sum: Sosin & Mericum Hispanum, quibus tantam rem crederem, potiores habui. Non estis extremi Syracusanorum, quippe qui aliis humilitatem objiciatis. Quis est vestrûm, qui se mihi portas aperturum, qui armatos milites meos in urbem accepturum promiserit? Odistis, & exsecramini eos, qui fecerunt, & ne hic quidem contumeliis in eos dicendis parcitis: tantum abest, ut & ipsi tale quicquam facturi fueritis. Ipsa humilitas eorum, P. C. quam isti objiciunt, maximo argumento est, me neminem, qui navatam operam Reipublicæ nostræ velit, adversatum esse. Et antequam obsiderem Syracusas, nunc legatis mittendis, nunc ad colloquium eundo, tentavi pacem : & posteaquam neque legatos violandi verecundia erat, nec mihi ipsi congresso ad portas cum principibus responsum dabatur, multis terra marique exhaustis laboribus, tandem vi atque armis, Syracusas cepi. Qua captis acciderint, apud Annibalem & Carthaginienses vi-Ctosque justius quam apud victoris populi Romani senatum, quererentur. Ego P. C. Syracusas spoliatas si negaturus essem; nunquam spoliis earum urbem Romam exornarem. quæ autem singulis victor aut ademi aut de di; cum belli jure, tum ex cujusque merito, satis scio

****

me

m

eff

in

rai

ter

tus

caft

piet

que

feffi

mil

tate

near

ripa

tran

Arû

men

vide

mo,

me fecisse. Ea vos rata habeatis, P. C. necne, magis Reipub. interest, quam mea. Mea quippe sides exsoluta est: ad Rempub. pertinet, ne acta mea rescindendo, alios in posterum segniores duces faciatis. Et quoniam coram, & Siculorum, & mea verba audistis P. C. simul templo excedemus, ut me absente liberius consuli senatus possit.

ORATIO

P. SCIPIONIS ad veteres milites.

ARGUMENTUM.

t;

2-

n:

de.

m,

ve-

ili-

&

tu-

ipfi

um,

me elit,

unc

tavi

cun-

cipi-

Qua

S VI-

fena.

fi ne-

mam ut de-

is scio

me

P. Scipio is, cujus pater atque patruus in Hispania interfecti fuerant, omnium centuriarum tribuumve consensus
ante quartum & vicesimum annum ad bellum Hispanicum imperator delectus erat. Fam vero ad id tempus vetus exercitus patris atque patrui in Hispania
manserat: ad quem Tarracone primo vere veniens, cum
Iberum trajecturus esset, ita ejus exercitus animos ad
bellum praparavit.

NEMO ante me novus imperator militibus fuis, prius, quam eorum opera usus esset, gratias agere jure ac merito potuit. Me vobis, priusquam provinciam aut castra viderem, obligavit fortuna; primum, quod ea pietate erga patrem patruumque meum vivos mortuofque fuistis : deinde, quod amissam clade provinciæ possessionem, integram & populo Romano, & successori mihi virtute vestra obtinuistis. Sed cum jam benignitate Deûm id paremus, atque agamus, non ut ipsi maneamus in Hispania, sed ne Poeni maneant, nec ut pro ripa Iberi stantes arceamus transitum hostis, sed ut ultro transeamus, transferamusque bellum; vereor, ne cui vefrûm majus id audaciusque consilium, quam aut pro memorià cladium nuper acceptarum, aut pro ætate meå videatur. Adversæ pugnæ in Hispania, nullius in animo, quam meo, minus obliterari possunt: quippe cui

pater & patruus, intra triginta dierum spatium, ut aliud super aliud cumularetur familiæ nostræ funus, intersecti funt. Sed ut familiaris penè orbitas ac folitudo frangit animum; ita publica cum fortuna tum virtus, desperare de summa rerum prohibet; eo fato, quo donata nobis fors est, ut magnis omnibus bellis victi vicerimus. Vetera omitto, Porsenam, Gallos, Samnites : à Punicis bel. lis incipiam. Quot classes, quot duces, quot exercitus priore bello amissi sunt? Jam quid hoc de bello memo. rem? Omnibus aut ipse adfui cladibus, aut quibus abfui, maximè unus omnium eas sensi. Trebia, Trasimenus, Cannæ, quid aliud funt, quam monumenta occiforum exercituum, confulumque Romanorum? Adde defectionem Italiæ, Siciliæ, majoris patris Sardiniæ, Adde ultimum terrorem ac pavorem, castra Punica inter A. nienem & mænia Romana posita: & visum prope in portis victorem Annibalem. In hac ruina rerum fletit una integra atque immobilis virtus populi Romani. Hec omnia strata humi erexit ac sustulit. Vos omnium primi, milites, post Cannensem cladem vadenti Asdrubali ad Alpes Italiamque (qui si se cum fratre conjunxisset, nullum jam nomen effet populi Romani) ductu auspicioque patris mei obstitistis. & hæ secundæ res illas adversas sustinuerunt. Nunc benignitate Deum omnia secunda, prospera, indies lætiora ac meliora in Italia Siciliaque geruntur. In Sicilia Syracufæ, Agrigentumque captum. pulsi totà insulà hostes, receptaque provincia in ditionem populi Romani est. In Italia Arpi recepti, Capua capta. Iter omne ab urbe Româ trepidâ fugâ emensus Annibal, in extremum angulum agri Brutti compulsus; nihil jam majus precatur Deos, quam ut incolumi cedere, atque abire ex hostium terra liceat. Quid igitur minus conveniat, milites, quam cum aliz Super alias clades cumularentur, ac Dii prope ipsi cum Annibale starent, vos hic cum parentibus meis (æquentur enim ipsi etiam honore nominis) suffinuisse laban-

tem

fp

ter

foo

dif

exe

in

&

did

exit

met,

mili

velt

lites

ducit

facti

admo

tudin

vii, fi

bis re

pione

tem fortunam populi Romani : nunc eosdem, quia illic omnia fecunda lætaque funt, animis deficere? Nuper quoque quæ acciderunt, utinam tam fine meo luctu, quam vestro, transissent! Nunc Dii immortales imperii Romani præsides, qui centuriis omnibus, ut mihi imperium juberent dari, fuere auctores, iidem auguriis auspiciisque & per nocturnos etiam visus omnia læta & prospera portendunt, Animus quoque meus, maximus mihi ad hoc tempus vates, præsagit, nostram Hispaniam este: brevi extorre hinc omne Punicum nomen, maria terrasque fœdå fugå impleturum. Quod mens suå sponte divinat, idem subjicit ratio haud fallax. Vexati ab iis focii, noîtram fidem per legatos implorant. tres duces discrepantes, propè ut defecerint alii ab aliis, trifariam exercitus in diversissimas regiones distraxere. Eadem in illos ingruit fortuna, quæ nuper nos afflixit. nam & deseruntur ab sociis, ut prius ab Celtiberis nos : & diduxerunt exercitus, quæ patri, patruoque meo causa exitii fuit. Nec discordia intestina coire eos in unum sinet, neque finguli nobis refistere poterunt. Vos modo, milites, favete nomini Scipionum, soboli imperatorum vestrorum, velut accisis recrescenti stirpibus. Agite milites veteres, novum exercitum, novumque ducem traducite Iberum, traducite in terras cum multis fortibus tactis sæpe à vobis peragratas. Brevi faciam, ut quemadmodum nunc noscitatis in me patris patruique similitudinem oris vultûfque, 🔗 lineamenta corporis; ita ingenii, fidei, virtutifque exemplum expressam ad effigiem vobis reddam; ut revixisse, aut renatum sibi quisque Scipionem imperatorem dicat.

5

.

6.

0-

ę.

de A-

173

MA

m-

mi,

sq

ul-

010-

ver-

fe-

Sici-

que

a in

epti,

fuga

ruttii

n ut iceat.
aliæ cum quenaban-

tem

ORATIO

P. SCIPIONIS ad milites.

ARGUMENTUM.

Trajecto Ibero, P. Scipio Carthaginem novam oppugnan ftatuerat: jamque ab eâ non ita longum iter abera, cum insciis omnibus, prater unum Lalium, quo prosissis pararet, concione advocatâ, ad oppugnationem urbis ita milites exhortatus est.

A D urbem unam oppugnandam, si quis vos adductos credit, is magis operis vestri, quam emolumenti rationem exactam, milites, habet. Oppugnabitis enim vere mœnia unius urbis, sed in una urbe universam co peritis Hispaniam. Hic funt obsides omnium nobilium regum populorumque: qui simul in potestate vestrae runt, extemplo omnia, quæ nunc sub Carthaginiensibus funt, in ditionem tradent. Hic pecunia omnis hostium, sine qua neque illi gerere bellum possunt, quippe qui mercenarios exercitus alant : & quæ nobis maximo usui al conciliandos animos barbarorum erit. Hic tormenta, atma, armamenta, & omnis apparatus belli est; qui simul & vos instruet, & hostes nudabit. Potiemur præteres cum pulcherrima opulentissimaque urbe, tum opportunissima portu egregio, unde terra marique, quæ belli u sus poscunt, suppeditentur: quæ cum magna ipsi habe bimus, tum dempferimus hostibus multo majora. Ha illis arx, hæc horreum, ararium, armamentarium, hæc omnium rerum receptaculum est : Hinc rectus in African cursus est: hæc una inter Pyrenæum & Gades station hinc omni Hispaniæ imminet Africa. Sed quoniam voi instructos & ordinatos cognosco, ad Carthaginem no vam oppugnandam totis viribus & bono animo transca mus.

ORA

Hoc .

cit

ut

A

fpe

70

Ci

al

Ju

à mi

tibi (

licer

non

dari

fum

quâ

vata

don

paci

bon

jam civi

diè

lis,

ORATIO

P. Scipionis ad Luceium Celtiberorum principem, cum ei sponsam reddidit.

ARGUMENTUM.

nare

erat,

icifa

ita

ctos

nenti

nim

Ce.

lium râ e-

fibus

ium,

mer-

li ad

a, ar-

fimul

terea

ortu-

li u

habe-

Has

hæc

ricam

tatio

n vos

no-

anlea

RA

Hoc ad priorem orationem pertinet. Capta Carthagine nova, cùm inter recensendos obsides nomina civitatum acciperet Scipio, missis nuntiis admonebat obsidum parentes, ut ad suos quisque recipiendos Carthaginem venirent. Adducta ad eum tum fuit adulta virgo eximia atque spectata forma: ex qua percontatus ipse patriam o parentes, cum acciperet, eam desponsatam Luceio adolescenti Celtiberorum principi, extemplo parentes sponsumque acciri jubet. Ubi primum sponsus venit, hoc eum sermone alloquitur.

TUvenis juvenem appello: quo minus fit inter nos hujus sermonis verecundia. Ego, cum sponsa tua capta militibus nostris ad me deducta esset, audiremque eam tibi cordi esse, & forma faceret fidem; quia ipse, si frui liceret ludo etatis (præsertim recto & legitimo amore) & non Respub. animum nostrum occupasser, veniam mihi dari sponsam impensius amanti vellem: tuo, cujus possum, amori faveo. Fuit sponsa tua apud me eadem, qua apud soceros tuos parentesque suos verecundia: servata tibi est, ut inviolatum & dignum me teque dari tibi donum posset. Hanc mercedem unam pro eo munere paciscor; amicus populo Romano sis: & si me virum bonum credis esse, quales patrem patruumque meum jam ante hæ gentes norant, scias multos nostri similes in civitate Romana esse: nec ullum in terris populum hodie dici posse, quem minus tibi hostem tuisque esse velis, aut amicum malis,

Ex vicesimo septimo libro ab urbe condità.

ORATIO

M. MARCELLI AD SUOS.

ARGUMENTUM.

Canufinos Annibal ad defectionem solicitans, cum Marcel. lum adversus se contendere audiret, tum castra inde movere cœpit. Marcellus eum brevi intervallo confe. quutus, tandem nibil magis quam justum pralium de. trestantem, ad id, quod vitabat, certamen traxit. Vel. peri congressos, aquo marte nox diremit. Postero die utrinque concursum est: fusi Romani primum, deinde su. gati casis millibus duobus & septingentis. Ex ea pugnà qui restiterant, in castra receptos Marcellus ita objurgavit.

IIS immortalibus, ut in tali re, laudes gratesque ago, quod victor hostis, cum tanto pavore incidentibus vobis in vallum portasque, non ipla castra di aggressus. Deseruissetis profecto eodem terrore calta, quo omisistis pugnam. Qui pavor hic? qui terror? que repente, qui, & cum quibus pugnaretis, oblivio animos cepit? nempe iidem sunt ii hostes, quos vincendo & victos sequendo priorem æstatem absumpsistis : quibus dies noctesque fugientibus per hos dies institistis: quos levibus prœliis fatigastis, quos hesterno die nec iter face re, nec castra ponere passi estis. Omitto ea quibus gloriari potestis: & cujus ipsius pudere ac pænitere vos oportet, referam. nempe æquis manibus hesterna die di remistis pugnam. Quid hæc nox, quid hæc dies attle lit? vestræ his copiæ imminutæ sunt? an illorum austæ! Non equidem mihi cum exercitu meo loqui videor, no cum Romanis militibus: corpora tantum atque arm eadem sunt. An, si eosdem animos habuissetis, terg vestra vidisset hostis? signa alicui manipulo, aut cohon abftuablt batu

dift

Hoc I

b t *

inft \$477

SHC 7

1

1 (

abstulisset? non adhuc cæsis Romanis legionibus gloriabatur. vos illi hodierno die primum sugati exercitus dedistis decus.

ORATIO

ANNIBALIS AD SUOS.

ARGUMENTUM.

el.

ide |

fe.

de.

ref-

14.

fu-

gna

84.

fque

nci-

Atra,

qu'

o &

uibus

quos

face.

s glo-

e vos

ie di-

attu-

ucta!

r, nec

armi

terga

ohor

abitu

Hoc cum proximo conjunctum est. Milites cum jure se à Marcello objurgatos intelligerent, clamore sublato precabantur atque orabant, ut ejus modò pugna gratiam sateret: ita, ubi vellet, militum suorum animos experturum. Tum Marcellus in aciem eos se educturum postero die dicit, ubi victores potius quàm victi veniam impetrarent. Postero die, ut jussi erant, armati conveniunt. Quod ubi ad Annibalem allatum est, tum in hac verba suos praparavit.

CUM eo nimirum hoste res est, qui nec bonam nec malam ferre fortunam potest. Seu vicit, ferociter instat victis: seu victus est, instaurat cum victoribus certamen.

Ex vicesimo octavo libro ab urbe condità.

ORATIO

P. SCIPIONIS AD MILITES.

ARGUMENTUM.

Sucrone ad prasidium octo millia militum relista erant: ii nimia primum licentia ex diutino otio collecta, deinde audita morte (incertis authoribus) Scipionis imperatoris, seditionem movent. Ac primum tribunos, cum viderent non modo in sententiam suam non descendere velle, sed iis, qua conabantur, obviam ire, ex castris sugant. Tum ad principes seditionis gregarios milites C. Albium Calenum, & C. Atrium Umbrum, communi consensu, imperii summam deserunt: qui tribunitiis ornamentis

non

non contenti, summi etiam magistratûs insignia, ut fat. ces, ut secures, assumunt. Non ita multo post nunti certi & vivere Scipionem, & valere afferunt : qua rei ita omnium animos discruciabat, ut jam imperatores in sua insignia exhorrerent: vulgus tantum jactaret id factum effe, quod non ad diem ipfum stipendia data in impensa essent. Carthaginem deinde interjectis aliquit diebus seditiosi omnes ingressi, postero die vocati ad con. cionem à Scipione, hac concione reprehensi sunt; dues & authores capitali supplicio damnati.

1000

Non

dem

crede

me v

titua

ti &

vobi

res e quid

facin

buid

Gub o

olina

esta

quàr

rii ta

de v

conf

nus,

creat

cont

is v

quar

io t

cinit

proc

eo i

les

nin

enti

ang

Noc

babe

ium

n p

Unquam mihi defuturam orationem, quâ exercitum meum alloquerer, credidi: non quod verba unquam potius, quam res, exercuerim, sed quia prote à pueritia in castris habitus, assueveram militaribus ingeniis. Ad vos quemadmodum loquar, nec confilium, nec oratio suppeditat : quos nec quo nomine quidem appellare debeam, scio. Cives? qui à patria vestia de scivistis: an milites? qui imperium auspiciumque abnuistis, sacramenti religionem rupistis. Hostes? corpora, ora, vestitum, habitum civium agnosco: facta, dicta, consilia, animos hostium video. Quid enim vos, nisi quod Illergetes & Lacetani, aut optastis aliud, aut sperastis Et illi tamen Mandonium atque Indibilem, regiæ nobilitatis viros, duces furoris sequuti sunt; vos auspicium & imperium ad Umbrum Atrium, & Calenum Albium, detulistis. Negate vos id omnes fecisse, aut factum voluisse, milites. paucorum eum furorem atque amentiam Libenter credam negantibus, nec enim ea funt commilla, quæ vulgata in omnem exercitum fine piaculis ingentibus expiari possunt. Invitus ea, tanquam vulnera, attingo. fed, nisi tada tradataque, sanari non possunt. Equidem, pulsis Hispania Carthaginiensibus, nullum locum in tota provincia, nullos homines credebam esse, ubi vita invisa esset mea. sic me non solum adversus socios gesseram, sed etiam adversus hostes. In castris en meis, (quantum me opinio fefellit!) fami MITOCE

1

.

25

n.

1

m,

m

de.

ab.

74,

0110

100

tis?

bili-

18

um,

10.

iam

funt

pia-

uam

non

ibus,

rede-

nulc

In

fami

ation

mortis mez non accepta solum, sed etiam expectata est. Non quod ego vulgari facinus per omnes velim: (equidem fi totum exercitum meum mortem mihi optaffe crederem, hic statim ante oculos vestros morerer : nec me vita juvaret invisa civibus & militibus meis) sed multitudo omnis, sicut natura maris, per se immobilis est, venti & auræ cient; ita aut tranquillum aut procellæ in vobis sunt: causa atque origo omnis furoris penes auctores est: vos contagione infanistis. Quin mihi ne hodie quidem scire videmini, quo amentia progressi sitis: quid facinoris in me, quid in patriam, parentesque ac liberos, quid in Deos sacramenti testes, quid adversus auspicia, sub quibus militastis, quid adversus morem militiæ disciplinamque majorum, quid adversus summi imperii maestatem ausi sitis. De me ipso taceo: temere potius, quam avide, credideritis : denique ego fim, cujus impeii tædere exercitum minime mirandum fit. Patria quid le vobis meruerat, quam, cum Mandonio & Indibili consociando consilia, prodebatis? Quid populus Romanus, cum imperium ablatum ab tribunis suffragio populi creatis, ad homines privatos detulistis? cum eo ipso non contenti, si pro tribunis illos haberetis, fasces imperatois vestri ad eos, quibus servus, cui imperarent, nunquam fuerat, Romanus exercitus detulistis. In prætoio tetenderunt Albius & Atrius: classicum apud cos cetinit: fignum ab iis petitum est : sederunt in tribunali proconfulis P. Scipionis: lictor apparuit: Submovente to incesserunt, fasces cum securibus prælati sunt. Lapiles pluere, & fulmina jaci de cœlo, & insuetos fœtus mimalia edere, vos portenta esse putatis: hoc est porentum, quod nullis hostiis, nullis supplicationibus, sine languine eorum, qui tantum facinus ausi sunt, expiari possit. Acque ego, (quanquam nullum scelus rationem vabet) tamen ut in re nefariâ, quæ mens, quod consium vestrum fuerit, scire velim. Rhegium quondam præsidium missa legio, interfectis per scelus principi-

ipi

pe

bis

&

rin

in 1

ius

exe

au

flet

reft

næ

mu

efili

ocas

ui d

s in

it,

iscen

anar

ctò.

am

id c

t.

nque

mque

ta v

e fec

nia :

robra

n, qu

attin

fediti

dis fu

A

bus civitatis, urbem opulentam per decem annos tenuit, propter quod facinus tota legio, millia hominum qua. tuor, in foro Romæ securi percussa sunt. Illi tamen, non Atrium Umbrum, semilixam, nominis etiam abo. minandi ducem, sed Decium Jubellium tribunum mili tum sequuti sunt : nec cum Pyrrho, nec cum Sampiris bus aut Lucanis, hostibus populi Romani, se conjunze rant. vos cum Mandonio & Indibili confilia communi. castis, & arma consociaturi fuistis. Illi, sicut Campani Capuam Tuscis veteribus cultoribus ademptam, Mamer. tini in Sicilia Messanam, sic Rhegium habituri perpetuam sedem erant : nec populum Romanum, nec socios populi Romani ultro lacessituri bello. Sucronemne vos domicilium habituri eratis? Ubi si vos decedens confecta provincia imperator relinquerem, Deûm hominumque fi dem implorare debebatis, quod non rediretis ad conjugu liberosque vestros. Sed horum quoque memoriam, fcut patriæ meique, ejeceratis ex animis vestris. Viam confilii scelerati, sed non ad ultimum dementis exsequi Mene vivo, & cætero incolumi exercitu, cum quo ego die uno Carthaginem cepi, cum quo quatuor imperatores, quatuor exercitus Carthaginiensium fudi, fugavi, Hispania expuli : vos octo millia hominum, majoris certè omnes pretii, quam Albius & Atrius sunt, quibus vos subjecistis, Hispaniam provinciam populo Romano erepturi eratis? Amolior & amoveo nomen meum: nihil ultra facile creditam mortem meam à vobis violatus sim. Quid? si ego morerer, mecum expiratura Refpub. mecum casurum imperium populi Romani erat! ne istud Jupiter Optimus Maximus sierit; urbem auspicato Diis auctoribus in æternum conditam, fragili huic & mortali corpori æqualem esse. Flaminio, Paulo Æmilio, Graccho, Postumio Albino, M. Marcello, T.Q.Cit spino, C. Fulvio, Scipionibus meis, tot tam præclais imperatoribus uno bello absumptis superstes est populus Romanus, eritque, mille aliis nunc ferro, nunc morio morien-

morientibus: meo unius funere elata Respub. esset? Vos ipsi hic in Hispania, patre & patruo meo, duobus imperatoribus interfectis, Septimium Martium ducem vobis adversus exultantes recenti victoria Pœnos delegistis. & sic loquor, tanquam sine duce Hispaniæ futuræ fuerint. M. Silanus eodem jure, eodem imperio mecum in provinciam missus, L. Scipio, frater meus, & C. Læius legati, vindices majestatis imperii deessent? Utrum exercitus exercitui, an duces ducibus, an dignitas, an ausa comparari poterat? quibus si omnibus superiores fletis, arma cum Pœnis contra patriam, contra cives estros ferretis? Africam Italiæ, Carthaginem urbi Ronæ imperare velletis? Quam ob noxam patriæ? Coriomum quondam damnatio injusta, miserum & indignum tilium ut iret ad oppugnandam patriam, impulit : reecavit tamen à publico parricidio privata pietas. Vos ui dolor, quæ ira incitavit? Stipendiumne diebus paus imperatore ægro ferius numeratum, satis digna causa it, cur patriæ indiceretis bellum? cur ad Illergetes deisceretis à populo Romano? cur nihil divinarum huanarumve rerum inviolatum vobis effet? Infanistis proto milites: nec major in corpus meum vis morbi, am in vestras mentes invasit. Horret animus referre, id crediderint homines, quid speraverint, quid optavet. Auferat omnia irrita oblivio, si potest: si non, utsque filentium tegat. Non negaverim, triftem atronque vobis visam orationem meam: quanto creditis ta vestra atrociora esse, quam dicta mea? & me ea, e fecistis, pati æquum censetis : vos ne dici quidem nia æquo animo feretis? Sed ne ea quidem ipsa ultra robrabuntur. utinam tam facilè vos obliviscamini eo-, quam ego obliviscar. Iraque quod ad vos univerattinet, si erroris poenitet, satis superque poenarum ha-Albius Calenus, & Atrius Umber, & cæteri nefaseditionis auctores, sanguine luent, quod admiserunt. is supplicii eorum spectaculum non modo non acer-

ai

1

108

105

al

fi.

ger

iam

equi

cum

tuor

i, fu-

ma-

funt,

o Ro-

eum:

viola-

a Ref-

erat?

auspi-

li huic

Æmi-

Q. Cri-

eclaris

opulus

norien-

bum, sed lætum etiam, si sana mens rediit, debet ese de nullis enim, quam de vobis, infestius, aut iniquius consuluerunt.

ORATIO

SAGUNTINORUM ad P. C. in Senatu.

ARGUMENTUM.

Secundum bellum Punicum susceptum er at nomine Sagun tinorum. Quorum oppidum cum Annibal summa vi oppugnaret, missis Romam oratoribus auxilium socii al. versus Poenos petiverunt. Annibali vero, cum legain. nibus factis eo nomine multis, nibilominus in oppugnanda perstaret, authoritate senatûs bellum fuit indictum. In quicquid gestum, quantumcunque cladium & incommodorum acceptum erat, nomine ac causa ipsorum acceptum. Itaque ne ingrati merito ac jure videri dicique possent, in secundis rebus suis & Romanorum, legate Romam mittunt, qui pro tot beneficiis gratias agerent, gratularenturque bellum illud feliciter tandem succession Ii in senatum introducti, sic locuti sunt.

TSI nihil ultra malorum est, P.C. quam quod pass fumus, ut ad ultimum fidem vobis præstaremus tamen ea vestra merita imperatorumque vestrorum erg nos fuerunt, ut nos cladium nostrarum non poenitest Bellum propter nos suscepistis, susceptumque quartum decimum annum tam pertinaciter geritis, ut sæpe ad u timum discrimen & ipsi veneritis, & populum Carthagi niensem adduxeritis. Cum in Italia tam atrox bellun & Annibalem hostem haberetis, consules cum exercit in Hispaniam, velut ad colligendas reliquias naufragii 10 stri missitis. P. & Cn. Cornelii, ex quo in provincia venerunt, nullo tempore destiterunt, quæ nobis secund quæque adversa hostibus nostris essent, facere. Jam on nium primum opidum nobis restituerunt : per omne Hispaniam cives nostros venundatos, dimissis qui con quireren

ui

am

bere iùs

oc eba

riæ

ien

etai

auf:

eper

atif

m

nut

im

es, 1

pal

am

offet

in

eleta

gun

pim

ne.

ab

cem

: fi

Ipani

ne t

tam

orum

ximo

hæc

mitte

o fer dis ita

uirerent, ex servitute in libertatem restituerunt. Cum am propè esset, ut optabilem ex miserrima fortunam haeremus; P. & Cn. Cornelii imperatores vestri luctuoiùs nobis propè quam vobis perierunt. Tum vero ad oc retracti ex distantibus locis in sedem antiquam vilebamur, ut iterum periremus, & alterum excidium pariz videremus, (nec ad perniciem nostram Carthagiiensi utique aut duce aut exercitu opus esse : ab Turetanis veterrimis hostibus, qui prioris quoque excidii ausa nobis fuerant, extingui posse:) cum ex insperato pente misistis nobis P. hunc Scipionem, quem, fortuatissimi omnium Saguntinorum videmur, quia consum declaratum videmus, ac vidisse nos civibus nostris nunciaturi sumus spem, opem, salutem nostrum, qui im plurimas hostium vestrorum cepisset in Hispania urs, ubique ex captivorum numero excretos Saguntinos patriam remisit : Postremo Turdetaniam, adeo infeım nobis, ut illâ gente incolumi stare Saguntum non offet, ita bello afflixit, ut non modo nobis, (absit verinvidia) sed ne posteris quidem timenda nostris esset. eletam urbem cernimus eorum, quorum in gratiam guntum deleverat Annibal. Vectigal ex agro eorum pimus, quod nobis non fructu jucundius est, quam ulne. Ob hæc, quibus majora neque sperare neque optaab Diis immortalibus poteramus, gratias actum nos cem legatos Saguntinus Senatus populusque ad vos mi-: fimul gratulatum, quod ita res per hos annos in spania atque Italia gessistis, ut Hispaniam non Ibero me tenus, sed qua terrarum ultimus finis Oceanus, dotam armis habeatis; Italiæ, nisi quatenus vallum caorum cingit, nihil reliqueritis Pæno. Jovi optimo nimo, præsidi Capitolinæ arcis, non grates tantum bæc agere justi sumus, sed donum hoc etiam, si vos mitteretis, coronam auream in Capitolium victoriæ o ferre. Id uti permittatis, quæsumus : utique, si is ita videtur, quæ nobis imperatores vestri commo-

111-

44.

110-

Ita

com-

ac-

cique

gatos

erent.

effife.

paffi

emus

ergi

niteat

ad ul

erthagi bellun

xercit

agii 10

vincian

fecund

am om

omner

ui con

uireren

I

da tribuerunt, ea rata atque perpetua authoritate vestra faciatis.

ORATIO

147

mar

ut

tro

mp

hâ i

ine

um ihi

uic

oria

gen

noso

mqu

tua

am

que

eret

teri

o A

num

tua

dis c

C. [

pene

præf

or c

fule v

axiffe

ibale

m sp

n Ita

Q. FABII MAXIMI, quâ Scipioni Africam provinciam decerni dissuadet.

ARGUMENTUM.

Cum in senatu de provinciis referretur, communis omnium fama erat Africam novam provinciam etiam extra sontem P. Scipioni destinatam esse. Ac Scipio ipse jam consulem se declaratum non ad gerendum modo, sed ad perficiendum quoque bellum jactabat, cum Q. Fabius Maximus rogatus sententiam, in hac verba Scipioni de cernendam non esse Africam persuadere cæpit.

CCIO multis vestrûm videri, P. C. rem actam ho dierna die agi, & frustra habiturum orationem, qui tanquam de integrâ re, de Africa provincia, sententian dixerit. Ego autem primum illud ignoro, quemadmodum certa jam provincia Africa consulis, viri fortisa strenui, sit, quam nec senatus censuit in hunc annun provinciam esse, nec populus jussit. deinde, si est, confulem peccare arbitror, qui de re transactà simulando se referre, senatum ludibrio habet: non senatorem moda qui, de quo consulitur, suo loco dicit Sententiam. At que ego certum habeo, dissentienti mihi ab ista festinatione in Africam trajiciendi, duarum rerum subeundam opinionem esse: unius, insita ingenio meo cundationii, quam metum pigritiamque homines adolescentes sane appellent: dum me non poeniteat, adhuc aliorum specioso ra primo aspectu consilia semper visa, mea usu meliora. 1 terius, obtrectationis atque invidiæ adversum crescenten indies gloriam fortissimi consulis. A quâ suspicione, me neque vita acta & mores mei, neque dictatura cum quinque consulatibus, tantumque gloriæ belli domique partæ vindicat, ut propiùs fastidium ejus sim, quam de fiderium:

m

un

011-

ber-

bius

de

ho-

qui

tiam

mo-

15 ac

num

COD-

do fe

noda

At.

Aina-

ndam

tionii,

nè ap-

eciolio

ra. 21-

entem

one, 1

a cum

mique

àm de

erium

iderium : ætas saltem liberet. qua enim mihi amulatio um eo esse potest, qui ne filio quidem meo aqualis sit? Me latorem, cum vigerem adhuc viribus, & in cursu maxinarum rerum essem, recusantem nemo aut in senatu, ut ad populum audivit, quo minus insectanti me magito equitum, quod fando nunquam antè auditum erat, mperium mecum æquaretur: rebus quam verbis affequi salui, ut, qui aliorum judicio mihi comparatus erat, i mox confessione me sibi præferret: nedum ego, permetus honoribus certamina mihi atque æmulationes um adolescente florentissimo proponam : videlicet, ut nihi jam vivendo, non solum rebus gerendis, fesso, si nic negata fuerit, Africa provincia decernatur. cum eâ oriâ, quæ parta est, vivendum atque moriendum est. incere ego prohibui Annibalem, ut à vobis, quorum gent nunc vires, etiam vinci posset. Illud te mihi noscere, P. Corneli, æquum erit, si cum in me ipso nquam pluris famam hominum quam Rempub. fecerim; tuam quidem gloriam bono publico præponam. quanam si aut bellum nullum in Italia; aut is hostis esset, quo victo nihil gloriæ quæreretur; qui te in Italia reeret, etsi id bono publico faceret, simul cum bello teriam gloriæ tuæ ire ereptum videri posset. Cum o Annibal hostis incolumi exercitu quartum decimum um Italiam obsideat, pœnitebit te, P. Corneli, glotuz, si hostem eum, qui tot funerum, tot cladium is causa fuit, tu consul Italia expuleris; & sicut pe-C. Lutatium prioris Punici perpetrati belli titulus fuit, penes te hujus fuerit? Nisi aut Amilcar Annibali dux præferendus, aut illud bellum huic, aut victoria illa or clariorque, quam hæc (modo contingat, uti te sule vincamus) futura est. Ab Drepano atque Eryce axisse Amilcarem, quam Italia expulisse Poenos atque ibalem, malis? ne tu quidem (etsi magis partam, n speratam gloriam amplecteris) Hispania potius n Italia bello liberata gloriatus fueris. Nondum is 1 2

pi

ra

ex

fer der

clas

per exe

hul

pori civi

ocu

ia o

Satis

& fr

ium

atru

ircu

ruba

io in

otes,

k Ma

nos i

lium

ertam

e illis

elus ,

liter

iter

est Annibal, quem non magis timuisse videatur, quam contempfiffe, qui aliud bellum maluerit. Quin igitur al hoc accingeris, nec per istos circuitus, ut, cum in Africam trajeceris, sequuturum te illuc Annibalem speres, potius quam recto hinc itinere, ubi Annibal est, eo bellum intendis? Egregiam istam palmam belli Punici patrati petis? Hoc & natura prius est, tua cum defenderis, alle na ire oppugnatum. Pax ante in Italia quam bellum in Africa sit: & nobis prius decedat timor, quam ultro alia inferatur. Si utrumque tuo ductu auspicioque fieri potest: Annibale hic victo, illic Carthaginem expugna, § alterutra victoria novis confulibus relinquenda est; prior cum major clariorque, tum causa etiam insequentis surit. Nam nunc quidem, præterquam quod & in Itali & in Africa duos diversos exercitus alere ararium non potest, præterquam quod, unde classes tueamur, unde commeatibus præbendis sufficiamus, nihil reliqui est, pe riculi tandem quantum adeatur, quem fallit? P. Liciniu in Italia, P. Scipio bellum in Africa geret. Quid, fi (quod omnes Dii omen avertant, & dicere etiam refor midat animus; sed que acciderunt, accidere possunt) & victor Annibal ire ad urbem pergat? tum demum te con fulem ex Africa, ficut Q. Fulvium à Capuâ, accersemus Quid quod in Africa quoque Mars communis belli en Domus tibi tua, pater patruusque, intra triginta de cum exercitibus cæsi, documento sint; ubi, per aliquo annos maximis rebus terra marique gerendis ampili mum nomen apud exteras gentes populi Romani velta que familiæ fecerant. Dies me deficiat, si reges imp ratoresque, temere in hostium terras transgressos, cu maximis cladibus fuis exercituumque fuorum, numen velim. Athenienses, prudentissima civitas, bello do relicto, authore zquè impigro ac nobili juvene, mag classe in Siciliam transmissa, una pugna navali florente Rempub. suam in perpetuum afflixerunt. Externa & mis antiqua repeto. Africa eadem ista, & M. Africa

ti

in

lis

00-

Si

1017

fue-

talia

non

unde

pe-

id, fi

refor-

at) &

e con-

emus

i erit

ta die

aliquo

mplille

veltra

s imp

os, cut

umera

le dos

, mag

orente

rna &

1. Atili

infe

insigne utriusque fortuna exemplum, nobis documento fint. Næ tibi, P. Corneli, cum ex alto Africam conspexeris, ludus & jocus fuisse Hispaniæ tuæ videbuntur. Quid enim simile? Pacato mari præter oram Italiæ Gallizque vectus, Emporias in urbem fociorum classem appulisti; expositos milites, per tutissima omnia ad socios & amicos populi Romani, Tarraconem duxisti: ab Tarracone deinde iter per præsidia Romana: circa Iberum exercitus patris patruique tui, post amissos imperatores, ferociores calamitate ipsa facti : dux tumultuarius quidem ille L. Martius, & militari suffragio ad tempus leclus, caterum si nobilitas ac justi honores adornarent, claris imperatoribus qualibet arte belli par: oppugnata per summum otium Carthago, nullo trium Punicorum exercituum socios desendente. Catera, (neque ea elevo) nullo tamen modo Africo bello comparanda; ubi non portus ullus classi nostræ apertus, non ager pacatus, non civitas focia, non rex amicus, non confistendi usquam ocus, non procedendi. Quacunque circumspexeris, hostiia omnia atque infesta. An Syphaci Numidisque credis? Satis fit semel creditum. Non semper temeritas est falix: k fraus fidem in parvis sibi prastruit, ut, cum opera preium sit, cum mercede magna fallat. Non hostes patrem atruumque tuum armis prius, quam Celtiberi socii fraude ircumvenerunt : nec tantum tibi ipsi à Magone & Asrubale hostium ducibus, quantum ab Indibili & Mandoio in fidem acceptis, periculi fuit. Numidis tu credere otes, defectionem militum tuorum expertus? Et Syphax Masinissa se, quam Carthaginienses, malunt potentissinos in Africa esse: Carthaginienses, quam quenquam lium : Nunc illos amulatio inter sese, & omnes causa ertaminum acuunt, quia procul externus metus est. Ostene illis Romana arma, & exercitum alienigenam ; jam elut ad commune restinguendum incendium concurrent. liter iidem illi Carthaginienses Hispaniam defenderunt : iter mœnia patriæ, templa Deûm, aras, focos, defen-I 3

dent; cum euntes in prælium pavida prosequetur con. jux, & parvi liberi occursabunt. Quid porro, si satis confisi Carthaginienses consensu Africa, fide sociorum regum, mœnibus suis, cum tuo exercitusque tui pratidio nudatam Italiam viderint, ipsi ultro novum exercitum in Italiam aut ex Africa miserint, aut Magonem, quem à Balearibus classe transmissa jam præter oram Ligurum Alpinorum vectari constat, Annibali se conjunge. re jufferint? Nempe in codem terrore erimus, in quo nuper fuimus, cum Asdrubal in Italiam transcendit; quem tu, qui non solum Carthaginem, sed omnem & fricam exercitu tuo es clausurus, è manibus tuis in la liam emissti. Victum à te dices : eo quidem miou vellem, & id, tuâ, non Reipub. solum, causâ, iter de tum victo in Italiam esse. Patere nos omnia, qua tre (pera tibi ac Reipublicæ in imperio evenere, tuo confile assignare: adversa casibus incertis belli & fortune delegate, Quo melior fortiorque es, eo magis talem præsidem shi patria atque universa Italia retinet. Non potes ne iple quidem dissimulare, ubi Annibal sit, ibi caput atque acem hujus belli esse; quippe qui præ te feras, eam thi causam trajiciendi in Africam esse, ut Annibalem eo trahas. Sive igitur hic, five illic, cum Annibale est tibi fu tura res. Utrum ergo tandem firmior eris in Africa la lus, an hic tuo collegaque exercitu conjuncto? N Claudius quidem & Livius consules tam recenti exem plo, quantum id interfit, documento funt? Quid? Anni balem utrum tandem extremus angulus agri Bruttii fin stra jam diu poscentem ab domo auxilia, an propinqui Carthago, & tota socia Africa, potentiorem armis vi risque faciet? Quod istud consilium est, ibi malle decer nere, ubi tuæ dimidio minores copiæ fint, hostium mu to majores; quam ubi duobus exercitibus adversus u num, tot præliis & tam diuturnâ & gravi militiâ fessum pugnandum sit? Quam compar consilium tuum parent tui confilio sit, reputa. Ille consul profectus in His niam

fit, fed cùr tulo fort

nia

Ita

liun crea urbi Supe

tuo

Ram

P.

irun is a uos uend ue p

ui, (on c uncti ofuit

nana ue pa imo um p

aret. es no m) (

niam, ut Annibali ab Alpibus descendenti occurreret, in Italiam ex provincia rediit: tu, cum Annibal in Italia sit, relinquere Italiam paras; non quia Reipub. id utile, sed quia tibi amplum & gloriosum censes esse: sicut cum provincia & exercitu relicto, sine lege, sine sena-susconsulto, duabus navibus populi Romani imperator sortunam publicam & majestatem imperii, quæ tum in tuo capite periclitabantur, commissis. Ego P. Cornelium, P. C. Reipub. nobisque, non sibi ipsi privatim creatum consulem existimo: exercitusque ad custodiam urbis atque Italiæ scriptos esse, non quos regio more per superbiam consules, quo terrarum velint, trajiciant.

n,

j.

9.

UO

it;

ita-

dapro-

gare,

fibi

e ar-

tibi

tra-

bi fu-

câ lo-

· No

exem

Anni

ii fru

pinqu

nis vi

decer

n mu

rfus u

fellum

parenti

Hilpa

niam

ORATIO

P. CORNELII Scipionis orationi præcedenti Q. Fabii respondens.

Quintus Fabius principio orationis, P. C. commemoravit, in sententià suà posse obtrectationem suspefram esse. Cujus ego rei non tam ipse ausim tantum irum insimulare, quam quod ea suspicio, vitio oratiois an rei, haud fanè purgata est. Sic enim honores uos & famam rerum gestarum extulit verbis, ad extinuendum invidiæ crimen, tanquam mihi ab infimo quoue periculum sit, ne mecum æmuletur : & non ab eo. ui, quia super cæteros excellat, quò me quoque niti on dissimulo, me sibi æquari nolit. Sic senem se perunctum honoribus, & me infra ætatem filii etiam sui osuit; tanquam non longius, quam quantum vita hunana spatium est, cupiditas gloria extendatur, maximaue pars ejus in memoriam ac posteritatem promineat. Maimo cuique id accidere animo certum habeo, ut se non um prasentibus modo, sed cum omnis avi claris viris comaret. Equidem haud dissimulo, me tuas, Q. Fabi, laues non assequi solum velle, sed, (bonâ veniâ tuâ dixem) si possim, etiam exuperare. Illud nec tibi in me,

14

nec

ce

igi

re,

ce

qu

fel

me

ex

\$147

ten

erg

tho

Pu

fric

qui

lo a

nife

que

tun

que

prop

bon

fpic.

pop

clad

fibu

perb

ribu:

hil (

Afro

mod

arder

obfid

expe

mihi

hofte

nec mibi in minores natu animi fit, ut nolimus quenquam nostri similem evadere civem. Id enim non eorum modo, quibus inviderimus; sed Reipub. & penk omnis generis humani detrimentum fit. Commemoravit, quantum essem periculi aditurus, si in Africam trajicerem : ut meam quoque, non folum Reipub, & exercitus vicem videretur solicitus. Unde hæc repente de me cura exorta? Cum pater patruusque meus interfecti cum duo exercitus eorum prope occidione occisi essent cùm amissa Hispania, cùm quatuor exercitus Poenorum quatuor duces omnia metu armisque tenerent, cum quatitus ad id bellum imperator nemo fe oftenderet prate me, nemo profiteri nomen ausus effet, cum mihi qua tuor & viginti annos nato detulisset imperium populus Romanus; quid ita tum nemo ætatem meam, vim ho stium, difficultatem belli, patris patruique recentem ch dem commemorabat? Utrum major aliqua nuncin A frica calamitas accepta est, quam tunc in Hispania ent An majores nunc sunt exercitus in Africa, duces plute melioresque, quam tunc in Hispania fuerunt? an an mea tunc maturior bello gerendo fuit, quam nunc el An cum Carthaginiensi hoste in Hispania, quam in Afri câ bellum geri aptius est? Facile est post fusos fugato que quatuor exercitus Punicos, post tot urbes vi capta aut metu subactas in ditionem, post perdomita omni usque ad Oceanum, tot regulos, tot sævas gentes, po receptam totam Hispaniam, ita ut vestigium nullum be reliquum sit, elevare meas res gestas : tam, hercul quam si victor ex Africa redierim, ea ipsa elevare, qu nunc retinendi mei causa, ut terribilia eadem videantu verbis extolluntur. Negat aditum esse in Africam, n gat ullos patere portus. M. Atilium captum in Afric commemorat, tanquam M. Atilius primo accessu ad fricam offenderit. neque recordatur, illi ipsi tam infell imperatori patuisse tamen portus Africæ, & res egreg primo anno gessisse: & quantum ad Carthaginienses d

ZX.

de

ım,

uz-

eter

qua

ulus

ho

ca

n A

erat

olure

æta

eft

Afri

gatol

capta

omni

s, po

m bel

ercul

e, qu

eantu

m, n

Afric

ad A

infeli

egregi

nles d

ces attinet, invictum ad ultimum permanfisse. igitur me isto exemplo terrueris: si hoc bello, non priore, fi nuper, non annis ante quadraginta, ista clades accepta foret; qui ego minus in Africam Regulo capto, quam Scipionibus occisis in Hispaniam, trajicerem. Nec felicius Xantippum Lacedæmonium Carthagini, quam me patriæ meæ finerem natum effe : cresceretque mihi ex eo ipso fiducia, quod possit in hominis unius virtute tantum momenti effe. At etiam Athenienses audiendi sunt, temere in Siciliam, omisso domi bello, transgressi. ergo (quoniam Græcas fabulas narrare vacat) non Agathoclem potius Syracufanum regem, cum diu Sicilia Punico bello ureretur, transgressum in hanc eandem Africam, avertisse eò bellum, unde venerat, refers? Sed quid ultro metum inferre hosti, & ab se remoto periculo alium in discrimen adducere, quale sit, veteribus externisque exemplis admonere opus est? Majus præsentiusque ullum exemplum esse, quam Annibal, potest? multum interest, alienos populari fines, an tuos uri exscindique videas. Plus animi est inferenti periculum, quam propulsanti. Ad hoc, major ignotarum rerum est terror: bona malaque hostium ex propinquo ingressus fines adspicias. Non speraverat Annibal fore, ut tot in Italia populi ad se deficerent, quot defecerunt post Cannensem cladem; quanto minus quiequam in Africa Carthaginienfibus firmum ac stabile est, infidis sociis, gravibus ac superbis dominis? Ad hæc, nos etiam deserti ab sociis, viribus nostris, milite Romano stetimus. Carthagine nihil civilis roboris est: mercede paratos milites habent, Afros, Numidasque, levissima fidei mutanda ingenia. modo nihil moræ sit, una & trajecisse me audietis, & ardere bello Africam, & molientem hinc Annibalem, & oblideri Carthaginem. lætiores & frequentiores ex Africa expectate nuntios, quam ex Hispania accipiebaris. mihi spes subjicit fortuna populi Romani, Dii sœderis ab hoste violati testes, Syphax & Masinissa reges : quorum ego ego fidei ita innitar, ut bene tutus à perfidia sim. Mol. ta, quæ nunc ex intervallo non apparent, bellum aperiet. Et, Id est viri de ducis, non deeffe fortuna prabenti fe, ig oblata casu flectere ad consilium. Habebo, Quinte Fabi. parem quidem Annibalem; sed illum potius ego traham, quam ille me retineat. In sua terra cogam pugnare eum, & Carthago potius pramium victoria erit, quam fe. miruta Bruttiorum castella. Nequid interim, dum trajicio, dum expono exercitum in Africam, dum castra ad Carthaginem promoveo, Respublica hic detrimenti ca. piat, quod tu, Q. Fabi, cum victor tota Italia volitaret Annibal, potuisti præstare: hoc, vide, ne contumeliofum sit, concusso jam & pene fracto Annibale, negare, posse L. Licinium consulem, virum fortissimum, prastare, qui, ne à sacris absit pontisex maximus, ideo in sortem tam longinguæ provinciæ non venit. Si, hercule, nihilo maturius hoc, quo ego censeo, modo perficeretur bellum; tamen ad dignitatem populi Romani famamque apud reges gentesque externas pertinebat, non ad defendendam modo Italiam, sed ad inferenda etiam Africa arma, videri nobis animum effe; non hoc credi, vulgarique, quod Annibal ausus sit, neminem ducem Romanorum audere; & priore Punico bello, tum cum de Sicilià certaretur, toties Africam nostris exercitibus & classibus oppugnatam, nunc, cum de Italia certatur, Africam pacatam esse. Requiescat aliquando vexata tamdiu Italia: uratur, evasteturque invicem Africa. Castra Romana potius Carthaginis portis immineant, quam nos iterum vallum hostium ex moenibus nostris videamus, Africa sit reliqui belli sedes : illuc terror fugaque, populatio agrorum, defectio sociorum, cæteræ belli clades, quæ in nos per quatuordecim annos ingruerunt, vertantur. Quæ ad Rempub. pertinent, & bellum quod instat, & provincias de quibus agitur, dixisse satis est. Illa longa oratio nec ad vos pertinens fit, fi, quemadmodum Q. Fabius meas res gestas in Hispania elevavit, sic & ego contra

velim destid Ita 8

vestra tus e

> apti qu na

5

Sy gr

00

num i ge

jue ibi Deo

pse ne veni

am guà

tentra gloriam ejus eludere, & meam verbis extollere velim. Neutrum faciam, P. C. &, si ulla alia re, modessi certe, in temperando lingua adolescens senem vicero. Ita & vixi, & res gessi, ut tacitus ea opinione, quam vestra sponte conceptam animis haberetis, facile contentus essem.

n-

et.

09

bi,

m,

are fe-

raad

ca-

io-

are,

fta-

01.

ule,

tur

gue

en-

ar-

ga.

ma-

Si-

laf.

fri-

diu

20.

nos

ius,

pu-

des,

tan-

fat,

on-

um

ego

ntra

Ex tricefimo libro ab urbe conditâ.

ORATIO

SOPHONISB & uxoris Syphacis ad Masinissam?

A'R G U M E N T U M.

capto Syphace, Masinissa Cirtham, caput regni Syphacis, quo ex suga magna vis hominum se receperat, ire destinabat: ac vocatis ad colloquium primoribus civitatis, non impetrare ante potuit, ut urbem dederent, quam Syphacem regem vinctum in conspectum dari jussit. Ingressus deinde Cirtham, prasidiis ad portas dimissis, ne cui pateret egressus, ipse citato equo ad regiam ire pergebat, cum Sophonisba Syphacis uxor in regia vestibulo occurrens ita cum ipso loquuta est.

Mnia quidem ut posses in nos, Dii tibi dederunt, virtusque & felicitas tua. sed si captiva apud dominum vita necisque sua vocem supplicem mittere licet; i genua, si victricem attingere dextram: precor quassoque per majestatem regiam, in qua paulo ante nos quoque suimus; perque gentis Numidarum nomen, quod ibi cum Syphace commune suit, per hujusce regia Deos, qui te melioribus ominibus accipiant, quam Syphacem hinc miserunt; hanc veniam supplici des, ut pse, quodcunque sert animus, de captiva statuas, neque ne in cujusquam Romani superbum ac crudele arbitrium venire sinas. Si nihil aliud quam Syphacis uxor sussemmen Numida atque in eadem mecum Africa geniti, quam alienigena & externi sidem experiri mallem. Quid Cartha-

Carthaginiensi ab Romano, quid siliæ Asdrubalis timen. dum sit, vides. Si nulla alia re potes, me morte ut vin. dices ab Romanorum arbitrio, oro obtestorque.

po

no

im ti

art

in ne

tia

D

C

ORATIO

P. SCIPIONIS ad Masinissam.

ARGUMENTUM.

Introductus ad Scipionem Syphax, cum interrogaretur, quid ita se movisset ad sumenda arma contra Romanos, responderat, Uxoris mez persidia. Que vox in causa fuit, ut P. Scipio plura de hac ipsa re cognoscere cuperes, Itaque jactis ultro citroque multis que ad eam rem pertinerent, eo tandem ventum est, ut Syphax ipse uxorem suam predicaret à Masinissa sic amari, ut jam intereos de matrimonio conventum esset. Ægrè tulit ipsum illud Scipio, ac per occasionem in hec verba à sæda libidine Masinissam deterrebat.

A Liqua te existimo, Masinissa, intuentem in me bona, & principio in Hispania, ad jungendam mecum amicitiam venisse, & postea in Africa teipsum spelque omnes tuas in fidem meam commissse. Atqui nulla earum virtus est, propter quas appetendus tibi visus fim, qua ego æque atque temperantia & continentia libidinum gloriatus fuerim. Hanc te quoque ad cateras tuai eximias virtutes, Masinissa, adjecisse velim. Nam non est (mihi crede) tantum ab hostibus armatis atati nostra periculi, quantum ab circumfusis undique voluptatibus. Qui eas suâ temperantia franavit ac domuit, is multo majus decus majoremque victoriam sibi peperit, quam nos Syphace victo habemus. Quæ me absente strenuè ac fortiter fecisti, libenter & commemoravi, & memini. cætera teipsum reputare tecum, quam, me dicente, erubescere Syphax populi Romani auspiciis victus captulque est. Itaque ipse, conjux, regnum, ager, oppida, homines, qui incolunt, quicquid denique Syphacis fuit, præda populi

populi Romani est. Et regem, conjugemque ejus, etiamsi non civis Carthaginiensis esset, etiamsi non patrem ejus imperatorem hostium videremus, Romam oporteret mitti : ac senatûs populique Romani de eâ judicium atque arbitrium esse, quæ regem nobis socium alienasse, atque in arma egisse præcipitem dicatur. Vince animum, cave ne deformes multa bona uno vitio, & tot meritorum gratiam majore culpa, quam causa culpa est, corrumpas.

in-

mid

70. usa

ret. per-

rem

nter

um

libi-

60.

mepef-

nul-

rifus libi-

tuas n est

peri-

Qui

ayus

hace

r fe-

te-

Cere

fque

omi-

ræda

opuli

ORATIO

ANNIBALIS ad P. Scipionem de pace.

ARGUMENTUM.

Digressus ex Italia Annibal, cum Africam repetens, Zamam, que quinque tantum dierum iter Carthagine abeft, pervenisset, pramisit exploratores, qui cognoscerent, quonam in statu res illic Romanorum essent. Speculatores à custodibus in castra deducti, omisso metu visere omnia en contemplari jussi. Regressi cum lata omnia non secus quam in certa victoria nuntiarent, tum demum de pace Annibal cogitare cæpit: ac per suos Scipioni accito ad colloquium, conditiones pacis ferendas effe ita Juasit.

CI hoc ita fato datum erat, ut qui primus bellum in-U tuli populo Romano, quique toties propè in manibus victoriam habui, is ultro ad pacem petendam venirem, lætor te mihi forte potissimum datum, à quo pacem peterem. Tibi quoque inter multa egregia non in ultimis laudum hoc fuerit, Annibalem, cui de tot Romanis ducibus victoriam Dii dedissent, tibi cessisse : teque huic bello, vestris prius, quam nostris cladibus infigni, finem imposuisse. Hoc quoque ludibrium fortunæ casus ediderit, ut, cum patre tuo consule ceperim arma, cum eodem primum Romano imperatore figna contulerim, ad filium ejus inermis ad pacem petendam veniam. Optimum quidem fuerat, eam patribus nostris menten

eve

ior

mo

is.

hic

mp

riæ

em

ft.

iofa

one

fori

nno

Cum

om

um

e por

ете

dem

ecor

e ju

enda

tatis

den

trib

m,

atus

n qu

dign

on r

, ve

larun

artha

Dii

mentem datam ab Diis esse, ut & vos Italia, & nos A. fricæ imperio contenti essemus: neque enim ne vobis quidem Sicilia atque Sardinia fatis digna pretia funt pro tot classibus, tot exercitibus, tot tamque egregiis amis. sis ducibus. Sed praterita magis reprehendi possunt, quam corrigi. Ita aliena appetivimus, ut de nostris dimicare. mus; nec in Italia folum vobis bellum, nobis in Africa esset: sed & vos in portis vestris propè ac mœnibus si. gna armaque hostium vidistis, & nos ab Carthagine fre. mitum castrorum Romanorum exaudivimus. Quod igi. tur nos maxime abominaremur, vos ante omnia optare. tis; in meliore vestrà fortuna de pace agitur; agimusque ii, quorum & maxime interest pacem esse, & qui quodcunque egerimus, ratum civitates nostræ habitura fint, animo tantum nobis opus est non abborrente à quietis consilies. Quod ad me attinet, jam atas senem in patriam nevertentem, unde puer profectus sum; jam secunda, jam adver fe res ita erudierunt, ut rationem fequi, quam fortunam malim. Tuam & adolescentiam, & perpetuam felicitatem, ferociora utraque quam quietis opus est confiliis, metuo. Non temere incerta casuum reputat quem fortuna nunquam decepit. Quod ego fui ad Trasimenum, ad Cannas, id tu hodie es. vix dum militari atate imperio accepto omnia audacissimè incipientem nusquam fefellit fortuna. Patris & patrui persecutus mortem, ab calamitate vestræ domûs decus infigne virtutis pietailque eximiæ cepisti; amissas Hispanias recuperasti, quatuor inde Punicis exercitibus pulfis. Conful creatus, cum cæteris ad tutandam Italiam parum animi esset, trassgressus in Africam, duobus hic exercitibus cæsis, binis eâdem horâ captis simul incensisque castris, Syphace potentissimo rege capto, tot urbibus regni ejus, tot nostri imperii ereptis, me sextumdecimum jam annum harentem in possessione Italiæ detraxisti. Potest victoriam malte, quam pacem animus. Novi vobis spiritus magnos mar gis quam utiles: & miloi talis aliquando fortuna affulfit. Duos

Quod fi in secundis rebus bonam quoque mentem darent Dii; non ea folum, qua evenissent, fed etiam ea, qua evenire possent, reputaremus. Ut omnium obliviscaris aiorum, fatis ego documenti in omnes casus sum. Quem modo castris inter Anienem atque urbem vestram posiis, ac jam propè scandentem moenia Romana videras: hic cernis duobus fortissimis viris fratribus, clarissimis mperatoribus orbatum, ante mœnia propè obsessie pariz, quibus terrui vestram urbem, ea pro meâ deprecanem. MAXIMA. cuique fortuna minime credendum ft. In bonis tuis rebus, nostris dubiis, tibi ampla ac fpeiosa danti est pax: nobis petentibus magis necessaria quam onesta: Melior tutiorque est certa pax, quam sperata vi-Horia: hac in tua, illa in Deorum manu est. Ne tot nnorum felicitatem in unius horæ dederis discrimen : Com tuas vires, tum vim fortunæ, Martemque belli ommunem propone animo: Utrinque ferrum, corpora umana erunt. nusquam minus, quam in bello, eventus fomdent. Non tantum ad id, quod data pace jam haere potes, si prælio vincas, gloriæ adjeceris, quantum demeris, fiquid adversi eveniat. Simul parta ac sperata ecora unius hora fortuna avertere potest. Omnia in pat jungendâ tuæ potestatis sunt, P. Corneli: tunc ea haenda fortuna erit, quam Dii dederint. Inter pauca felitatis virtutisque exempla M. Atilius quondam in hac dem terra fuisset, si victor pacem petentibus dedisset tribus nostris: sed non statuendo tandem felicitati mom, nec cohibendo efferentem se fortunam, quanto altius mus erat, eo fœdius corruit. Est quidem ejus, qui dat, n qui petit, conditiones dicere pacis; fed forsitan non digni simus, qui nobismet ipsis mulctam irrogemus. on recusamus, quin omnia propter quæ bellum initum , vestra fint, Sicilia, Sardinia, Hispania, quicquid inarum toto inter Africam Italiamque continetur mari. athaginienses, inclusi Africæ littoribus, vos (quando Diis placuit) externa etiam terra marique videamus regentes

.

.

e-

6

ui

x

tis

am am

Coy-

am

on-

uem

me-

tate

uam

, ab

tatif-

qua-

cùm

ranf-

binis

e po-

nostri

æren-

mal.

s ma

ffulfit.

Quos

regentes imperia. Haud negaverim, propter non nimi fincere petitam aut expectatam nuper pacem, suspettam esse vobis Punicam fidem. Multum, per quos petita fi ad fidem tuendæ pacis pertinet, Scipio. Vestri quon (ut audio) patres nonnihil etiam ob hoc, quia parun dignitatis in legatione erat, negaverunt pacem. Annih peto pacem: qui neque peterem, nisi utilem crederem & propter eandem utilitatem tuebor eam, propter quan petii. Et quemadmodum, quia à me bellum coeptur est, ne quem ejus poeniteret, quoad ipsi invidere Di præstiti : ita annitar, ne quem pacis per me parta po niteat.

um v

ùm 1 n Afr

ctus.

ura V

comn violati

Sin ill

pacen

ANN

Inter

pa

pr ta

co

it

th

de

al

71

76

læti

pati

pelt

chr

arm

eni

cor

vit

ORAT

SCIPIONIS ad Annibalem.

NON me fallebat, Annibal, adventus tui spe Carth ginienses & præsentem induciarum fidem & sper pacis turbasse: neque tu id sane dissimulas, qui de con ditionibus superioribus pacis omnia subtrahas, præter e quæ jampridem in nostrå potestate sunt. Cæterum sig tibi curæ est, sentire cives tuos, quanto per te onere ventur: sic mihi laborandum est, ne, quæ tunc pepig runt, hodie subtracte ex conditionibus pacis, præmiapa fidiæ habeant : indigni, quibus eadem pateat conditio, etiam profit vobis fraus, petitis. Neque patres not priores de Sicilia, neque nos de Hispania fecimus bellum & tunc Mamertinorum fociorum periculum, & nu Sagunti excidium nobis pia ac justa induerunt am Vos lacestisse, & tu ipse fateris, & Dii testes sunt : 9 & illius belli exitum secundum jus fasque dederunt; hujus dant & dabunt. Quod ad me attinet, & huma infirmitatis memini, & vim fortuna reputo, & omn quacunque agimus, subjecta esse mille casibus scio. Ca rum quemadmodum superbè & violenter me faterer cere, fi, priusquam in Africam trajecissem, te tuâ v luntate cedentem Italia, & imposito in naves exercitui Su

im venientem ad pacem petendam aspernarer: sic nunc, rum propè manu conserta restitantem ac tergiversantem n Africam attraxerim, nulla sum tibi verecundia obstricus. Proinde si quid ad ea, in quæ tum pax conventura videbatur (quæ sint, nosti: mulctæ navium cum tommeatu per inducias expugnatarum, legatorumque violatorum,) adjicitur; est quod referam ad concilium. Sin illa quoque gravia videntur, bellum parate, quoniam pacem pati non potuistis.

nimin

bectan

ita fi

UOQU

parun

nnib

lerem

quan

eptun e Di

æ pæ

arth

COL

ter e

i fict

ere l

epig

ia po

10,

noit

llum

Dut

arm

: 9

t;

mai

mn

Ca!

er f

â V

tu i

fu

ORATIO

Annibalis ad Carthaginienses, qui reprehenderant quod rissset in communi stetu.

ARGUMENTUM.

Inter alias pacis conditiones Carthaginiensibus petentibus pacem à Scipione authoritate senatûs datas, id etiam propositum erat, ut in annos quinquaginta decem millia talentûm argenti pensionibus aquis solverent. Prima collatio pecunia longo bello exhaustis dissicilis videbatur: itaque cum ob eam ipsam causam cateris in curia Carthaginiensi mœrentibus atque slentibus unus Annibal rideret, tum Asdrubal Hædus ridentem in publico sletu atque luctu increpavit, cum prasertim earum lacrymarum ipse causa esset. Tum Annibal in hanc sententiam respondit objurganti atque cateris.

SI quemadmodum oris habitus cernitur oculis, sic & animus intus cerni posset, facile vobis appareret non læi, sed prope amentis malis cordis hunc, quem increpatis, risum esse, qui tamen nequaquam adeo est intempestivus, quam vestræ istæ absurdæ atque abhorrentes lachrymæ sunt. Tunc slesse decuit, cum adempta nobis arma, incensæ naves, interdictum externis bellis. Illo enim vulnere concidimus. Nec esse in vos odio vestro consultum ab Romanis credatis. NULLA magna civitas diu quiescere potest. Si foris hostem non habet, do-

mi

mi invenit. Ut pravalida corpora ab externis causis tuna videntur, sed suis ipsa viribus onerantur. Tantum nimirum ex publicis malis sentimus, quantum ad privatas res pertinet : nec in eis quicquam acrius, quam pecunia damnum stimulat. Itaque cum spolia victæ Carthagin detrahebantur, cum inermem jam ac nudam destitui inter tot armatas gentes Africæ cerneretis, nemo ingemuit, nunc, quia tributum ex privato conferendum est, tanquam in publico funere comploratis. Quam vereor ne propediem sentiatis levissimo in malo vos hodie lacry. masse!

Ex tricesimo secundo libro ab urbe condità.

ORATIO

ARISTENI PRETORIS Achzorum, qua cos objurgat.

ARGUMENTUM.

T. Quintius in obsidione Elatia, ratus, Cycliade principe factionis adversa expulso, Achaorum animos à Philippo averti posse, legatos ad Achaos hac de remisit. Aristanus erat prator Achaorum qui ea in causa Romanis favebat. Is itaque quo die legati mandata exposuerant, cum propter imminentem noctem nihil transigi ac definiri posse videret, jus ferendi sententiam, dimisso senatu, in posterum diem differt. Postero die potestate facta à magistratibus si quis vellet, suadendi, nemo prodibat, cum Ariftanus ne tacitum fenatum rursus dimitteret, ila Achaos ipse increpare coepit.

TBI illa certamina animorum, Achæi, funt, quibus in conviviis & circulis, cum de Philippo & Romanis mentio incidit, vix manibus temperabatis? Nunc in concilio ad cam rem unam indicto, cum legatorum utrinque verba audieritis, cum referant magistratus, cum præco ad fuadendum vocet, obmutuistis. Si non cura com-

comr am I

possu

qui i

aut v

quam

omni

que u

M.

M.O

li tu

ve

147

14

Lat

ta

fer.

ba

na

111

Po fer

COI

ren

ad

de

lie

communis salutis, ne studia quidem quæ in hanc aut ilam partem animos vestros inclinarunt, vocem cuiquam possunt exprimere? cum præsertim nemo tam hebes sit, qui ignorare possit, dicendi ac suadendi, quod quisque aut velit, aut optimum putet, nunc occassonem esse, priusquam quicquam decernamus. Ubi semel decretum erit, omnibus id, etiam quibus antè displicuerit, pro bono atque utili sedere desendendum.

11-

ias nia

ini

in-

uit.

ne

ry-

acipe

ista-

fa-

ant,

finiri

14, 17

ma-

cum

ita

uibus

Ro-

Nunc

orum

cum

cura

com-

Ex tricesimo quarto libro ab urbe condira

ORATIO

M. CATONIS CONSULIS pro lege Oppia contra mulierum luxuriam.

ARGUMENTUM.

M. Oppius & T. Romuleius tribuni plebis inter procellas belli Punici, Q. Fabio & T. Sempronio consulibus, legem tulerant, nequa mulier plus semuncia auri haberet, neu vestimento versicolori uteretur, neu juncto vehiculo in urbe oppidove aut propius inde mille passus, nisi sacrorum publicorum causa, veheretur. Ea lex ab altero latore Oppia dicta. Matrona nobiles omnes homines ad legis abrogationem folicitabant: nec jam ullà authoritate, verecundià imperiove primorum patrum à limine senatus contineri atque arceri poterant. Nunc ad forum frequentes conveniebant, nunc per vias urbis discurrebant, orantes viros, ut in tam secunda fortuna sibi ornatus adversis rebus negatus atque ademptus redderetur. Lex ipsa, prater tribunos plebis duos, M. quoque Porcium Catonem consulem defensorem habebat: cateri fire impugnabant. Is itaque Porcius Cato matronarum conciliabula totà urbe totis diebus frequentia prater morem fieri cernens, cum quid ita convenirent, intellexisset, advocatà concione ita pro lege adversus luxuriam mulierum disseruit. L. Valerius tribunus plebis qui tulerat de lege abroganda, post Catonem, ut sequitur, pro muveribus adversus legem Catoni respondit.

SI

CI in sua quisque nostrum matrefamilias, Quirites, ju on majestatem viri retinere instituisset, minus cum universis fæminis negotii haberemus. nunc domi victa li bertas nostra impotentia muliebri, hic quoque in foro ch teritur & calcatur : & quia singulas sustinere non potul mus, universas horremus. Equidem fabulam & fictam rem ducebam esse, virorum omne genus in aliqua inful conjuratione muliebri à stirpe sublatum esse. Ab null genere non aque summum periculum est; si cœtus, en concilia & secretas confultationes esse sinas. Atque ego vi flatuere apud animum meum possum, utrum pejor ipa res, an pejore exemplo agatur. Quorum alterum ad no confules reliquosque magistratus; alterum ad vos, Qui rites, magis pertinet. Nam utrum è Republica sit, necne, id quod ad vos fertur, vestra existimatio est, qui in fuffragium ituri estis. Hæc consternatio muliebris, sire fua sponte, five authoribus vobis, M. Fundani, & L. Va leri, facta est, haud dubio ad culpam magistratuum per tinens, nescio vobis, Tribuni, an consulibus magis si deformis: vobis, si fæminas ad concitandas tribunita seditiones jam adduxistis: nobis, fit ut plebis quondam fic nunc mulierum fecessione leges accipienda sunt. quidem non fine rubore quodam paulo ante per medium agmen mulierum in forum perveni. quod nisi me vere cundia fingularum magis majestatis & pudoris, quan universarum tenuisset, ne compellatæ à consule videren tur, dixissem : Qui hic mos est in publicum procurren di, & obsidendi vias, & viros alienos appellandi? Istu ipsum suos quæque domi rogare non potuistis? An blan diores in publico quam in privato, & alienis quam ve stris estis? quanquam ne domi quidem vos, si sui juri finibus matronas contineret pudor, quæ leges hic roga rentur abrogarenturve, curare decuit. Majores nostri nul lam ne privatam quidem rem agere fæminas sine author voluerunt : in manu esse parentum, fratrum, virorum

105

patin

mm

aciu

uade

mpot

modi

oc

mori

ibert

leran

bunt

earu

int

nere

k er

bis e

Super

getu

ut, t

nfu

abro

is.

ritur

quan

quid

n q

prop

cum

ab I

rum

blica

earu

ligio

Phr

falt

, jus

cum

ta li

o ob.

otui

Ctam

nful

nulle con-

o vir

nos

Qui

nec-

ui in

five

.Va

per-

is fi

nitia

ndam

E

dium

vere

quàn

eren

arren

Iftud

blan

n ve

juri

roga

ri nul

ut hor

orum

105 (fi Diis placet) jam etiam Rempubl. capessere eas atimur, & foro quoque, & concionibus, & comitiis mmisceri. Quid enim nunc aliud per vias & compita aciunt, quam quod aliæ rogationes tribunorum plehis hadent, aliæ legem abrogandam censent? Date franos mpotenti natura, & indomito animali, & sperate ipsas nodum licentiæ facturas, nisi vos faciatis. Minimum oc eorum est, quæ iniquo animo fœminæ, sibi aut noribus aut legibus injuncta patiuntur. omnium rerum ibertatem, imò licentiam, (fi vera dicere volumus) desibrant. Quid enim, si hoc expugnaverint, non tentabunt? Recenfete omnia muliebria jura, quibus licentiam arum alligaverint majores nostri, per quæque subjeceint viris: quibus omnibus constrictas vix tamen continere potestis. Quid? si carpere singula & extorquere, k exequari ad extremum viris patiemini, tolerabiles vois eas fore creditis? extemplo, simul pares esse coeperint, superiores erunt. At, Hercule, nequid novum in eas rogetur, recusant. non jus, sed injuriam deprecantur. Imò, it, quam accepistis, justistis suffragiis vestris legem, quam of tot annorum & experiendo comprobaftis, hanc ut brogetis: id est, ut unam tollendo legem cateras infirmeis. Nulla lex satis commoda omnibus est: id modo quaitur, si majori parti, & in summam prodest. si quod cuiquam privatim officiet jus, id destruet ac demolietur; quid attinebit universos rogare leges, quas mox abrogare, n quos latæ funt, possint? Volo tamen audire quid sit, propter quod matronæ consternatæ procurrant in publicum, ac vix foro se & concione abstineant. Ut captivi b Annibale redimantur, parentes, viri, liberi, fratres eaum? Procul abest, absitque semper talis fortuna Reipublice: sed tamen cum fuit, negâstis hoc piis precibus earum. At non pietas, nec solicitudo pro suis, sed reigio congregavit eas. Matrem Ideam Pessinunte ex Phrygia venientem accepturæ funt. Quid honestum dictu saltem seditioni pratenditur muliebri? Ut auro & purpura

nulla

re po

auid

fic a

retur

vel p

demi

Hanc

oles,

baup

aber

Vulti

t di

es, 1

enda

it; c

bit :

irun

uod

ulgò

fu

s te

x m

uam

tura

bon

vi :

mc;

F

). V

fulgeamus, inquiunt : ut carpentis festis profestisque die. bus, velut triumphantes de lege victà & abrogata, captis & ereptis suffragiis vestris, per urbem vectemar; ne ullus modus sumptibus, nec luxurize sit. Sape me querentem de fœminarum, sæpe de virorum, nec de privatorum modo, sed etiam magistratuum sumptibus audistis; diversisque duobus vitiis, avaritià & luxuria civitatem laborare : qua pestes omnia magna imperia everterunt. Hæc ego, quod melior lætiorque in dies fortuna Reipub. est, quo magis imperium crescit : & jam in Græciam Asiamque transcendimus, omnibus libidinum illecebris repletas, & regias etiam attrectamus gazas: eo plus horreo, ne illa magis res nos ceperint, quam nos illas Infesta (mihi credite) signa ab Syracusis illata sunt huic urbi. jam nimis multos audio Corinthi & Athenarum ornamenta laudantes, mirantesque, & antefixa fictilia Deorum Romanorum ridentes. Ego hos malo propitios Deos, & ita spero futuros, si in suis manere sedibus patiemur. Patrum nostrorum memoria per legatum Cyneam Pyrrhus, non virorum modo, sed etiam mulierum animos donis tentavit. nondum lex Oppia ad coercendam luxuriam muliebrem lata erat : tamen nulla accepit, Quam causam fuisse censetis? Eadem fuit, que majoribus, nihil de hac re lege sanciendi. nulla erat luxuria, que coërceretur. SICUT antè morbos necesse est cognitos esse, quam remedia eorum: sic cupiditates prius nata sunt, quam leges, qua iis modum facerent. Quid legem Liciniam excitavit de quingentis jugeribus, nisi ingens cupido agros continuandi? Quid legem Cinciam de donis & muneribus, nisi quia vectigalis jam & stipendiaria plebs esse senatui coeperat? Itaque minime mirum est, nec Oppiam, nec aliam ullam tum legem desideratam esse, quæ modum sumptibus mulierum faceret; cum aurum & purpuram data & oblata ultrò non accipiebant. Si nunc cum illis donis Cyneas urbem circumiret; stantes in publico invenisset, quæ acciperent. Atque ego nonnullarum

die.

0

27 :

me

de

uria

ver-

ortun in

nun

: eo

illas.

huic

rum

Ctilia

ropi-

dibus

Cy-

rum

rcen-

cepit.

ajori-

que

s effe,

(unt,

Lici-

cupi-

nis &

plebs nec effe, urum Si

non-

sullarum cupiditatum ne causam quidem aut rationem inin possum. Nam ut quod alii liceat, tibi non licere, aliquid fortasse naturalis aut pudoris aut indignationis habeat: ic aquato omnium cultu, quid unaquaque vestrum veretur, ne in se conspiciatur? Pessimus quidem pudor est ul parsimonia, vel paupertatis; sed utrumque lex vobis lemit, cum id, quod habere non licet, non habetis. Hanc, inquit, ipfam exæquationem non fero, illa locules, cur non infignis auro & purpurâ conspicior? cur aupertas aliarum sub hac legis specie latet; ut, quod abere non possunt, habituræ, si liceret, fuisse videantur? Vultis hoc certamen uxoribus vestris injicere, Quirites, t divites id habere velint, quod nulla alia possit? paupes, ne ob hoc ipsum contemnantur, supra vires se exndant? Næ, fimul pudere, quod non oportet, cœpet; quod oportet, non pudebit. quæ de suo poterit, pabit: quæ non poterit, virum rogabit. Miserum illum rum, & qui exoratus & qui non exoratus erit! cum uod ipse non dederit, datum ab alio videbit. ugò alienos viros rogant, &, quod majus est, legem suffragia rogant; & à quibusdam impetrant, advers te & rem tuam & liberos tuos inexorabiles. simul modum sumptibus uxoris tuæ facere desierit, tu nunum facies. Nolite eodem loco existimare, Quirites, turam rem quo fuit, antequam lex de hoc ferretur. hominem improbum non accusari tutius est, quam abvi: & luxuria non mota tolerabilior esset, quam erit m; ipsis vinculis, sicut fera bestia, irritata, deinde emis-Ego nullo modo abrogandam legem Oppiam cenvos quod faxitis, Deos omnes fortunare velim.

ORATIO

L. VALERII TRIBUNI PLEBIS pro mulieribus contra legem Oppiam.

CI privati tantummodo ad suadendum dissuadendum-Que id, quod à nobis rogatur, processissent, ego quo que cum satis dictum pro utraque parte existimarem. tacitus fuffragia vestra expectassem. nunc cum vir gravissimus conful M. Porcius, non authoritate folum, qua tacita satis momenti habuisset, sed oratione etiam long & accurata infectatus fit rogationem nostram, necessi est paucis respondere: qui tamen plura verba in casti gandis matronis, quam in rogatione nostra disfuadend consumpsit, & quidem ut in dubio poneret, utrum i quod reprehenderet, matronæ sua sponte, an nobis an thoribus fecissent. Rem defendam, non nos: in que jecit magis hæc conful verbotenus, quam ut re infimu laret. Cœtum & feditiones, & interdum fecessionen muliebrem appellavit, quod matronæ in publico vos re gassent, ut legem in se latam per bellum temporibus de ris, in pace, & florente ac beatâ Repub. abrogareti Verba magna, quæ rei augendæ causâ conquirantur, hæc & alia esse scio : & Catonem oratorem non sola gravem, sed interdum etiam trucem esse scimus omne cum ingenio sit mitis. Nam quid tandem novi matron fecerunt, quod frequentes in causa ad se pertinente publicum processerunt? Nunquam ante hoc tempus publico apparuerunt? Tuas adversus te Origines revo vam. Accipe quoties id fecerint, & quidem semper b no publico. Jam à principio, regnante Romulo, cu Capitolio à Sabinis capto, medio in foro fignis colla dimicaretur; nonne intercursu matronarum inter ac duas prælium sedatum est? Quid? regibus exactis, cù Coriolano Martio duce, legiones Volscorum castra quintum lapidem posuissent; nonne id agmen, quo

ruta

G

con bello

foit.

Dii d

enti

natr

unt.

ictu

mne

emo

nirar

ius f

Aidi

or.

onful

gari

e m

unis

rfus

e per

crim

emad od, f

llam

it, au

npora

n) &

e late

: ut

iers à cta fi

m ab

e nata denda

5

m-

10-

m.

gra

ng

celle

afti

end

n i

s au

que

imu

onen

os ro os du

areti

ur,

folia

omne

atron

ente

pus revo

per b

lo, cu

colla

er aci

caftra

quo o

ruta hæc urbs effet, matronæ averterunt? Jam urbe captå Gallis, aurum quo redempta urbs est, nempe matronæ onsensu omnium in publicum contulerunt. Proximo tello (ne antiqua repetam) nonne & cum pecunia opus hit, viduarum pecuniæ adjuverunt ærarium? & cum Di quoque novi ad opem ferendam dubiis rebus arcesseentur, matronæ universæ ad mare profectæ sunt, ad natrem Idæam accipiendam? Dissimiles, inquit, causæ ant, nec mihi causas æquare propositum est, nihil novi tum, purgare satis eft. Cæterum, quod in rebus ad mnes pariter viros fœminasque pertinentibus fecisse eas emo miratus est, in causa propriè ad ipsas pertinente niramur fecisse? Quid autem fecerunt? superbas meus fidius aures habemus, si cum domini servorum non fidiant preces, nos rogari ab honestis fœminis indignaur. Venio nunc ad id de quo agitur : in quo duplex miulis oratio fuit. Nam & legem ullam omnino abgari est indignatus: & eam præcipuè legem, quæ luxumuliebris coërcendæ causa lata esset. Et illa comunis pro legibus, visa consularis oratio est: & hac adfus luxuriam, severissimis moribus conveniebat. Itae periculum est, nisi, quid in utrâque re vani sit, dorimus, ne quis error vobis offundatur. Ego enim, emadmodum ex iis legibus, quæ non in tempus aliod, sed perpetuæ utilitatis causa in æternum latæ sunt, lam abrogari debere fateor, nisi quam aut usus coart, aut status aliquis Reipublica inutilem fecit; sic quas, pora aliqua defiderarunt leges, mortales (ut ita di-1) & temporibus ipsis mutabiles esse video. Que in e lata sunt, plerumque bellum abrogat: que in bello, : ut in navis administratione alia in secunda, alia in ersa tempestate usui sunt. Hæc cum ira natura dita fint, ex utro tandem genere ea lex effe videtur, m abrogamus? An vetus regia lex, simul cum ip â e nata? An (quod secundum est) à decemviris ad denda jura creatis in duodecim tabulis scripta? Sine K

ORATIONES 218

qua cum majores nostri non existimarint matronale de cus fervari posse, nobis quoque verendum sit; ne cum e pudorem fanctitatemque foeminarum abrogemus? Qui igitur nescit novam istam legem esse, Q. Fabio, T. Sem pronio confulibus viginti annis antè latam? fine qua cun per tot annos matronæ optimis moribus vixerint, quo tandem, ne abrogata ea effundantur ad luxuriam, pericu lum eft? Nam fi ista lex ideo lata effet, ut finiret libid nem muliebrem, verendum foret, ne abrogata incitaret cur sit autem lata, ipsum indicavit tempus. Annibal i Italia erat victor ad Cannas: jam Tarentum, jam A pos, jam Capuam habebat: ad urbem Romam admon rus exercitum videbatur. Defecerant socii. non milit in supplementum, non socios navales ad classem tue dam, non pecuniam in ærario habebamus: fervi, quib arma darentur, ita ut pretium pro iis bello perfecto di minis folveretur, emebantur: In eandem diem, frume tum & cætera quæ belli ufus postulabant, præbenda p blicani se conducturos professi erant : servos ad remun numero ex censu constituto, cum stipendio nostro dal mus: aurum & argentum omne, à senatoribus ejus initio orto, in publicum conferebamus: viduæ & pup pecunias suas in ærarium deferebant, cautum erat, q ne plus auri & argenti facti, quo ne plus fignati arge & æris domi haberemus. Tali eo tempore in luxu & ornatu matronæ occupatæ erant, ut ad eam coërce dam lex Oppia desiderata sit: cum, quia Cereris sact cium lugentibus omnibus matronis intermissum erat, natus finiri luctum triginta diebus justit. Cui non paret, inopiam & miseriam civitatis, quia omnium vatorum pecuniæ in usum publicum vertendæ era istam legem scripsisse, tanidiu mansuram, quamdiu ca scribendæ legis mansisset? Nam si quæ tunc, tempe causa, aut decrevit senatus, aut populus justit, in per tuum servari oportet, cur pecunias reddimus privat cur publica præsenti pecunia locamus? cur servi, milit

mili ficut nes ad C blica texta textis

muni rum ut viv O CT interd

tragu abere uàm nitur acital

ium dium as, fi ngula ule, u

ni no bi ade , cùn uan i

rorum metis, cerdot bellic itus,

oriantu nosti rum, gratul hatum

e

m

ùn

uo

icu

bid

ret

al i

A

ott

tue

uibi

me

a p

mut

dab us 1

pup

t, q

argei

perce

fact

rat,

on t

um F

e era

rempo

n per

privat

ervi,

milit

militent, non emuntur? cur privati non damus remiges, feut tune dedimus? Omnes ahi ordines, omnes homines mutationem in meliorem statum Reipub, sentient: d conjuges tantum nostras, pacis & tranquillitatis pulica fructus non perveniet? Purpura viri utemur, præextati in magistratibus, in sacerdotiis : liberi nostri præextis purpura togis utentur. magistratibus in coloniis nunicipiisque, hic Romæ infimo generi magistris vicoum togæ prætextæ habendæ jus permittemus; nec id g vivi folum habeant tantum infigne, fed etiam ut cum ocrementur mortui: fœminis duntaxat purpuræ usum merdicemus? & cum tibi viro liceat purpura in veste fragula uti, matremfamilias tuam purpureum amiculum abere non fines? & equus tuus speciosius instratus erir, mam uxor vestita? Sed in purpura, quæ teritur, absuniur, injustam quidem, sed aliquam tamen causam teacitatis video: in auro vero, in quo præter manus preium nihil intertrimenti fit, quæ malignitas est? Prædium potius in eo est & ad publicos & ad privatos uis, sicuti experti estis. Nullam æmulationem inter se ngularum, quando nulla haberet, esse aiebat. At, Herde, universis dolor & indignatio est, cum sociorum Lani nominis uxoribus vident ea concessa ornamenta, quæ biadempta fint : cum infignes eas effe auro & purpucum illas vehi per urbem, se pedibus sequi : tanam in illarum civitatibus, non in fuâ imperium fit. wum hoc animos vulnerare posset: quid muliercularum fetis, quas etiam parva movent? Non magistratus, nec terdotia, nec triumphi, nec infignia, nec dona aut spobellica iis contingere possunt. Mundiciæ, ornatus, & lus, hæc fæminarum insignia sunt : his gaudent & viantur, hunc mundum muliebrem appellarunt majonostri. Quid aliud in luctu, quam purpuram arque um, deponunt? quid cum eluxerunt, sumunt? quid gratulationibus supplicationibusque, nisi excellentiorem latum adjiciunt? Scilicet si legem Oppiam abrogave-

ritis, non vestri arbitrii erit, si quid ejus vetare voluetitis, quod nunc lex vetat. minus filiæ, uxores, sorores e tiam quibusdam in manu erunt. Nunquam salvis sui exuitur servitus muliebris, & ipsa libertatem, quam vi duitas en orbitas facit, detestantur. In vestro arbitio suum ornatum, quam in legis, malunt esse. & vos in manu en tutela, non in servitio debetis habere eas: é malle patres vos aut viros, quam dominos dici. Invidio sis nominibus utebatur modo consul; seditionem mulie brem & secessionem appellando. Id enim periculum es ne Sacrum montem (ficut quondam irata plebs) aut A ventinum capiant. Patiendum huic infirmitati est, quod cunque vos censueritis. quo plus potestis, eo moderati imperio uti debetis.

ORATIO

M. Porcii Catonis confulis ad fuos.

ARGUMENTUM.

Abrogata lege Oppia, Porcius Cato conful extemplo Hispaniam cum copiis profectus est. Hic, ut hostin fuorumque animos experiretur, milites exercebat age dis pradis ex hostium agro. Quos ubi satis exploras convocari omnes justis: quos in hunc modum ad legi mum certamen adhortari cœpit.

Empus quod sæpe optastis, venit, quo vobis po stas fieret virtutem vestram ostendendi. Adh prædonum magis quam bellantium militastis more: m justa pugna hostes cum hostibus conferetis manus. N agros inde populari, sed urbium opes haurire licebit. tres nostri, cum in Hispania Carthaginiensium & im ratores ibi & exercitus essent, ipsi nullum imperatore nullos in ea milites haberent : tamen addere hoc in f dere voluerunt, ut imperii sui Iberus fluvius esset fit Nunc, cum duo prætores, cum consul, cum tres exer

Fam era bell pal

tos

prop

nobi

recu mere

accip

Gra RE D n

trique um ar ando, 1705

nur in merint. tro en ide oc

wom (

med atu, qu onfulta omano

nus ci le finit emplu

tus Romani Hispaniam obtineant, Carthaginiensium jam prope decem annis nemo in his provinciis sit: imperium nobis citra Iberum amissum est. Hoc armis & virtute recuperetis oportet: & nationem rebellantem magis temere, quam constanter bellantem, jugum, quo se exuit, accipere rursus cogatis.

e ui

vi

ric

Si

dio

alie

eff

uod

atil

plo oftiu

age

orall

legt

po

Adh

e: nu

bit. I

im

atore

in f

let fit

exer

N

ORATIO

T. QUINTII in conventu Gracia,

ARGUMENTUM.

fam in pace & libertate universa Gracia prater Ætolos irat, cum T. Quintio senatusconsultum de suscipiendo bello adversus Nabin Lacedamonium, qui Argos occupabat, affertur. Eo itaque lecto, Corinthum in constitutam diem conventum omnium sociarum civitatum Gracia edicit. Ad diem cum frequentes convenissent, ita de bello adversus Nabin gerendo retulit.

Bellum adversus Philippum non magis communi ani-mo confilioque Romani & Græci gesserunt, quam nique suas causas belli habuerunt. Nam & Romanom amicitiam, nunc Carthaginienses hostes eorum juando, nunc hic fociis nostris oppugnandis, violaverat; & 170s talis fuit, ut nobis, etiamfi nostrarum obliviscereur injuriarum, vestræ injuriæ satis digna causa belli erint. Hodierna consultatio tota ex vobis pendet. Reto enim ad vos, utrum Argos, ficut scitis ipsi, ab Nade occupatos pati velitis sub ditione ejus esse: an æum censeatis nobilissimam vetustissimamque civitatem media Græcia sitam, repeti in libertatem, & eodem tu, quo cæteras urbes Peloponnesi & Græciæ esse. Hæc multario, ut videtis, tota de re pertinente ad vos est. omanos nihil contingit, nisi quatenus liberatæ Græciæ ius civitatis servitus non plenam nec integram gloriam finit. Cæterum si vos nec cura ejus civitatis, nec implum, nec periculum movet, ne serpat latius contagion K 3

222 ORATIONES

gio ejus mali; nos æqui bonique facimus. De hac ne vos consulo, staturus eo quod plures censueritis.

ORATIO

ARISTANI PRATORIS Achaorum de Atolis & Nabide.

ARGUMENTUM.

Hoc ad proximum pertinet: Ætoli ad concilium Graci convenerant, quorum princeps Alexander cum audin placere Atheniensibus ut Argi recuperarentur, ipse intendia dixerat, quod ad eam deliberationem attinebat, de portandum esse in Italiam exercitum. Nam ipsum Na bin polliceri aut conditione, aut sua ipsius voluntate profidium Argis deducturum. Quod nisi faceret, Ætolo vi armisque facile coacturos deduci. Hac prator audie bat Achaorum Aristanus, qui ea vaniloquentia motus extemplo in hac verba prorupit.

regina, cujus in tutelà Argi sunt, ut illa civitas in ter tyrannum Lacedæmonium & latrones Ætolos par mium sit posita in eo discrimine, ut miserius à nobist cipiatur, quàm ab illo capta est. Mare interjectum issis prædonibus non tuetur nos, T. Quinti. Quid, si media Peloponneso arcem sibi secerint, suturum nos est? Linguam tantum Græcorum habent, sicut specie haminum. Moribus ritibusque efferationibus, quàm u barbari, quam rapacissima belluæ utuntur. Itaque u rogamus, Romani, ut & ab Nabide Argos recuperei & ita res Græciæ constituatis, ut ab latrocinio quoque Ætolorum satis pacata hæc relinquatis.

e regulari inover, de kripacitanisa

OR

Na

1

9

S

aut

expe

quai

le,

apua que

Nun

divit

man

vetu

ciria

ego

tened

mihi

tibus

& ac

effet. Argo vobis dium

ORATIO

NABIDIS TYRANNI Lacedæmoniorum ad T. Quintium,

ARGUMENTUM.

Nabis tyrannus Lacedamonius, oum maritimas omnes civitates à Romanis receptas primo statim adventu cognovit, cedendum fortuna ratus, T. Quintium ad colloquium vocari jubet. Ad prastitutum diem prior ipse de tyrannide, alisque qua de ipso jastabantur, in hunc modum disseruit.

aci

dire

inte

, de

pra

udie

20th

pon

25 1

bra

bis r

ım

, fi

no

pecie

im u

ue v

pereti

quoq

CI ipse per me, T. Quinti, vosque qui adestis, cau-I fam excogitare, cur mihi aut indixissetis bellum, aut inferretis, poffem; tacitus eventum fortunæ meæ expectassem. nunc imperare animo nequivi, quin prius, quam perirem, cur periturus essem, scirem. Er, hercule, si tales effetis, quales esse Carthaginienses fama est, apud quos nibil societatis fides sancti haberet, in me quoque vobis quid faceretis, minus pensi esse, non mirarer. Nunc vos cum intueor, Romanos esse video, qui rerum divinarum foedera, humanarum fidem focialem fanctiffimam habeatis. Cum me ipse respexi, eum esse spero, cui & publice, ficut cæteris Lacedæmoniis, vobiscum resultissimum feedus fit, & meo nomine privatim amiciù ac societas nuper Philippi bello renovata. ego cam violavi & everti, quod Argivorum civitatem kneo. Quomodo hoc tuear? Re, an tempore? Res mini duplicem defensionem præbet. nam & ipsis vocantibus ac tradentibus urbem eam accepi, non occupavi: & accepi, cum Philippi partium, non in vestra societate esset. Tempus autem eo me liberat, quod cum jam Argos haberem, focietas mihi vobiscum convenit: & ut vobis mitterem ad bellum auxilia, non ut Argis præsidium deducerem, pepigistis. At, hercle, in ea controwhit, que de Argis est, superior sum; & æquitate rei, K 4

quod non vestram urbem, sed hostium: quod volentem. non vi coactam accepi : & vestra confessione, quod in conditionibus focietatis mihi Argos reliquistis. Caterum nomen tyranni & facta me premunt, quod servos ad li. bertatem voco, quod in agros inopem plebem deduco. De nomine hoc respondere possum: me, qualiscunque fum, eundem esse, qui fui, cum tu ipse mecum, T. Quinti, societatem pepigisti. Tum me regem appellari à vobis memini: nunc tyrannum vocari video. Itaque fi ego nomen imperii mutassem, mihi meæ inconstantiæ; cum vos mutetis, vobis vestræ reddenda ratio est. Quod ad multitudinem servis liberatis auctam, & egentibus divisum agrum attinet; possum quidem & in hoc me jure temporis tutari. Jam feceram hæc, qualiacunque sunt, cum societatem mecum pepigistis, & auxilia in bello adversum Philippum accepistis. Sed si nunca fecissem, non dico, quid in eo vos læsissem, aut vestram amicitiam violassem : sed illud, me more atque instituto majorum fecisse. Nolite ad vestras leges atque infituta exigere ea, quæ Lacedamone fiunt. Nihil comparare fingula necesse est. vos à censu equitem, à censu peditem legitis: & paucos excellere opibus, plebem subjectam esse illis vultis. Noster legumlator non in paucorum manu Rempubl. esse voluit, quem vos senatum appellatis: nec excellere unum aut alterum ordinem in civitate, sed per aquationem fortuna ac dignitatis fore credidit, ut multi essent, qui arma pro patria ferrent. Pluribus me peregisse, quam pro patria sermone brevitati, fateor. & breviter peroratum esse potuit; nihil me, postea quam vobiscum amicitiam institui, cur ejus vos paniteret, commissife.

eft.

nuc

Pur

plu

cift

libe

cur

qui

No

nec

que

leg

me

dia

eed

Gr

bis

Ph

10

du

eul

arc

fili

fer

fes Sen nik

tui

RAT

T. QUINTII, qua Nabidi respondet.

0,

ue

ari

ue

n-

ft.

n-

100

m.

ilia

ea

am

tu-

m.

nfu

ub-

oue-

um

ia ia

cre-

Pia-

atis,

po-

pæ-

A Micitia & focietas nobis nulla tecum, fed cum Pelope rege Lacedæmoniorum justo ac legitimo facta est. Cujus jus tyranni quoque, qui postea per vim tenuerunt Lacedæmone imperium (quia nos bella nunc Punica, nunc Gallica, nunc alia ex aliis occupaverant) plurparunt; ficut tu quoque hoc Macedonico bello fecifti. Nam quid minus conveniret, quam nos qui pro libertate Græciæ adversus Philippum gereremus bellum, cum tyranno instituere amicitiam? & eo tyranno, quam qui unquam fuit, savissimo & violentissimo in suos? Nobis vero, etiam si Argos nec cepisses per fraudem nec teneres, liberantibus omnem Graciam, Lacedamon quoque vindicanda in antiquam libertatem erat, atque in kges suas: quarum modo, tanquam æmulus Lycurgi, mentionem fecisti. An, ut ab Iasso & Bargiliis præsidia Philippi deducantur, curæ erit nobis, Argos & Laetdzmonem, duas clarissimas urbes, lumina quondam Gracia, sub pedibus tuis relinquemus, qua titulum nobis liberatæ Græciæ servientes deforment? At enim cum Philippo Argivi senserunt. Remittimus hoc tibi, ne nostram vicem irascaris. Satis compertum habemus, duorum, aut ad summum trium in ea re, non civitatis culpam esse: tam hercle, quam in te tuoque præsidio arcessendo accipiendoque in arcem, nihil sit publico confilio actum; Theffalos, & Phocenfes, & Locrenfes, consensu omnium scimus partium Philippi fuisse; tamen cum cæteram liberaverimus Græciam, quid tandem cenles in Argivis, qui insontes publici consilii sint, facturos? Servorum ad libertatem vocatorum, & egentibus hominibus agri divisi crimina tibi objici dicebas, non quidem nec ipsa mediocria: sed quid ista sunt præ iis quæ à te tuisque quotidie alia facinora eduntur? Exhibe liberam

K 5

226 ORATIONES

concionem vel Argis, vel Lacedæmone, si audire juvat vera dominationis impotentissimæ crimina. Ut omnia alia vetustiora omittam, quam cædem Argis Pythagoras iste gener tuus penè in oculis meis edidit? quam tu ipse, cum jam propè in finibus Lacedæmoniorum essem? Agedum, quos in concione comprehensos, omnibus audientibus civibus tuis, in custodia te habiturum esse pronunciasti; jube vinctos produci, ut miseri parentes, quos falso lugent, vivere sciant. At enim ut jam ita sint hac, quid ad vos Romani? Hoc tu dicas liberantibus Graciam? hoc iis, qui ut liberare possent, mare trajecerunt, terra marique gesserunt bellum? Vos tamen, inquis, vestramque amicitiam ac societatem propriè non violavi Quoties vis te id arguam fecisse? Sed nolo pluribus: fummam rem complectar. Quibus igitur rebus amicitia violatur? Nempe his duabus rebus maxime, si socios meos pro hostibus habeas: si cum hostibus te conjungas, Utrum non à te factum est? nam & Messenem uno atque eodem jure fœderis, quo & Lacedæmonem, in amicitiam nostram acceptam, socius ipse sociam nobis urbem vi atque armis cepisti: & cum Philippo hoste nostro, non societatem solum, sed (& Diis placet) affinintem etiam per Philoclem præfectum ejus pepigifti: & bellum adversum nos gerens, mare circa Maleam infestum navibus piraticis fecisti: & plures propè cives Romanos, quan Philippus, cepisti atque occidisti: tutiorque Macedoniæ ora, quam promontorium Maleæ, commeatus ad exercitus nostros portantibus navibus fuit. Proinde parce sic sidem ac jura societatis jactare: & omissa populari oratione, tanquam tyrannus & hostis loquere.

Hoc

fci

qu

ea

m

ORATIO

Vat

nia ras

ofe,

A-

au-

0

105

ec,

2.

nt,

e-

Vi.

S:

13

05

15,

j.

r-

.

.

T. QUINTII, quâ suos ad obsidionem Lacedæmonis adhortatur.

ARGUMENTUM.

Hoc cum prioribus duabus concionibus conjunctum est. Cum ita colloquuti essent, Nabis, Aristano, ut, dum liceret, suis rebus consuleret, orante, postero die se deducturum Argis (quando ita Romanis placeret) prasidium spoponderat, simul & perfugas & captivos redditurum, ac se quid aliud vellent, facturum. Interim ad bellum tamen Quintius animum intendebat: ac nihil dum eorum, qua receperat Nabis, apparebat: cum sentientibus omnibus continuandum esse bellum, ipse unus per simulationem difficultatem obsidionis Lacedamonis, quo se Nabis ex colloquio receperat, causando, etiam tum à bello militum animos avertere conabatur. Ubi simulatione illà indies militum animos (quod unum agebat) magis accendi ac crescere vidit, repente in hac verba ad obsidionem adbortatus est.

BENE vertat! obsideamus Lacedæmonem, quando ita placet. Cæterum cum res tam leuta, quam ipsi scitis, oppugnatio urbium sit, & obsidentibus prius sæpe quim obsessis tædium afferat; jam nunc hoc ita proponere vos animis oportet, hybernandum circa Lacedæmonis mœnia esse. Quæ mora si laborem tantum ac periculum habere, ut & animis & corporibus ad sustinenda ea parati essetis, hortarer vos. Nunc impensa quoque magna eger, in opera, in machinationes, & tormenta, quibus tanta urbs oppugnanda est, in commeatus nobis vobisque in hyemem expediendos. Itaque ne aut repente trepideris, aut rem inchoatam turpiter destituatis, scribendum antè vestris civitatibus censeo, explorandumque quid quæque animi, quid virium habeat. Auxiliorum satis superque habeo: sed quo plures sumus, pluribus re-

228 ORATIONES

bus egebimus. Nihil jam præter nudum solum ager hostium habet. Ad hoc hyems accedit, ad comportandum ex longinquo difficilis.

Ex tricesimo quinto libro ab urbe condità.

RATIO

MINIONIS ad Legatos Romanorum.

ARGUMENTUM.

Legati Romani P. Sulpitius & P. Julius missi ad Eumenem primum, deinde ad Antiochum. It expositis senatus mandatis Eumeni, Ephesum ad Antiochum veniunt. Forte per eos dies filii Antiochi morte primum nuntiata, factum erat, ut clausa regia, omnes in luctu effent. Le. gatus alter (nam Sulpitius ager Pergami substiterat) w publico luctu, non fore ratus ut latis animis audiretur, Pergamum avertit iter. Paucis diebus luctu finito, Antiochus jam satis doctus quid ad se venirent legati, cum uno Minione principe amicorum consilia communicabat. Fugiebat atque detrectabat modis omnibus cum legatis colloquium: ac futurum erat ut nec admitteret legatos, si redirent ultro, nec accerseret diutius commoratos, nisi Minio ipse causam totam susceptam ejus commodo cum legatis se acturum recepisset. Accitis itaque legatis, Minio ipso absente Antiocho ita loquutus est. Legati deinde responderunt.

Pecioso titulo uti vos, Romani, Gracarum civitatum liberandarum video: sed facta vestra orationi non conveniunt. & aliud Antiocho juris statuistis, alio ipsi Quî enim magis Smyrnæi, Lampsacenique Græci sunt, quam Neapolitani & Rhegini & Tarentini, à quibus stipendium, à quibus naves ex fœdere exigitis? Cur Syracusas atque in alias Siciliæ Græcas urbes prætorem quotannis cum imperio & virgis & securibus mittitis? Nihil aliud profecto dicatis, quam armis superatis vos iis has leges imposuisse. Eandem de Smyrna &

Lamplaco,

Lan

caul

bus, jus

zqu

SU

F

dice

qua

& '

unc

inte

tan

que

fen

pet

ear

lias

pai

qui

ten

àI

jus

ru

ag

gn

Lampsaco, civitatibusque quæ Ioniæ aut Æolidis sunt, causam ab Antiocho accipite. Bello superatas à majoribus, & stipendiarias ac vectigales factas, in antiquum jus repetit. Itaque ad hæc ei responderi velim, si ex aquo disceptatur, & non belli causa quæritur.

ORATIO

14-

nt.

â,

8.

60

ur,

1n-

4773

at.

itis

ga-

tos,

ga-

um

non

ipsi

que

ini,

etoittiratis â &

aco,

Sulpitii Legati Romanorum, quâ ad præcedentem respondet.

FEcit verecunde Antiochus, qui, si alia pro causa ejus non erant quæ dicerentur, quemlibet ista quam se dicere maluit. Quid enim simile-habet civitatum earum, quas comparasti, causa? Ab Rheginis & Neapolitanis, & Tarentinis, ex quo in nostram venerunt potestatem. uno & perpetuo tenore juris semper usurpato, nunquam intermisso, quæ ex fœdere debent, exigimus. Potesne tandem dicere, ut ii populi non per se, non per alium quemquam fœdus mutaverint; sie & Asiæ civitates, ut femel venerunt in majorum Antiochi potestatem, in perpetuâ possessione regni vestri permansisse? & non alias earum in Philippi, alias in Ptolemæi fuisse potestate, alas per multos annos nullo ambigente libertatem usurpasse? Nam si, quod aliquando servierunt temporum iniquitate pressi, jus post tot secula asserendi eos in servitutem faciet; quid abest quin actum nobis nihil sit, quod à Philippo liberavimus Graciam? & repetant posteri ejus Corinthum, Chalcidem, Demetriadem, & Thessalorum totam gentem? Sed quid ego causam civitarum ago, quam ipsis agentibus & nos & regem ipsum cognolcere æquius est.

and agrafic the two

ORATIO

ANNIBALIS ad Antiochum, quâ se purgat.

ARGUMENTUM.

Pertinet hoc ad canciones superiores duas. His invicem jactis, legati earum ipsarum civitatum de quibus Sulpitius meminerat, cum introducti nunc suas quisque querelas, nunc expostulationes intersererent, re infecta dimissi sunt. Exinde consilium inibat Antiochus belli adversus Romanos suscipiendi. In id consitium forte Annibal adhibitus non erat, propter colleguia cum Julio le. gato altero Romanorum, suspectus. Percontatus itaque alienationis & iracundia regis in se causam, cum ex colloquiis id natum acciperet, occasionem modo se regi purgandi quarebat. Ac eam tandem nactus, ita se regi pargavit.

DAter Amilcar, Antioche, parvum admodum me, quum facrificaret, altaribus admotum jure jurando adegit, nunquam amicum fore populi Romani. Sub hoc facramento sex & triginta annos militavi : hoc me in pace patriâ meâ expulit; hoc patriâ extorrem in tuam regiam adduxit : hoc duce, si tu spem meam destitueris, ubicunque vires, ubi arma esse sciam, huc veniam toto orbe terrarum quærens aliquos Romanis hostes. Itaque si quibus tuorum meis criminibus apud te crescere libet, aliam materiam crescendi quam ex me quærant. Odi, odioque sum Romanis. Id me verum dicere, pater Amilcar & Dii testes sunt. Proinde cum de bello Romano cogitabis, inter primos amicos Annibalem habeto, fi qua res te ad pacem compellet, in id confilium alium, cum quo deliberes, quærito.

Ex

AN

Antio

etta

bi

con

gai

0

\$10

CI

geba

e T

Mace

deduc

Thef

fuæ v

um

ntant

int,

futur

tuam

o ig

re, q

integ

accel plæ iun & fim !

mani

Ex tricesimo sexto libro ab urbe condità.

ORATIO

Annibalis in concilio Antiochi, de totius belli ratione & Macedonibus sententia.

ARGUMENTUM.

ja-

que-

di-

ad-

nni-

le-

que

ex

regi regi

um

egit, cra-

pace

iam

ubi-

or-

ie fi

bet,

Odi

A-

ma-

. fi

um,

Ex

Antiochus Annibalem in consilium adhibere non solebat, etiams oratione ea, quâ se Annibal purgavit, regem sibi reconciliasset. Forte in id adhibitus quo de Thessalis consultabatur, ciem aliud alii sentirent, nominatim rogaus sententiam, ita consilium suum de Macedonibus & Philippo in amicitiam deducendis, totiusque belli ratione, exposuit.

CI ex quo trajecimus in Græciam, adhibitus essem in O confilium, cum de Eubcea, de Achæis, de Boeotia gebatur; eam sententiam dixissem, quam hodie cum te Thessalis agitur, dicam. Ante omnia Philippum & Macedonas in focietatem belli quacunque ratione censeo educendos esse, nam quod ad Eubceam Bocotosque & Thessalos attinet, cui dubium est, quin, ut quibus nullæ luz vires fint, præfentibus adulando femper, quem meum in confilio habeant, eodem ad impetrandam veniam mantur; fimul ac Romanum exercitum in Græcia videint, ad confuetum imperium se avertant? nec iis noxæ burum sit, quod, cum Romani procul abessent, vim um præsentis exercitusque tui experiri noluerint? Quanoighur prius potiusque est, Philippum nobis conjungee, quam hos? cui, si semel in causam descenderit, nihil ntegri futurum sit, quique eas vires afferat, quæ non ccessio tantum ad Romanum esse bellum, sed per se pla nuper sustinere potuerint Romanos? Hoc ego aduncto (absit verbo invidia) qui dubitare de eventu posim? quum, quibus adversus Philippum valuerint Romani, iis nunc fore videam ut ipsi oppugnentur. Ætoli, qui

qui Philippum (quod inter omnes constat) vicerant. cum Philippo adversus Romanos pugnabunt. Amynander atque Athamanum gens, quorum secundum Ætolog plurima fuit opera in eo bello, nobiscum stabunt : Philippus tum, te quieto, totam molem sustinebat belli: nunc duo maximi reges, Asiæ Europæque viribus adverfus unum populum (ut meam utramque fortunam taceam) patrum certe ætate ne uni quidem Epirotarum regi parem, quicquid tandem eric vobiscum comparatus. geretis bellum. Quæ igitur res mihi fiduciam præbet conjungi nobis Philippum posse? Una, communis utilitas, que societatis maximum vinculum est: altera, auctores vos Ætoli. Vester enim legatus hic Thoas inter catera, quæ ad exciendum in Græciam Antiochum dicere est solitus, ante omnia hoc semper affirmavit; fremete Philippum, & agrè pati, sub specie pacis leges servituin sibi impositas. Ille quidem fera bestia vincta aut clause, er refringere claustra cupienti, regis iram verbis aquabat. cujus si talis animus est, solvamus nos ejus vincula, & claustra refringamus, ut erumpere diu coërcita in in hostes communes possit. Quod si nihil eum legatio noftra moverit: at nos, quoniam nobis eum adjungere non possumus, ne hostibus nostris ille adjungi possit, caveamus. Seleucus filius tuus Lysimachiæ est : qui si eo exercitu, quem secum habet, per Thraciam proxima Macedoniæ cœperit depopulari, facilè ab auxilio ferendo Romanis Philippum ad sua potissimum tuenda avertet. De Philippo meam sententiam habes. De ratione universi belli quid sentirem, jam ab initio-non ignorali, quod si tum auditus forem, non in Eubω Chalcidem captam, & castellum Euripi expugnatum Romani, sed Etruriam Ligurumque & Galliæ Cifalpinæ oram bello ardere, & (qui maximus iis terror est) Annibalem in Italià esse audirent. Nunc quoque arcessas censeo omnes navales terrestresque copias. Sequantur classem oneraria cum commeatibus. nam hic ficut ad belli munera pauci fumus,

fumus omne Corcy ac tut Africa **ftribu**

ciæ P bens, qui, certè

lium liceor vila f

Atti

1

4

0 1 1

au bil

nil op er.

pe

sumus, sic nimis multi pro inopia commeatuum. Cùm omnes tuas contraxeris vires; divisam classem partim Corcyræ in statione habebis, ne transitus Romanis liber ac tutus pateat: partim ad littus Italiæ, quod Sardiniam Africamque spectat, trajicies: ipse cum omnibus terrestribus copiis in Byllinum agrum procedes. Inde Græciæ præsidebis, & speciem Romanis trajecturum te præbens, &, si res poposcerit, trajecturus. Hæc suadeo, qui, ut non omnis peritissimus sim belli, cum Romanis certè bellare bonis malisque meis didici. In qua consilum dedi, in eadem nec insidelem, nec segnem operam pollicer. Dii approbent eam sententiam, quæ tibi optima visa suerit.

rant,

nan-

tolos

Phi.

eli:

ver-

1 ta-

mur

atus,

æbet

tili-

Cto-

cæ.

nere.

u(2)

Ua-

ula,

in a

no-

gere

C2-

i fi

ima

ndo

tet.

101-

afti.

em

fed

ello

lta.

nes

riz

ud

us,

ORATIO

ATTILII confulis ad fuos.

ARGUMENTUM.

Attilius consul depopulatus Hypatensem Heracleensemque agrum, in faucibus ad Thermopylas, ubi rex Antiochus erat, castra locaverat. Quod ubi regi allatum est, vetitus ipse ne quam viam per juga imminentia Romani ad transitum invenirent, Ætolis Heracleam mandat, occuparent ea ipsa cacumina, ne quâ Romanus transire posset. Ita ut jusserat rex, Ætoli ad occupandum contendunt. Consul ea re cognitâ, eodem adversus Ætolos missis legionibus, ipse priusquam in hostem copias educeret, ita militum animos consirmavit.

PLerosque omnium ordinum, milites, inter vos esse video, qui in hac eadem provincia T. Quintii ductu auspicioque militaveritis. Macedonico bello inexuperabilis magis saltus ad amnem Aoum suit, quam hic: quippe portæ sunt hæ: & unus inter duo maria clausis omnibus velut naturalis transitus est. Munitiones & locis opportunioribus tunc suerunt & validiores impositæ: exercitus hostium ille & numero major, & militum gene-

re aliquanto melior. Quippe illic Macedones Thracefque & Illyrii erant, ferociffimæ omnes gentes : hic Syri & Afiatici Graci sunt, levissima genera hominum, & servi ruti nata. Rex ille bellicosissimus, exercitatus jam inde à juventà finitimis Thracum atque Illyriorum & circa omnium accolarum bellis: bic (ut aliam omnem vitam fileam) is est, qui cum ad inferendum populo Romano bellum ex Asia in Europam transisser, nihil memorabilius toto tempore hybernorum gesserit, quam quod amoris causa, ex domo privata & obscuri etiam inter populares generis uxorem duxit, & novus maritus, velut faginatus nuptialibus coenis, ad pugnam processit. Summa virium speique ejus in Ætolis fuit, gente vanissima & ingratissima; ut vos prius experti estis, nunc Antiochus experitur. Nam nec convenerunt frequentes, nec contineri in castris potuerunt, & in seditione ipsi inter se funt : & cum Hypatam tuendam Heracleamque depoposcissent, neutram tutari, pars refugerunt in juga montium, pars Heraclese incluserunt fese. Rex ipse confes sus nusquam æquo campo non modo congredi se ad pugnam audere, sed ne castra quidem in aperto ponere; relictà omni ante se regione ea, quam se nobis ac Philippo ademisse gloriabatur, condidit se intra rupes: ne ante fauces quidem faltus (ut quondam Lacedæmonios fama est) sed intra penitus retractis castris. Quod quantum interest, ad timorem ostendendum, an muris alicujus urbis obsidendum sese incluserit? Sed neque Antiochum tuebuntur angustiæ: nec Ætolos vertices illi, quos ceperunt. fatis undique provifum atque præcautum est, ne quid adversus vos in pugna præter hostes effet. Illud proponere animo vestro debetis, non vos pro Græciæ libertate tantum dimicare, (quanquam is quoque egregius titulus effet, liberatam à Philippo antè, nunc ab Ætolis & ab Antiocho liberare) neque ea tantum in præmium vestrum cessura, que nunc in regiis castris sunt; sed illum quoque omnem apparatum, qui indies ab Epheso expe-Ctatur,

Aatur omni mano ad m terrar

cund ta pr vanti

> Zec de a

> > ti S . 1

7

çar

coll eff no Ac

ter m YO

el

hatur, prædæ futurum: Asiam deinde Syriamque, & omnia usque ad ortus solis ditissima regna imperio Romano aperturos. Quid deinde aberit, quin ab Gadibus ad mare rubrum Oceano sines terminemus, qui orbem terrarum amplexu sinit? & omne humanum genus secundum Deos nomen Romanum veneretur? In hæc tanta præmia dignos parate animos, ut crastino die bene juyantibus Diis acie decernamus.

fque

ri &

inde

circa

itam

nano

rabi-

oput sa-

um-

Tima

ntio-

nec

er fe

epo-

non-

nfef-

pug-

.re-

nilip-

ante

ama

tum s ur-

hum.

epc-

, ne

proiber-

is ti-

ve-

lum

xpeatur,

ORATIO

T: QUINTII ad Achzos de Zacyntho.

ARGUMENTUM.

Tecynthus infula erat, quam Hiero Agrigentinus, Amynandri, cujus in possessione erat, prasectus, posteaquam
dominum à Philippo Megalopolitano Athamania pulsum
audivit, pecunia pactam Achais tradiderat. T. Quintius hac re cognita concilium Achaorum edicit, ubi de
Zacyntho ageretur. Ad diem prastitutum Romani insulam ut suam repetebant. Diaphanes contra, prator
Achaorum, sua ditionis esse, jureque à se possideri contendebat. Achai multi eam jam ab initio se aspernatos esse testabantur: quo magis pratoris pertinaciam admirari non desistebant. In tanta opinionum varietate
res tota T. Quintii permissa est arbitrio, qui quid velit,
nunc exponit.

SI utilem possessionem ejus insulæ censerem Achæis esse, autor essem senatui populoque Romano, ut sam vos habere sinerent. Cæterum sicut testudinem, ubi sollecta in suum tegumen est, tutam ad omnes ictus video esse; ubi exerit partes aliquas, quodeunque nudavit, obnoxium atque infirmum habere: haud dissimiliter vos, Achæi, clausos undique mari, quæ intra Peloponnesi sint terminos, ea & jungere vobis, & juncta tueri facile. simul aviditate plura amplectendi hinc excedatis; nuda vobis omnia, quæ extra sint, & exposita ad omnes ictus esse.

ORA-

RATIO

QUINTII AD M. ACILIUM confulem pro Ætolis.

ARGUMENTUM.

M. Acilius cum delatis pacis conditionibus, Ætolos Naupa ctum ad sustinendam totam belli molem confugisse com perisset, tum demum vi atque armis agendum esse cum iis ratus, urbem ipsam obsidere cœpit. In castra eo ips tempore T. Quintius ex concilio Achaico redierat : qui cum ex composito muros obambularet, ut ab Ætolis infi nosceretur, omnes extemplo nomine eum inclamabant orabantque ut se servare vellet. Movit ea vox Dum tium : qui in castra descendens, ita M. Acilium monnit ut solutà obsidione aliò transferret bellum.

TTrum fallit te, M. Acili, quid agatur? an, cum a tis provideas, nihil id magnopere ad fummam Rei publ. pertinere censes? Erexerat expectatione consulem Et, quin expromis, inquit Acilins, quid rei sit? Tun Quintius: Ecquid vides te devicto Antiocho in duaba urbibus oppugnandis tempus terere, cum jam prope an nus circumactus fit imperii tui? Philippum autem, qui non aciem, non figna hostium vidit, non solum urbes fed tot jam gentes, Athamaniam, Perræbiam, Aperantiam, Dolopiam sibi adjunxisse? Atqui non tantum interest nostra, Ætolorum opes ac vires minui, quantum non supra modum Philippum crescere : & victoria tua præmium te militesque tuos nondum tot urbes, quot Philippum gentes Græciæ habere.

ORA.

Cognitio

confu

rat.

mur

git.

pensi

ad]

sta i

Lo

oc qu eantu

atus, rator

ant,

atui

ator

A mi E ch M 20

ORATIO

T. QUINTII ad Ætolorum principes de reconciliatione.

ARGUMENTUM.

upa

com

cum

ip (

qui

hant

uin-

1 fa

Rei

ulem

Tum

abus

an-

qui

erann in-

tum,

quot

constitutio hujus à superiore petenda oratione. M. Acilius consul verbis T. Quintii motus, totam ipsi rem permiserat. Itaque rursus obambulare circa eandem partem muri circa quam paulo ante vociferati erant Ætoli pergit. Ubi cum eum rursus Ætoli animadverterent, impensius orabant, ut sui misereretur. Tum egredi aliquot ad se jubet, quibus ad pedes provolutis, quid ipse vellet, ita exposuit.

FORTUNA vestra facit, ut é ira mea é orationi, temperem. Evenerunt que prædixi eventura, & ne or quidem reliqui vobis est, ut indignis accidisse ea vientur. Ego tamen sorte quadam nutriendæ Græciæ atus, ne ingratis quidem benefacere absistam. Mittite ratores ad Consulem qui inducias tantum temporis peant, ut mittere legatos Romam possitis, per quos Seatui de vobis permittatis. Ego apud Consulem depresator desensorque vobis adero.

Ex trigefimo septimo libro ab urbe condità.

ORATIO

EUMENIS IN CONCILIO.

ARGUMENTUM.

Emilio pratori inter provincias decernendas classis Romana decreta erat. Eum cum Samo Eleam ut Regi Eumeni opem ferret, cum classe Romana venisse Antioshus audiret, Publiumque Sc pionem consulem jam in Macedonia cum exercitu esse: de pace agendi tempus venisse ratus, caduceatorem ad Æmilium mist, qui de pace

238 ORATIONES

pace se agere velle nuntiaret. Tum concilium hac de n Æmilius edicit: in quo cum de re ipsa reserret, Rhod quidem rogati sententiam, censebant pacem esse facien dam: caterum Eumenes contra sentiebat; quam semen tiam ita peregit.

VI I enim aut honestè inclusi mœnibus, & obsessivelut leges pacis accipiemus? aut cui rata ista pa erit, quam sine consule, non ex authoritate senatûs, no jussu populi Romani peregerimus? Quæro enim, pao per te sactà rediturusne extemplo in Italiam sis, classe exercitumque deducturus? an expectaturus quid de re consuli placeat, quid senatus censeat, quid populus ju beat? Restat ergo, ut maneas in Asia, & rursus in Hy berna copiæ reductæ, omisso ibi bello, exhauriant com meatibus præbendis socios: deinde (si ita visum sit il penes quos potestas fuerit) instauremus novum de integro bellum, quod possumus, si ex hoc impetu rerum ni hil prolatando remittitur, ante hyemem Diis volentitu persecisse.

ORATIO

Scipionis quâ legatis Antiochi respondet.

ARGUMENTUM.

Heraclides Byzantius ab Antiocho missus de pace legalus P. Scipioni inter cateras conditiones eam quoque detule rat, Antiochum paratum esse restituere Romanis qua cunque in Asia teneret urbes, dimidiamque partemim pensarum in bellum factarum prastare. Eas Roman non placere videns, privatim Scipionem alloquitur, sicul mandatum ipsi erat, fore, si conditiones acciperet, u Antiochus ipsi silium etiam sine pretio redderet: magnus deinde auri pondus pollicitus in societatem regni eum ven turum prosessus est, si pacem secisset. Nunc Scipio respondet.

QUOD Romanos omnes, quod me, ad quem mil sus es, ignoras, minus miror : cùm te fortunan

philite quam rero in ugo a patience

jus a

naxim inqua Pro ta privata

n præ
ia me

Z

Intioc flun Ex

rebi re n cau

orem offin ique ecet

amin os ge

14

jus a quo venis, ignorare cernam. Lysimachia tenenda rat, ne Chersonesum intraremus: aut ad Hellespontum bhistendum, ne in Asiam trajiceremus, si pacem tanquam à solicitis de belli eventu petituri eratis. Concesso rero in Asiam transitu, & non solum frœnis, sed etiam ugo accepto, quæ disceptatio ex æquo, cùm imperium ratiendum sit, relicta est? Ego ex munisicentia regia naximum donum silium habebo: aliis, Deos precor, ne inquam fortuna egeat mea, animus certè non egebit. Pro tanto in me munere gratum me esse in se sentiet, si privatam gratiam pro privato beneficio desiderabit. sed publicè nec habebo quicquam ab illo, nec dabo. Quod n præsentia dare possim, sidele consilium est. Abi, nunia meis verbis, bello absistat: pacis conditionem nullam reuset.

ien

ten

Cell

Pa.

no

pac

ffen

e e

s ju

Hy

Om

ti

inte n ni

tibu

atus etule

qua

93 177

mani sicui

t, #

gnun

n ven pio re

mil

unan

eju

ORATIO

ZEUXIS LEGATI ANTIOCHI ad Romanos de pace.

ARGUMENTUM.

Intiochus eo pralio, quod adversus Romanos ad Phrygium sumen commisti, fugă subi salutem quarere coastus erat. Ex eâ sugâ noste Sardis primum, deinde Apameam se recepit: abi, de pace agendum esse, ut in tam adversis nebus, in animum inducens, legatos ad consulem de eâ n mittit. Dato concilio Zeuxis legatorum princeps ita causam egit.

NON tam quid ipfi dicamus, habemus, quam ut à vobis quæramus, Romani, quo piaculo expiare erorem regis, pacem veniamque impetrare à victoribus offimus. Maximo semper animo victis regibus popufque ignovistis: quanto id majore & placatiore animo ect vos facere in hac victoria, quæ vos dominos orbis trarum fecit? Positis jam adversus omnes mortales ceraminibus, haud secus quam Deos consulere & parcere os generi humano oportet.

ORA.

1.10

restaurable O s R A A s T I O

Scipionis ad ea respondentis.

R Omani, ex iis quæ in Deûm immortalium potestat erant, ea habemus, que Dii dederunt : animos, qu nostra mentis sunt, eosdem in omni fortuna gessimus, geni musque: neque eos secunda res extulerunt, nec advers minuerunt. Ejus rei, ut alios omittam, Annibalem ve strum vobis darem testem, nisi vos ipsos dare possem Posteaquam Hellespontum trajecimus, priusquam castra regia, priusquam aciem videremus, cum communis Mar & incertus belli eventus esset, de pace vobis agentibus quas pares paribus ferebamus conditiones, easdem nunc victores victis ferimus; Europa abstinete, Asiaque omni quæ cis Taurum montem est, decedite. Pro impensi deinde in bellum factis xv. millia talentûm Euboicorum dabitis; quingenta præsentia, duo millia & quingenta cum senatus populusque Romanus pacem comprobave rint : millia deinde talentûm per x11. annos. Eumen quoque reddi 400 talenta, & quod frumenti reliquam ex co, quod patri debitum est, placet. Hæc cum pepige rimus, facturos vos ut pro certo habeamus, erit quidem aliquod pignus, fi obfides viginti nostro arbitratu dabitis sed nusquam satis liquebit nobis, ibi pacem esse populo Remano, ubi Annibal erit; eum ante omnia deposcimus Thoantem quoque Ætolum, concitatorem Ætolici belli qui & illorum fiducia vos, & vestra illos in nos armavit, dedetis, & cum eo, Mnasimachum Acarnana, & Chalcidenses, Philonem & Eubulidam. In deteriore st fortuna pacem faciet rex, quia serius facit, quam faces potuit. Si nunc moratus fuerit, sciat, regum majesta tem difficilius ab summo fastigio ad medium detrali quam à mediis ad ima præcipitari, Dens confidere & percere

Ex

Supr

ga

Va

ne ip/s

plo dic

mi

ver

वरी

C4

tat

atq

H

ene a

rgiis

toliu

Min

æfid

ihi 8

ndæ

ie qu

ate I

nis

eam

s ger

Ex trigesimo octavo libro ab urbe condità.

ORATIO

P. Scipionis Africani rei, ad Quirites.

ARGUMENTUM.

erier[4

ve-

ftra

Mars

bus

lund

mni

enfis

rum

enta,

bave-

meni

uum

pige

idem

bitis

lo Ro-

imus

belli

arma-

na, &

re fua

facere

ajesta-

etrahi,

Ex

Supra ostensum est, cum Antiochus pacem cum Scipione Africano atque Romanis pacisci vellet, ab ipso datum legato negotium, ut, si publice impetrare non posset, privatim cum Scipione ageret; ita regi placere, ut silius sine pretio reddatur, ingensque auri pondus detur, si per ipsum pacem impetraret. Inde ambo 2. Pleminii Scipionis criminandi occasionem se nactos esse rati, ei diem dicunt. Is verò cum postero die citatus reus magna multitudine amicorum septus in rostra subisset, in hac verba populum Romanum admonebat, ut secum Diis actum gratias irent, quod deorum auspiciis tali die de Carthaginiensibus triumphasset: ne videlicet in ea civitate, quam paulo ante ab hostium insessissimorum impetu atque armis vindicaverat, causam diceret.

Joc die, tribuni plebis, vosque Quirites, cum Annibale & Carthaginiensibus signis collatis in Africa ne ac seliciter pugnavi. Itaque, cum hodie litibus & rgiis supersederi æquum sit, ego hinc extemplo in Catolium ad Jovem optimum maximum, Junonemque Minervam, cæterosque Deos, qui Capitolio atque arci rasident, salutandos ibo: hisque gratias agam, quod ihi & hoc ipso die, & sæpe alias egregiè Reipubl. gendæ mentem sacultatemque dederunt. Vestrum quote quibus commodum est, ite mecum, Quirites; & ate Deos, ut mei similes principes habeatis. Ita, si ab his septendecim ad senectutem semper vos ætatèm cam honoribus vestris anteistis, ego vestros honores reses gerendis præcessi.

L

ORATIONES 242

Ex trigesimo nono libro ab urbe condità.

ORATIO

M. PORCII CATONIS CONSULIS, ad populum, in feedum Bacchanalium ritum.

ARGUMENTUM.

Sacra Bacchi, que Bacchanalia dicuntur, ex Gracia Etrariam prius, deinde velut contagione quadam ex E truria Romam invecta erant. Qui facris iis initiaban tur, seu mares seu fæmina, noctu cætus conciliabulaque faciebant totà urbe : fæmina faces ardentes prafereban quas in aquam demissas, magia quadam, flamma inte gra efferebant : mares velut capta mente, cum jaga tione fanatica vaticinabantur. Inde permixti viri fa minis nullum genus libidinis reliquum faciebant, pofite mo & virorum inter se & fæmmarum passim concub tus fiebant. Hinc rixa, binc conjurationes, hinc cele binc nullum non mali genus ferpebat. Sed nibil non re velit dies, quanquam din celatum atque abstrusum tandem indicio cujusdam Ebutia primum, deinde Hija la, quam Ebutia manumiferat, ad Postumium confi dem res tota defertur. Is primo quoque tempore ad fe natum quicquid noceperat, defert: oui ob id ipsum hi bita à fenatu gratia. Patres quaftionem de Bacchan libus, facrifque nocturnis, confulibus dedernunt. In verò co, ne qui toetus nocturni fierent, decretum, datum negotium, ut facerdotes qui facris iis praeran conquirerentur. Jam suum cuique magistratui officiul de iis sacris tollendis injunctum erat, cum M. Porcu Cato consul, in Rostra concione advocatà conscendit. Ul de comprecatus primum deos, sicuti assolet, quoties populum magistratus verba facturus est, in hac verb de tollendis Bacchanations differuit.

Juli unquam concioni, Quirites, tam non foli apta, sed etiam necessaria hæc solennis Deorus com

con

quo fent

mer omi

nec

ne l

miu

ro,

Aun

ra à

per t

biffe

qui j

ea re

conc

cumo

nem

lico

ue f

for

es, f

itibu

ires

abet,

uider

ausâ

lixis

ffet,

tudo

mt d

pro

nibus

os eo

itiato

obfo

ım,

iái

x E

rban Lagu

ban

inte

ada

i fa

ncub

cedes

ufun

Hispa confa

ad form ha

chana

Tu

m, d

eran

ficiun

Porcin

it. Un

ties A

c verb

foles

Deorus

con

comprecatio fuit, quæ vos admoneret hos esse Deos, quos colere, venerari, precarique majores vestri instituisfent; non illos, qui pravis & externis religionibus captas mentes velut furialibus stimulis, ad omne scelus & ad omnem libidinem agerent. Equidem nec quid taceam. nec quatenus proloquar, invenio : fi aliquid ignorabitis, ne locum negligentiæ dem : si omnia nudavero, ne nimium terroris offundam vobis, vereor. Quiequid dixen, minus quam pro atrocitate & magnitudine rei difum scitote esse: ut ad cavendum satis sit, dabitur-opera a nobis. Bacchanalia tota jampridem Italia, & nunc per urbem etiam multis locis effe, non fama modo accebiffe vos, sed crepitibus etiam ululatibusque nocturnis, qui personant tota urbe, certum habeo : cæterum, quæ a res fit, ignorare : alios Deorum aliquem cultum, alios oncessum ludum & lasciviam esse credere: & qualerumque fit, ad paucos pertinere. Quod ad multitudiem eorum attinet, si dixero multa millia hominum esse, lico necesse est exterreamini, nisi adjunxero qui qualesue fint. Primum igitur mulierum magna pars est, & sfons mali hujusce fuit : deinde simillimi foeminis maes, stuprati & constupratores, fanatici vigiles; vino, streitibus, clamoribusque nocturnis attoniti. Nullas adhuc ires conjuratio, cæterum incrementum ingens virium abet, quod indies plures fiunt. Majores vestri, ne vos uidem, nisi cum aut vexillo in arce posito comitiorum ausa exercitus edictus esset, aut plebi concilium tribuni lixissent, aut aliquis ex magistratibus ad concionem voffet, forte- temere coire voluerunt : & ubicunque multudo esset, ibi & legitimum rectorem multitudinis censemt debere effe. Quales primum nocturnos cœtus, deinpromiscuos mulierum ac virorum esse creditis? Si, libus ætatibus initientur mares, sciatis, non misereat s corum folum, fed etiam pudeat. Hoc facramento itiatos juvenes, milites faciendos censetis, Quirites? iis obscomo sacrario eductis arma committenda? hi co-K 2 operti

244 ORATIONES

operti stupris suis alienisque, pro pudicitià conjugum ac liberorum vestrorum ferro decernent? Minus tamen efset, si flagitiis tantum effoeminati forent, (ipsorum id magnâ ex parte dedecus erat) à facinoribus manus, mentem à fraudibus abstinuissent. Nunquam tantum malum in Repub. fuit, nec ad plures, nec ad plura pertinens. Quicquid his annis libidine, quicquid fraude, quicquid scelere peccatum est, ex illo uno facrario scitote ortum esse. Necdum omnia, in quæ conjuraverunt, edita facinora habent, adhuc privatis noxiis (quia nondum ad Rempublicam opprimendam fatis virium est) conjuratio sese impia tenet. Crescit & serpit quotidie malum, jam majus est, quam ut capere id privata fortuna posit ad summam Reipub. spectat. Nisi præcavetis, Quirites jam huic diurnæ legitimè ab confule vocatæ par noctur na concio esse poterit. Nunc illi vos singuli universo concionantes timent: jam ubi vos dilapsi domos & in rura vestra eritis, illi coierint, consultabunt de sua salut simul ac vestra pernicie. tum singulis vobis universiti mendi erunt. Optare igitur unusquisque vestrum debet ut bona mens suis omnibus fuerit : si quem libido, s furor in illum gurgitem abripuit, illorum eum, cun quibus in omne flagitium & facinus conjuravit, no Suum judicet esse. Nequis etiam errore labatur vestrun quoque, non fum securus. Nibil enim in speciem falla cius est, quam prava religio. Ubi Deorum numen praten ditur sceleribus, subit animum timor, ne fraudibus huma nis vindicandis, divini juris aliquid immixtum violemu Hac vos religione innumerabilia decreta pontificum, fe natusconsulta, aruspicum denique responsa liberant. Que ties hoc patrum avorumque ætate negotium est magi Aratibus datum, ut facra externa fieri vetarent, facrifica losque vatesque foro, circo, urbe prohiberent? vaticino libros conquirerent, comburerentque? omnem discipl nam sacrificandi, præterquam more Romano, abolerent Fudicabant enim prudentissimi viri omnis divini humanique

patris cend stros nefar

tibus libidi ea te punit

lueru mihi genda rum vimu

quo o præst culi a

PHI

Philip run nis occu ean to

> difc adz etia nun

fecti fere Itaq

id

en-

12-

rti-

iic-

01-

edi-

um nju-

um,

tur

erfor & in

alut

fi ti

ebet lo, f

cun

trûn

falla

raten

uma

lemu.

n, f

Quo

magi

rificu

ticino

iscipl

erent

naniqu

juri

iuris, nihil aquè dissalvenda religionis esse, quam ubi non patrio, sed externo ritu sacrificaretur. Hæc vobis prædirenda ratus sum, ne qua superstitio agitaret animos veftros, cum demolientes nos Bacchanalia, discutientesque nefarios cœtus cerneretis. Omnia Diis propitiis, volentibusque ea faciemus : qui, quia suum numen sceleribus ibidinibusque contaminari indignè ferebant, ex occultis a tenebris in lucem extraxerunt : nec patefieri, ut impunita essent, sed ut vindicarentur & opprimerentur, voherunt. Senatus quæstionem extra ordinem de ea re mihi collegæque meo mandavit : nos ipfi, quæ nobis agenda sunt, impigrè exsequemur : vigiliarum nocturnarum curam per urbem minoribus magistratibus mandavimus. Vos quoque æquum est, quæ vestra munia sunt, quo quisque loco positus erit, quod imperabitur, impigrè præstare, & dare operam ne quid fraude noxiorum pericoli aut tumultus oriatur.

ORATIO

PHILIPPI MACEDONIS, ad legatos Romanorum.

ARGUMENTUM.

Philippus Macedo multa oppida Thessalorum, Perrhabiorum, Maronitarum, aliorumque populorum, sua ditionis secerat: qua cum repetita permissu se Romanorum
occupare diceret, communi voluntate atque uno consensu
eam rem ii topuli ad senatum deserunt. Senatusconsulto legati tres (in quibus Q. Cacilius Metellus suit) ad
disceptationem siniendam missi: quorum primo statim
adventu de e a ipsa re concilium indictum est: ad quod
etiam Philippus convenit. Cognita causa legati decernunt, ut prasidia Macedonum ex urbibus Thessalorum
& Perrhabiorum deducerentur. Inde in Thraciam profecti, de urbibus ejus gentis cognoscunt. Philippus indigna
ferebat, omnia non ex animi sui sententia & jure sieri.
ltaque injurias suas in hanc sententiam legatis exposuit.

L 3

Non

NON cum Maronitis mihi aut cum Eumene disce pratio est, sed etiam vobiscum Romani, à quibu nihil æqui me impetrare, jamdiu animadverto. Civita tes Macedonum quæ à me inter inducias defecerant, red di mihi æquum censebam; non quia magna accessio e regni futura effet (funt enim & parva oppida, & in fini bus extremis posita) sed quia multum ad reliquos Ma cedonas continendos exemplum pertinebat. negatum e mihi. Bello Ætolico Lamiam oppugnare jussus à con fule M. Acilio, cum diu fatigatus ibi præliis operibufqu essem, transcendentem me jam muros, à capta prop urbe revocavit conful, & abducere inde copias coëgi Ad hujus solatium injuriæ permissum est, ut Thessal Perrhæbiæque & Athamanum reciperem quædam cafte la magis quam urbes. ea quoque ipfa vos mihi, Q. Ca cili, paucos ante dies ademistis. Pro non dubio pau antè (si Diis placet) legati Eumenis sumebant, qua A tiochi fuerunt, Eumenem æquius esse quam me haber id ego aliter longè judico esse. Eumenes enim, non n vicissent Romani, sed nisi bellum gestissent, manere regno suo non potuit. Itaque ille vestrum meritum h bet, non vos illius; mei autem regni tantum aberat ulla pars in discrimine fuerit, ut tria millia talentum, quinquaginta tectas naves, & omnes Gracia civitates, qu ante tenuissem, pollicentem ultro Antiochum in mer dem societatis, sim aspernatus : hostemque ei me e prius etiam, quam M. Acilius exercitum in Graciamo jiceret, pra me tuli: & cum eo consule belli parte quamcunque mihi delegavit, geffi : & insequenti con li, L. Scipioni, cum terra statuisset ducere exercitum Hellespontum, non iter tantum per regnum nostrum di, sed vias etiam munivi, pontes feci, commeatus pr bui: nec per Macedoniam tantum, sed per Thracia ubi etiam inter cætera pax quoque præstanda à barba erat. Pro hoc studio meo erga vos, ne dicam meri utru

utru inge guæ e? egni anqu

Diis denti gui p num Jbi t cript

d api Quo : anqu ergit

mei, 1

ojuriá

YCC

Lacede Rom acce mina duct gatio

fenat intul a Ph re por

erat.

trum adjicere vos Romani aliquid, & amplificare & ngere regnum meum munificentia vestra oportebat, an haberem aut meo jure, aut beneficio vestro, eripeet id quod nunc facitis. Macedonum civitates, quas egni mei fuisse fatemini, non restituuntur. Eumenes, anquam ad Antiochum, ad spoliandum me venit, & (si Dis placet) decem legatorum decretum calumniæ imputentissima prætendit; in quo maxime & refelli & coarni potest. Discrtissimè enim planissiméque in eo scrinum est; Chersonesum & Lysimachiam Eumeni dari. bi tandem Ænus, & Maronea, & Thraciæ civitates adhiptæ funt? quod ab illis ne postulare quidem est ausus, dapud vos tanquam ab illis impetraverit, obtinebit? duo in numero me apud vos esse velitis, referte. Si mquam inimicum & hostem insectari propositum est; ergite, ut coepistis, facere. Sin aliquis respectus est nei, ut focii atque amici regis, deprecor, ne me tanta njuria dignum judicetis.

ed

e

ini

Ma

e

con

fqu

rop

ëgi

Mali

afte

Ca

pau

e Ar

on n

m h

erat

im,

s, qu

merd

ne e

am t

parte

con

tum

rum (

us pr

racia

merit

utru

ORATIO

Roman. Responder.

ARGUMENTUM.

audemonii apud Q. Cacilium legatum primum, deinde Roma apud senatum de injuriis suis, quas ab Achais acceperant, conquesti sunt. Inter catera id quoque criminabantur, moenia Lacedamonis ab iis diruta esse, abdustam plebem venditam. Lycurgi leges ademptas. Lesatio deinde decreta, cujus Appius Claudius princeps nat. Is cum dato concilio exposuisset Achais agrè ferre senatum, quod Lacedamoniis tot tamque graves clades intulissent, cademque fecissent eorum, qui missi suerant à Philopoemene, tum Lycortas prator eorum na objectis respondit.

L 4

Diffi-

Ifficilior nobis, Appi Claudi, apud vos oratio eff, quam Romæ nuper apud senatum fuit. Tunc enim Lacedæmoniis accufantibus respondendum erat: nunc à vobis ipsis accusati sumus, apud quos causa dicenda est: quam iniquitatem conditionis subimus illa spe, judicis animo te auditurum esse, posita contentione, qua paulo antè egisti. Ego certè, cum ea, quæ & hic antea apud Q. Cæcilium, & postea Romæ questi sunt Laceda. monii, à te paulo ante relata fint, non tibi, sed illis me apud te respondere credam. Cædem objicitis eorum, qui à Philopæmene prætore evocati ad causam dicendam interfecti sunt. Hoc ego crimen non modò à vobis Romani, sed ne apud vos quidem nobis objiciendum suisse arbitror: Quid ita? quia in vestro fœdere erat, ut maritimis urbibus abstinerent Lacedæmonii. Quo tempore armis captis urbes, à quibus abstinere justi erant, nocturno impetu occupaverunt: fi T. Quintius, fi exercitus Romanus, sicut antea in Peloponneso fuisset, ed nimirum capti & oppressi confugissent. cum vos procules fetis, quò aliò, nisi ad nos socios vestros, quos antea Gytheo opem ferentes, quos Lacedæmonem vobiscum si mili de causa oppugnantes viderant, confugerent? Pro vobis igitur justum piumque bellum suscepimus. Qua cum alii laudent, reprehendere ne Lacedæmonii quiden possint, & Dii quoque ipsi comprobaverint, qui nobis vido riam dederunt; quonam modo ea quæ belli jure acta funt, in disceptationem veniunt? quorum tamen maxima pars nihil pertinet ad nos. Nostrum est, quod evo cavimus eos ad causam dicendam, qui ad arma multitu dinem exciverant, qui expugnaverant maritima oppida qui deripuerant, qui cædem principum fecerant. vero illi venientes in castra interfecti sunt, vestrum est Areu & Alcibiade, qui nunc nos (fi Diis placet) accusa tis, non nostrum. Exsules Lacedæmoniorum, quo i numero ii quoque duo fuerunt, & tunc nobiscum erant

. .

ne is bant dæn ria c stra

& 9

petil

Lyc ab i non Lyc

eos, runt ruin

agne Ach liri enir

quai con iftis ceda

cum

fuas diffe eam

& c

aliis fe i pi C apuc

rius illa chæe

cerit

EX LIVIO COLLECTÆ. 249

ft,

e.

nc

ida

di-

au-

2-

dæ-

me

ım,

am,

Ro-

iffe

ari-

DOLG

dur-

citus

imi-

al ef

Gy

n fi

Pro

Qued

idem

vido

acta

maxi

evo

ultitu

ppida

Quod

m eft

ccufa

quo if

erant

& quod domicilio fibi delegerant maritima oppida, se petitos credentes; in eos, quorum opera patria extorres, ne in tuto quidem exfilio posse consenescere se indignabantur, impetum fecerunt. Lacedæmonii igitur Lacedamonios, non Achæi, interfecerunt, nec jure, an injurià cæsi sint, argumentari refert. At enim illa certè vefra funt, Achæi, quod leges disciplinamque vetustissimam Lycurgi sustulistis, quod muros diruistis. Quæ utraque ab iildem objici qu'î possunt, cum muri Lacedæmoniis non à Lycurgo, sed paucos ante annos ad dissolvendam Lycurgi disciplinam extructi fint? Tyranni enim nuper eos, arcem & munimentum fibi, non civitati, paraverunt. Et si existat hodie ab inferis Lycurgus, gaudeat ruinis eorum, & nunc se patriam & Spartam antiquam Non Philopæmenem expectare, nec agnoscere dicat. Achaos, sed vos ipsi Lacedamonii vestris manibus amolii & diruere omnia tyrannidis vestigia debuistis. Vestræ mim illæ deformes veluti cicatrices servitutis erant: & cum fine muris per octingentos prope annos liberi, aliquando etiam principes Græciæ fuissetis, muris velut compedibus circumdatis vincti per centum annos serviistis. Quod ad leges ademptas attinet, ego antiquas Lacedamoniis leges tyrannos ademisse arbitror: nos non suas ademisse, quas non habebant, sed nostras leges dediffe: nec male consuluisse civitati, cum concilii nostri eam fecerimus, & nobis miscuerimus, ut corpus unum & concilium totius Peloponnesi esset. Tunc, opinor, si aliis ipsi legibus viveremus, alias istis injunxissemus, queri se iniquo jure esse, & indignari possent. Scio ego, Appi Claudi, hanc orationem, quâ fum adhuc usus, neque apud focios, neque liberæ gentis esse: sed servorum verius disceptantium apud dominos. Nam si non vana vox ila præconis fuit, qua liberos esse omnium primos Achaos justistis, si fœdus ratum est, si societas & amicitia ex æquo observatur; cur ego, quid Capua capta feceritis, Romani, non quæro, vos rationem reposcitis, quid

quid Achai Lacedamoniis bello victis fecerimus? Inter fecti aliqui sunt, finge, à nobis. Quid ? vos senatores Campanos securi non percussistis? Muros diruimus, ve non muros tantum, sed urbem & agros ademistis. Specie, inquis, aquum est foedus apud Achaos; re precaria libertas: apud Romanos eriam imperium est. Sentio Appi : &, fi non oportet, non indignor; fed oro vos quantumlibet interfit inter Romanos & Achaos, modo ne in zquo hostes vestri nostrique apud vos fint, ac nos focii, imò ne meliore jure fint. Nam ut in aquo es fent, non fecimus, cum leges iis nostras dedimus, cum, ut Achæi concilii essent, essecimus. Parum est vidia quod victoribus fatis eft. plus poficiant hoftes, quam foci habent. Quæ jurejurando, quæ monumentis literarum in lapide insculptis in æternam memoriam sancta atque facrata funt, ea cum perjurio nostro tollere parant. Veremur quidem vos, Romani, &c, si ira vultis, etiam timemus; sed plus & veremur & timemus Deos immortales.

Ex quadragesimo libro ab urbe conditâ.

ORATIO

PHILIPPI MACEDONIS de sua liberorumque infelici conditione.

ARGUMENTUM.

Philippo regi Macedonum filii erant duo, Perseus & Dimetrius: minor Demetrius multitudmis favorem emruerat, gratus jam ab initio Romanis, legationum, quapro patre impigrè exsequutus erat, nomine, aliisque pruclaris rebus, qua in eo pralucebant. Hoc ipsum Perseus
agrè ferebat, quod eo pacto imperii summam mortuo patre ad eum deferendam esse facile appareret. Itaque si
bi adsciscit Macedonum magnum numerum, qui secum
patrem regem suapte natura in Romanos odio atque ira
concitatum, ad bellum incitarent. Nacti ejus rei occasionem

fione
Den
fui e
Rom
fe fi
quot
loqu
fact

regi rore ma dun nob

> ditti copi fur fet,

> > Feg fper ren tri

VII

que ta

co, ta

te

877

fe ji

EX LIVIO COLLECTA. 251

iter4

Ores

Ves

Caria

ntio.

VOS.

iodo

nos

ef

ùm,

dis

focii

Um

que

Ve-

ti

101-

00-

ne-

14

eus

ha-

Si

ira

em

sonem alis alia in Romanos jaciebant, etiam prasente Demetrio. Impatiens irarum juvenis, amoris videlicet sui erga Romanos velus igniculis agitatus, quacunque in Romanos dicebant, extemplo dictis refellebat, ita patri se suspectum faciens. Inde in concilium adhibebatur, quoties de Romanis erat consultandum. Ex eo vero colloquio Perseus viam sibi ad augendam eam suspicionem factam esse natus, nunquam non ejus consilii sui persiciendi apportunitatem quarebat. Forte Bastarna quidam regu sangumis ejus gentis, in Macedoniam venientes, sororem suam alteri liberorum Philippi se velle dare in matrimonium dixerant : quo nuntio Philippo supra modum latanti: Quid hac, inquit Perseus, profutura sunt nobis, cum fraude domestica plus immineat periculi, quam prastdii ab externis auxiliis? Praterea post conditum lustrum, cum pro more juvenes regu suis quisque copiis sipati concurrerent, it a tamen ut Persei prasertim furore nihit ad justam pratis speciem prater ferrum deefset, eo certamine tandem longe superior Demetrit acies apparuit. Quod indigne passus Perseus cum ad convivium à fratre vocaretur, se adfuturum acerrime negat. Festo deinde die jactatis de ludicro utrinque sermonibus, speculator ex convivio Persei ad audiendum que jactarentur, forte Persei jussu egreditur: qui à juvenibus ex triclinio itidem Demetrii egressis vulneratus abscessit. Ejus rei ignarus Demetrius mox, Quin commessatum, inquit, ad fratrem imus? eg iram. st qua forte ex certamme restdet, nostra bitaritate lenimus? Conclamarunt omnes, qui aderant, prater eos qui aust erant facinus, enndum esse. Ita eum soli abnuerant, à Demetrio ire coguntur: ac facts sui non oblivi, gladios sub veste occultant, quibus se, si qua vis forte eriretur, defenderent. Speculatores in vestibula adium Persei stabant, qui exumplo ingressi ad Perseum, nuntiant Demetrium venire mter mulios gladus cinctos. Hoc nuntio permotus Perseus velut in re trepida, claudi quam primum januam jubet. Ita nequicquam pulsatis foribus domum suam totius ejus rei ignarus Demetrius ad convivium redit. Postero die cum primum licuit, in regiam ad patrem Per (eus

Perseus ire pergit: quem cum solito tristiorem Philippu animadverteret, quid ea mæstitia portenderet, rogal Perseus ordine rem totam exponit. Tum pater & De metrium vocari, & amicos aliquot jubet. Quibus mi seriam suam & liberorum conditionem ita, ut sequitur indicavit. Post patrem Perseus prior Demetrium pari cidii accusat: sequuta est deinde Rei desensio.

rer

bot

me

pro

riu

me

gni

te

cre

COL

cre

I

lum

ead

No

re,

grad

que

fæv

teri

tibu

mu

me

aute

cit,

plor

VOC

utri

dias

C Edeo miserrimus pater judex inter duos filios, accu Ifatorem parricidii, & reum; aut conficti aut ad missi criminis labem apud meos inventurus. Jampi dem quidem hanc procellam imminentem timebam, cun vultus inter vos minime fraternos cernerem, cum voca quasdam exaudirem. Sed interdum spes animum subiba deflagrare iras vestras, purgari suspiciones posse. etian bostes armis positis fœdus icisse, & privatas multorum s multates finitas. subituram vobis aliquando germanitati memoriam, puerilis quondam simplicitatis consuetudini que inter vos, meorum denique præceptorum : qua, ve reor, ne vana surdis auribus cecinerim. Quoties ego audientibus vobis, deteftatus exempla discordiarum fra ternarum, horrendos eventus eorum retuli, quibus f stirpemque suam, domos, regna, funditus evertiffent Meliora quoque exempla parte altera posui; sociabilen consortionem inter binos Lacedæmoniorum reges, saluta rem per multa secula ipsis patriaque. Eandem civita tem, posteaquam mos sibi cuique rapiendi tyranniden exortus fit, everfam. Jam hos Eumenem Attalumqu fratres, à quam exiguis rebus, prope ut puderet regi nominis, mihi, Antiocho, & cuilibet regum hujus ata tis, nulla re magis, quam fraterna unanimitate, regnun æquasse. Ne Romanis quidem exemplis abstinui, qui aut visa, aut audita habebam: T. & L. Quintiorum, qu bellum mecum gefferunt, P. & L. Scipionum, qui An tiochum devicerunt : patris patruique eorum, quorun perpetuam vitæ concordiam mors quoque miscuit. No que vos illorum scelus, similisque sceleri eventus deter

EX LIVIO COLLECTÆ. 253

rere à vecordi discordia potuit: neque horum bona mens, bona fortuna, ad sanitatem flectere. Vivo, & spirante me hæreditatem meam ambo & spe & cupiditate improba crevistis. Eousque me vivere vultis, donec alterius vestrum superstes, haud ambiguum regem alterum mea morte faciam. Nec fratrem, nec patrem potestis pati. nihil chari, nihil sancti est: in omnium vicem regii unius insatiabilis amor successit. Agite! conscelerate aures paternas: decernite criminibus, mox serro decreturi: dicite palam, quicquid aut veri potestis, aut comminisci libet. Reseratæ aures sunt, quæ posthac secretis alterius ab altero criminibus claudentur.

CU

ad

pr

cùn

oce iba

tian n si

itati

lini

, 70

ego

us 1

Tent

biler

aluta

civita

niden

ımqu

t regi

is æta

egnun

i, qua m, qu

ui An

uorun

s deten

Ne

rer

ORATIO

Persei Accusatoris in Demetrium fratrem parricidii reum.

A Perienda nimirum nocte janua fuit, & armati comessatores accipiendi, præbendumque ferro jugulum, quando non creditur, nisi perpetratum facinus: & eadem petitus infidiis audio, quæ latro atque infidiator. Non nequicquam isti unum Demetrium filium te habere, me subditum & pellice genitum appellant. nam si gradum, si charitatem filii apud te haberem, non in me querentem deprehensas insidias, sed in eum qui fecisset, sevires. Nec adeo tibi vilis vita esset nostra, ut nec præterito periculo meo movereris, neque futuro, si insidiantibus sit impune. Itaque si mori tacitum oportet, taceamus, precati tantum Deos, ut à me cœptum scelus in me finem habeat, nec per meum latus tu petaris. autem, quod circumventis in solitudine natura ipsa subjicit, ut hominum quos nunquam viderint, fidem tamen implorent; mihi quoque ferrum in me strictum cernenti, vocem mittere liceat. Per te patriumque nomen (quod utri nostrum sanctius sit, jampridem sentis) ita me audias precor, tanquam si voce & comploratione nocturna excitus

gia

qui

inti

nec

furs

me

duit

defu

frati

cipu

& f

majo

oræf

fenat

qui t

tiæ f

omn

qui p

ulqu:

teras

confi

feris :

& pr

Quin

excitus mihi quiritanti interveniffes, Demetrium cum armatis nocte intempetta in vestibulo meo deprehendiffes. Quod tum vociferarer in re præsenti pavidus, hoc munc postero die queror. Frater, non comessantium in vicem jamdiu vivimus inter nos : regnare utique vis; huic fpei tue obstat æras mea, obstat gentium jus, obflat vetuftus Macedoniæ mos, obstat vero etiam patris judicium. Hue transcendere, nisi per meum sanguinem non potes, omnia molirie, & tentas : adhuc feu cura mea, seu fortuna, restitit parricidio tuo. Hesterna die in luftratione, & decurfu, & firmulacro ludicro pugna, funestum prope prælium fecisti; nec me aliud à morte vindicavit, quam quod me ac meos vinci passus sum. Ab hostili prælio, tanquam fraterno lusu, pertrahere me ad coenam voluisti. Credisne, pater, inter inermes convivas me cœnaturum fuisse, ad quem armati comessa. tum venerunt? credis nihil à gladiis nocte periculum fuiffe, quem sudibus te inspectante propè occiderunt? Quid hoc noctis? quid ut inimicus ad iratum? quid cum ferro succinctis juvenibus venis? Convivam me tibi committere aufus non sum, comessatorem te cum armatis venientem recipiam? Si aperta janua fuisset, funus meum parares hoc tempore, pater, quo querentem audis. Nihil ego tanquam accusator criminose, nec dubia argumentis colligendo, ago. Quid enim? negat fe cum multitudine venisse ad januam meam ? aut ferro fuceinctos secum fuisse? Quos nominavero, arcesse. posfunt quidem omnia audere, qui hoc ausi sunt, non tamen audebunt negare. Si deprehensos intra limen meum eum ferro ad te deducerem, pro manifesto haberes: fatentes pro deprehensis habe. Execrare nunc cupiditatem regni, & furias fraternas concira. fed ne fint cæcæ, pater, execrationes tuæ, discerne : & dispice insidiatorem, & petitum insidiis: *** noxium huic esse caput. Qui occifurus fratrem fuit, habeat etiam iratos paternos Deos; qui periturus fraterno scelere fuit, perfugium in patris mile-

EX LIVIO COLLECTÆ. 255

milericordia & justitia habeat. Quò enim aliò confugiam? cui non folemne lustrale exercitûs tui, non decursus militum, non domus, non epulæ, non nex, ad quietem data natura beneficio mortalibus, tuta est? Si iero ad fratrem invitatus, moriendum est: Si recepero intra januam commeffatum fratrem, moriendum est. nec eundo, nec manendo infidias evito. Quò me conferam? nihil præter Deos, pater, & te colui. non Romanos habeo, ad quos confugiam: periffe expetunt, quia tois injuriis doleo: quia tibi ademptas tot urbes, tor gentes, modo Thraciæ maritimam oram, indignor, nec me, nec te incolumi, Macedoniam suam futuram sperant. Si me scelus fratris, te senectus, absumpserit, aut ne ea quidem expectata fuerit; regem regnumque Macedoniæ for futura sciunt. Si quid extra Macedoniam tibi Romani reliquissent, miti quoque id relictum crederem receptaculum. At in Macedonibus fatis præsidii est. diffi hesterno die impetum in me militum. Quid illis defuit, nisi ferram? quod illis defuit interdiu, convivæ fratris noctu assumpserunt. Quid de magna parte principum loquar, qui in Romanis spem omnem dignitatis & fortunæ posuerunt, & in eo, qui omnia apud Romanos potest? neque hercule istum mihi tantum fratrum majori, sed propè est, ut tibi quoque ipsi regi & patri præferant. Iste enim est, cujus beneficio pœnam tibi fenatus remisit, qui nunc te ab armis Romanis protegit, qui tuam senectutem obligatam & obnoxiam adolescenthe suæ aguum censet. Pro isto Romani stant, pro isto omnes urbes tuo imperio liberatæ; pro isto Macedones, qui pace Romana gaudent. Mihi præter te, pater, quid usquam aut spei, aut præsidii est? Quo spectare illas literas ad te nunc missas T. Quintii credis, quibus benè te consuluisse rebus tuis ait, quod Demetrium Romam mifiris; & hortatur, ut iterum, & cum pluribus legatis, & primoribus quoque Macedonum, remittas eum? T. Quintius qui nunc est auctor omnium rerum isti, & ma-

e

2,

1.

C

m

m bi

us us

u-

fe

OTT

of-

12-

ımı

fa-

em

pa-

em, Qui

05;

IT15

ife-

magister, eum sibi, te abdicato patre, in locum tuum substituit : illic ante omnia clandestina concocta sunt consilia. Quæruntur adjutores consiliis, cum te plutes & principes Macedonum cum isto mittere jubet. qui hinc integri & finceri Romam eunt, Philippum regem se habere credentes, imbuti illinc & infecti Romanis de-Ienimentis redeunt. Demetrius iis unus omnia est: eum jam regem vivo patre appellant. Hæc si indignor, audiendum est statim, non ab aliis solum, sed etiam à te pater, cupiditatis regni crimen. Ego verò, si in medio ponitur, non agnosco, quem enim suo loco moveo, u ipse in ejus locum succedam? Unus ante me pater est, & ut diu fit, Deos rogo. Superstes (& ita fim, fi merebor, ut ipse me esse velit) hæreditatem regni, si pater tradet, accipiam. Cupit regnum, & quidem scelerate cupit, qui transcendere festinat ordinem ætatis, natura moris Macedonum, juris gentium. Obstat frater major; ad quem jure, voluntate etiam patris, regnum pertinet. Tollatur : non primus regnum fraterna cæde pe Pater senex, & filio solus orbatus, de se magis timebit, quam ut filii necem ulciscatur. Romani læta buntur, probabunt, defendent factum. Hæ spes incertæ, pater, sed non inanes sunt. Ita enim res se habet periculum vitæ propellere à me potes, puniendo cos, qui ad me interficiendum ferrum sumpserunt : si facinor eorum successerit, mortem meam idem tu persequi non poteris.

ORATIO

DEMETRII, parricidii rei.

Mnia, quæ reorum antea fuerant auxilia, pater præoccupavit accusator. Simulatis lacrymis in alterius perniciem, veras meas lacrymas suspectas tibi secit. cùm ipse, ex quo ab Româ redii, per occulta cum suis colloquia dies noctesque insidietur ultrò mihi; nunc non insidiatoris modo, sed latronis manifesti & percusso

ris spe fratri nusqui quicqui inoper prode etis h meæ :

hoc fillud fatio repen ego pinimi

tioner

nocti tum diami indica liud

turba nocti ciden majo

> nor i ergo me veni

gem opus dem

ri.

EX LIVIO COLLECTÆ. 257

um

unt

ures

qui

cm

de-

um

au-

te.

edio

ut

eft.

me-

ater

rate

ıræ

ma-

per-

pe

agi

eta

cer bet

qu

nor

non

ater

s in

i fe-

cum

une,

ifo

ri

is speciem induit. Periculo suo te exterret, ut innoxio fatri per eundem te maturet perniciem. Perfugium sibi sulquam gentium esse ait, ut ego ne apud te quidem quicquam spei reliquæ habeam. Circumventum, solum, popem, invidia gratiæ externæ, quæ obest potius, quam prodest, onerat. Jam illud quam accusatorie, quod no-Ais hujus crimen miscuit cum cætera insectatione vitæ mex? Ut & hoc, quod jam, quale sit, scies, suspectum alio vitæ nostræ tenore faceret, & illam vanam criminationem spei, voluntatis, consiliorum meorum, nocturno hoc ficto & composito argumento fulciret. Simul & illud quæsivit, ut repentina & minimè præparata accusaio videretur, quippe ex noctis hujus metu & tumultu repentino exorta. Oportuit autem, Perseu, si proditor go patris regnique eram, fi cum Romanis, fi cum aliis inimicis patris inieram confilia, non expectatam fabulam noctis hujus esse, sed proditionis mez antè me accusanm: si illa separata ab hac vana accusatio erat, invidiamque tuam adversus me magis quam crimen meum indicatura, hodie quoque eam aut prætermitti, aut in ahud tempus differri: ut perspiceretur, utrum ego tibi, n tu mihi novo quidem & fingulari genere odii, infidias fecisses. Ego tamen, quantum in hac subitâ perturbatione potero, separabo ea, quæ tu confudisti: & noctis hujus infidias, aut tuas aut meas, detegam. Ocdendi sui consilium me iniisse, videri vult: ut scilicet, majore fratre sublato, cujus jure gentium, Macedonum, two etiam (ut ait) judicio regnum est futurum, ego minor in ejus, quem occidissem, succederem locum. Quid ngo illa sibi vult pars altera orationis, qua Romanos à me cultos ait, atque eorum fiducia in spem regni me venisse? Nam si & in Romanis tantum momenti esse redebam, ut, quem vellent, imponerent Macedoniæ regem, & meæ tantum apud eos gratiæ confidebam, quid opus parricidio fuit? An ut cruentum fraterna cæde diadema gererem? ut illis ipsis, apud quos aut verâ aut certe

certe simulata probitate partam gratiam habeo (si quam forte habeo) execrabilis & invitus estem? nifi T. Quintium credis, cujus vietute & confiliis me nunc arguis regi, cum & ipse tali pietate vivat cum fratre, mihi fraternæ cædis fuisse auctorem. Idem non Romanorum folum gratiam, fed Macedonum judicia, ac pene omnium Deorum hominumque confensum collegit, per qua omnia se mihi parem in certamine non futurum crediderit, idem, tanquam in aliis omnibus rebus inferior effem, ad sceleris spem ultimam confugisse me insimulat. Vis hanc formulam cognitionis esse, ut uter timuerit ne alter dignior videretur regno, is confilium opprimendi fratris cepisse judicetur? Exsequamur tamen quocunque modo conficti ordinem criminis. Pluribus modis fe petitum criminatus est, & omnes infidiarum vias in unum diem contulit. Volui interdiu eum post lustrationem, cum concurrimus, & quidem (fi Diis placet) lustrationum die occidere: volui, cum ad cœnam invitavi, veneno scilicer tollere: volui, cum comessatum gladiis accincti me fequuti funt, ferro interficere. Tempora quidem qualla fint ad parricidium electa, vides : lufus, convivii, comessationis. Quis dies? qualis? quo lustratus exercitus, quo inter divisam victimam prælatis omnium qui unquam fuere Macedoniæ regum armis regiis, duo soli tua tegentes latera, pater, prævecti sumus, & fequutum est Macedonum agmen. Hoc ergo, etiam siquid antè admississem piaculo dignum, lustratus, & expiatus facro, tum cum maxime in hostiam itineri nostro circumdatam intuens, parricidium, venena, gladios in comessationem præparatos, volutabam in animo. quibus aliis deinde facris contaminatam omni scelere mentem expiarem? Sed cacus criminandi cupiditate animus, dum omnia suspecta efficere vult, aliud alio confundit. Nam si veneno te inter coenam tollere volui, quid minus aptum fuit, quam pertinaci certamine & concursu iratum te efficere? ut merito, sicut secisti, invitatus

al co ut p occasi ilo co & qu

Quo evital que e pater

quoq celebr forfit certa:

metu niffer tuam rus e

milit fimp cax f cum ipfur

fumi fumi aut p deret ferru

fiffes tu ill fump deri fe tu

quæ ca, perte

fecer

EX LIVIO COLLECTA. 259

m

in-

uis ra-

ımı

m-

uæ di-

ef.

lat.

rit.

en-

an-

fe

U-

10-

11-

vi,

diis

013

us;

ra-

m-

iis,

80

fi-

ex-

tro

in

Ut

ere

ani-

un-

uid

ur-

tus

ad

d conam abnueres? cum autem iratus negaffes, utrum placarem te, danda opera fuit, ut aliam quarerem occasionem, quoniam semel venenum paraveram: an ab lo confilio velut transiliendum ad aliud fuit, ut ferro te; k quidem eo die per speciem comessationis occiderem? Quo deinde modo, si te metu mortis credebam coenam witaffe meam, non ab eodem metu comeffationem quoque evitaturum existimabam? Non est res qua erubescam, outer, si die festo inter equales largiore vino sum usus. Tu quoque velim inquiras, quâ lætitia, quo lufu apud me elebratum hesternum convivium sit: illo etiam (pravo forfitan) gaudio provehente, quod in juvenili armorum estamine pars nostra non inferior fuerat, miseria hæc & metus crapulam facile excusserunt : quæ si non intervenissent, insidiatores nos fopiti jaceremus. Si domum num expugnaturus, capta domo dominum interfecturus eram, non temperassem vino in unum diem? non milites abstinuissem meos? Et ne ego me solus nimia simplicitate tuear, ipse quoque minime malus ac suspican frater, nihil aliud fcio, inquit, nihil arguo, nifi quod cum ferro comessatum venerunt. Si quæram, unde id iplum scieris, necesse erit te fateri, aut speculatorum tuorum plenam domum fuiffe meam, aut illos ita aperte sumplifie ferrum, ut omnes viderent. Et nequid iple au prius inquisisse, aut nunc criminose argumentari videretur, te quærere ex iis, quos nominaliet, jubebat, an knum habuissent? ut tanquam in re dubia, cum id quæiss, quod ipsi fatentur, pro convictis haberentur. Quin tu illud quæri jubes, num tui oecidendi causa ferrum sumpsemne? num me auctore & sciente? Hoc enim videri vis, non illud, quod fatentur, & palam est, & sui te tuendi causa sumpsisse dicunt. Recte an perperam fecerint, ipfi sui facti rationem reddent. Meam causam, que nihil eo facto contingitur, ne miscueris: aut explia, utrum aperte an clam te aggressuri fuerimus. Si aperte, cur non omnes ferrum habuimus? cur nemo præter

offin

fat, f

Si mi

nori

aiam

ibi ex

femi f

fine a

Si pro

ad co

jud 9

fitus

rem

atâ i

quo a

n de

pina

nedur

pei e

tiam

è reu

ne se

idas,

actur

bi in

T.

Mi

ma

feli

Cel

præter eos, qui tuum speculatorem pulsarunt? si clam quis ordo confilii fuit? Convivio soluto, cum comessa tor ego discessissem, quatuor substitissent, ut sopitum to aggrederentur? quomodo fefellissent, & alieni & mei & maxime suspecti, quia paulo ante in rixa fuerant quomodo autem trucidato te ipsi evasuri fuerint? qua tuor gladiis domus tua capi & expugnari potuit? Qui tu omissa ista nocturna fabula, ad id quod doles, quo invidiam urit, reverteris? Cur usquam regni tui menti fit, Demetri? cur dignior patris fortunæ successor qui busdam videris, quam ego? cur spem meam, qua, tu non esses, certa erat, dubiam & solicitam facis? Hæ sentit Perseus, etsi non dicit: hæc istum inimicum, hæ accusatorem faciunt : hæc domum, hæc regnum tuun criminibus & suspicionibus replent. Ego autem, pate quemadmodum nec nunc sperare regnum, nec ambiger unquam de eo forsitan debeam, quia minor sum, qui tu me majori cedere vis; sic illud nec debui facere, ne debeo, ut indignus te patre, indignus omnibus videar, l enim vitiis meis, non cedendo cui jus fasque est, no modestia consequar. Romanos objicis mihi: & ea que gloriæ esse debent, in crimen vertis. Ego nec obses Ro manis ut traderer, nec ut legatus mitterer Romam, peti à te missus, ire non recusavi. utroque tempore itam gessi, ne tibi pudori, ne regno tuo, ne genti Macedonum i sem. Itaque mihi cum Romanis amicitiæ causa tu suist pater: quoad tecum illis pax manebit, mecum quoqu gratia erit; si bellum esse cœperit, qui obses, qui legatu pro patre non inutilis fui, idem hostis illis acerrimus ero Nec hodie, ut prosit mihi gratia Romanorum, postulo ne obsit, tantum deprecor, nec in bello cœpit, nec a bellum reservatur. Pacis pignus fui, ad pacem retinen dam legatus missus sum. neutra res mihi nec gloriz ne crimini sit. Ego, si quid impiè in te, pater, si qui scelerate in fratrem admisi, nullam deprecor pænam. innocens sum, ne invidia conflagrem, cum crimine no possim 4

EX LIVIO COLLECT Æ. 261

m Ma

t

ei

nt

Quit

uo

nti

qui

e, f

Hæ

hæ

uun

cate

piger

qui

, ne

ar. l

, no

a qua

s Ro

, petil

ita m

um e

fuifti

legatu us ero

oftulo

nec a

etinen

riæ ne

fi qui

nam.

ine no

posiim

noffim, deprecor. Non hodie me primum frater accuat, sed hodie primum aperte, nullo meo in se merito. smihi pater succenseret, te majorem fratrem pro minori deprecari oportebat, te adolescentiæ, te errori vejiam impetrare. In eo ubi præsidium esse oportebat, i exitium est. E convivio & comessationibus propè kmisomnus raptus sum ad causam parricidii dicendam. me advocatis, fine patronis, ipse pro me dicere cogor. pro alio dicendum effet, tempus ad meditandum & componendam orationem sumpsissem, cum quid ajud qu'am ingenii fama periclitarer? Ignarus quid arceffius essem, te iratum & jubentem dicere causam, frarem accusantem audivi. Ille diu ante præparata, medina in me oratione est usus: ego id tantum temporis, no accusatus sum, ad cognoscendum, quid ageretur, abui. Utrum momento illo horæ accusatorem audirem? a defensionem meditarer? Attonitus repentino atque inpinato malo, vix, quid objiceretur, intelligere potui; edum satis sciam, quo modo me tuear. Quid mihi ei esset, nisi patrem judicem haberem? apud quem nam si caritate à fratre majore vincor, misericordia cerreus vinci non debeo. Ego enim, ut me mihi tibine serves, precor: ille, ut me in securitatem suam ocdas, postulat. Quid eum, cum regnum ei tradideris, aturum credis in me esse, qui jam nunc sanguine meo bi indulgeri æquum censet?

ORATIO

T. SEMPRONII PRÆTORIS ad L. Minucium legatum.

ARGUMENTUM.

Minucius legatus, & duo tribuni militum regressi Romam ex Hispania, nuntiarunt senatui qua prospere ac seliciter illic gesta erant, inter alia duo secunda pralia, Celtiberorum deditionem, consectam provinciam esse. Id tamen

tamen postularant ut D. Fulvio inde exercitum deduc re liceret : milites enim jam ultra in ea provincia ret meri non poffe, alioqui injussu abituros esse, aut certe ditionem moturos. T. erat Sempronius prator cui ea pr vincia decreta enat. Is nequid faceret, quod è Repu non uideretur, jam ex Minucio ipfo quarit, quidnam fe tiat ea in re faciendum.

72

\$11.

lus

effe :

bis de

in vo pulos

hodiè

fagiu

nul a

parati

gregi himic pritis

oub. q

184773

mplac

t hoc

OS U

oma

obis !

quites

res

t vere

leas p

Tati es con

ultat

mum

Mta .

Uzro de te, L. Minuci, cum confectam provincia nunties, existimesne Celtiberos perpetuo in fi manfuros, ita ut fine exercitu ea provincia obtineri po sit? Si neque de fide barbarorum quicquam recipere a affirmare nobis potes, & habendum illic utique exerc tum censes; utrum tandem auctor senatui sis suppl mentum in Hispaniam mittendi? ut ii modò quibus em rita stipendia sint, milites dimittantur, veteribus mili bus tirones immisceantur? An deductis de provincia v teribus legionibus novas [conscribendi & mittendi, cu contemptum tyrocinium etiam mitiores barbaros excit re ad rebellandum possit? Dictu quam re facilius sit, pre vinciam ingenio ferocem rebellatricem confecisse. ca civitates, ut quidem ego audio, quas vicina maxin hyberna premebant, in jus ditionemque venerunt; ult riores in armis funt. quæ cum ita fint, ego jam hin prædico, P. C. me exercitu eo, qui nunc est, Rempu administraturum: si deducat secum Flaccus legiones, le ca pacata me ad hybernacula electurum, neque novu militem ferocissimo hosti objecturum.

ORATIO

Q. CÆCILII METELLI, ad M. Lepidum & M. F. vium censores declaratos, de reconciliatione.

ARGUMENTUM.

M. Amilius Lepidus, pontifex maximus, & M. Fulvin graves jam sape ac din antè invicem exercuerant inim citias, cum omnium tribuum confenfu creati cenfores fu

EX LIVIO COLLECTÆ. 263

re. Declarati cum nibilo magis redirent in gratiam; quam ante communem magistratum: id agrè passi primores senatorum, ad eos, ad aram Martis dimissis comitiis pro more considentes, veniunt: inter quos D. Metellus pro omnibus unus in hac verba ad reconciliationem eos deducere ac revocare conabatur.

pu

fe

ciar

fid

po

a

terd

ppl

em

nili

â v

cù

xcit

t, pr

Pa

axim

ult

hin

mpu

es, l

OVU

VI. Fu

HIVIN

t inim

res fu

NON obliti fumus, cenfores, vos paulo ante ab universo populo Romano moribus nostris præpositos este: & nos à vobis & admoneri & regi, non vos à nohis debere. Indicandum tamen est, quid amnes bonos n vobis aut offendat, aut certe mutatum malint. Sinpolos cum intuemur, M. Æmili, M. Fulvi, neminem hodiè in civitate habemus, quem, si revocemur in suffagium, velimus vobis prælatum effe. Ambo cum fimi aspicimus, non possumus non vereri, ne malè commit ficis, nec tantum Reipub. prosit, quod omnibus nebis megie placetis, quam, quod alter alteri displicetis, noceat. himicitias per annos multos vobis iplis graves & atroces min: quæ, periculum est, ne ex hac die nobis & Reiub. quam vobis graviores fiant. De quibus causis hoc timamus, multa succurrunt, que dicerentur; nisi fortè mlacabiles vestra ira implicaverint animos vestros. Has thodie, ut in isto templo finiatis simultates, quæsumus os universi: & quos conjunxit suffragiis suis populus amanus, hos etiam reconciliatione gratize conjungi à dis finatis. Uno animo, uno confilio legatis fenatum, uites recenseatis, agatis censum, lustrum condatis, quod omnibus ferè precationibus nuncupabitis his verbis, Ut res mihi collegaque meo bene & feliciter eveniat, id ita t verè, ut ex animo velitis evenire: efficiatisque, ut, quod tos precati eritis, id vos velle etiam homines credamus. Tatius & Romulus, in cujus urbis medio foro acie boconcurrerant, ibi concordes regnarunt. Non modò siultates, sed bella quoque finiuntur: ex infestis hostibus numque socii fideles, interdum etiam cives fiunt. Albani Mi Alba Romam traducti funt : Latini, Sabini in civitatem

vitatem accepti. Vulgatum illud, quia verum erat, in proverbium venit: Amicitias immortales, inimicitias mortales debere esse.

tig

1116

mo Pe

fili

du

fra

ne7

qu

ve

debea

fideli

tibi t

goun

exting

ese.

errori

guam

ORATIO

PHILIPPI REGIS MACEDONUM ad Antigonum de regni hæreditate.

ARGUMENTUM.

Perseus, major Philippi liberorum, non aquo animo ferens, audità invicem accusatione ac defensione parricidii, patre de ea re judicium in aliud tempus dilatum esse ubi disquisitionibus atque inquisitionibus in vitam & mo res utrinsque compertum esset, uter culpandus foret : nec die nec nocte quicquam pratermittebat, quod ad augen. dam suspicionem, finiendamque quam primum discepta tionem pertineret. Ac ejus (puto) importunitate ac que relis pater rex victus, Romam legatos duos, quos in neu tram partem inclinare putabat, reverà Persei fautores mittit, qui de iis ipsis, qua in Demetrium congesta cil mina erant, cognoscerent. Ii erant Philocles & Apelles qui Româ in Macedoniam regressi, literas falsas adulte rino T. Quintii signo notatas, Regi reddiderunt, quibu facile apparebat crimina Persei in fratrem jacta, vera esse. Tum vero Perseus jam victoriam prope in mani bus cernens, rursus fratrem apud patrem accusat: qui quidem judicio nibil palam contra reum pronuntiatum ut dolo potius interficeretur. Itaque ab Thessalonica De metriadem profecturus Philippus, Dida quodam pratore qui Persei partium erat, comite, Demetrium ad Astreum Paonia oppidum mittit : Nec abest suspicio, quin ei Dida digredienti de filio occidendo mandata pater dederit. Profecti ab Astreo Heracleam, cum aliis conam illic hila riter celebrant: quo in convivio epoto veneno, non ita multo post & patris crudelitatem, & fratris parricidium Dida scelus conquerens innoxius juvenis absumptu est. Exinde rex compertà morte, conscientià scelerum premente, vitam tristem ac miserabilem egit. Jam An tigonu.

EX LIVIO COLLECTÆ. 265

in

07-

ens.

esse.

ned

gen-

que-

ores

cri

lles.

ulte

ibu

vera

ani

qui

tum De

tore reum Dida Probilan ita lium nptus erum a An

gonu

tigonus erat Antigoni alterius (Philippi tutor fuerat) nepos, qui amicus Philippi permanserat. Is per invidiam
legatorum supra nominatorum, qui literis falsis consirmarant crimina Persei in fratrem, Demetrio occiso, animo suo proponens, mortuo quoque patre magnum sibi à
perseo periculum fore, Philippum quotidie sollicitabat ad
veritatem criminis explorandam. Ac fortè Xychus consilii particeps, cùm ipsi obvius egredienti à Philippo soret, ejus indicio ad Philippum ut conscius desertur. Adductus, parvo metu injecto ordinem omnem facinoris exponit. De legatis sumptum supplicium. Detectas esse
fraudes audiens Perseus, non temerè se patri committere
ausus, procul indè absuit. Philippus deinde per occasionem Antigono voluntatem suam de regni hareditate,
quam ad eum se mortuo venturam destinabat, in hac
verba declaravit,

Quando in eam fortunam veni, Antigone, ut orbitas mihi, quam alii detestantur parentes, optabilis esse debeat; regnum, quod à patruo tuo forti, non solum sideli tutelà ejus custoditum & auctum etiam accepi, id tibi tradere in animo est. Te unum habeo, quem disgnum regno judicem. si neminem haberem, perire és mingui id mallem, quam Perseo scelesta fraudis pramium sse, Demetrium excitatum ab inferis, restitutumque credam mihi, si te, qui morti innocentis, qui meo infelici trori unus illacrymâsti, in locum ejus substitutum relinquam.

M

ORA-

EX

CORN. TACITO Collecta,

tis fib

moi

mu

Qu

entu

mi mi

eroni

nt?

miten

ulantu

GE

terat

mania

batur,

tus cie

prorut

Panno

ORATIO VIBULENI.

Ex libro 1. Annal.

ARGUMENTUM.

Ineunte Tiberii imperio, Pannonicus Romanorum exerci gravissimos motus & seditiones concitavit. Tumultu flagitabat miles missionem ad id tempus quod multiti desiniret: stipendia verò liberaliora, & remissius in jus cer turionum. Pro se quisque tumultum augebi sed prater cateros Vibulenus, ex insimà face miles gre rius, seditiosas & falsas voces jactavit, quas in orati culam hanc conclusit Tacitus. His ut ardentem j imperatoris Blasi invidiam etiam instammaret, sall crimen commentus, in eum debacchatus est adstante i litum suriosà multitudine. Cadem fratris sui, & trem ipsum ementitus, in eum conjecit.

mis lucem & spiritum reddidistis: sed quist tri meo vitam, quis fratrem mihi reddit? qu missum ad vos à Germanico exercitu de communi commodis, nocte proximâ jugulavit per gladiatores si quos in exitium militum habet atque armat. Respo Blæse, ubi cadaver abjeceris. Ne hostes quidem sepuram invident. Cùm osculis, cùm lacrymis dolor

neum implevero, me quoque trucidari jube; dum inrefectos nullum ob scelus, sed quia utilitati legionum onfulebamus, hi fepeliant.

RAT

CLEMENTIS CENTURIONIS. Ex eodem libro.

R G U M E N T U M.

Improviso Luna defectu savientis antea & seditione astuantis exercitus animi sunt territi. Qua occasione Drusus fibi utendum ad restinguendam seditionem ratus, summist aliquot sanioris mentis milites, in his Clementem unturionem ad commonendos, injectis de industria sermonibus, milites. Hic passim cum in cœtus aliquos incidiffet, conciunculam banc babebat, qua in furorem tumultuantium militum invehebatur.

Nousque filium imperatoris obsidebimus? quis certaminum finis? Percennione & Vibuleno facramum dicturi sumus? Percennius & Vibulenus stipenmilitibus, agros emeritis largientur? Denique pro ronibus & Drusis, imperium populi Romani capesnt Quin potius ut novissimi in culpam, ita primi ad mitentiam sumus? Tarda sunt que in commune expountur: Privatam gratiam statim mereare, statim reci-

erci

ultu ltit

s in

geba

gre

rati

m 1

fall nte i 6

mile quis

Pp ?

muni

res fi

Lespo

[epu

dolor

me

ORATIO

GERMANICI CÆSARIS. Ex codem libro.

ARGUMENTUM.

urat Germanicus Casar duobus exercitibus, qui in Germania prope Rhenum erant. Eorum inferior qui dicebatur, Pannonicum illum imitatus, graviores etiam motus ciere cæpit: dein ad omnem audaciam en furorem porupit. Causas seditioni pratexuit easdem quas & Pannonicus ille quem diximus. Sed eadem illa postula-

M 2

bat multo imperiosius multoque ferocius. Manus centurionibus, tribunis, legatis, qui à senatu missi eran non abstinuit, sed vix ab ipso Germanico. Qui uxo tum gravida & siliolo suo metuens, quos in iis casti secum habebat, decrevit eos in Treviros mittere. Le giones magnam sibi ignominia notam inuri, si id siere judicarunt. Quamobrem deprecatum ad Germanicum ne id faceret, venerunt. Hac ille arrepta occasione use est ad increpandam exercitus amentiam; itaque bac or tione graviter eos objurgat. Facti indignitatem, exem plis aliorum & malesiciorum per seditionem hanc perp trasorum commemoratione, demonstrat. Indignos tani imperatoribus dicit quorum auspiciis militarunt.

na : Cur

Meo

meli

fem

frius

panit

ctur.

offere

mano

live !

20, t

oudor

iles

ia n

bleq

itis,

ile ad

hatti

In h

ftes fider

145

Vari

àG

ftes :

nos e

feffu.

impli

bat

qui a

TON mihi uxor, aut filius, patre & Republ. ch riores funt : fed illum quidem fua majestas, in perium Romanum cæteri exercitus defendent: Coni gem, & liberos meos (quos pro gloria vestra libens exitium offerrem) nunc procul à furentibus summove ut quicquid istuc sceleris imminet, meo tantum sangui pietur; neve occifus Augusti pronepos, interfecta Tibe nurus, nocentiores vos faciat. Quid enim per hos di inausum, intemeratumve vobis? Quod nomen huic co tui dabo? Militesne appellem? qui filium imperatoris r stri vallo & armis circumsedistis. an cives? quibus ta projecta senatûs autoritas. Hostium quoque jus, & cra legationis, & fas gentium rupistis. Divus Julius ditionem exercitus verbo uno compescuit, Quirites v cando, qui facramentum ejus detrectabant. Divus A gustus vultu & adspectu Actiacas legiones exterruit. No ut nondum eosdem, ita ex illis ortos, si Hispaniæ Syri ve miles aspernaretur, tamen mirum & indignum era Primane, & vicesima legiones, illa signis à Tiberio ceptis, tu tot præliorum focia, tot præmiis aucta, eg giam duci vestro gratiam refertis? Hunc ego nuntiu patri, læta omnia aliis è provinciis audienti, feram? fius tyrones, ipfius veteranos, non missione, non per nia satiatos : Hic tantum interfici centuriones, ejici t

an

xo

iftr

L

iere

cun

us

or

xen

erp

ch

, in

onj ens

ove

gui

Pibe s di

C CC

ris v

8 1

ius f

tes V

us A

. No

Syri

n era

erio a

a, egt

untiu

m? 1

n pec

jici t

buno

mos, includi legatos: infecta sanguine castra, slumiu: meque precariam animam inter infensos trabere? Car enim primo concionis die ferrum illud quod pectori Meo infigere parabam, detraxistis? O improvidi amici! melius & amantius ille qui gladium offerebat. Cecidifm certè nondum tot flagitiorum exercitui meo confius: Legissetis ducem, qui meam quidem mortem immitam fineret, Vari tamen & trium legionum ulcifcetur. Neque enim Dii finant, ut Belgarum (quanquam fferentium) decus istud & claritudo sit, subvenisse Ronno nomini, compressisse Germaniæ populos. Tua, he Auguste, coelo recepta mens, tua, pater Druse, imao, tui memoria, iisdem istis cum vultibus, quos jam ulor & gloria intrat, eluant hanc maculam, irasque ciiles in exitium hostibus vertant. Vos quoque quorum in nunc ora, alia pectora contueor, si legatos senatui, blequium imperatori, si mihi conjugem ac filium redhis, discedite à contactu, ac dividite turbidos. Id stale ad pœnitentiam, id fidei vinculum erit.

ORATIO

SEGESTIS. Ex codem libro.

ARGUMENTUM.

halti erant populi trans Rhenum, vicinos habebant Ubios. In his populis erant potentissimi duo, Arminius & Segestes: ille gener, hic socer. Sed Segestes in Romanorum
sidem se contulerat: Arminius cruentum bellum adversus Romanos gesserat, & tres legiones, quibus prærat
Varus, ceciderat. Aliquot post annis redintegrato bello
à Germanico Casare perstitit in Romanorum side Segestes: Arminius inveteratas inimicitias eo bello in Romanos exprompsit, & se ducem Germanis prabuit. Obsissis Segestes à suis popularibus Romanorum auxilium
imploravit, liberatus ad eos confugit. Sed siliam habebat secum, qua gravida erat ex Arminio: & silium
qui ancipiti side erga Romanos suerat. Itaque ad Germanicum

ON hie mihi primus erga populum Romanum fidei & constantiæ dies : ex quo à divo Augusto civitate donatus sum, amicos inimicosque ex vettris utilitatibus delegi : neque odio patriæ (quippe proditores, etiam iis quos anteponunt, invisi sunt) verum quia Romanis Germanisque idem conducere, & pacem, quam bellum probabam. Ergo raptorem filiæ meæ, violatorem foederis vestri Arminium, apud Varum, qui tum exercitui præsidebat, reum feci. dilatus segnitia ducis, quia parum prasidii in legibus erat; ut me, & Arminium, & conscios vinciret, flagitavi. testis illa nox, mihi utinam potius novissima! quæ sequuta sunt, defleri magis, quam defendi possunt. Cæterum & injeci catenas Arminio, & à factione ejus injectas perpessus sum. Atque ubi pri mum tui copia; vetera novis, & quieta turbidis ante ha beo: neque ob præmium, sed ut me perfidia exolvam fimul genti Germanorum idoneus conciliator, fi pœni tentiam quam perniciem maluerit. Pro juventa & er rore filii veniam precor; filiam necessitate huc adductan fateor: tuum erit consultare, utrum prævaleat, quòd e Arminio concepit, an quòd ex me genita est.

ORATIO

M. HORTALI. Ex libro II. Annal.

ARGUMENTUM.

M. Hortalus erat senator, & nepos Q. Hortensii clarissin oratoris, ex nobilissimà Hortensiorum familià. Sed h rei familiaris angustià gravissimè premebatur, ut vi per inopiam ordinem suum obtinere posset. Emerseu antea penè ex summà paupertate Augusti Casaris libralitate. Acceperat enim ab eo satis grandem pen

quei acci mea ab i

ma)

te, (

Respo se sas pest nib

Sig

buntu bus coi in coi

vata r

niam, & jussus erat prolem suscipere, ne ea stirps interiret. Verum cum copiosam sobolem procreasset, non satis se sustentare poterat. Itaque cum senatus haberetur, jussis filiis pra foribus curia assistere, ipse Tiberium Casarem rogavit ut se suosque nova liberalitate juvare vellet.

n,

a-

fi-

ci-

ili-

e-

ma-

bel-

rem

rci

pa

, &

nam

uàm

0, 8

prie ha

vam

& er

Ctan

òd e

ari fin

Sed h

ut vi

ger era

is lib

pecs

mian

P. C. hos quorum numerum & pueritiam videtis, non fonte sustuli, sed quia princeps monebat: simul majores mei meruerant, ut posteros haberent. Nam ego, qui non pecuniam, non studia populi, neque eloquentiam, gentile domus nostra bonum, varietate temporum accipere vel parare potuissem, satis habebam, si tennes res mea nec mihi pudori, nec cuiquam oneri forent. Jussus ab imperatore, uxorem duxi. En stirps & progenies tot consulum, tot dictatorum! Nec ad invidiam ista, sed conciliandæ misericordiæ refero. Adsequentur, storente te, Cæsar, quos dederis honores: Interim Q. Hortensii pronepotes, divi Augusti alumnos, ab inopia defende.

ORATIO

TIBERII CÆSARIS. Ex eodem libro.

ARGUMENTUM.

Respondet ad Hortali illius postulationem Tiberius. Nihil se in ejus inopiam quam pradicet, erogare posse. Causas, quamobrem repudiet rogantem, affert has. Intempestivam esse postulationem benesicii in senatu: largitudinibus nimiis exhauriri ararium: benignitate illâ soveri hominum inertiam: multos à principum liberalitate petere sua paupertatis subsidium; qui si allaborent, non egeant.

SI quantum pauperum est, venire huc, & liberis suis petere pecunias coeperint, singuli nunquam exsatiation puntur, Respublica desiciet. Nec sanè ideo à majoribus concessium est egredi aliquando relationem, & quod in commune conducat, loco sententiæ proferre, ut privata negotia, & res samiliares nostras hic augeamus

M 4 cun

cum invidia fenatus & principum, five indulserint largitionem, five abnuerint. Non enim preces funt ifter, sed efflagitatio intempestiva quidem & improvisa, cum aliis de rebus convenerint patres, consurgere, & numeto atque ætate liberûm fuorum urgere modestiam senatûs, candem vim in me transmittere, ac velut perfringete ærarium: quod si ambitione exhauserimus, per scelera supplendum erit. Dedit tibi, Hortale, divus Augustus pecuniam, sed non compellatus, nec ea lege ut semper daretur. Languescet alioqui industria, intendetur socordia, si nullus ex se metus, aut spes; & securi omnes aliena subsidia expectabunt, sibi ignavi, nobis graves.

ORATIO

GERMANICI. Ex eodem libro.

ARGUMENTUM.

Germanicus Casar peragrata Ægypto in morbum incidit! quo levatus, alio repente fuit correptus, quo graviter conflictatus est, en suberat suspicio oblati à Pisone prefide Syria veneni. Desperata valetudine, sic apud amicos, qui tum frequentes aderant moribundus loquitus est. Rogat, ne impune tantum scelus patiantur esse Pisoni & Plancina ejus uxori, qua particeps sceleris credebatur. Rationem poenarum persequendarum aperit.

CI fato concederem, justus mibi dolor etiam adversus Deos esset, quòd me parentibus, liberis, patriæ, intra juventam præmaturo exitu raperent: nunc scelere Pisonis & Plancinæ interceptus, ultimas preces pectoribus vestis relinquo, referatis patri ac fratri, quibus acerbitatibus dilaceratus, quibus infidiis circumventus, miferrimam vitam pessima morte finierim. Si quos spes mez, ti quos propinquus fanguis, etiam quos invidia erga viventem movebat, illacrymabunt quondam florentem, & tot bellorum superstitem, muliebri fraude cecidisse. Erit

vobis

vob

hoc

igna

rit e

bitis

Ofte

que

dia (

data

Pilo

1

200

fui

000

effet

Na

rato

eft,

mic

gia

ac,

im

ne-

na-

ge-

er4

pe-

da.

, 6 ub-

dit!

iter

br4-

mi-

utus

Pi.

ede-

erfus

in-

Pi-

ribus

erbi-

ifer.

nex,

a VI-

1, &

Erit

vobis

vobis locus querendi apud senatum, invocandi leges. Non hoc pracipuum amicorum munus est, prosequi defunctum ignavo questu; sed qua voluerit meminisse, qua mandaverit exequi. Flebunt Germanicum etiam ignoti: Vindica. bitis vos, si me potius quam fortunam meam fovebatis. Oftendite pop. Roman, divi Augusti neptem, eandemque conjugem meam: numerate sex liberos. Misericordia cum accusantibus erit: fingentibusque scelesta mandata, aut non credent homines, aut non ignoscent.

ORATIO

TIBERII IN SENATU. Ex libro III. Annal.

ARGUMENTUM.

Piso ille quem diximus in suspicionem venisse porrecti Germanico veneni, reus illius criminis ab amicis Germanici factus est. Tiberius ejus causa disceptationem à se ad senatum rejecit. Die constitutà causa dictionis prastò funt accusatores. Ibi Tiberius, in quem multi aliquam ejus cadis culpam conferebant, eos hortatur, ut ad accu-'sandum sincerum & vacuum ab omni cupiditate animum afferant. Daturum operam, ut ne Piso, si certis criminibus teneatur, impunitatem tanti sceleris consequatur: tantum illi equitatis vindicande studio ad causam agendam descendant.

TE senatus Cafar orationem habuit medicato temperamento: Patris sui legatum atque amicum Pisonem fuisse, adjutoremque Germanico datum à se, auctore senatu, rebus apud Orientem administrandis. Illic contumacià & certaminibus asperasset juvenem, exituque ejus latatus esset, an scelere extinxisset, integris animis dijudicandum. Nam si legatus officii terminos, obsequium erga imperatorem exuit, ejusdemque morte, & luctu meo lætatus est, odero, seponamque à domo mea, & privatas inimicitias novi Principis ulciscar: Sin facinus in cujuscun-MS

que.

que mortalium nece vindicandum detegitur, vos vero & liberos Germanici, & nos parentes justis folatiis adficire, simulque illud reputate, turbide & seditiose tractaverit exercitum Piso, quæsita sint per ambitionem studia militum, armis repetita provincia; an falsa hæc in majus vulgaverint accusatores, quorum ego nimiis studiis jure succenseo. Nam quo pertinuit nudare corpus, & contre-Clandum vulgi oculis permittere, deferrique etiam per externos, tanquam veneno interceptus effet, fi incerta adhuc ista & scrutanda sunt? Defleo quidem filium meum, semperque deslebo: sed neque reum prohibeo quomi. nus cuncta proferat, quibus innocentia ejus sublevari, aut, fi qua fuit iniquitas Germanici, coargui possit: Vosque oro, ne, quia dolori meo causa connexa est, objecta crimina pro approbatis accipiatis. Si quos propinquus sanguis, aut fides fua patronos dedit, quantum quifque eloquentia & cura valet, juvate periclitantem: ad eundem laborem, eandem constantiam acculatores hortor. Id solum Germanico super leges præstiterimus, quod in curia potius quam in foro, apud senatum, quam apud judices de morte ejus anquiritur, cætera pari modestià tractentur. Nemo Drusi lacrymas, nemo mæstitiam meam spectet, nec si qua in nos adversa singuntur.

ATIO

SEVERI CECINE, quâ uxores à Provinciis arceri debere fatuit.

ARGUMENTUM.

Post missum in Asiam Lepidum, de Africa decretum est, ut Casar eligeret, cui mandanda foret. Hac occasione Severus Cacina censens, ne quem magistratum, cui Provincia obvenisset, uxor comitaretur, in hunc modum di feruit.

JAUD frustra placitum olim, ne fœminæ in socios aut gentes externas traherentur. Inesse mulierum

80

con

nun coh

repe

ri, VINC

gref

imp

que fora,

Verba

ba

fal

provi

us ico cips n

him

beun

wans.

W 21

onne igo 13

Hegn

comitatui, qua pacem luxu, bellum formidine morentur, & Romanum agunen ad similitudinem barbari incessus convertant. Non imbecillum tantum, & imparem labonibus sexum; sed, si licentia adsit, sexum, ambitiosum, prestatis avidum: Incedere inter milites, habere ad manum centuriones: præsedisse nuper sæminam exercitio cohortium, decursu legionum. Cogitarent ipsi, quoties repetundarum aliqui arguerentur, plura uxoribus objectari. His statim adhærescere deterrimum quemque provincialium: ab his negotia suscipi, transigi: duorum egessus coli, duo esse prætoria; pervicacibus magis & impotentibus mulierum jussis, quæ Oppiis quondam aliis que legibus constrictæ, nunc vinclis exsolutis, domos, fora, jam & exercitus regerent.

c

e,

it

1-

1

C-

e-

rsc

rta

10-

mi.

ut,

que

crilan-

elodem

Id

cuju-

traeam

ceri

m eft,

asione

i Pro-

m dif

focios

lierum

comi

ORATIO

VALERII MESSALINI, qua Cæcinæ respondet.

THE MENT OF RED WE NOT UM.

Verba Cacina paucorum adfensu audita, plures obturbabant: cum mox Valerius Messalinus, cui parens Messala, eratque imago paterna facundia, dixit.

Mut ra duritie veterum melius & lætius mutata. Neque enim, ut olim, oblideri urbem bellis, aut rovincias hostiles esse, & pauca foeminarum necessitatius concedi, qua ne conjugum quidem Penates, adeò sois non onesent. Cætera promiscua cum marito, necessimo en pacis impedimentum. Bella planè accinctis beunda: sed nevertentibus post laborem, quod honestius mais unorium lavamentum? at quasdam in ambitionem avaritiam prolapsas. Quid ipsorum magistratuum? quae plerosque variis libidinibus obnoxios? non tamen se peminem im provinciam mitti. Corruptos sæpe savitatibus uxorum maritos: num ergo omnes cælibes tegros? placuisse quondam Oppias leges, sic temporibus

bus Reipub. postulantibus: remissum aliquid postea & mitigatum, quia expedierit. Frustra nostram ignaviam alia ad vocabula transferri: Nam viri in eo culpam, si toemina modum excedat. Porro ob unius aut alterius imbeeillum animum, malè eripi maritis consortia rerum secundarum adversarumque. simul sexum natura invalidum deseri, & exponi suo luxu, cupidinibus alienis. Vix præsenti custodia manere illæsa conjugia: quid sore, si per plures annos in modum dissidii obliterentur? sic obviam irent iis, quæ alibi peccarentur, ut slagitiorum urbis meminissent.

neo co ibus anu ierum judir, cure Oppiis quendam Bir ue levibus co O Cale, Trokin RO unis, danos.

M. LEPIDI IN SENATU. Ex eodem libro.

ARGUMENTUM

Intorius Priscus eques Romanus, lugubre carmen Germanico cecimerat, sed specioso tamen quasito Germanici demortui nomine. Nam compertum est, in Drusum tum decumbentem conscriptum suisse carmen, quod majore mercede vellet edere, si is excessifiset. Dicta sunt in eum sententia frequentes in senatu, ut id ei fraudi capitali esset. Unus & alter mitioris sententia autor fuit, quorum hic est unius oratio. Is erat M. Lepidus, qui clementius de eo statuendum censuit, ut bona ejus publicarentur, ipse exilio mulctaretur.

SI P. C. unum id spectasmus, quam nesaria voce Lutorius Priscus mentem suam & aures hominum polluerit, neque carcer, neque laqueus, ne serviles quidem eruciatus in eum suffecerint. Sin flagitia & facinora sine modo sunt; suppliciis ac remediis, principis moderatio, majorumque & vestra exempla temperant; & vana à scelestis, dicta à malesiciis different: Est locus sententiae per quam neque huic delictum impune sit, & nos clementia simul ac severitatis non poeniteat; Sape audivi principem nostrum conquerentem, si quis sumpti monte

mo inte que vec ac pro

pit. arco

Dri

pria ac i

teft

fusc vol

Cri

9

morte misericordiam ejus prævenisset. Vita Lutorii in integro est, qui neque servatus in periculum Reipub, neque intersectus in exemplum ibit. Studia illi, ut plena vecordiæ, ita inania & sluxa sunt : nec quicquam grave ac serium ex eo metuas, qui suorum ipse flagitiorum proditor, non virorum animis, sed muliercularum adrepit. Cedat tamen urbe, & bonis amissis, aquâ & igni arceatur. Quod perinde censeo ac si lege majestatis teneretur.

a &

iam

, fi

um

rali-

Vix

, fi

ob-

ur-

14.

de-

um

jore.

4m

tali uo-

cle.

ICA-

000

Lu-

00-

em fi-

era-

ana en-

nos

di-

ptå

orte

Brutum &

ORATIO

TIBERLI AD SENATUM, Ex libro IV. Annal.

ARGUMENTUM.

Drusum Sejanus, homo ambitiosus, veneno necavit. Illius mortui liberos patrui fidei primum commist Tiberius: deinde hac oratione senatui commendavit, rogavitque per Augusti & Drust memoriam, ut eos completteretur.

P. C. Hos, inquit, orbatos parente, tradidi patruo ipforum, precatusque sum (quanquam esset illi propria soboles) ne secus, quam suum sanguinem soveret, ac tolleret, sibique & posteris conformaret. Erepto Druso, preces ad vos converto, Diisque & patria coram obtestor, Augusti pronepotes, clarissimis majoribus genitos, suscipite, regite, vestram meamque vicem explete. Hi vobis, Nero & Druse, parentum loco. Ita nati essis, ut bona malaque vestra ad Rempub, pertineant.

in quidem in Augustom probin, sed mulia cum acerbi-

CREMUTII IN SENATU. Ex eodem libro.

A RIGIU ME IN TUM AND IN THE WAR

Cremitius Cordus annales Romanos conferipferat. In ils magnis landibus ornaverat Brutum & Cassium percussores Julia Casaris, quorum invisa erat memoria Casarisbus.

bus, quibus ille imperium, id est oppressam à se civitatem, quasi hareditarium prodiderat. Itaque hoc solo nomine postulatus est ille Majestatis. Causa in senatu disceptata est sedente es cognoscente Tiberio. Is ad causam dicendam cum venisset, tamets salute desperată, hanc tamen pro se desensionem habuit. Probat tum recentibus, tum ex vetustate repetitis exemplis, nemini fraudi esse capitali in Republ. Romană scribendi licentiam. Aliter coërceri saota, aliter dista. Quicquid est culpa, id eo levari quod laus illa sit collata in homines jam è vită egressos.

VErba mea P. C. arguuntur: adeo factorum innocens fum. Sed neque hee in principem, aut principis parentem, quos lex majestatis amplectitur : Brutum & Cassium laudavisse dicor. quorum res gestas, cum plurimi composuerint, nemo sine honore memoravit. Livius eloquentiæ ac fidei praclarus imprimis, Cn. Pompeium tantis laudibus tulit, ut Pompeianum eum Augustus appellaret. Neque id amicitiæ eorum offecit. Scipionem, Afranium, hunc ipsum Cassium, hunc Brutum, nusquam latrones & parricidas, que nune vocabula imponuntur, fæpe ut infignes viros nominat. Afinii Pollionis scripta, egregiam eorundem memoriam tradunt. Messala Corvinus, imperatorem suum Cassium prædicabat : Et uterque opibus atque honoribus perviguere. Marci Ciceronis libro, quo Catonem Coelo aequavit, quid aliud dictator Cæfar, quam rescripta oratione, velut apud judices respondit? Antonii epistolæ, Bruti conciones, falfa quidem in Augustum probra, sed multa cum acerbitate habent. Carmina Bibaculi & Catulli, referta contumeliis Cæsarum leguntur. Sed ipse divus Julius, ipse divus Augustus, & tulere ista & reliquere; hand facile dixerim, moderatione magis an fapientia. Namque spreta exolescunt: si irascare, agnita videntur. Non attingo Gracos, quorum non modò libertas, etiam libido impunita: aut si quis advertit; dictis dicta ultus est. Sed maxime

max iis, o arma tibus

An quo quid

retin crun ti, fe

oppr ru pli Ti

> pu m in id

20

Ej vi

13

SC tibus

fension Cùm

maximè solutum, & sine obtrectatore suit, prodere de is, quos mors odio aut gratize exemisset. Num cum armatis Cassio & Bruto, ac Philippenses campos obtinentibus, belli civilis causa populum per conciones incendo? An illi quidem septuagesimum ante annum perempti, quo modo imaginibus suis noscuntur, quas nec victor quidem abolevit, sic partem memorize apud scriptores retinent? Suum cuique decus posteritas rependit. Nec derunt, si damnatio ingruit, qui non modo Cassii & Bruti, sed etiam mei meminerint.

ten velemen ou citiete concel con pavidon cedue

15

S

5

.

-

i,

t.

.

e.

d

d

1-

1.

le le

A

0

10

d

TIBERII IN SENATU. Ex codem libro.

ARGUMENTUM.

oppressa libertate, omnes provincia in assentationem Casarum consenserant : & certatim eos bonoribus quam amplissimis afficiebant. Itaque Hispania ulterior delubrum Tiberio & matri ejus consecrare decrevit, & de eo honore legationem Romam misit. Tiberius etsi alienum non putabat à potentià sua constituenda, si honoribus quam maximis circumflueret, tamen ne sibi majorem conflaret mvidiam, hunc honorem repudiavit: causamque, cur id faceret, exposuit in senatu. Neque enim abs re id eum facere mirabantur homines, quippe cum non ita multo antè eundem honorem, offerente Asià, acceperat. Ejus orationis hac est fere summa. Se, quem in omni vita imitando exprimeret, proposiisse sibi Augustum: sire id illum factitasse: mortalem sortem se agnoscere: immortalitati non posse melius consecrari, quam si honefte acta à se vita in senutus memoria hareret.

SCIO, P. C. constantiam meam à plerisque desideratam, quod Asse civitatibus nuper idem istud petentibus, non sim adversatus. Ergo & prioris silentii desensionem, & quid in suturum statuerim, simul aperiam. Cum divus Augustus sibi atque urbi Romæ templum apud

M.O

pud Pergamum fisti non prohibuisset : qui omnia facta dictaque ejus vice legis observem, placitum jam exemplum promptius sequutus sum, quia cultui meo veneratio senatûs adjungebatur. Cæterum, ut semel recepisse, veniam habuerit; ita per omnes provincias effigie numinum facrari, ambitiofum, fuperbum: & vanescet Augusti honor, si promiscuis adulationibus vulgatur. me, P. C. mortalem esse, & hominum officio fungi, fatisque habere, si locum principem impleam, & vos testor, & meminisse posteros volo: qui satis superque memoriæ meæ tribuent, ut majoribus meis dignum, rerum vestrarum providum, constantem in periculis, offensionum pro utilitate publica non pavidum credant. Hæc mihi in animis vestris templa, hæ pulcherrimæ effigies, & manfuræ. Nam quæ faxo struuntur, si judicium posteriorum in odium vertit, pro sepulchris spernuntur. Proinde focios, cives, & Deos ipsos precor: hos, ut mihi ad finem usque vitæ, quietam & intelligentem humani divinique juris mentem duint; illos, ut, quandocunque concessero, cum laude & bonis recordationibus facta atque famam nominis mei prosequantur.

ORATIO

TIBERII. Ex eodem libro.

ARGUMENTUM.

Ambibat nuptias Livia, que C. Cafari, & post eum Druso collocata fuerat, Sejanus, homo equestri loco ortus. Qui, qua magna erat apud Tiberium gratia, per eum confici posse negotium putavit : eumque hac de re rogavit. Tiberius, qui Casarum splendore indignum hoc matrimonium judicabat, ei dissuadet : atque in eam sententiam bee cum eo loquitur. Mones ut invidiam fugiat, que haud dubie erat inde exoritura, si hic in tansum honorum gradum homo obscurus provectus esset. Il-And quoque verendum effe, ut Livia parum hac condition

201

Se

integ

talibu

princ ad f

prom dum

beret

¢1145 ge Al

domi

lation

Quic

Seja

viatr

actu

nam

maj

quid prin

bus long

perc

gul Mir

im

fup

mo

mu

con

vi :

bor

eordi sit. Exemplum Augusti refellit, quo erat usus Sejanus.

cta.

m-

ra-

ffe,

nu-

lu-

go

ıgi,

VOS

que

re-

of-

nt.

ef-

di-

er-

r:

en-

ut,

da-

144

us.

4773

ga-

na-

en-

fu-

an-

Il-

itio.

1 D ea Tiberius, laudat à pietate Sejani, suisque in eum beneficiis modice percursis, cum tempus tanquam ad integram consultationem petivisset, adjunxit: Cæteris mortalibus in eo stare confilia, quid sibi conducere putent: principum diversam esse sortem, quibus præcipua rerum ad famam dirigenda. Ideo se non illuc decurrere, quod promptum rescriptu; posse ipsam Liviam statuere, nubendum post Drusum, an in penatibus iisdem tolerandum haberet : esse illi matrem 🚱 aviam, propiora consilia. simpliuus acturum, de inimicitiis primum Agrippina: quas lonje acrius arfuras, si matrimonium Livia, velut in partes, domum Casarum distraxisset. Sic quoque erumpere amulationem fæminarum, eaque discordia nepotes suos convelli. Quid si intendatur certamen tali conjugio? Falleris enim, Sejane, si te mansurum in eodem ordine putas, & Liviam quæ C. Cæsari, mox Druso nupta fuerit, ea mente acturam, ut cum equite Romano senescat. Ego ut sinam, credisne passuros, qui fratrem ejus, qui patrem majoresque nostros, in summis imperiis videre? Vis tu quidem istum intra locum sistere; sed illi magistratus & primores qui te invito perrumpunt, omnibulque de rebus consulunt, excessisse jam pridem equestre fastigium, longeque anteisse patris mei amicitias, non occulti ferunt, perque invidiam tui me quoque accusant. At enim Augustus filiam suam equiti Romano tradere meditatus est. Mirum hercule, si cum in omnes curas distraheretur, immensumque attolli provideret, quem conjunctione tali super alios extulisser, C. Proculeium & quosdam in fermonibus habuit, infigni tranquillitate vitæ, nullis Reipub. negotiis permixtos. Sed si dubitatione Augusti movemur, quanto validius est quod Mar. Agrippæ, mox mihi conlocavit? Atque ego hæc, pro amicitia, non occultavi: Cæterum neque tuis neque Liviæ destinatis adversabor. Ipse quid intra animum volutaverim, quibus ad-

huc necessitudinibus immiscere te mihi parem, omittara ad præsens referre: Id tantum aperiam, nihil esse tam excelsum, quod non virtutes istæ, tuusque in me animus mereantur; datoque tempore vel in senatu, vel in concione, non reticebo.

ORATIO

M. TERENTII EQUITIS ROM. Ex libro vi. Annal.

ARGUMENTUM.

Alius Sejanus eques Rom. ex tenui conditione ad magnas opes pervenerat, maximè per Livia nuptias: sed abusus erat potentià ad multorum perniciem, & adversus imperatorem insidias. Itaque gravissimà accusatione ad vita exitum vocatus est. Quo mortuo, multis fraudi fuit illius amicitia: unde factum est, ut pro se quisque illam abjuraret, invidiamque à se depelleret. M. Terentius eques Romanus eam, laborantibus & tacentibus multis qui in eâdem causâ erant, ingenuè confessus est, factumque suum, non Sejanum ipsum, desendit. Ejus igitur bac in senatu oratio fuit, quâ docet, caruisse crimine suam primam cum Sejano conjunctionem: quia nulla dum scelerata consilia ejus aut comperta jam, aut in hominum suspicione, erant.

Portunæ quidem meæ fortasse minus expediat agnoscere crimen, quam abnuere. Sed utcunque casura res est; fatebor, & fuisse me Sejano amicum, &, ut essem, expetisse; & postquam adeptus eram, lætatum. Videram collegam patris regendis prætoriis cohortibus; mox urbis & militiæ munia simul obeuntem. Illius propiaqui & adsines honoribus augebantur; Ut quisque Sejano intimus, ita ad Cæsaris amicitiam validus: contra quibus infensus esset, metu ac sordibus constictabantur. Nec quemquam exemplo adsumo: cunctos qui novissemi consilii expertes suimus, meo unius discrimine defendam

Relat:
An
lia
fena
in
resp

da

tu

cia

æf las

qui ber

no

Ab

qui

Etia

quo

bats

cua

Ren

tur :

105

hone mùi regr

tum vita

dam. Non enim Sejanum Vulsiniensem, sed Claudiæ & Juliæ domus partem, quas adfinitate occupaverat, num, Cæsar, generum, tui consulatus socium, tua officia in Repub. capessentem colebamus. Non est nostrum astimare, quem supra cæteros, & quibus de causis extollas. Tibi fummum rerum judicium Dii dedere : nobis obsequii gloria relicta est. Spectamus porro, quæ coram habentur, cui ex te opes, honores, queis plurima juvandi nocendive potentia. quæ Sejano fuisse, nemo negaverit. Abditos principis sensus, & si quid occultius parat, exquirere illicitum, anceps : nec ideo assequare. Ne P. C. ukimum Sejani diem, sed sexdecim annos cogitaveritis. Etiam Satrium atque Pomponium venerabamur : libertis quoque ac janitoribus ejus notescere, pro magnifico accipiebatur. Quid ergo? Indistincta hæc defensio & promiscua dabitur? Imo justis terminis dividatur. Infidiæ in Rempubl. confilia cædis adversum imperatorem puniantur: de amicitià & officiis idem finis & te, Cæsar, & nos absolverit.

as

us

m-

ad

udi

que Te-

ibus

est, Ejus

cri•

aut

znof-

afura

z, ut

atum.

ibus;

s pro-

e Se-

ontra

antur.

oviffi

defen

dam

ORATIO

NERONIS CÆSARIS IN SENATU. Ex libro x1. Annal.

ARGUMENTUM.

Relatum est ad senatum de explendo senatorum numero. Ambibant eum honorem, simul & alios, primarii Gallia Comata viri: de quibus legendis cum ageretur in senatu, bona pars patrum summo studio reclamavit, é in contrariam sententiam variè disseruit. Casar Nero respondit hac oratione, quâ conatus est probare non esse alienum aut ab incolumitate aut à dignitate Reipubl. honores civitatis ad peregrinos deferri. Nititur potissimum exemplis ab antiquitate civitatis repetitis, qui peregrini ad honores aspirassent, quos enumerat non paucos, tum singulos homines, tum populos universos, qui in civitatem adscripti essent; quos tamen habuisse cives, é produce de la senate del senate de la senate del senate de la senate de la senate de la senate de la senate de l

honores in eos contulisse, populum Rom. non pæniteret.

Antiquissimum quemque patrum suisse à vicinis populis
oriundum: quim suisse usque ex Hispania cooptatos. Exempla quoque Gracarum civitatum memorat. Ad extremum refellit quod de ejus rei, si sieret, insolentia objiciebatur. Oratio est suasoria à jure, consuetudine, militate.

M Ajores mei (quorum antiquissimus Clausus origine Sabina, fimul in civitatem Romanam & in familias patriciorum adscitus est) hortantur, utì paribus confiliis Remp. capessam, transferendo huc quod usquam egregium fuerit. Neque enim ignoro, Julios Alba, Coruncanos Camerio, Porcios Tusculo: & ne vetera scrutemur, Etruria Lucaniaque & omni Italia in senatum accitos, postremo ipsam ad Alpes promotam, ut non modo finguli viritim, sed terræ gentesque in nomen noftrum coalescerent. Tunc solida domi quies, & adverfus externa floruimus, cum Transpadani in civitatem recepti, cum specie deductarum per orbem terræ legionum, additis provincialium validissimis, fesso imperio Subventum est. Num poenitet Balbos ex Hispania, nec minus infignes viros è Gallia Narbonensi transivisse? Manent posteri eorum, nec amore in hanc patriam nobis concedunt. Quid aliud exitio Lacedamoniis & Atheniensibus fuit, quanquam armis pollerent, nisi quod victos pro alienigenis arcebant? At conditor noster Romulus tantum sapientia valuit, ut plerosque populos eodem die hostes, dem cives habuerit. Advenæ in nos regnaverunt. Libertinorum filiis magistratus mandari, non, ut plerique falluntur, repens, sed priori populo factitatum est. At cum Senonibus pugnavimus: scilicet Volsci & Æqui nunquam adversam nobis aciem struxêre! Capti à Gallis fumus, sed & Tuscis obsides dedimus, & Samnirium jugum subivimus. Attamen si cuncta bella recenseas, nullum breviore spatio, quam adversus Gallos confectum. Continua inde ac fida pax: Jam moribus, artibus, affinitatibus nita tius vetu post

gent

Pedi of et fe

fl fe fe fr

\$77

17

fa di vi

SA

posti farer prov

nitatibus nostris misti, aurum & opes suas inferant potius, quam separati habeant. Omnia P. C. quæ nunc vetustissima creduntur, nova suere. Plebeii magistratus post patricios, Latini post plebeios, cæterarum Italiæ gentium post Latinos. Inveterascet hoc quoque: & quod hodie exemplis tuemur, inter exempla erit.

t.

25

e-

10

1-

e-

ne-

C-

0-

0-

-15

·6-

0.

10

ec

12-

bis

16-

Vi-

111-

die

nt.

que

At

qui

ju-

rul-

ım.

ibus

ORATIO

C. CASSII. Ex libro xIV. Annal.

ARGUMENTUM.

Pedanius Secundus, prafectus urbis, servi sui insidiis domi oppressus est. Re comperta, non de percussore modo, sed eliam de universa familia que erat ad quadringentos servos, supplicium sumi oportebat. Sic enim more majorum erat comparatum, ut si quod ejusmodi unius intestinum facinus extitisset, conservi omnes plecterentur. Miserta servorum plebs Romana voluit eos eripere supplicio: sed bona pars senatus acriter restitit. Quo in numero fuit C. Cassius, qui sententiam rogatus, gravissime morem majorum defendit. Ejus eft hac oratio, qua & majorum autoritate, & ratione ipsa nixus supplicium in totam familiam decernit. Prefatur à constantia sua, in defendendo instituto majorum. Docet severitate suppliciorum in servos, consulendum esse omnium dominorum saluti. Esse illud hominum genus & ab suscipiendi audacia & a perpetrati sceleris occultatione deterrendum: vix dominum ita paucorum tecto scelere posse interimi, quin id aliis innotescat. Postremo satius esse oftendit, ut pauci innocenter pænas luant, quam ut corum impunitate sceleratorum alatur audacia. Suasio est à jure 🚓 necessitudine.

SEpenumero, P. C. in hoc ordine interfui, cum contra instituta & leges majorum nova senatus decreta postularentur. Neque sum adversatus. Non quia dubitarem, super omnibus negotiis melius atque rectius olim provisum, & quæ converterentur, in deterius mutari; sed

fed ne nimio amore antiqui moris studium meum extollere viderer. fimul quicquid hoc in nobis autoritatis eft. crebris contradictionibus destruendum non existimabam, ut maneret integrum, fi quando Respub. consilii eguisfet. Quod hodie evenit, consulari viro domi suæ interfecto per infidias ferviles, quas nemo prohibuit, aut prodidit, quamvis nondum concusso senatusconsulto, quod supplicium toti familiæ minitabatur. Decernite hercie impunitatem. At quem dignitas sua defendet, cum prafectura urbis non profuerit? Quem numerus servorum tuebitur, cum Pedanium Secundum quadringenti non protexerint? Cui familia opem feret, quæ ne in metu quidem pericula nostra avertit? An, (ut quidam fingere non erubescunt) injurias suas ultus est interfector, quia de paterna pecunia transegerat, aut avitum mancipium detrahebatur? Pronunciemus ultro, dominum jure cafum videri. Libet argumenta conquirere in co, quo sapientioribus deliberatum est. Sed etsi nunc primum statuendum haberemus, creditisne servum interficiendi do mini animum sumpsisse, ut non vox minax excideret nihil per temeritatem proloqueretur? Sanè confilium oc culuit, telum inter ignaros paravit. Num excubia transiret, cubiculi fores recluderet, lumen inferret, cæden patraret, omnibus nesciis? Multa sceleris indicia prave niunt servi, si prodant. possumus singuli inter plures, tu ti inter anxios; postremo, si percundum sit, non inult inter nocentes, agere. Suspecta majoribus nostris fue ingenia servorum, etiam cum in agris aut domibus iil dem nascerentur, caritatemque dominorum statim acci Postquam vero nationes in familiis habemus quibus diversi ritus, externa sacra, aut nulla sunt, colla viem istam non nist metu coërcueris. At squidem insonte peribunt. Num & ex fuso exercitu, cum decimus qui que fuste feritur, etiam strenui non sortiuntur? Habet al quid ex iniquo omne magnum exemplum, quod contra st gulos utilitate publica rependitur. ORA

Ca

nb

9

ce

es

oft

TIA

tia

fer

mo

Aus

na

nul

mai

trau

bon

tur.

) Ua

io ten

nulâsti

Jtar m

us tu

muste, and anything more religion ORATIO

ſŧ,

n, if-

0-

lod

cle

ræ-

um

non

etu

gere

quia

ium

cæ

quod

num

i do

eret

n oc

ubia

æden

ræve

es, tu

inult

fuer

acci

bemus

collu

nfonte

s qui

bet al

tra fin

RA

SENECE ad CESAREM NERONEM. Ex eodem libro.

ARGUMENTUM.

Casar Nero fuerat educatus & institutus à Seneca, homine bonis artibus erudito: eumque ipso eo nomine observabat. Sed, ut sunt ineuntis etatis avide cupiditates, nec unquam deficiunt principis pestiferi assentatores, babebat suarum libidinum ministros Nero: in his Tigillinum quendam, qui rei sua augenda gratia voluptuarium bominem vehementius etiam incendebat. Affentatores, quia videbant obstare suis conatibus, tum à Nerone percepta disciplina reliquias, tum ipsius Seneca severitatem, hunc sibi ab imperatore summovendum putant. Itaque eum criminantur apud Neronem. Opes ejus immodicas ostendunt, autoritatem carpunt, dotes animi (ut eloquentiam) in deteriorem partem trabunt : prasidia esse potentia interpretantur : gravem esse dicunt Neroni magistri severitatem. Senecam nihil horum fugiebat: Neronem convenit, & hac oratione omnes conjectas calumnias diluit. Beneficia imperatoris & pramia accepta commemorat: iis se usum ad vita mediocritatem, non ad fastum ostendit. Dedisse operam ut Neronem sua disciplina alumnum quam optimis praceptis imbueret. Opes nullas quasisse. Quia nulla sua culpa, sed invidorum malevolentia male audiat, rogat, ut bona sua alicui tradantur administranda: sibi verò nibil, nisi quod ad boneste degendam vitam requiratur, fruendum concedatur.

Uartus decimus annus est, Cæsar, ex quo spei tuæ admotus sum, octavus ut imperium obtines: Metemporis tantum honorum atque opum in me cunulâsti, ut nihil felicitati mea desit, nisi moderatio ejus. lar magnis exemplis, nec meæ fortunæ, sed tuæ. Ataus tuus Augustus, M. Agrippæ Mitylenense secretum;

C. Mæcenati, urbe in ipså, velut peregrinum otium permisit : Quorum alter bellorum socius, alter Romæ pluribus laboribus jactatus, ampla quidem, sed pro ingentibus meritis præmia acceperant. Ego quid aliud munificentiæ adhibere potui quam findia, ut sic dixerim, in umbra educata? è quibus claritudo venit, quod juventa tue rudimentis affuisse videor, grande bujus rei pretium. At tu gratiam immensam, innumeram pecuniam dediffi, adeò ut plerumque intra meipsum volvam: Egone equestri & provinciali loco ortus, proceribus civitatis annumeror? Inter nobiles & longa decora præferentes, novitas mea enituit? Ubi est animus ille modicis contentus? Tales hortos instruit, & per hæc suburbana incedit, & tantis agrorum spatiis, tam lato scenore exuberat? Una defensio occurrit, quod muneribus tuis obniti non debui Sed uterque mensuram implevimus, & tu quantum princeps tribuere amico posset, & ego quantum amicus à principe accipere. Cætera invidiam augent. qua quidem, u omnia mortalia, infra tuam magnitudinem jacet; fed mih incumbit, mihi subveniendum est. Quo modo in mili tia aut via fessus adminiculum orarem; ita in hoc iti nere vitæ, senex, & levissimis quoque curis impar, cun opes meas ultrà sustinere non possim, præsidium peto Jube eas per procuratores tuos administrari, in tuam for tunam recipi. Nec me in paupertatem ipse detrudam sed traditis quorum fulgore perstringor, quod tempor hortorum aut villarum curæ seponitur, in animum to vocabo. Superest tibi robur, & tot per annos nixun fastigii regimen: possumus seniores amici quiete respon dere. Hoc quoque in tuam gloriam cedet, eos ad fumm vexisse, qui & modica tolerarent.

goods carron bono an acque ocum le me cu-

is not a lat falleriant rope ander, age moment in ela.

magnis elektrishes med mest formest, 195 mas. Alex-

A new Advantage. As Agrippin May coesse secretoria

Ref

t

pi

do 60

eff

en

ztate,

wpqu

exuit.

Aug

uillen

ofceb:

entarr

, dur

orti, a

nulta v

s, plu

s spec

puus c

m &c

ens, & aut to

d quan

te me

rte lubi

umque

RESPONSIO

NERONIS ad SENECAM. Ex codem libro.

ARGUMENTUM.

n

n.

ti,

e-

u-

vi

15 8

8

Jna bui

rin

rin

, #

mih mili

c iti

çùn

peto

a for

udam

npor

m.re

nixun

espon

fumm

Respondet praceptoris defensioni Nero, singula ab illo proposita capita persequens. Institutionis gratam memoriam
testatur. Illius causas affert, & consequuta commoda
pradicat: benesicentiam suam erga illum extenuat. Invidia causas, qua captabantur, removet. Parcius etiam
donatum illum à se quam pro meritis. Ut vero ipsi
bonorum administratione interdicatur, neutri honestum
esse ostendit: sibi multo etiam ignominiosius. Pro eo
mim habitum iri, ac si benesicia collata reposceret.

A VUS meus Augustus Agrippæ & Mæcenati usurpare otium post labores concessit; sed in ea ipsa rate, cujus autoritas tueretur, quicquid illud & qualeanque tribuisset. Attamen neutrum datis à se præmiis mit. Bello & periculis meruerant; in his enim juven-Augusti versata est. Nec mihi tela & manus tuæ deissent, in armis agenti : sed quod præsens conditio oscebat, ratione, consilio, præceptis pueritiam, dein jumtam meam fovisti. Et tua quidem erga me mune-, dum vita suppetet, æterna erunt : Quæ à me habes, orti, & fœnus, & villæ, casibus obnoxia sunt; ac licet ulta videantur, plerique haudquaquam artibus tuis pas, plura tenuerunt. Pudet referre libertinos, qui ditios spectantur. Unde etiam rubori mihi est, quòd præpuus caritate, nondum omnes fortuna antecellis. Vem & tibi valida ætas, rebusque & fructui rerum suffiens, & nos prima imperii spatia ingredimur: nisi foraut te Vitellio ter consuli, aut me Claudio præponis. d quantum Volusio longa parsimonia quæsivit, tantum te mea liberalitas explere non potest. Quin si quâ in ne lubricum adolescentiæ nostræ declinat, revocas; orumque robur subsidio impensiùs regis. Non tua moderatio,

deratio, si reddideris pecuniam, nec quies, si reliqueris principem; sed mea avaritia, meæ crudelitatis metus in ore omnium versabitur. Quòd si maximè continentia tua laudetur, non tamen sapienti viro decorum suerit, unde amico infamiam parat, inde gloriam sibi recipere.

m

qu

de

fin

qu

libu

tia,

rem

AY 17

ferr

con

daru

amb

CAI

Nero

gu

dit

gu

fibi

apu

tun

mu

6

port

tor,

ORATIO

PÆTI THRASEÆ. Ex libro xv. Annal.

ARGUMENTUM.

Funestus fuit immensis suppliciis Neronis principatus: quib pe tyrannidem nisi per crudelitatem retineri posse diffide bat. Per ea tempora reus factus est injuriarum Clau dius Timarchus Cretensis. Cui invidiam conflavit aput populares prastantia quadam dignitatis, & paulo ma jor potentia: apud senatum verò Romanum dictun quiddam ab eo confidentius (sic enim interpretabantur in autoritatem Romanorum. Constabat, dixisse eum, i sua esse potestate, ut nulla agerentur de more grati Cretensi proconsuli. Eum Thrasea hic damnavit sua sen tentia exilii: dixitque de eadem re deinde copiosius e acerbius, censuitque ut autoritas non senatus modo, se etiam singulorum qui ad obtinendas provincias mittun tur, severitate constitueretur, & retineretur. Peregr norum licentiam esse coercendam, ut jus imperii sacre fanctum conservaretur.

honesta, apud bonos ex delictis aliorum gigni. Si oratorum licentia, Cinciam rogationem; candidatorum ambitus, Julias leges; Magistratuum avaritia, Calpura scita, pepererunt. Nam culpa quam poena tempore prio emendari quam peccare posterius est. Ergo adversus no vam provinciarum superbiam dignum side constantias Romana capiamus consilium, quo tutelæ sociorum nil derogetur, nobis opinio decedat, qualis quisque habeatu alibi quam in civium judicio esse. Olim quidem no mod

modo prætor aut conful, sed privati etiam mittebantur, qui provincias viserent, & quid de cujusque obsequio videretur, referrent. trepidabantque gentes de æstimatione fingulorum. At nunc colimus externos & adulamur, & quomodo ad nutum alicujus, grates, ita promptius accusario decernitur: Decernaturque, & maneat provincialibus potentiam suam tali modo ostentandi : sed laus falla & precibus expressa, perinde cohibeantur, quam malitia, quam crudelitas. Plura sape peccantur, dum dememur, quam dum offendimus. Quadam imo virtutes odio sunt, severitas obstinata, invictus adversus gratiam mimus. Inde initia magistratuum nostrorum meliora fermè, & finis inclinat, dum in modum candidatorum suffragia conquirimus, que si arceantur, equalius atque constantius provinciæ regentur. Nam ut metu repetundarum infracta avaritia est, ita vetità gratiarum actione ambitio cohibetur.

in

uip

pue

ma

tun

tur

n, il rati

s en

, [e

ttun regri

facre

emp

i. S

torus

purn

priq

us n

ntiâqu

n nih

beatt

m no

mod

ORATIO

CAPITONIS COSSUTIANI, ad Neronem Cæsarem. Ex libro xvi. Annal.

ARGUMENTUM.

Nero, quâ erat crudelitate imbutus, cadem optimi cujufque anhelabat, & illustrissimis de medio sublatis savire in duos singulari virtute spectatos decreverat, Thraseam, Baream Soranum. Habebat administros suarum cupiditatum pestiferos homines, paratos ad illius scelera exequenda: in his Capitonem quendam Cossutianum, qui suo etiam nomine infensus erat Thrasea. Is commodum sibi ad ulciscendum inimicum, & ad augendam suam apud Neronem gratiam, offerri ratus, sua sponte incensum animum Neronis in hominem innocentem incitavit, multis invidiose commemoratis, qua à Thrasea fortiter & severe siebant in improbanda Neronis libidine & importunitate. Criminatur eum callidus tyranni assentator, quod, per speciem libertatis desendenda, Casari esset

inimicus, ejusque autoritatem atque adeò majestatem minueret.

TT quondam C. Cæsarem, inquit, & M. Catonem, ita nunc te, Nero, & Thraseam avida discordiarum civitas loquitur. Et habet sectatores, vel potius satellites, qui nondum contumaciam sententiarum, sed habitum vultumque ejus sectantur rigidi & tristes, qui tibi lasciviam exprobrent. Huic uni incolumitas tua fine arte, fine honore. Prosperas principis res spernit: etiamne luctibus & doloribus non fatiatur? Ejusdem animi est, Poppaam divam non credere, cujus in acta divi Augusti & divi Julii non jurare. Spernit religiones, abrogat leges. Diurna populi Romani per Provincias per exercitus accuratius leguntur, ut noscatur, quid Thrasea Aut transcamus ad illa instituta, si potiora non fecerit. funt: aut nova cupientibus auferatur dux & auctor. Ista secta Tuberones & Favonios, veteri quoque Reipubl. ingrata nomina genuit. Ut imperium evertant, libertatem praferunt : si perverterint, libertatem ipsam aggredientur. Frustra Cassium amovisti, si gliscere & vigere Brutorum ænulos passurus es. Denique nihil ipse de Thrasea scripseris, disceptatorem senatum nobis relinque.

ORATIO

GALBÆ IMP. ad PISONEM. Ex primo libro Historiarum.

ARGUMENTUM.

Sergius Galba caso Nerone imperium occupavit : sed asseetà jam erat atate, in liberos habebat nullos. Ea re despicatui erat non invidis tantum, sed etiam vulgo. Itaque statuit vindicare se ab hoc hominum contemptu, adoptato nobili aliquo in honesto adolescente in spem imperii. Placuit autem illi Piso Licinianus cognomento Frugi, adolescens ab omni laude perfectus. Hunc sibi adoptione adscivit: exposuitque adolescenti benesicium suum, a e e e r.

(

peii tibi i jecifi impe triæ mis

nerui fiam locav ego non

pi; 8

plo d

necess frater nisi t lescen

excust tulisti rant : Fiderr

bona, oblequ fimum tiam

90

& de eo judicium. Cujus sermonis summam complectitur hac oratione Tacitus: quâ Pisoni jus omne & causas adoptionis, rationem & consilium suum exponit Galba, beneficii magnitudinem ostendit: & quid vicissim ab eo ipse postulet & expectet. Hortatur ut hanc de se expectationem virtute & honestate omni sustineat atque expleat. Illecebras desciscendi ab officio, qua sape offerantur, ei aperit. Monet, ut se adversus eas muniat, integrumque ab omni labe prastet.

m

n,

m

i-

01-

ibi

arm-

mi

lu-

-01

per

fea

ora

Ifta

in-

em

tur.

um

afeâ

affe-

à re

ulgo.

nptu,

2 1773-

Fru-

ado-

uum,

69

I te privatus, lege Curiata apud Pontifices, ut moris Jest, adoptarem; & mihi egregium erat tunc Pompeii & M. Crassi sobolem in penates meos adsciscere, & ibi insigne Sulpitiæ ac Lutatiæ decora nobilitati tuæ adecisse. Nunc me deorum hominumque consensu ad imperium vocatum, præclara indoles tua, & amor patiæ impulit, ut principatum, de quo majores nostri armis certabant, bello adeptus, quiescenti offeram. exemplo divi Augusti, qui fororis filium Marcellum, dein generum Agrippam, mox nepotes suos, postremò Tibenum Neronem privignum, in proximo sibi fastigio colocavit. Sed Augustus in domo successorem quæsivit; go in Repub. Non quia propinquos aut focios belli non habeam: Sed neque ipse imperium ambitione acceni & judicii mei documentum sint, non mez tantum necessitudines, quas tibi postposui, sed & tuæ. Est tibi frater pari nobilitate, natu major, dignus hac fortuna, nss tu potior esses. Ea ætas tua, quæ cupiditates adoescentiæ jam effugerit : ea vita, in quâ nihil præteritum excusandum habeas. Fortunam adhuc tantum adversam tulisti. Secundæ res acrioribus stimulis animum explorant : quia miseriæ tolerantur, felicitate corrumpimur. fidem, libertatem, amicitiam, præcipua humani animi bona, tu quidem eâdem constantia retinebis; sed alii per oblequium imminuent. Irrumpet adulatio, blanditiæ pelimum veri affectus venenum, sua cuique utilitas, um ego ac tu simplicissime inter nos hodie loquimur;

N 3

cæteri

cæreri libentiùs cum fortuna nostra, quam nobiscum. Nam fuadere principi quod oporteat, multi laboris: Affentatio erga principeni quemcunque, fine affectu peragitur. Si immensum imperii corpus stare ac librari sine rectore posset, dignus eram à quo Respub, inciperet. Nunc eo necessitatis jampridem ventum est, ut nec mea senectus conferre plus populo Romano possit, quam bonum successorem, nec tua plus juventa quam bonum principem. Sub Tiberio, & Caio & Claudio, unius familiæ quasi hæreditas fuimus: Loco libertatis erit, quod eligi cœpimus. Et finità Juliorum Claudiorumque domo, optimum quemque adoptio inveniet. Nam generari & nasci à principibus, fortuitum, nec ultrà æstimatur : adoptandi judicium integrum; & si velis eligere, consensu mon-Sic ante oculos Nero, quem longa Cæsarum ferie tumentem, non Vindex cum inermi provincia, aut ego cum una legione, sed sua immanitas, sua luxuria cervicibus publicis depulêre. Neque erat adhuc damnati principis exemplum: Nos bello, & ab æstimantibus adsciti, cum invidia, quamvis egregii erimus. Ne tamen territus fueris, si duæ legiones in hoc concussi orbis motu nondum quiescunt. Ne ipse quidem ad securas re accessi: & auditâ adoptione, desinam videri senex, quod nunc mihi unum objicitur. Nero à pessimo quoque semper desiderabitur: mihi ac tibi providendum est, ne etiam à bonis desideretur. Monere diutius neque tempo ris hujus, & impletum est omne confilium, si te ben elegi. Utilissimus quidem ac brevissimus bonarum ma larumque rerum delectus est, cogitare quid aut volueri fub alio principe, aut nolueris. Neque enim hic, ut i cæteris gentibus, quæ regnantur, certa dominorum do mus & cæteri servi : sed imperaturus es hominibus, qu nec totam servitutem pati possunt, nec totam libertatem

ORA

Cu

t

9

1

4

d

14

2

crat,

pub.

nom

tus c

crimi

æm

quod

tium

res si

batur

hil arı
relatu
tie, q

ORATIO

0

eo us

C-

n.

afi

œ.

ti-

fci

an-

on-

um

aut

uria

nati

ad-

men mo-

res

quod

oque

, ne

mpo

ben

ma

lueri

ut i

n do

s, qu

tatem

RA

PISONIS. Ex eodem libro.

ARGUMENTUM.

Cum indies invalesceret Othonis factio, qui Galba adversabatur, & occupare imperium cogitabat : Galba vero se gratia & potentia infringeret, ut jam aperte ab eo populus Romanus deficeret, & ejus adversario imperium traderet, o ut imperatorem crearet, in castra eum raperet, omniaque in civitate tumultuofa gererentur: Pifo, quem in spem imperii Galba adoptaverat, stationariam cohortem, qua in palatio erat prasidit causa collocata, sibi conciliandam & confirmandam putavit, & de consilii sententia hac oratione eam est affatus. Hic militem demulcere & retinere conatur : idcirco imperatoris & suam dignitatem affert in medium. Cui opponit sordes & intemperantiam Othonis. Agi ipsorum quoque militum salutem, & plurimum eorum interesse, quo principe utentur : nec florere eos posse in tanta importunitate adver ariorum.

CExtus dies agitur, commilitones, ex quo ignarus futuri, & five optandum hoc nomen five timendum nat, Cæsar adscitus sum : quo domsis nostræ aut Reipub, fato, in vestra manu positum est, non quia meo nomine tristiorem casum paveam, ut qui adversa expertus cum maxime, ducam ne secunda quidem minus disciminis habere: Patris, & senatus, & ipsius imperii viam doleo, si nobis aut perire hodie necesse est; aut; quod æquè apud bonos miserum est, occidere. tium proximi motus habebamus, incruentam urbem & res fine discordià translatas. Provisum adoptione videbatur, ut ne post Galbam quidem bello locus esset. Nihil arrogabo mihi nobilitatis aut modestia. Neque enim relatu virtutum, in comparatione Othonis opus est. Vitu, quibus solis gloriatur, evertere imperium, etiam cum N 4 amicum amicum imperatoris ageret. Habitune & incessu, an illo muliebri ornatu, mereretur imperium? Falluntur, quibus luxuria specie liberalitatis imponit. Perdere ifte sciet. donare nesciet : Stupra nunc, & comessationes & sæminarum cœtus, volvit animo. Hæc principatûs præmia putat, quorum libido ac voluptas penes ipsum sit; rubor ac dedecus, penes omnes. Nemo enim unquam imperium flagitio qualitum bonis artibus exercuit. Galbam consensus generis humani, me Galba, consentientibus vobis, Cæfarem dixit. Si Respub. & senatus, & populus, vana nomina sunt : vestra commilitores, interest, ne imperatorem pessimi faciant. Legionum seditio adverfum duces fuos audita est aliquando: vestra fides famaque illæsa ad hunc diem mansit. Et Nero quoque vos destituit, non vos Neronem. Minus xxx. transfugæ & desertores, quos Centurionem aut tribunum sibi eligentes nemo ferret, imperium assignabunt? Admittitis exemplum? & quiescendo commune crimen facitis? Transcendet hæc licentia in provincias: & ad nos scelerum exitus, bellorum ad vos pertinebunt. Nec est plus quo pro cæde principis, qu'am quod innocentibus datur. Se proinde à nobis donativum ob fidem, quam ab aliis pro facinore accipietis.

ORATIO

OTHONIS ad MILITES. Ex eodem libro.

ARGUMENTUM.

Mortuo Nerone Casare dua erant Roma factiones de impe ratore subrogando: Galbam alii, alii Othonem nomina bant. Galba potitus est imperio, stante adhuc in integr adversario Othone, quem exercitus erat complexus, & ad eum imperium detulerat. Itaque res in summan contentionem est adducta. Sed cum aliquando falla nuntius interfectum Othonem Romam attulisset, excep rusque esset summo plausu & gratulatione multitudin cleti,

prin rant dub host ciun nequ

cuju

nullo

truci

ralen

10.00 tes i

quarr troni

onis

Macr

Nym

ftra fi

dicat,

remed

feviti:

ias ve

1

Gi totius populi, qui Galbam tuebatur, cœpit vehementius sibi timere Otho. Itaque ut sibi exercitum conciliaret & fidem illius confirmaret, hanc habuit orationem, quâ primum commemorat voluntatem & authoritatem exercitus, quâ fuerat ab eo creatus & nominatus imperator. Deinde conqueritur injurias, audaciam, crudelitatem, superbiam adversarii. Invehitur in illius fautores. Commune esse periculum, & eâdem eos esse navi ostendit. Postremo ad authoritatem suam retinendam & salutem vindicandam hortatur: & in hostes acuit.

12

1-

71-

m

us

ne

rer-

ma-

VOS

e &

gen-

ex-

ran

rum

quod

Sed

s pro

3:

impe

omina

integr

mman

fall

excep

tisudin

OUIS ad vos processerim, commilitones, dicere non possum: quia nec privatum me vocari sustineo, princeps à vobis nominatus, nec principem, alio impeante. Vestrum quoque nomen in incerto erit, donec dubitabitur imperatorem populi Romani in castris, an hostem habeatis. Auditisne, ut pœna mea, & supplicium vestrum simul postulentur? adeò manifestum est, neque perire nos, neque salvos esse, nisi una posse. Et cujus levitatis est Galba, jam fortasse promisit : ut qui nullo exposcente, tot millia innocentissimorum militum trucidaverit. Horror animum subit, quoties recordor feralem introitum, & hanc folam Galbæ victoriam, cum in oculis urbis decumari deditos juberet, quos deprecantes in fidem acceperat. His auspiciis urbem ingressus, quam gloriam ad principatum attulit; nifi occifi Obultronii Sabini, & Cornelii Marcelli in Hispania, Vettii Chilonis in Gallia, Fonteii Capitonis in Germania, Clodii Macri in Africa, Cingonii in via, Turpiliani in urbe, Nymphidii in castris? Quæ usquam provincia, quæ cafira funt, nifi aut cruenta & maculata; aut, ut ipse prædicat, emendata & correcta? Nam quæ alii scelera, hic remedia vocat: dum falsis nominibus, severitatem pro sevitia, parsimoniam pro avaritia, supplicia & contumelas vestras, disciplinam appellat. Septem à Neronis fine menses sunt, & jam plus rapuit Icelus quam quod Polycleti, & Vatinii, & Elii, paraverunt. Minore avaritia ac NS licentia

licentia graffatus effet T. Vinius, fi ipfe imperaffet. Nunc & subjectos nos habuit tanquam suos; & viles ut alicnos. Una illa domus sufficit donativo, quod vobis nunquam datur, & quotidie exprobratur. Ac ne qua saltem in successore Galbæ spes esser, accersit ab exilio, quem tristitia & avaritia sui simillimum judicabat. commilitones, notabili tempestate, etiam Deos infaustam adoptionem adversantes. Idem senatus, idem populi Romani animus est. Vestra virtus expectatur: apud quos omne honestis confiliis robur, & fine quibus quamvis egregia, invalida sunt. Non ad bellum vos, nec ad periculum voco: omnium militum arma nobifcum funt: nec una cohors togata defendit nunc Galbam, sed detinet. Cum vos aspexerit, cum fignum meum acceperit, hoc folum erit certamen, quis mihi plurimum imputet, Nullus cunctationi locus est in eo consilio, quod non potest landari nisi peractum.

ti

tem

ni p

nis,

miti

in d

mid

cond

fas, Imu

omi

aut milis

rigor

que

fing

dit.

alter

Acre

tribu

riun

curf

fieri

fatel

mu

tion

cent

ORATIO

OTHONIS ad MILITES. Ex eodem libro.

'ARGUMENTUM.

Paucis diebus qu'am rerum potitus erat in Romano imperio Otho Sybvius, paucorum militum errore, quos manis suspicio insidiarum terruerat, atrocissima erat in urbe conflata de nocte seditio. Que vis, ut re ipsa pro salute imperatoris suscepta erat, cujus vita illi metuebant, ita in senatum, à quo vim timebant, intendi putabatur: vel maxime quod armati impetum fecerant in palatium, ubi Otho cum clarissimis senatoribus epulabatur. plurimum sua interesse judicans, ut abesset ab omni injuria omnique metu senatus, seditionem & in prasentia sedare, & postridie severius coërcere conatus est, cum nondum ille ardor penitus deferbuisset. Convocatam igitur multitudinem increpat, sed lenius, quod intelligebat non ad suam perniciem, sed ad incolumitatem capta esse ab illis arma. Docet igitur, quanta sit culpa in illo milit ari

militari metu levissimă de causă concitato. Esse enim id hominum, qui omnium eorum qua siunt, velint causas nosse & ad se revocare. Fura militum ostendit, & quanta ab illis requiratur modestia. Sanctitatem senatus inculcat, qua hoc surore militari attentata est. Docet, illius incolumitate imperii stabilitatem contineri. Paucos ad pœnam deposcit, quorum pracipue suerat in eomotu audacia.

10

e-

n-

m

m

is,

m

0-0s

715

-17

t:

ti-

it.

et.

eft

710

14-

m-

ute

ita r:

m,

ui

in-

tiá

im

gibat

esse

illo

ari

N Eque ut affectus vestros in amorem mei accenderem, commilitones; neque ut animum ad virtutem cohortarer (utraque enim egregiè supersunt) sed veni postulaturus à vobis temperamentum vestræ fortitudinis, & erga me modum caritatis. Tumultus proximi initium, non cupidine vel odio (quæ multos exercitus in discordiam egere) ac ne detrectatione quidem aut formidine periculorum, nimia pietas vestra acrius quam concideratius excitavit. Nam sape honestas rerum caus, ne judicium adhibeas, perniciosi exitus consequentur. lmus ad bellum. Num omnes nuntios palam audiri, omnia confilia cunctis præsentibus tractari, ratio rerum, aut occasionum' velocitas patitur? Tam nescire quadam milites, quam scire oportet. Ita se ducum autoritas, sic rigor disciplina habet, ut multa etiam centuriones tribunosque tantum juberi expediat. Si ubi jubeantur, quærere fingulis liceat; pereunte obsequio, etiam imperium intercidit. An & illuc nocte intempesta rapientur arma? Unus alterve perditus ac ternulentus (neque enim plures consternatione proxima infanisse crediderim) centurionis ac tribuni sanguine manus imbuet? Imperatoris sui tentonum irrumpet? Vos quidem istud pro me. Sed in difcursu ac tenebris, & rerum omnium confusione, patefieri occasio etiam adversus me potest. Si Vitellio, & atellitibus ejus eligendi facultas detur, quem nobis animum, quas mentes imprecentur? quid aliud quam seditionem & discordiam optabunt? ne miles centurioni, ne centurio tribuno obsequatur. Hinc confusi pedites equitelque,

1

t

pre

plac

mu

fici

run

pat

fen

ner

ge,

Ali

que

exe

hic

Sed

ten

me

mo

tesque, in exitium ruamus. Parendo potius, commilitones, quam imperia ducum sciscitando, res militares continentur. Et fortissimus in ipso discrimine exercitus, qui ante discrimen quietissimus. Vobis arma & animus sit: mihi consilium & virtutis vestræ regimen relinquite. Paucorum culpa fuit, duorum pœna erit. cæteri abolete memoriam foediffimæ noctis, nec illas adversus senatum voces ullus unquam exercitus audiat. Caput imperii, & decora omnium provinciarum ad pœnam vocare, non hercle illi, quos cum maxime Vitellius in nos ciet, Germani audeant. Ulline Italiæ alumni, & Romana verè juventus, ad fanguinem & cædem deposcerent ordinem, cujus splendore & gloria, sordes & obscuritatem Vitellia. narum partium perstringimus? Nationes aliquas occupavit Vitellius, imaginem quandam exercitus habet: senatus nobiscum est. Sic fit, ut hinc Resp. inde hostes Reip. constiterint. Quid? vos pulcherrimam hanc urbem, domibus & tectis & congestu lapidum stare creditis? Muta ista & inania intercidere ac reparari promifcuè possunt : Æternitas rerum, & pax gentium, & mea cum vestra salus incolumitate senatus firmatur. Hunc auspicatò à parente & conditore urbis nostræ institutum, & à regibus usque ad principes continuum & immortalem, ficut à majoribus accepimus, fic posteris tradamus. Nam ut ex vobis senatores, ita ex senatoribus principes pascuntur.

ORATIO

OTHONIS. Ex libro secundo Hist.

ARGUMENTUM.

Gertabant de imperio Otho e Vitellius, ille de retinendo, hic de occupando. Ad manus ventum est. Victoria penes Vitellium fuit, sed ea minime incruenta. Magnam enim cladem eo pralio acceperat. Itaque rogant Othomem sui, ne frangatur animo, nec in rebus adversis contrahatur,

trahatur, sed bellum reparet. Non deesse vires; recentes venire legiones: animos vero nusquam alacriores, modo ne ipse despondeat. Otho qui jam de morte consciscendà cogitàsset, recusat: & causas, cur nolit uti ad hoc eorum obsequio, affert duas. Unam, quòd imperium desperet sibi fore diuturnum: alteram, quòd ne, si retineri quidem posse speret, tamen velit civili sanguine & tam sædis cadibus partum habere. Itaque cedere adversario velle perseverat.

JUNC, inquit, animum, hanc virtutem vestram ultro periculis objicere, nimis grande vitæ meæ pretium puto. Quanto plus spei ostenditis, si vivere placeret, tanto pulchrior mors erit. Experti invicem sumus, ego ac fortuna. nec tempus computaveriris. Difficilius est temperare felicitati, quâ te non putes diu usurum. Civile bellum à Vitellio cœpit; & ut de principatu certaremus armis, initium illie fuit : ne plus quam femel certemus, penes me exemplum erit. Hinc Othonem posteritas æstimet. Fruetur Vitellius fratre, conjuge, liberis: mihi non ultione, neque solatiis opus est. Alii diutius imperium tenuerint, nemo tam fortiter reliquerit. An ego tantum Romanæ pubis, tot egregios exercitus, sterni rursus, & Reipublicæ eripi patiar? Eat hic mecum animus, tanquam perituri pro me fueritis. Sed este superstites. nec diu moremur, ego incolumitatem vestram, vos constantiam meam. Plura de extremis loqui, pars ignaviæ est. Præcipuum destinationis mez documentum habete, quòd de nemine queror; Nam mcusare Deos vel homines, ejus est, qui vivere velit. to mean bindraying is

positive figures fight to their older and the dist

August about the commence of the continue

the description of the contract of the sublementation of the contract of the c

with manyal or with conal substant amost have be

S

.

.

22

C

2-

15.

es

10,

be-

m

bo-

370

ORATIO

MUCIANI. Ex codem libro:

ARGUMENTUM.

Imperabat oppresso Othone Vitellius. Ejus imperium indignè ferebant nobilissimi bomines. & ad alium transferre cupiebant : maxime vero Mucianus magni vir nominis, impulit Vespasianum ad deturbandum Vitellium, & invadendum dominatum. Ejus consilii summa hac oratione est conclusa. Autor est ei, ne tantam labem patiatur imperio Romano inuri, ut illud ab homine indignissimo & impurissimo teneatur. Tota oratio consistit in causis susciplendis, & in adjumentis rei persicienda. Causas suscipiendi affert : turpitudinem, quà contaminatum esset imperium ab homine fædissimo: nobilitatem, generis splendorem, virtutem in Vespasiano, illustres ejus liberos. Imperium Vitellii non tantum ignominiosum esse, fed etiam illis periculofum. Facultates vero perficiendi affert, Audium multorum in eum, robur legionum firmi fimarum.

Mnes qui magnarum rerum consilia suscipiunt, astimare debent, an quod inchoatur, Reipub. utile, ipsis gloriofum aut promptum effectu, aut certe non arduum sit. Simul iple qui suadet considerandus est, adjiciatne consilio periculum suum : & si fortuna cceptis affuerit, cui summum decus acquiratur. Ego te, Vespasiane, ad imperium voco, tam salutare Reipub. quam tibi magnificum. Juxta Deos, in tuâ manu positum est. Nec speciem adulantis expaveris, à contumelià quam à laude propius fuerit, post Vitellium eligi. Non adversus divi Augusti acerrimam mentem, nec adversus cautissimam Tiberii senectutem; nec contra Caii quidem aut Claudii, vel Neronis fundatam longo imperio domum exfurgimus: Cessisti etiam Galbæ imaginibus. Torpere ultrà, & polluendam perdendamque Rempub. relinquere, fopor fop tar ten est did

nol

prin stip Ne præ lem

min pini ritur nes

tæ:

Claff

& to gabo mur mult

quoq impe taren versa noren

impe

ex æd tege ; hodie odiun

fastid cludes

lopor & ignavia videretur, etiamfi tibi, quam inhonesta, tam tuta servitus effer. Abiit jam & transvectum est tempus, quo posses videri concupsse. Confugiendum est ad imperium. An excidit trucidatus Corbulo? Splendidior origine quam nos sumus, fateor: Sed & Nero, nobilitate natalium, Vitellium anteibat. Satis clarus eft apud timentem, quisquis timetur. Et posse ab exercitu principem fieri, fibi ipse Vitellius documento est, nullis stipendiis, nulla militari fama, Galbæ odio provectus. Ne Othonem quidem ducis arte, aut exercitûs vi, fed præpropera ipnus desperatione victum, jam desiderabilem & magnum principem fecit. Cum interim spargit legiones, exarmat cohortes, nova quotidie bello femina Siquid ardoris ac ferociæ miles habuit, popinis, & comeffationibus, & principis imitatione, deteritur. Tíbi è Judza & Syria & Ægypto novem legiones integræ, nulla acie exhaustæ, non discordia corruptx: sed firmatus usu miles, & belli domitor externi. Classium, alarum, cohortium robora; & sidissimi reges, & tua ante omnes experientia. Nobis nihil ultra arrogabo, quam ne post Valentem ac Cæcinnam numeremur. Nec tamen Mucianum focium spreveris, quia æmulum non experiris: Me Vitellio antepono, te mihi. Tuz domui triumphale nomen, duo juvenes, capax jam imperii alter, & primis militiæ annis apud Germanicos quoque exercitus clarus. Abfurdum fuerit, non cedere imperio ei, cufus filium adoptaturus essem, si ipse impefarem. Cæterum inter nos non idem prosperarum adversarumque rerum ordo erit. Nam si vincimus, honorem quem dederis habebo : discrimen, ac periculum, ex æquo patiemur. Imo ut melius est, tu hos exercitus tege; mihi bellum & præliorum incerta trade. Acriore hodie disciplina victi, quam victores agunt : Hos ira, odium, ultionis cupiditas ad virtutem accendit; illi per fastidium & contumaciam hebescunt. Aperiet & recludet contecta & tumescentia victricium partium vulne-

i

(is

t.

G-

ui

n-

fi-

00-

ude

ivi

m

au-

ur-

ul-

ere,

100

ra

ra bellum ipsum. Nec mihi major in tuâ vigilantiâ, parsimoniâ, sapientiâ, siducia est, quam in Vitellii torpore, inscitiâ, sævitiâ. Sed & meliorem in bello causam, quam in pace habemus. Nam qui deliberant, desciverunt.

ORATIO

CURTII MONTANI. Ex libro IV. Hift.

ARGUMENTUM.

Aquilius Regulus Neroni se ministrum in crudelitate prebuerat, & per eum suerat eversa Crassorum & Orphiti, clarorum hominum domus, cum is crimen illorum,
cujus tamen particeps fuerat. detulisset. Inde magna
erat ei conflata invidia. Et cum in alios, qui ejusdem
crudelitatis fuerant, animadversum esset, hic quoque
reus est factus ab uxore & liberis Crassi. Sed pro eo
dicebat frater Vipsanus Messala: & invidiam deprecando jam quodammodo restinxerat. Ibi Curtius Montanus exarsit, & in reum hac oratione vehementissme
est invectus, prastitam tyranno operam exaggerans, crudelitatem, rapinas, libidinem, vexationem innocentum,
truculentam & sunestam vocem ad incitandam tyranni sevitiam objiciens: Pestes esse Reipub. & semina tyrannidis id genus homines: ad qua extirpanda senatum
impellit.

Ccurrit truci oratione Curtius Montanus, eousque progressus, ut, post cadem Galba, datam intersectori Pisonis pecuniam à Regulo, appetitumque morsu Pisonis caput objectaret. Hæc certè, inquit Nero non coegit, nec dignitatem aut salutem istà sævitià redemisti. Sane toleremus istorum desensiones; qui perdere alios quam periclitari ipsi maluerunt. Te securum reliquerat exsul pater, & divisa inter creditores bona: nondum honorum capax ætas: nihil quod ex te concupisceret Nero, nihil quod timeret. Libidine sanguinis & hiatu præmiorum, ignotum adhuc ingenium & nullis desensionibus experignotum adhuc ingenium & nullis desensionibus exper-

tum,

rap

gni que voc

hor fit,

ven

neg

qua

fula

fup

exo

æta mor qui

run

upe

Del

E

C

77

P

r

7

tum, cæde nobili imbuisti. cum ex funere Reipublicæ, raptis consularibus spoliis, septuagies sestertio saginatus, & facerdotio fulgens, innoxios pueros, illustres fenes, conspicuas fœminas eadem ruina prosterneres : cum segnitiam Neronis incufares, quòd per fingulas domos feque & delatores fatigaret : posse universum senatum una Retinete, Patres conscripti, & reservate voce subverti. hominem tam expediti confilii, ut omnis ætas instructa fit, & quomodo fenes nostri Marcellum Crifpum; juvenes Regulum imitentur. Invenit etiam amulos infelix Quid fi floreat vigeatque? Et quem adhuc quæstorium offendere non audemus, prætorium & confularem visuri sumus? An Neronem extremum dominorum putatis? Idem crediderant, qui Tiberio, qui Caio superstites fuerunt: cum interim intestabilior & sævior Non timemus Vespasianum: ea principis exortus eft. atas, ea moderatio. Sed diutius durant exempla, quam mores. Elanguimus, P. C. nec jam ille senatus sumus, qui occiso Nerone, delatores & ministros, more majorum puniendos flagitabat. Optimus est post malum prinupem dies primus.

t.

a-

n,

na

m

ue

eo

re-

on-

mè

m,

ty-

um

que

fori

ca-

nec

ole-

pe-

pa-

rum

nihil

um,

per-

ORATIO

LEGATI TENCTERORUM. Ex codem libro.

ARGUMENTUM.

Deleto Romanorum exercitu à Germanis, & depulso eorum jugo, initum est consilium à Germanis de Agrippinensi coloniâ, qua in Romanorum imperio permanebat.
Exscindi eam placebat nonnullis: mitius agendum alii
censuerunt, satisque habuerunt eam ad societatem Germanorum revocare. Eâ de re missa est ab iis legatio,
cujus princeps hanc orationem in illius colonia concilio
habuit. Gratulatus est illis libertatem: mandata exposuit Germanorum de moenibus diruendis, Romanorum
reliquiis tollendis, & eorum bonis publicandis, vectigali-

bus abrogandis, qua pensitabant Romanis, de commerciis secum communicandis, de institutis Germania restituendis.

Ediffe vos in corpus nomenque Germaniæ, communibus Deis, sed præcipuo Deorum Marti grates agimus; Vobifque gratulamur, quod tandem liberi inter liberos eritis; nam ad hunc diem, flumina ac terras, & cœlum quodammodo ipsum, clauserant Romani: ut colloquia congreffusque nostros arcerent; vel, quod contumeliofius est viris ad arma natis, inermes ac prope nudi, sub custode & pretio coiremus. Sed ut amicitia societasque nostra in æternum rata fint, postulamus à vobis, muros coloniæ, munimenta servitii detrahatis, Etiam fera animalia, si clausa teneas, virtutis obliviscun-Romanos omnes, in finibus vestris trucidetis, Haud facile libertas & domini miscentur. Bona interfectorum in medium cedant, ne quis occulere quicquam, aut segregare causam suam possit. Liceat nobis vobisque utramque ripam colere, ut olim majoribus nostris, Quomodo lucem diemque omnibus hominibus, ita omnes terras fortibus viris natura aperuit. Instituta cultumque patrium resumite, abruptis vectigalibus, quibus Romani plus adversus subjectos quam armis valent. Sincerus & integer, & servitutis oblitus populus, aut ex 2quo agetis, aut aliis imperitabitis.

ORATIO

AGRIPPINENSIUM. Ex eodem libro.

ARGUMENTUM.

Respondent legatis Tencterorum Agrippinenses, ancipiti sententia inter metum Germanorum & Romanorum. Itaque eorum qua illi edixerant, nomulla concedunt, alia excusant. In muris opponunt securitatem: in Romanorum cadibus faciendis, conjunctionem & vetustatem, & jus consanguinitatis. De vectigalibus, commerciis & institutis, legatis, qua proposuerant, assentiuntur.

QUE

conf

greg

auge

aut

bellu

Ded

que

quos

liber refol

mes tudir

ledar

Belli

fu

fti

ple

fti

gi

di

14

COL

714

QUÆ prima libertatis facultas data est, avidius quam cautius sumpsimus, ut vobis cæterisque Germanis consanguineis nostris jungeremur. Muros civitatis, congregantibus se cum maximè Romanorum exercitibus, augere nobis quam diruere tutius est. Si qui ex Italia aut provinciis alienigenæ in finibus nostris suerant, eos bellum absumpsit: vel in suas quisque sedes resugère. Deductis olim & nobiscum per connubium sociatis, quique mox provenere, hæc patria est. Nec vos adeò iniquos existimamus, ut interfici à nobis parentes, fratres, liberos nostros velitis. Vectigal & onera commerciorum resolvimus. Sint transitus incustoditi, sed diurni & inermes: donec nova & recentia jura in vetustatem consuerudine vertantur. Arbitrum habebimus Civilem & Veledam, apud quos pacta sancientur.

1-

1-

1-

8

ut

n-

pe

tia

à

is.

in-

tis.

erm,

ris.

m-

m-Ro-

Sin-

2-

fene

Ita-

alia

ano-

30

0

UE

ORATIO

CERIALIS. Ex eodem libro.

ARGUMENTUM.

Bellum gerebat adversus Germanos exercitus Romanus nomine & auspiciis Vespasiani Casaris. Hujus belli summa penes Petilium Cerialem erat. Desciverant autem ab imperatore legiones aliquot ex Gallis conscripta, seque ad bostes contulerant, quorum erant duces Civilis, Classicus, & Tutor. Re bene à Ceriali gesta, quamvis debellatum nondum erat, male tamen agebatur cum hostibus. In perfidos & desertores ut animadverteretur, plerique urgebant. Lenius tamen Treviros, qui ab hostibus fuerant, accepit Cerialis. Accita deinde sunt legiones illa. Eas magnus supplicii terror invaserat, sed nihil in eas statuendum sibi gravius putavit Cerialis, deditque facti impunitatem. Verum hat oratione cohortatus est eas ad sidem in Casarem constantius in posterum colendam. Belli causas repetit, ostendit justas, necessarias, summa aquitate nixas. Aquitatem & cleman tiam

tiam imperii inculcavit; Officii commonefecit, ut parerent imperio Romano, quod salutare sibi effe intelligerent : quippe in fide essent of tutela Romanorum.

TEque ego unquam facundiam exercui, & populi Romani virtutem armis affirmavi. Sed quia apud vos verba plurimum valent, bonaque ac mala non sua natura, sed vocibus sedirioforum æstimantur, statui pauea disserere, quæ profligato bello, utilius sit vobis audisfe, quam nobis dixisse. Terram vestram cæterorumque Gallorum ingressi sunt duces imperatoresque Romani nulla cupidine, sed majoribus vestris invocantibus, quos discordia usque ad exitium fatigabant. & acciti auxilio Germani sociis pariter atque hostibus servitutem impofuerant. Quot præliis adversus Cimbros Teutonasque, quantis exercituum nostrorum laboribus, quove eventu Germanica bella tractaverimus, satis clarum. Nec ideo Rhenum insedimus, ut Italiam tueremur, sed ne quis alius Ariovistus regno Galliarum potiretur. An vos cariores Civili Batavisque & Transrhenanis gentibus creditis, quam majoribus eorum patres avique vestri fuerunt? Eadem semper causa Germanis transcendendi in Gallias, libido atque avaritia & mutandæ sedis amor : ut relictis paludibus & solitudinibus suis fœcundissimum hoc solum vosque ipsos possiderent. Cæterum libertas & speciosa nomina pratexuntur. Nec quisquam alienum servitium & dominationem fibi concupivit, ut non eadem ista vocabula usurparet. Regna bellaque per Gallias semper fuere, donec in nostrum jus concederetis. Nos quanquam toties lacessiti, jure victoriæ id solum vobis addidimus, quo pacem tueremur. Nam neque quies gentium fine armis, neque arma fine stipendiis, neque stipendia fine tributis haberi queunt. Cætera in communi sita sunt. Ipsi plerumque legionibus nostris præsidetis: Ipsi has aliasque provincias regitis. nihil separatum, clausumve. Et laudatorum principum usus ex æquo quamvis procul agentibus : Szvi proximis ingruunt. Quomodo sterihtatem,

tem,

vel a

homi

vent

bus,

nunc

tann

Rom

tium

plinâ

conv

pene

inde

re ob

tune

oblec

Civil

ma

fer

lai

da

6

die

pro

ten

fal 14/

ne.

SI

tem, aut nimios imbres & catera natura mala, ita luxum vel avaritiam dominantium tolerate. Vitia erunt, donec homines. Sed neque hæc continua, & meliorum interventu pensantur, nisi forte Tutore & Classico regnantibus, moderatius imperium speratis: aut minoribus quam nunc tributis parabuntur exercitus, quibus Germani Britannique arceantur. Nam pulsis (quod Dii prohibeant) Romanis, quid aliud quam bella omnium inter se gentium existent? Octingentorum annorum fortuna disciplinaque, compages hac coaluit, que convelli sine exitio convellentium non potest. Sed vobis maximum discrimen, penes quos aurum en opes, pracipua bellorum causa. Proinde pacem & urbem, quam victi victoresque eodem jure obtinemus, amate, colite. Moneant vos utriusque forjuna documenta, ne contumaciam cum pernicie, quara obsequium cum securitate malitis.

.

li

d

lå

1-

ſ-

16

ni

OS

io

0.

le.

tu

eo

115

di-

as,

tis

ım

ofa

ım

-OV

ue-

am

ius,

fine

int.

Et la-

lita-

tem,

ORATIO

CIVILIS, SED MUTILATA. Ex lib. v. Hift.

ARGUMENTUM.

Civilis perfuga à Romanis ducem se Batavis adversus Romanos prabuerat. Bellum diuturnum vario eventu gesserat, tamen multo pluribus acceptis cladibus quàm illatis. Itaque attritis Batavorum viribus, Cerialis Romanus dux flectendos sibi potius ad deditionem subeundam monendo, quàm diutiùs urgendo duxit. Tentavit, és rem confecit. Convenit inter Batavos ut colloquio dies diceretur. Ad quod cùm esset ventum, habuit hanc pro se orationem Civilis, cujus tamen bona pars injurià temporum intercidit. Hic purgandi sui causà aliquà saltem ex parte repetit altius causas belli à se primum suscepti, ut omnis turpis proditionis avertat à se suspiciones.

S I apud Vitellii legatum defenderer : neque facto meo venia neque dictis fides debebatur. Cuncta inter nos

nos inimica, hostilia, ab illo cœpta, à me aucta erant. Erga Vespasianum vetus mihi observantia: & cum privatus esset, amici vocabamur. Hoc primo antonio notum, cujus epistolis ad bellum accitus sum, ne Germanicæ legiones & Gallica juventus Alpes transcenderent. Quæ Antonius absens, Hordeonius Flaccus præsens monebat, arma in Germania movi, quæ Mucianus in Syria Aponius in Mœsia, Flavianus in Pannonia.

Ex Vità Agricola à CORN. TACITO prodità.

GALGACI ORATIO.

ARGUMENTUM

Intulit bellum Britannis Julius Agricola nomine Roman imperatoris. Illi lacessiti ad restinguendum belli incen dium magnis animis concurrerunt, ducemque habuerun nomine Galgacum. Is contractis copiis, cum hoste con fligendum censuit : sed prius animos multitudinis oratio ne esse firmandos. Itaque convocatam suorum concionen hortatus est, ut strenue bellum compescerent. Ejus tota oratio in eo posita est, ut eos & posse & debere hosten propulsare oftendat : defensionem & facilem esse & ne cessariam. Idcirco belli aquitatem & necessitatem do cet. Invehitur in hoftium aviditatem. Sua nisi flagi tiosè deseri ab ipsis non posse probat. A servitute volun taria subeunda deterret, idque à dominorum superbia & innata genti illi libertate. Comparatione & exem plis multo infirmiorum quorundam probat, libertaten eos posse à servitute & jugo hostium defendere. Ro manorum vires extenuat & contemnit. Avità fortitu dine proposità, eos dimittit.

Quoties causas belli & necessitatem nostram intueor magnus mihi animus est, hodiernum diem, con sensumque vestrum, initium libertatis totius Britannia fore. Nam & universi servitutis expertes: & nullæ ul tra terræ, ac ne mare quidem securum, imminente no

bis
bus
pug
eft,
qui
bus
que

mæ pate jam Roi mod

terr

vaft ples orie que

nem pinq ctus fi hofp

filvis meli: neun tem

runt

dibrio novi arva

dis retains tutius mite

mi

bis classe Romana. Ita pralium atque arma que fortibus honesta, eadem etiam ignavis tutissima sunt. Priores pugnæ, quibus adversus Romanos variá fortuná certatum eft, spem ag subsidium in nostris manibus habebant: quia nobilissimi totius Britannia, coque in ipsis penetralibus siti, nec servientium littora aspicientes, oculos quoque à contactu dominationis inviolatos habebamus. Nos terrarum ac libertatis extremos, recessus ipse ac finus famæ in hunc diem defendit. Nunc terminus Britanniæ patet, atque omne ignotum, pro magnifico est. Sed nulla jam ultra gens, nihil nisi fluctus & saxa: Et interiores Romani, quorum superbiam frustra per obsequium & modestiam effugeris. raptores orbis, postquam cuncta vastantibus defuere terræ, & mare serutantur: Si locuples hoftis est, avari : si pauper, ambitiosi : quos non oriens, non occidens satiaverit : Soli omnium opes atque inopiam pari affectu concupiscunt, auferre, trucidate, rapere falsis nominibus imperium, atque ubi solitudinem faciunt, pacem appellant. Liberos cuique ac propinquos fuos natura cariffimos effe voluit; hi per deledus alibi servituri auferuntur. Conjuges sororesque, etfi hostilem libidinem effugiant, nomine amicorum atque hospitum polluuntur. Bona fortunasque in tributum egerunt; in annonam, frumentum, corpora ipía ac manus, filvis ac paludibus emuniendis, verbera inter ac contumelias, conterunt. Nata servituti mancipia semel veneunt, atque ultrò à dominis aluntur. Britannia servitutem suam quotidie emit, quotidie pascit. Ac sicut in familia recentissimus quisque servorum & conservis ludibrio est: sic in hoc orbis terrarum vetere famulatu, novi nos & viles in excidium petimur. Neque enim trva nobis, aut metalla, aut pertus funt, quibus exercendis refervemur. Virtus porro ac ferocia subjectorum ingrata imperantibus. Et longinquitas ac secretum ipsum quo tutius, eo suspectius. Ita sublata spe veniæ, tandem sumite animum, tam quibus falus, quam quibus gloria cariffima

an

cen

un

con

ttio nen

tota

n ne

do

Ragi

otun

rbia

xem

taten

Ro

tucor

con

tannia

læ u

te no

bi

rissima est. Brigantes, fæminâ duce, exurere coloniam, expugnare castra; ac nisi felicitas in socordiam vertisset, exuere jugum potuere: nos integri & indomiti, & libertatem non in præsentiå laturi, primo statim congressu non ostendemus, quos sibi Caledonia viros seposuerit? An eandem Romanis in bello virtutem, quam in pace lasciviam adesse creditis? Nostris illi dissensionibus ac discordiis clari, vitia hostium in gloriam exercitûs sui vertunt : quem contractum ex diversissimis gentibus, ut secundæ res tenent, ita adversæ dissolvent. nisi si Gallos. & Germanos, & (pudet dictu) Britannorum plerosque dominationi alienæ fanguinem commodantes, diutius tamen hostes quam servos, fide & affectu teneri putatis: Metus & terror est, infirma vincula caritatis, quæ ubi removeris, qui timere desierint, odisse incipient. Omnia victoriæ incitamenta pro nobis funt : Nullæ Romanos conjuges accendunt : nulli parentes fugam exprobraturi funt : aut nulla plerisque patria, aut alia est : Paucos numero circum trepidos ignorantia, cœlum ipfum ac mare & filvas, ignota omnia circumspectantes, clausos quodammodo ac vinctos Dii nobis tradiderunt. Ne terreat vanus aspectus, & auri fulgor atque argenti, quod neque tegit neque vulnerat. In ipså hostium acie inveniemus nostras manus. Agnoscent Britanni suam causam : recordabuntur Galli priorem libertatem : deserent illos cæteri Germani, tanquam nuper Usipii reliquerunt. Nec quicquam ultra formidinis, vacua castella, senum coloniæ, inter malè parentes & injustè imperantes, agra municipia & discordantia, hic dux, hic exercitus : ibi tributa & metalla, & cæteræ servientium pænæ! quas in æternum proferre, aut statim ulcisci, in hoc campo est. externum proferre, aut statim ulcisci, in hoc campo est. storib Proinde ituri in aciem, & majores vestros, & posteros COP (CO O) AND STORY OF SEED FOR THE SEED AND obis au

ed this chief, the filter of the weather the - o nicoly and in all of the color of the co

70

an

nu an

liis

ne

na

747

7117

00

kitan

ortitu

dverfi

nilitur

eterui

mem ais ter

agm arent,

hbitur

atrusi.

ictorib

ulchru alofiffi

ORATIO

AGRICOL Æ. Ibidem.

ARGUMENTUM.

e

C

ıi

ıt

S,

ue

2-

s:

idi

nia

105

uri

COS

ac

isos

ter-

uod

nvc-

cau.

erent

runt.

num

ægra

: ibi

ias in

o est.

fteros

It suos cohortatione ad pugnam incenderat Galgacus, sic fulius Agricola, dux Romanarum copiarum, metum é cunctationem omnem eripere suis cohortando conatur. De belli aquitate hoc tantum dicit, suisse aliquot ante annis commotum é gestum ab iisdem illis militibus: nunc idem redintegratum geri. Jubet igitur eos parem animorum prasentiam concipere, quam superioribus praliis adversus eosdem hostes attulerint. Admonet pristina gloria, qua sit illustranda virtute, non obruenda ignavia. Reliqua est oratio in despiciendis hostibus, quorum instrmas vires ostendit: unde exacuendorum animorum facultatem sumit.

Octavus annus est, commilitones, ex quo virtute & auspiciis imperii Romani, fide atque operâ vestră kitanniam vicistis. Tot expeditionibus, tot præliis seu ntitudine adversus hostes, seu patientia ac labore pene wersus ipsam rerum naturam opus fuit : neque me illitum, neque vos ducis pœnituit. Ergo egressi, ego terum legatorum, vos priorum exercituum terminos, nem Britanniæ non famâ nec rumore, sed castris & aris tenemus. Inventa Britannia, & subacta. Equidem agmine, cum vos paludes monteíve & flumina fatiment, fortissimi cujusque vocem audiebam, Quando bitur hostis? Quando acies? Veniant è latebris suis trusi. Et vota virtusque in aperto, omniaque prona storibus, atque eadem victis adversa. Nam ut supe-Me tantum itineris, filvas evasisse, transisse æstuaria, uchrum ac decorum in frontem; ita fugientibus peridosissima quæ hodie prosperrima sunt. Neque enim obis aut locorum eadem notitia, aut commeatuum eam abundantia: sed manus, & arma, & in his omnia.

Quod

Quod ad me attinet, jampridem mihi decretum est, neque exercitus, neque ducis terga tuta esse. Proinde & honesta mors turpi vitâ potior; & incolumitas ac decus eodem loco fita funt. Nec inglorium fuerit, in ipso terrarum ac naturæ fine cecidisse. Si novæ gentes atque ignota acies constitissent, aliorum exercituum exemplis vos hortarer; nunc vestra decora recensete, vestros oculos interrogate, Ii funt quos proximo anno unam legionem furto noctis aggressos, clamore debellastis : ii cæterorum Britannorum fugacissimi, ideoque tamdiu superstites. Quomodo filvas faltusque penetrantibus fortissimum quodque animal robore, pavida & inertia ipso agminis sono pelluntur : sic acerrimi Britannorum jampridem ceciderunt; reliquus est numerus ignavorum & metuentium: Quos quòd tandem invenistis, non restiterunt, sed deprehensi sunt novissimi, & extremo metu corpora defixere in his vestigiis, in quibus pulchram & spectabilem victoriam ederetis. Transigite cum expeditionibus, imponite quinquaginta annis magnum diem. Approbate Reipub. nunquam exercitui imputari potuisse, aut moras belli, aut caujas rebellandi.

ORA

Char

le:

tu

bi

test e
mis 8
mis co
va fai
& coi
cant p
ferta i
dines

diunt :

es

r: te.

10-

apelnt;

enfi his

iam

uin-

un-

aut

ORATIONES

EX

Q. CURTIO Collecta.

ORATIO

CHARIDEMI. Ex libro tertio.

Charidemus Atheniensis, exulans apud Darium Persarum. Regem, contracto ab eo numeroso exercitu adversus Alexandrum Macedonum Regem, sententiam de apparatu universo rogatus, liberius quam felicius respondet, sibi exercitum illum, etsi numero superiorem, tamen virtute longè inferiorem videri.

Frum, inquit, & tu forsan audire nolis, & ego, niss nunc dixero, aliàs nequaquam consitebor. Hic tanti apparatûs exercitus, hæc tot gentium, & totius Orientis excita sedibus suis moles, finitimis pous esse esse este este este este terribilis. Nitet purpura, aurumque sulget armis & opulentia, quantam qui oculis non subjecere, animis concipere non possunt. Sed Macedonum acies toras sanè & inculta, clypeis hastisque immobiles cuneos, & conferta robora virorum teget. Ipsi phalangem vocant peditum stabile agmen. Vir viro, armis arma conferta sunt: ad nutum monentis intenti, sequi signa, ordines servare didicere. Quod imperatur, omnes exaudiunt: obsistere, circuire, discurrere in cornu, mutare pugnam, non duces magis quam milites callent. Et ne

auri argentique studio teneri putes, adhuc illa disciplina paupertate magistrà stetit. Fatigatis humus cubile est: cibus, quem occupant, satiat. tempora somni arctiora quàm noctis sunt. Jam Thessali equites, & Acarnanes Ætolique, invicta bello manus, sundis, credo, & hastis igne duratis repellentur. Pari robore opus est. In illà terrà, quæ hos genuit, auxilia quærenda sunt. Argentum istud atque aurum ad conducendum militem mitte.

ne

les

tib

ob

Pro

acc

lun

pol

per

ced

faci

here

nen

jam

Pari

fe.

ce

ac

A

tuiffe

cupar

unan

pedin

ORATIO

LEGATORUM DARII ad Alexandrum. Ex lib. IV.

ARGUMENTUM.

Darius, & armis jam duobus praliis ab Alexandro vitus, & admiratione virtutis commotus, nuntiatâ illius humanitate, & lenitate erga captivas mulieres, imprimis vero erga uxorem, cui ille mortua non secus ac conjuzi illacrymârat, legatos ad eum de pace mittit, qui aquis conditionibus, si ad eas adduci possit, cum eo transigant. Ii ad eum cum venissent, ad exponendam legationem hac oratione sunt usi, quâ eum, & blande prolixéque pollicendo, & graviter commonefaciendo, ad pacem flectere sunt conati.

D'Arium, inquit, ut pacem à te jam hoc tertio peteret, nulla vis subegit; sed justitia & continentia tua expressit. Matrem, conjugem, liberosque ejus, nisi quod sine illo sunt, captos esse non sensit. Pudicitiz earum, quæ supersunt, curam, haud secus quàm parens agens, reginas appellas, speciem prissinæ fortunæ retinere pateris. Vultum tuum video, qualis Darii suit, cum dimitteremur ab eo: sille tamen uxorem, tu hostem luges. Jam in acie stares, nisi cura te sepulturæ ejus moraretur. Ecquid mirum est, si tam ab amico animo pacem petit? Quid opus est armis, inter quos odia sublata sunt? Antea imperio tuo sinem destinabat Halyn amnem,

4

a

25

is

â

n-

e.

vi-

1145

ri-

onqui eo

am

ndè

ad

pe-

ntia

nifi

itiæ

rens

tinecùm

ftem

mo-

pa-

blata

am-

nem,

nem, qui Lydiam terminat. Nunc, quicquid inter Hellespontum & Euphratem est, in dotem filii offert, quam tibi tradit. Ochum filium, quem habes, pacis & fidei obsidem retine. Matrem, & duas virgines filias redde. Pro tribus corporibus xxx. millia talentûm auri precatur accipias. Nisi moderationem animi tui notam haberem; non dicerem hoc esse tempus, quo pacem non dare solum, sed etiam occupare deberes. Respice, quantum post te reliqueris, intuere quantum petas. Periculosum est prægrave imperium, difficile est continere quod capere non possis. Videsne, ut navigia, quæ modum excedunt, regi nequeant? Nescio, an Darius ideo tam multa amiserit, quia nimiæ opes magnæ jacturæ locum faciunt. Facilius est quædam vincere, quam tueri. Quam, hercle, expeditius manus nostræ rapiunt, quam continent! Ipla mors uxoris Darii te admonere potest, minus jam misericordiæ tuæ licere, quam licuit.

RATIO

PARMENIONIS ad ALEXANDRUM. Ex eodem libro.

ARGUMENTUM.

Parmenio magna apud regem gratia constitutus, adhibitus ad regis deliberationem, de legatorum Darii postulatione sententiam dicit, qua Alexandro autor est, ut ad eas pacis conditiones, quas ferebat Darius, descendat: pacem bello anteponat : & malit certa pramia à Dario accipere, quam bello majora, at minus certa, quarere.

ANTE suasissem, ait, ut captivos apud Damascum redimentibus redderes. Ingentem pecuniam potuisse redigi ex iis, qui multi vincti virorum fortium occupaverant manus. Et nunc magnopere censerem, ut unam anum, & duas puellas, itinerum agminumque impedimenta, triginta millibus talentis auri permutes. Opti-

mum

mum regnum occupari posse conditione, non bello: nec quenquam alium inter Istrum & Euphratem possedisse terras, ingenti spatio intervalloque discretas. Macedoniam quoque respiceret potius, quam Bactra & Indos interetur.

ORATIO

ALEXANDRI ad LEGATOS DARII.
Ex eodem libro.

ARGUMENTUM.

Refutato Parmenione, respondet legatis Darii Alexander, qui pacis pramia, si pace sui vellet, obtulerant. Ea Alexander omnia, & pacis conditiones repudiat duabus de causis: quod Darii insidiis appetitus sit, & quod sua jam, & à se occupata, sibi offerantur. Se ita ab armis discessurum dicit, si ille se suaque omnia victoris arbitrio dedat.

Untiate Dario gratiarum actionem apud hostem supervacaneam esse: & me, quæ fecerim clementer & liberaliter, non amicitiæ ejus tribuisse, sed naturæ meæ: nec adversus calamitates, sed adversus hostium vires contendere. Bellum cum captivis & fæminis gerere non foleo: armatus sit oportet, quem oderim, Quod si saltem pacem bona side peteret, deliberarem forfitan an darem. Verum enimvero, cum modo milites meos literis ad proditionem, modo amicos ad perniciem meam pecunia sollicitet, ad internecionem mihi persequendus est, non ut justus hostis, sed ut percussor veneficus. Conditiones vero pacis, quas fertis, si accepero, victorem eum faciunt. Quæ post Euphratem sunt, liberaliter donat. Ubi igitur me affamini? nempe ultra Euphratem fum. Summum ergo dotis, quam promittit, terminum castra mea transeunt. Hinc me depellite, ut sciam vestrum esse, quod ceditis. Eâdem liberalitate dat mihi filiam suam, nempe quam scio alicui servorum

ejus

eju

zæ

qu

reg

m

alii

bu tu

die

ex

Di

de

beri

lum

Gra

In

mei

le

)-

10

er, Ea

iod

ab oris

fu-

iter

uræ

um

ge-

rim.

for-

lites

iem

erfe-

ene-

pero,

t, li-

ultra

mit-

ellite,

litate

orum

ejus

ejus nupturam. Multum verò mihi præstat, si me Mazzo generum præponit. Ite, nunciate regi vestro, &c quæ amisit, & quæ adhuc habet, præmia esse belli. Hoc regente utriusque terminos regni, id quemque habiturum, quod proximæ lucis assignatura fortuna est; & me in Asiam non venisse, ut ab aliis acciperem, sed ut aliis darem. Si secundus, & non par mihi vellet haberi, sacerem forsitan quæ petit. Cæterum nec mundus duobus solibus potest regi, nec duo summa regna salvo statu terrarum potest habere. Proinde aut deditionem hodiè, aut in crastinum bellum paret: nec aliam sibi quam expertus est, polliceatur fortunam.

ORATIO

DARII ad MILITES. Ex eodem libro.

ARGUMENTUM.

Dimicaturus acie jam tertium adversus Macedonas Darius, suos ad pralium prasenti animo capessendum hortatur. prapositis iis, qua in deliberando gravissima sunt,
salutis conjugum, liberorum, libertatis desensione: de
quibus omnibus aut amittendis aut recuperandis hoc pralio decernant. Clades acceptas commemorat; quò illis
res redierit, ostendit. Et ne superiorum cladium recordatio debilitet animos, extenuat ac despicit virtutem,
res gestas, vires Alexandri. Denique mixtis cohortatione precibus eos animat.

TErrarum, inquit, quas Oceanus hinc alluit, illinc claudit Hellespontus, paulo antè Domini, jam non de gloriâ, sed de salute, &, quod saluti praponitis, de libertate pugnandum est. Hic dies imperium, quo nullum amplius vidit ætas, aut constituet, aut finiet. Apud Granicum minimâ virium parte cum hoste certavimus. In Ciliciâ victos Syria poterat excipere. Magna munimenta regni Tigris atque Euphrates erant. Ventum est cò, unde pulsis ne sugæ quidem locus est. Omnia tam

diutino bello exhausta post tergum sunt. Non incolas fuos urbes, non cultores habent terræ. Conjuges quoque & liberi sequuntur hanc aciem; parata hostibus præda, nisi pro carissimis pignoribus corpora opponitis, Quod mearum fuit partium, exercitum, quem pene immensa planities vix caperet, comparavi. equos, arma distribui: commeatus, ne tantæ multitudini deessent, providi. locum, in quo acies explicari posset, elegi. Cztera in vestra potestate sunt : audete modo vincere, famamque, infirmissimum adversus fortes vivos telum, contemnite. Temeritas est, quam adhuc pro virtute timuistis: quæ ubi primum impetum effudit, velut quædam animalia amisso aculeo, torpet. Hi vero campi deprehendere paucitatem, quam Ciliciæ montes absconderant. Videtis ordines raros, cornua extenta, mediam aciem vanam & exhaustam. Nam ultimi, quos locavit aversos, terga jam præbent. Obteri mehercule equorum ungulis possunt, etiamsi nil præter falcatos currus emisero: & bello vicerimus, fi vicimus prælio. Nam ne illis quidem ad fugam locus est. Hinc Euphrates, illinc Tigris prohibet inclusos: & quæ antea pro illis erant, in contrarium conversa sunt. Nostrum mobile & expeditum agmen est, illud prædå grave. Implicatos ergo spoliis nostris trucidabimus: eademque res & causa victoria erit, & fructus. Quod si quem è vobis nomen gentis movet, cogitet Macedonum illic arma esse, non corpora. Multum enim sanguinis invicem hausimus, & semper gravior in paucitate jactura est. Nam Alexander quantuscunque ignavis & timidis videri potest, unum animal est; &, si quid mihi creditis, temerarium & vecors, adhuc nostro pavore, quam sua virtute felicius. Nihil autem potest esse diuturnum, cui non subest ratio. Licet felicitas adspirare videatur; tamen ad ultimum temeritati non sufficit. Præterea breves & mutabiles vices rerum sunt, & fortuna nunquam simpliciter indulget. Forsitan ita Deorum fata ordinaverunt, ut Perfarum

tere gili est. sed var feet non

far

ad

lan vin par stit

tre

pat poi ipf rur cie

> pat gor nar imp mo

veliber mon

cor im fue

fue

1

2-

S.

l-

it,

-9

an-

11-

m

e-

nt.

a-

05,

u-

&

ui-

ris

n-

ımı

liis

riæ

ntis

po-

m-

der

um

ve-

ius.

ra-

ulti-

uta-

riter

Per-

um

farum imperium, quod secundo cursu per ccxxx annos ad fummum fastigium evexerant, magno motu concuterent magis, quam affligerent, admonerentque nos fragilitatis humanæ, cujus nimia in prosperis rebus oblivio Modo Græcis ultrò bellum inferebamus: nunc in sedibus nostris propulsamus illatum. Jactamur invicem varietate fortunæ. Videlicet imperium, quod mutuò affectamus, una gens non capit. Cæterum, etiamsi spes non subesset, necessitas tamen stimulare deberet. Ad extrema perventum est. Matrem meam, duas filias, Ochum in spem hujus imperii genitum, illos principes, illam sobolem regiæ stirpis, duces vestros, regum instar, vinctos habet : nisi, quod in vobis est, ipse ego majore parte captivus sum. Eripite viscera mea ex vinculis, restituite mihi pignora, pro quibus ipse mori non recuso. Parentem, liberos (nam conjugem in illo carcere amisi) credite nunc omnes extendere ad vos manus; implorare patrios Deos; opem vestram, misericordiam, sidem exposcere, ut servitute, ut compedibus, ut precario victu ipsos liberetis. An creditis æquo animo iis servire, quorum reges esse fastidiunt? Video admoveri hostium aciem : fed quo propius discrimen accedo, hoc minus iis quæ dixi, possum esse contentus. Precor vos per Deos patrios, æternumque ignem, qui præfertur altaribus, fulgoremque solis intra fines regni mei Orientis, per æternam memoriam Cyri, qui ademptum Medis Lydisque imperium primus in Persidem intulit; vindicate ab ultimo dedecore nomen gentemque Persarum. Ite alacres & spe pleni, ut quam gloriam accepistis à majoribus vestris, posteris relinquatis. In dextris vestris jam libertatem, opem, spem futuri temporis geritis. Effugit mortem, quifquis contempferit: timidissimum quemque consequitur. Ipse non patrio amore solum, sed etiam, ut conspici possim, curru vehor. Nec recuso, quò minus imitemini me, sive fortitudinis exemplum, sive ignaviæ fuero.

05

OR A-

ORATIO

EUCTEMONIS CYNÆI. Ex libro v.

ARGUMENTUM.

Graci captivi ad quater mille, cùm crudelissimè essent à Persis accepti. Es sædâ corporum laceratione deturpati, se in Alexandri sidem qui tum eas partes vincendo peragrabat, contulerunt, dubii tamen, quid potissimum ab eo contenderent. Quâ de re tùm anceps esset consilium, aut in iis locis considendi, aut patria repetenda, dicta sunt in utramque partem sententia. Euctemoni huic placet, in iis regionibus habitandi domicilium ab Alexandro postulare, tum quia imbecillitas corporum jactationem via ferre non posset, tum quia ita deformati ne honeste quidem in suorum conspectum prodire possent.

OS, qui modo ad opem petendam ex tenebris & carcere procedere erubuimus, ut nunc fimplicitas nostra est, supplicia, quorum nos pudeat magis, an pœniteat, incertum est, ostentare Græciæ velut lætum spe-At ii optime miserias ferunt, qui abscondunt : nec ulla est tam familiaris infelicibus patria, quam solitude, & status prioris oblivio. Nam qui multum in suorum misericordia ponunt, ignorant quam celeriter lacryma inarescant. Nemo fideliter diligit, quem fastidit: nam & calamitas querula est, & superba felicitas. Ita suam quisque fortunam in tonsilio habet, cum de aliena deliberat: & nisi mutuò essemus miseri, olim alius alii potuissemus esse fastidio. Quid mirum est, fortunatos semper parem quærere? Obsecro vos, olim vita defuncti, quæramus locum, in quo hæc semesa membra obruamus, ubi horribiles cicatrices celet exilium. Ingrati prorfus conjugibus, quas juvenes duximus, revertemur. in flore & ætatis & rerum, & fratres agnoscent, ergastuli detrimenta? Et quota pars nostri tot obire terras potest? Procul Europa in ultima Orientis relegati, senes, debiles, debi scilic demi plicu quin

linqu certu hten

Ultr il er

lo a re

it

enin feric ipfi juge vel

nun

mor peti aliu fent toq

ner

debiles, majore membrorum parte mutilati, tolerabimus scilicet quæ armatos & victores satigaverunt? Conjuges demum, quas captis sors én necessitas unicum solatium applicuit, parvosque liberos, trahimus nobiscum, an relinquimus? Cum his venientes nemo agnoscere volet. Relinquemus ergo extemplò præsentium pignora, cum incertum sit an visuri simus ea, quæ petimus? Inter hos latendum est, qui nos miseros nosse cœperunt.

ORATIO

à

ti,

aab

m,

tæ

ro

ia

41-

8

tas

œ-

e-9c

16-

ia,

ul-

ri-Ai-

as.

na

po-

m-Li,

us,

fus

eri

ga-

ras

les,

les,

THEATI ATHENIENSIS. Ex codem libro.

ARGUMENTUM.

Ultrò citróque, ut diximus, res est inter Gracos agitata; manerent, an patriam reviserent. Contraria sententia illi superiori autor est Theatus Atheniensis. Profectionem enim suadet posthabità desormitatis illius verecundià, itineris vero laboribus pra desiderio patria neglectis, éplocorum in quibus essent, feritate proposità. Quamvis autem hac oratio obliqua sit, quia tamen est av sixoy ixò, respondens videlicet superiori, non visa est pratereunda.

TEminem pium habitu corporis suos æstimaturum, utique sævitia hostis, non natura calamitosos. Digaum esse omni malo, qui erubesceret fortuita: tristem mim de mortalitate ferre sententiam, & desperare mikricordiam, quia iple alteri denegaturus fit. Deos (quod pli nunquam ausi optare forent) offerre patriam, conjuges, liberos, & quicquid homines vel vità æstimant, rel morte redimunt: quin illi ex hoc carcere erumperent. Alium domi esse cœli haustum, alium lucis aspectum, mores, facra, linguæ commercium etiam à barbaris expeti, quæ ingentia ipsi omissuri sint sua sponte; non obaliud tam calamitofi, quam quod illis carere coacti ellent. Se certè rediturum ad penates, & in patriam, tantoque beneficio regis usurum. Si quos contubernii libeforumque quos servitus coëgisset agnoscere, amor detineret, relinquerent, quibus nil patria carius est.

ORA

ORATIO

DARII. Ex eodem libro.

ARGUMENTUM.

Darius, cùm jam ter adverso Marte pugnăsset, exiguas haberet tantarum cladium reliquias, sed ne satis quidem eas explorata sidei, taderetque eum diuturna suga, quod in summa rerum desperatione sieri assolet, statuit postremo pralio de rerum summa decernere. Verum quia id non antè poterat, quàm suorum animos partim tentâsset, partim consirmasset, hac oratione est usus: qua labantes aliorum animos retinere es conciliare, aliorum agros consolari, omnium insirmos corroborare conatur. Suadet igitur, ut tot calamitates uno vel secundo vel adverso pralio siniant. Sibi quidem certum esse ostendit, hoc uno certamine aut emori, aut clades acceptas sarcire.

CI me cum ignavis, inquit, & pluris qualemcunque vitam morte honestâ æstimantibus fortuna junxisset; tacerem potius, quam frustra verba consumerem. majore, quam vellem, documento, & virtutem ve-Aram & fidem expertus; magis etiam conniti debeo, ut dignus talibus amicis fim, quam dubitare, an vestri fimiles adhuc fitis. Ex tot millibus, quæ fub imperio fuerunt meo, bis me victum, bis fugientem persequuti estis. Fides vestra & constantia, ut regem me esse credam, facit. Proditores & transfugæ in urbibus meis regnant, non hercule qui tanto honore digni habeantur, sed ut præmiis eorum vestri solicitentur animi. Meam tamen fortunam quam victoris maluistis sequi: dignissimi, quibus si ego non possim, Dii pro me gratiam referant, & mehercule referent. Nulla erit tam surda posteritas, nulla tam ingrata fama, qua non in cœlum vos debitis laudibus ferat. Itaque, etiamfi confilium fugæ, à quâ multum abhorret animus, agitassem, vestra tamen virtute fretus obviam issem hosti. Quousque enim in regno exulabo, ve pa fai th

ni

D

que fin ef

to bi

ar

e

m di in

COP

at

ai

m

re-

id

et,

tes

07-

det

7/0

470

ue

et;

Sed

ve-

eo,

ftri

rio

uti

reeg-

led

tani,

nt,

as,

124-

ul-

ute

ex-

bo,

ulabo, & per fines imperii mei fugiam externum & advenam regem, cum liceat experto belli fortunam aut reparare, quæ amisi, aut honesta morte defungi? Nisi fortè fatius est expectare victoris arbitrium, & Mazzi, & Mithrenis exemplo, precarium accipere regnum nationis unius, ut jam malit ille gloriæ suæ, quam iræ obsequi. Nec Dii fiverint, ut hoc decus mei capitis, aut demere mihi quisquam, aut condonare possit, nec hoc imperium vivus amittam. Idemque erit regni mei, qui & spiritus finis. Si hic animus, fi hæc lex, nulli non parta libertas est: nemo è vobis fastidium Macedonum, nemo vultum fuperbum ferre cogetur. Sua cuique dextra aut ultionem tot malorum pariet, aut finem. Equidem quam versabilis fortuna sit, documentum ipse sum. Nec immeritò mitiores vices ejus expecto. Sed si justa ac pia bella Dii aversantur, fortibus tamen viris licebit honestè mori. Per ego vos decora majorum, qui totius Orientis regna cum memorabili laude tenuerunt, per illos viros quibus stipendium Macedonia quondam tulit; per tot navium classes in Græciam missas, per tot trophæa regum, oro, & obtestor, ut nobilitate vestra gentisque dignos spiritus capiatis, ut eâdem constantia animorum, qua præterita tolerâstis, experiamini, quicquid deinde sors tulerit. certe in perpetuum, aut victoria egregia nobilitabit, aut pugna.

ORATIO

NABARZANIS. Ex eodem libro.

ARGUMENTUM.

Darii orationi, quâ se in aciem descendere velle dixit, ab uno Nabarzane, qui inter purpuratos erat, reclamatum est. Is enim, ut qui primum regem in vinculis habere, deinde imperit reliquias invadere cum participe ejusdem sceleris Besso moliretur, hac autem dimicatione conatus suos averti videret, regem ab eo conflictu deterrere voluit.

326 ORATIONES

luit. Autor igitur est Dario persidiosus suasor, ut tantisper se imperio abdicet, dum alter susceptis gubernaculis feliciter rem gerat, & inclinatam restituat. Caterum ad Bessum, conscium sceleris satrapen, sua sententia summam rerum desert. fe

f

au

Io

ni

CE

m

q

q

ti

1

h

CCIO me, inquit, sententiam esse dicturum prima specie haudquaquam auribus tuis gratam: sed medici quoque graviores morbos asperis remediis curant: & gubernator, ubi naufragium timet, jactura, quicquid servari potest, redimit. Ego tamen non ut damnum quidem facias, fuadeo; sed ut te ac regnum tuum salubri ratione con-Diis adversis bellum inimus, & pertinax fortuna Persas urgere non definit. Novis initiis & ominibus opus est. Auspicium & imperium alii trade interim, qui tam diu rex appelletur, donec Asia decedat hostis. Victor deinde regnum tibi reddat: hoc autem brevi futurum ratio promittit. Bactra intacta funt. Indi & Sagæ in tuâ petestate: tot populi, tot exercitus, tot equitum peditumque millia ad renovandum bellum vires paratas habent, ut major belli moles supersit quam exhausta sit. Quid ruimus belluarum ritu in perniciem non necessariam? Fortium virorum est, magis mortem contemnere quam odisse Sape tadio laboris ad vilitatem sui compellantur ignavi: at virtus nihil inexpertum omittit. Itaque ultimum omnium mors est, ad quam non pigrè ire satis est. Proinde, si Bactra, quod tutissimum receptaculum est, petimus, præfectum regionis ejus Bessum regem, temporis gratia, statuamus. Compositis rebus, justo regi tibi fiduciarium restituet imperium.

ORATIO

ALEXANDRI. Ex libro VI.

ARGUMENTUM.

Inclinatis jam animis multitudinis ad requietem laboriosa militia optandam, accesserat sparsus sine autore quidem, sed

sed ex diuturniorum stativorum occasione excitatus missi-Qui etsi temere percrebuerat, tamen tanta onis rumor. fuerat omnium aviditate acceptus, ut jam totis castris à gregariis militibus reditus compararetur. Que res non mediocriter Alexandrum vix ea ingressum, qua animo & spe praceperat, perculit. It aque proceribus per errorem incufatis, illis ipsis autoribus vulgus ab eo errore & cupiditate deducere hac oratione statuit. Quâ leniter objurgat milites, quod immaturum suarum victoriarum fructum velint percipere. Duas exponit consilii sui causas, cur nondum inceptis desistat. Neque qua parta sint, retimeri posse, nisi subactis hostibus, qui supersint: & his domitis, multo uberiores victoria fructus oftendi, & sese offerre. Hac nisi pacata teneri non posse: pacata verò secum multo his plura esse allatura. Eos praterea ad persequendas de percussoribus Darii pænas impellit:

Agnitudinem rerum, quas gessimus, milites, intuentibus vobis, minime mirum est, & desiderium quietis, & satietatem gloriæ occurrere, ut omittam Illyrios, Triballos, Boeotiam, Thraciam, Spartam, Achaos, Peloponnesum, quorum alia ductu meo, alia imperio auspicioque perdomui. Ecce orsi bellum ad Hellespontum, Ionas, Æolidem fervitio Barbariæ impotentis exemimus. Cariam, Lydiam, Cappadociam, Phrygiam, Paphlagoniam, Pamphyliam, Pisides, Ciliciam, Syriam, Phœnicem, Armeniam, Perfidem, Medos, Partheniem, habemus in potestate. Plures provincias complexus sum, quam alii urbes ceperunt. & nescio, an enumeranti mihi quædam ipsarum rerum multitudo subduxerit. Itaque, si crederem satis certam esse possessionem terrarum, quas tanta velocitate domuimus, ego vero, milites, ad penates meos, ad parentem sororesque, & cæteros cives, vel renitentibus vobis erumperem; ut ibi potissimum parta vobiscum laude & gloria fruerer, ubi nos uberrima victoria præmia expectant, liberorum, conjugum, parentumque lætitia, pax, quies: rerum per virtutem partarum secura possessio. Sed in novo & (si verum fateri volumus) precario

precario imperio, adhuc jugum ejus rigida cervice subeuntibus Barbaris, tempore, milites, opus est, dum mitioribus ingeniis imbuuntur, & efferatos mollior consuetudo permulcet. Fruges quoque maturitatem statuto tempore expectant, aded etiam illa sensus omnis expertia, tamen sua lege mitescunt. Quid? creditis, tot gentes alterius imperio, ac nomine affuetas, non facris, non moribus, non commercio linguæ nobiscum cohærentes, eodem prœlio domitas esse, quo victæ sunt? Vestris armis continentur. non suis moribus: & qui præsentes metuunt, in absentia hostes erunt. Cum feris bestiis res est, quas captas & inclusas, quia ipfarum natura non potest, longior dies mitigat. Et adhuc fic ago, tanquam omnia subacta fint armis, quæ fuerunt in ditione Darii. Hyrcaniam Nabarzanes occupavit. Bactra non possidet solum parricida Bessus, sed etiam minatur. Sogdiani, Dahæ, Massagetæ, Sacæ, Indi, sui juris sunt. Omnes hi, simul terga nostra viderint, sequentur. Illi enim ejustlem nationis sunt, nos alienigenæ, externi. Suis autem quique parent placidius, etiam cum is præest, qui magis timeri potest. Proinde, aut quæ cepimus, omittenda sunt, aut quæ non habemus, occupanda. Sicut in corporibus agris, milites, nihil quod nociturum est, medici relinquunt; sic nos, quiquid obstat imperio, recidamus. Parva sape scintilla contempta magnum excitavit incendium. Nil tutò in hoste despicitur: quem spreveris, valentiorem negligentia facies. Ne Darius quidem hæreditarium Persarum accepit imperium, sed in fedem Cyri beneficio Bagoæ castrati hominis admissus: ne vos magno labore credatis Bessum vacuum regnum occupaturum. Nos vero peccavimus, milites, fi Darium ob hoc vicimus, ut fervo ejus traderemus imperium: qui ultimum ausus scelus, regem suum, etiam externæ opis egentem, certè cui nos victores pepercissemus, quasi captivum in vinculis habuit: ad ultimum, ne à nobis confervari posset, occidit. Hunc vos regnare patiemini? quem equidem cruci affixum videre festino, omnibus regibus

bus ven aut lore riæ pie

fup vin que rat

on Pa fur ria rii cid

> ve qu 80

> > M

bus gentibusque fidei, quam violavit, meritas pænas solventem. At hercule fi mox eundem Græcorum urbes, aut Hellespontum vastare nuntiatum erit vobis; quo dolore afficiemini, Bessum præmia vestræ occupasse victoriæ? Tunc ad repetendas res festinabitis: tunc arma capietis. Quanto autem præstaret territum adhuc & vix mentis suæ compotem opprimere? Quatridui nobis iter superest, qui tot proculcavimus nives, tot amnes superavimus, tot montium juga transcurrimus: non mare illud, quod exæstuans iter fluctibus occupat, euntes nos moratur: non Ciliciæ fauces, & angustiæ includunt. plana omnia & prona funt. In ipso limine victoriæ stamus. Pauci nobis fugitivi, & domini sui interfectores super-Egregium mehercule opus, & inter præmia gloriæ vestræ numerandum, posteritati famæque tradetis: Darii quoque hostes, finito post mortem ejus odio, parricidas esse vos ultos: neminem impium essugisse manus vestras. Hoc perpetrato, quanto creditis Persas obsequentiores fore, cum intellexerint, vos pia bella suscipere, & Bessi sceleri, non nomini suo irasci?

n

0

1

1

S

5,

d

t

S

i

ORATIO

CRATERI. Ex codem libro.

ARGUMENTUM.

Macedones aliquot inierant regis sui de medio tollendi consilium. Sed re per indices patesactà comprehensi sunt,

& oppressa conjuratio. Verum quia erant in ea conjuratione aliquot clari & nobiles, noluit Alexander quicquam in eos nisi ex amicorum sententia statuere. Ad
eos igitur convocatos rem detulit. Ex quibus Craterus
in paucis regi charus sententiam rogatus censuit more majorum in eos esse animadvertendum. Nec quia illustres
essent, idcirco dignitati potius eorum, quàm capiti regis
esse parcendum. Magnitudinem periculi proponit, &
audaciam parricidarum, qua licentia contagione serpet
longiùs, nisi in his cohibeatur.

UTI

Tinam, iniquit, in principio quoque hujus rei nobiscum deliberasses. Suasissemus, si Philotæ velles Ignoscere, paterere potius ignorare eum, quantum deberet tibi, quam usque ad mortis metum adductum cogeres potius de periculo suo, quam de tuo cogitare beneficio. Ille enim semper infidiari tibi poterit: tu non semper Philotæ poteris ignoscere. Nec est quod existimes eum, qui tantum facinus ausus est, venia posse mutari. Scit eos, qui misericordiam consumpserunt, amplius sperare non posse. At ego, etiam si ipse vel pœnitentia vel beneficio tuo victus quiescere volet, patrem ejus Parmenionem tanti ducem exercitûs, & inveteratâ apud milites tuos autoritate haud multum infra magnitudinis tuz fastigium positum, scio non æquo animo salutem filii sui debiturum tibi. Ouædam beneficia odimus. Meruisse mortem confiteri pudet. Superest, ut malit videri injuriam accepisse, quam vitam. Proinde scio, tibi cum illis de salute esse pugnandum. Satis hostium superest, ad quos persequendos ituri sumus. Latus à domesticis hostibus muni. Hos si submoves, nihil metuo ab externo. Hac Craterus. Nec cæteri dubitabant, quin conjurationis indicium suppressurus non fuisset, nisi autor, aut Quem enim pium, & bonæ mentis non amicum modo, sed ex ultimâ plebe, auditis, quæ ad eum delata erant, non protinus ad regem fuisse cursurum? Nec Ceballini quidem exemplo, qui ex fratre comperta ipsi nuntiasset. Parmenionis filium præfectum equitatus, omnium arcanorum regis arbitrum fimulaffe, etiam non vacasse sermoni suo regem, ne index alium internuntium quæreret. Nicomachum religione quoque Deûm ad-Brictum conscientiam suam exonerare properasse. Philotam consumpto per ludum jocumque penè toto die gravatum esse, pauca verba ad caput regis pertinentia, tam longo & forsitan supervacuo inserere sermoni. At enim non credidisse talia deferentibus pueris. cur igitur extraxisset biduum, tanquam indicio haberet sidem? Dimittendum

In i de i que eo, esse

Ale

P dia he

mi mi mi re: ex

pr go ni

PC

tendum fuisse Ceballinum, si delationem ejus damnabat. In suo quemque periculo magnum animum habere, cum de salute regis timeretur, credulos esse debere: vana quoque deserentes admittere. Omnes igitur quæstionem de eo, ut participes sceleris indicare cogeretur, habendam esse decernunt.

)-

-

n

15

â

1-

æ

ni

1-

n

t.

is

1-

at a-

n

3

ta

S.

n

m

)-

3-

m

n

1-

t-

m

ORATIO

ALEXANDRI. Ex codem libro.

ARGUMENTUM.

Alexander ex amicorum sententià compertum scelus intestinum, quo penè oppressus fuerat, ad concionem desert, tum ut secundum multitudinis voluntatem quastio in conjuratos exerceatur, tum etiam quia illustres sunt: ut illis apud exercitum invidiam conslet, à se verò avertat, si in eos acerbè animadvertet. Hac igitur oratio primum querelam habet indignissimi facinoris comparati à reis conjurationis. Post invehitur pracipue in eum, qui sibi patesactum scelus silentio texerat, & soverat: eumque ejusdem insimulat criminis.

PENE, inquit, milites, paucorum hominum scelere vobis ereptus sum. Deûm providentià & misericordià vivo: conspectusque vester venerabilis coëgit, ut vehementiùs parricidis irascerer: quoniam spiritus, imo vitæ meæ unus fructus est, tot fortissimis viris & de me optime meritis reserre adhuc gratiam posse. Interrupit orationem militum gemitus, obortaque sunt omnibus lachryma. Tum rex: Quanto, inquit, majorem in animis vestris motum excitabo, cum tanti sceleris autores ostendero, quorum mentionem adhuc resormido, & tanquam salvi esse possint, nominibus abstineo? Sed vincenda est memoria pristinæ caritatis, & conjuratio impiorum civium detegenda. Quomodo autem tantum nesas sileam? Parmenio, illà ætate, tot meis, tot parentis mei meritis devinctus, omnium nobis amicorum vetustissimus, ducem

tanto sceleri se præbuit. Minister ejus Philotas, Peucos laum, & Demetrium, & hunc Dymnum, cujus corpus aspicitis, cæterosque ejusdem amentiæ comites in caput meum subornavit. Fremitus und que indignantium querentiumque totà concione obstrepebat, qualis solet esse multitudinis, & maxime militaris, ubi aut studio agitur, aut irâ. Nicomachus deinde, & Metron, & Ceballinus producti, qua quisque detulerat, exponunt: Nullius corum indicio Philotas particeps sceleris destinabatur. Itaque indignatione pressa vox indicum silentio excepta est: Tum rex: Qualis, iniquit, ergo animi vobis videtur, qui hujus rei delatum indicium ad ipsum suppressit? quod non suisse vanum, Dymni exitus declarat. Incertam rem deferens tormenta non timuit. Ceballinus ne momentum quidem temporis distulit exonerare se, ut eo, ubi levabar, irrumperet. Philotas folus nihil timuit, nihil credidit. O magni animi virum! Iste, si regis periculo commoveretur, vultum non mutaret? Indicem tantærei follicitus non audiret? Subest nimirum silentio facinus, & avida spes regni præcipitem animum ad ultimum nefas impulit. Pater Mediæ præest: ipse apud multos copiarum duces meis præpotens viribus, majora, quam capit, sperat. Orbitas quoque mea, quòd fine liberis sum, spernitur. Sed errat Philotas: In vobis liberos, parentes, consanguineos habeo: vobis salvis orbus esse non possum. Epistolam deinde Parmenionis interceptam, quam ad filios Nicanorem & Philotam scripserat, recitat, haud sane indicium gravioris consilii præferentem. Namque summa ejus hæc erat. Primum vestri curam agite, deinde vestrorum: fic enim, quæ destinavimus, efficiemus. Adjecitque rex, Sic esse scriptam, ut sive ad filios pervenisset, à consciis posset intelligi: sive intercepta esset, falleret ignaros. At enim Dymnus, cum cxteros participes sceleris indicaret, Philotam non nominavit. Hoc quidem illius non innocentiæ, sed potentiæ indicium est, quod sic ab iis timetur etiam à quibus prodi potest, ut cum de se fateantur, illum tamen celent. Cærerum mihi pias Hic fuam pro edita mihi

> recep effet etian meæ anim

meo vilio funt cred

me tatu veni fidei in c

peri peri tius peri deb

> ti r deti fug poi

S

1

.

t

-

.

ei

Fe

15

n

1-

ni

m

0-

m

t:

15,

bd

is

us

P-

it,

m.

m

15,

ad

P-

æiaiæ

odi æım terum Philotam ipsius indicat vita. Hic Amyntæ, qui mihi consobrinus fuit, & in Macedonia capiti meo impias comparavit infidias, focium se & conscium adjunxit. Hic Attalo, quo graviorem inimicum non habui, fororem suam in matrimonium dedit. Hic, cum scripsissem ei pro jure tam familiaris usus atque amicitiæ, qualis sors edita esset Jovis Ammonis oraculo, sustinuit rescribere mihi, se quidem gratulari, quod in numerum deorum receptus essem: cæterum misereri eorum, quibus vivendum esset sub eo, qui modum hominis excederet. Hæc sunt etiam animi, pridem alienati à me, & invidentis gloriæ mez, indicia: quæ quidem, milites, quamdiu licuit, in animo meo pressi. Videbar enim mihi partem viscerum meorum abrumpere, fi, in quos tam magna contuleram, viliores mihi facerem. Sed jam non verba punienda funt, linguæ temeritas pervenit ad gladios. Hos (si mihi creditis) Philotas in me acuit. fi ipsum dimisero, quò me conferam, milites? cui caput meum credam? Equitatui, optimæ exercitûs parti, principibus nobilissimæ juventutis unum præfeci: salutem, spem, victoriam meam, sidei ejus tutelæque commisi: patrem in idem fastigium, in quo me ipsi posuistis, admovi. Mediam, quâ nulla opulentior regio est, tot civium sociorumque millia, imperio ejus ditionique subjeci. Unde præsidium petieram, periculum existit. Quam feliciter in acie occidissem, potius hostis præda, quam civis victima! Nunc servatus ex periculis, quæ sola timui, in hæc incidi, quæ timere non debui. Soletis identidem à me, milites, petere, ut saluti mez parcam. Ipsi mihi przestare potestis, quod suadetis ut faciam. Ad vestras manus, ad vestra arma confugio: invitis vobis falvus esse nolo: volentibus, non postum, nisi vindicor.

RAT I

Ex eodem libro: PHILOTE.

ARGUMENTUM.

Philotas erat clarissimi Macedonis Parmenionis filius. Is non coiverat quidem cum conjuratis illis, ut vim regi omnes afferrent : sed rem ad se delatam per indicem, ut modo attigimus, silentio prateriit, pollicitus ad regem perlaturum: admonentemque illum & urgentem ut ad regem deferret, eludebat, & aliud ex alio excusabat. Admonebatur autem hic insidiarum potissimum, quod ex cohorte regià erat; & prater cateros clarus, magnaque apud Regem gratia. Re igitur per alios patefacta, primum ad causam dicendam est accersitus ad regem solutus: post consultis à rege amicis in vincula est conje-Etus, & ad concionem productus, gravius etiam, quam cateri, est ab eo accusatus: & ex silentio conjurationis reus peractus. Admissus tamen est etiam ad causam pro concione dicendam: verum aberat rex cum is pro se diceret. Hanc igitur tum pro se orationem habuit, quâ inficiatur intentum à rege crimen: suspiciones diluit: argumenta conatur refellere: multa, qua in eum erant invidiose conjecta, rejicit. Purgat se crimine appetiti dominatus, quo insimulatus fuerat, & cogitati parricidii in regem. Patrem, qui eadem laborabat invidia, & crimine eodem premebatur, sed absens, etiam defendit. Vicem illius non minus ac suam deflet : quod reus sit atrocissimi criminis & particeps acerbissimi casus filii sui.

TErba, inquit, innocenti reperire facile est, modum verborum misero tenere difficile. Itaque inter optimam conscientiam, & iniquissimam fortunam destitutus, ignoro, quomodo & animo meo, & tempori paream. Abest quidem optimus causæ meæ judex : qui cur me ipse audire noluerit, non me hercule excogito, cum illi utique, cognitâ causâ, tam damnare me liceat, quam absolvere: non cognitâ vero, liberari ab absente non posfum,

fun vin

gue defi

ten

vid

Nic

fcir

cre

feq

fue

im

teri

que

fus

mi

jur

me

mi

vid

xia

tus

qua

uni

tac

COL ter

VIC

fi]

ha

tui

do

8

s

t

n

d

t.

x

10

1-

4.

e-

15

ro

1-

â

4-

nt

0-

lii

it.

fit vi.

m

ti-

15,

n.

ne

illi

m

of-

n,

sum, qui à præsente damnatus sum. Sed quanquam vincti hominis non supervacua solum, sed etiam invisa defensio est, quæ judicem non docere videtur, sed arguere: tamen, utcunque licet dicere, memet ipse non deseram, nec committam ut damnatus etiam mea sententia videar. Equidem cujus criminis reus sim, non video. Inter conjuratos nemo me nominat. De me Nicomachus nihil dixit. Ceballinus plus quam audierat, scire non potuit. Atqui conjurationis caput me fuisse credit rex. Potuit ergo Dymnus eum præterire, quem sequebatur? præsertim cum quærenti socios vel falsò fuerim nominandus; quo facilius qui tentabatur, posset impelli. Non enim detecto facinore nomen meum præteriit, ut posset videri socio pepercisse; Nicomachus, quem tacirurum arcana de semet ipso credebat, confessus, aliis nominatis me unum subtrahebat. Quæso, commilitones, si Ceballinus me non adisset, nihil me de conjuratis scire voluisset: num hodie dicerem causam nullo me nominante? Dymnus sanè & vivat adhuc, & velit mihi parcere : quid cæteri, qui de se consitebuntur? me videlicet subtrahent? Maligna est calamitas, & verè noxia, cum quis suo supplicio acquiescit, pro alio crucia-Tot conscii ne in equuleum quidem impositi verum fatebuntur? Atqui nemo parcit morituro, nec cuiquam moriturus, ut opinor. Ad verum crimen & ad unum revertendum mihi est. Cur rem delatam ad te tacuisti? cur tam securus audisti? Hoc qualecunque est, confesso mihi, ubicunque es, Alexander, remissiti: dexteram tuam amplexus reconciliati pignus animi, convivio quoque interfui. Si credidisti mihi, absolutus sum: si pepercisti, dimissus. Vel judicium tuum serva. Quid hac proxima nocte, qua digressus sum à mensa tua feci? Quod novum facinus delatum ad te mutavit animum tuum? Gravi sopore acquiescebam, cum me malis indormientem meis inimici vinciendo excitârunt. & parricidæ & proditori tam alti quies fomni? Scelerati cons

conscientia obstrepente cum dormire non possint, agitant eos furiæ, non confummato modò, sed & cogitato parricidio. At mihi securitatem primum innocentia mea, deinde dextra tua obtulerat. Non timui, ne plus alienæ crudelitati apud te liceret, quam clementiæ tuæ. Sed ne te mihi credidisse pœniteat, res ad me deferebatur à puero, qui non testem, non pignus indicii exhibere poterat, impleturus omnes metu, si cœpisset audiri. Amatoris & scorti jurgio interponi aures meas credidi infelix, & fidem ejus suspectam habui, quòd non ipse deferret, sed fratrem potius subornaret. Timui, ne negaret mandasse se Ceballino, & ego viderer multis amicorum regis fuisse periculi causa. sic quoque cum læserim neminem, inveni, qui mallet perire me, quam incolumem esse. Quid inimicitiarum creditis excepturum fuisse, si insontes lacessissem? At enim Dymnus se occidit. Num igitur facturum eum divinare potui? Minimé. Ita quod solum indicio fidem fecit, id me, cum à Ceballino interpellatus sum, movere non potuit. At hercule, si conscius Dymno tanti sceleris fuissem, biduo illo proditos esse nos, dissimulare non debui. Ceballinus ipse tolli de medio nullo negotio potuit. denique post delatum indicium, quo periturus eram, cubiculum regis folus intravi ferro quidem cinctus. Cur distuli facinus? An fine Dymno non fum aufus? Ille igitur princeps conjurationis fuit: sub illius umbra Philotas latebam, quod regnum Macedonicum affecto. Et quis è vobis corruptus est donis? quem ducem, quem præfectum impensiùs coluit? Mihi quidem objicitur, quod societatem patrii sermonis asperner, quod Macedonum mores fastidiam. Sic ego imperio, quod dedignor, immineo? Jam pridem nativus ille sermo commercio aliarum gentium exolevit: tam victoribus quam victis peregrina lingua discenda est. Non mehercule ista me magis lædunt, quam quod Amyntas Perdiccæ filius infidiatus est regi; cum quo quod amicitia fuerit mihi, non recuso defendere, si fratrem re-

gis

2

na

qu

m

qu

mı

bu:

Fid

dec

Scr

faci

hi .

fcer

orac

tine

qui

qui

Orac

benc

bere

trem

& ip

do li

quoq

go,

cum

tingu

tibus

mane

nectu

nifex

luisset

tio, c

rat ad

diffet

eum

gis non oportuit diligi à nobis. Sin autem in illo fortunæ gradu positum etiam venerari necesse erat; utrum, quæso, qued non divinavi, reus sum? An impiorum amicis insontibus quoque moriendum est? Quod si aquum est, cur tam diu vivo? si injustum, cur nunc demum occidor? At enim scripsi misereri me eorum, quibus vivendum esset sub eo, qui se Jovis filium crederet Fides amicitiæ, veri confilii periculofa libertas, vos me decepistis: vos quæ sentiebam, ne reticerem, impulistis Scripfisse me hoc fateor regi, non de rege : non enim faciebam invidiam, sed pro eo timebam. Dignior mihi Alexander videbatur, qui Jovis stirpem tacitus agnosceret, qu'am qui prædicatione jactaret. Sed quoniam oraculi fides certa est, sit Deus causæ meæ testis. Retinete me in vinculis, dum consulitur Ammon interim. qui regem nostrum dignatus est filium, neminem corum qui stirpi suæ insidiati sunt, latere patietur. Si certiora oraculis creditis esse tormenta; ne hanc quidem exhibendæ veritatis fidem deprecor. Solent rei capitis adhibere vobis parentes. Duos fratres ego nuper amisi: patrem nec oftendere possum, nec invocare audeo; cum & iple tanti criminis reus fit. Parum est enim tot modo liberorum parentem, in unico filio acquiescentem, co quoque orbari, ni ipse in rogum meum imponitur. Ergo, charissime pater, & propter me morieris, & mccum. Ego tibi vitam adimo, ego senectutem tuam exlinguo. Quid enim me procreabas infelicem adversa: tibus Diis? An ut hos ex me fructus perciperes, qui te manent? Nescio, adolescentia mea miserior sit, an scnectus tua. Ego in ipso robore ætatis eripior: tibi catnifex spiritum adimet, quem, si fortuna expectare voluisset natura reposcebat. Admonuit me patris mei mentio, quam timide & cunctanter, quæ Ceballinus detulerat ad me, indicare debuerim. Parmenio enim cum audistet venenum à Philippo medico regi parari, deterrere eum voluit epistola scripta, quo minus medicamentum

r

)-

OS

de

i-

Vi

ne

0-

m

est

-00

er-

Sic

em

it:

est.

A-

uod

re-

gis

biberet, quod medicus dare constituerat. Num creditum est patri meo? num ullam autoritatem ejus literæ habuerunt? Ego ipse quoties, quæ audieram, detuli, cum ludibrio credulitatis repulsus sum. Si, & cum indicamus, invisi; & cum tacemus, suspecti sumus, quid facere nos oportet? Cumque unus è circumstantium turba exclamasset : Bene meritis non insidiari : Philotas, Rectè, inquit, quisquis, es, dicis. Itaque si insidiatus sum, pœnam non deprecor: & finem facio dicendi, quoniam ultima verba gravia funt vifa auribus vestris.

RATIO

AMYNTE. Ex libro XII.

ARGUMENTUM.

Amyntas Macedo non fuerat quidem nominatus inter conjuratos neque ab indice, neque à reis, cum in tormentis essent, sed suspicione urgebatur ob nimiam cum Philota conjunctionem, & quod frater ejus profugerat. Itaque ab rege vinciri jussus, necato Philota, productus statim m concionem fuit. Crimini data est cum Philota arcta necessitudo, & recens cum eo congressus, aliquot dictorum procacitas, equi scriba imperanti ferocius denegati, matris Alexandri ipsius litera, quibus ut sibi ab hoc caveret, filium monebat. Admissus ad causam dicendam Amyntas diluit eu crimina omnia, sed prapostere orsus à gravissimo de iis que in regem intemperanter esset des bacchatus. Defensionis hac est summa: Procacitatem purgat excusatà impotentià animi & lingue, quam durissimi labores militibus crebrius afferant : conjunctionem cum Philota non excusat, sed siquid est culpa, eam omnem ab rege dicit sustineri, qui hunc ornando, fecisset us ejus amicitiam omnes appeterent. Recusationem equerum confert in penuriam. Suspiciones matris derivat in illius simultatem, quam ipse officiose in regem faciendo in se concitaffet. Fugam fratris purgat illius ipseus interventu.

Qua

na

m

tu

pr

N

nu te

cre liti

per

aliq

fact

mo

por

ven

&

præ

illan

indig

impe

rafc

diam

TOTUL

nes,

tum

quid

effun

peccâ

mus.

non in

fruct

tibi pi

n

-

â

è,

-

1-

011-

tis otâ

gue

tim

eta

cto-

atis

ca-

am

ss à

de

tem

du-

mem om-

et ut

quo-

at m

do in

nter-

Qua

O Ualiscunque, inquit, exitus nos manet, rex, confitemur, prosperum tibi debituros, trissiorem fortunæ imputaturos. Sine præjudicio dicimus causam; liberis corporibus animisque habitum etiam, in quo te commitari solemus, reddidisti. Causam non possumus, fortunam timere definemus. Te quæso permittas mihi id primum defendere, quod à te ultimum objectum est. Nos, Rex, sermonis adversus majestatem tuam habiti nullius conscii sumus nobis. Dicerem jampridem vicisse te invidiam, nisi periculum esset ne alia malignè dicta crederes blanda oratione purgari. Cæterum etiamfi militis tui vel in agmine deficientis & fatigati, vel in acie periclitantis, vel in tabernaculo ægri & vulnera curantis, aliqua vox asperior esset accepta, merueramus fortibus factis, ut malles ea tempori nostro imputare, quam animo. Cum quid accidit triftius, omnes rei sunt : corporibus nostris, quæ utique non odimus, infestas admovemus manus. Parentes liberis si occurrant, & ingrati & invisi sunt. Contrà, cum donis honoramur, cum præmiis onusti revertimur, quis ferre nos potest? Quis illam animorum alacritatem continere? Militantium nec indignatio, nec lætitia moderata est. Ad omnes affectus impetu rapimur. Vituperamus, laudamus, miseremur, irascimur, utcunque præsens movet affectio; modo Indiam adire & Oceanum libet, modo conjugum & libeforum patriæque memoria occurrit. Sed has cogitationes, has inter se colloquentium voces, signum tuba datum finit. In suos ordines quisque currimus, & quidquid irarum in tabernaculo conceptum est, in hostium effunditur capita. Utinam Philotas quoque intra verba peccasset. Proinde ad id revertar, propter quod rei sumus. Amicitiam, quæ nobis cum Philota fuit, adeo non inficior, ut expetisse quoque nos, magnosque ex ea fructus percepisse confitear. An vero Parmenionis, quem tibi proximum esse voluisti, filium, omnes penè amicos

tuos dignatione vincentem, cultum à nobis esse miraris? Tu hercule, (si verum audire vis) rex, hujus nobis periculi causa es. quis enim alius effecit, ut ad Philotam decurrerent, qui placere vellent tibi? Ab illo traditi, ad hunc gradum amicitiæ tuæ ascendimus. Is apud te fuit, cujus gratiam expetere, & iram timere possemus. Annon propemodum in tua verba tui omnes te præeunte juravimus, eosdem nos inimicos amicosque habituros esie, quos ru haberes? Hoc sacramento pietatis obstricti adversaremur scilicet, quem tu omnibus præferebas? Igitur fi hoc crimen est; tu paucos innocentes habes, imo hercule neminem. Omnes enim Philotæ amici esse voluerunt : sed totidem, quot volebant, esse non poterant. Ita si à consciis amicos non dividis, nec ab amicis quidem separabis illos, qui idem esse voluerunt. Quod igitur conscientiæ affertur indicium? ut opinor, quia pridie familiariter, & fine arbitris loquutus est nobiscum. At ego purgare non possem, si pridie quicquam ex vetere vità ac more mutassem. Nunc vero, si ut omnibus diebus, illo quoque, qui suspectus est, fecimus; consuetudo divet crimen. Sed equos Antiphani non dedimus, & pridie quam Philotas detectus eft, hæc mihi cum Antiphane res erat. Qui si nos suspectos facere vult, quod illo die equos non dederimus, semetipsum, quod eos defideravit, purgare non poterit. Anceps enim crimen est inter retinentem & exigentem, nisi quod melior est caufa fuum non tradentis, quam poscentis alienum. Caterum, rex, equos decem habui, è queis Antiphanes octo jam distribuerat iis, qui amiserant suos. Omnino duos ipse habebam : quos cum vellet abducere homo superbissimus, certe iniquissimus, nisi pedes militare vellem retinere cogebar. Nec inficias eo, liberi hominis anime loquutum esse me cum ignavissimo, & hoc unum militiæ fuæ usurpante, ut alienos equos pugnaturis distribuat Huc enim malorum ventum est, ut verba mea eodem tempore & Alexandro excusem, & Antiphani. At her cule

Beff

C

d

f

b

9

no

ce

ca

tes

tu

pr:

ad

bat

&

inc

fit

re

que

bri

&

nor

tur

cule mater de nobis inimicis tuis scripsit. Utinam prudentius esset sollicita pro filio, & non inanes quoque species anxio animo figuraret. Quare enim non adscribit metus sui causam? Denique non ostendit autorem. quo facto dictove nostro mota, tam trepidas tibi literas scripsit? O miseram conditionem meam, cui forsitan non periculosius est tacere, quam dicere. Sed utcunque cessura res est, malo tibi defensionem displicere, quant Agnosces autem quæ dicturus sum : quippe meministi, cum me ad perducendos ex Macedonia milites mitteres, dixisse te, multos integros juvenes in domo tuæ matris abscondi. Præcepisti igitur mihi, ne quem præter te intuerer, sed detrectantes militiam perducerem ad te. Quod equidem feci, & liberius, quam expediebat mihi, exequutus sum imperium tuum. Gorg am, & Hecatæum, & Gorgatam, quorum bonâ operâ uteris, inde perduxi. Quid igitur iniquius est, quam me, qu, si tibi non paruissem, jure daturus sui pœnas, nunc perire quia parui? Neque enim ulla alia matri tuæ persequendi nos causa est, quam quod utilitatem tuam mu iebri præposuimus gratiæ. v1. millia Macedonum peditum, & D. C. equites adduxi: quorum pars sequutura me non erat, si militiam detrectantibus indulgere voluissem. Sequitur ergo, ut, quia illa propter hanc causam irascitur nobis, tu mitiges matrem, qui iræ ejus nos obtulisti.

.

0

)-

t.

1-

ie

re

e-

u-

&c ti-

od

est

te-

cto

er

m

me

nili

lat

lem

her

cule

ORATIO

COBARIS. Ex eodem libro.

ARGUMENTUM.

Bessus Darii percussor deliberat inter scyphos cum Familiaribus, quemadmodum Alexandro persequenti resistant. Ipse sententiam suam aperit, ut suga salutem querant, seque in remotas Asia partes, en prosundorum sluminum divortiis divisas abdant, ubi se illis natura munimentis tueantur. Eunt in hanc sententiam alii: unus Cobares, P 2 saniore saniore mente hoc consilium improbat, & Besso autor est. ut se Alexandro dedat, & ejus arbitrio permittat. Hoc pacto spem affulgere aliquam incolumitatis, que in fuga nulla relicta fit.

NAtura, inquit, mortalium hoc quoque nomine prava, & sinistra dici potest, quod in suo quisque negotio hebetior est quam in alieno. Turbida facta sunt confilia eorum, qui sibi suadent. Obstat aliis metus, aliis cupiditas, nonnunquam naturalis corum, quæ cogitaveris, amor. Nam in te superbia non cadit. Expertus es unumquemque quod ipse repererit, aut solum, aut optimum ducere. Magnum onus fustines capite, regium infigne : Hoc aut moderate perferendum est, aut (quod abominor) in te ruet. Confilio non impetu opus est. Adjicit deinde, quod apud Bactrianos vulgo usurpabant, canem timidum vehementius latrare quam mordere: Altissima quæque flumina minimo sono labi. Quæ inserui, ut qualiscunque inter barbaros potuit esse prudentia, traderetur. In his audientium suspensam dederat expectationem sui. Tum consilium aperit, utilius Besso, quam In vestibulo, inquit, regiæ tuæ velocissimus confistit rex. Antè ille agmen, quam tu mensam istam Nunc ab Tanai exercitum accerses, & armis flumina oppones. Scilicet, quâ tu fugiturus es, hostis fequi non potest? Iter utrique commune est, victori tutius. Licet strenuum metum putes esse, velocior tamen spes est. Quin validioris occupas gratiam, dedisque te? Utcunque cesserit, meliorem fortunam deditus quam hostis, habicurus. Alienum habes regnum, quò facilius eo careas. Incipies forfitan justus esse rex, cum ipse fecerit, qui tibi & dare potest regnum, & eripere. Consilium habes fidele, quod diutius exequi fupervacaneum est. Nobilis equus umbra quoque virgæ regitur; ignavus ne calcari quidem concitari potest,

eft

ger

&

Ha

COL

Ta

rur

pat

glo

nus

arn

fiat

tue

mi Pau

ORATIO

ALEXANDRI. Ex eodem libro.

ARGUMENTUM.

Alexander parabat expeditionem in Scythas, & Tanaim trajicere cogitabat: sed verebatur, ut hoc consilium satis in vulgus militum probaretur. Invitis autem militibus id tentare, ne expedire quidem putabat. Causa, cur illi renuerent, erant ha: quod magna sanè moles negotii susciperetur in Scytharum oppugnatione, & quod verebantur, ut ne rex satis illam expeditionem obire ipse per instrmam valetudinem posset: quippe vix dum emerserat ex gravissimi vulneris periculo. Agit igitur ipse cum ducibus: quibus in suam sententiam pertractis, non dubitat quin consilium suum militibus quoque probet. Rationem consilii sui exponit, non ad imperii tantum amplisicationem, sed etiam ad eorum, qua subegerit, defensionem, sibi esse scythas tentandos.

Iscrimen, inquit, me occupavit, meliore hostium, quam meo tempore. Sed necessitas ante rationem est; maxime in bello, quo raro permittitur tempora eligere. Defecere Bactriani, in quorum cervicibus stamus, & quantum in nobis animi sit, alieno marte experiuntur. Haud dubie si omiterimus Scythas ultrò arma inferentes, contempti ad illos, qui defecerunt, revertemur. Si vero Tanaim transferimus, & ubique invictos esse nos Scytharum pernicie ac fanguine ostenderimus; quis dubitabit patere etiam Europam victoribus? Fallitur, qui terminos gloriz noftrz meitur spatio, quod transituri sumus. U. nus amnis interfluit : quem fi trajicimus, in Europam arma proferimus. Et quanti æstimandum est, dum Afiam subigimus, in alio quodammodo orbe trophæa statuere, & quæ tam longo intervallo natura videtur diremisse, una victoria subitò committere? At hercule si paululum cessaverimus, in tergis nostris Scythæ hære-P 4

n

15

n

is

is

1-

n

: ?

0-

eo

e-

fi-

m

12-

A.

344 ORATIONES

bunt. An soli sumus qui slumina tranare possumus? Multa in nosmet ipsos recident, quibus adhuc vicimus; fortuna belli artem victos quoque docet. Utribus amnem trajiciendi exemplum fecimus nuper. Hoc ut Scythæ imitari nesciant; Bactriani docebunt. Præterea unus gentis hujus adhuc exercitus venit, cæteri expectantur. Ita bellum vitando alemus, & quod inferre posserurs, accipere cogemur. Manifesta est consilii mei ratio. Sed, an permissuri sint Macedones animo uti meo, dubito: quia ex quo hoc vulnus accepi, non equo vectus sum, non pedibus ingressus. Sed si me sequi vultis, valeo, amici. Satis virium est ad toleranda ista. Aut si jam adest vitæ meæ sinis, in quo tandem opere melius extinguar?

ORATIO

1

1

1

C

a

9

SCYTHÆ LEGATI. Ex codem libro.

ARGUMENTUM.

Alexander habebat in animo, uti diximus, Scythis bellum inferre. Illi non erant nescii: sed colloquio & compositione prius quam armis bellum propulsare voluerant. Itaque legationem ad Macedonem miserunt, qua belli illati causas quareret. Cujus hac fuit oratio, tota collata ad Alexandrum commonendum, & à temeritate ad noderationem & prudentiam revocandum. Docent igitur legati, Scythas & pacis & belli artes optime callere. Itaque, hos ut sibi benevolentia adjungat potius quam ad vim & ad arma vocet, admonent. Imbecillam felicitatem & casus ancipites inculcant: multaque in hanc sententiam dicunt. Si debellentur, suam claaem sine ullo regis commodo esse posse, victoriam non sine maximo ejus detrimento.

SI Dii habitum corporis tui, aviditati animi parem esse voluissent, orbis te non caperet. Altera manu orientem, altera occidentem contingeres. Et hoc assequitus, scire

scire velles, ubi tanti numinis fulgor conderetur. Sic quoque concupiscis, qua non capis. Ab Europa petis Asiam; ex Asia transis in Europam. Deinde, si humanum genus omne superaveris, cum silvis, & nivibus, & fluminibus, ferisque bestiis gesturus es bellum. Quid tu? ignoras, arbores magnas diu crescere, una hora extirpari? Stultus est qui fructus earum spectat, altitudinem non metitur. Vide, ne, dum ad cacumen pervenire contendis, cum ipsis ramis, quos comprehenderis, decidas. Les quoque aliquando minimarum avium pabulum fit : & ferrum rubigo consumit. Nihil tam firmum est, cui periculum non fit, etiam ab invalido. Quid nobis tecum est? nunquam terram tuam attigimus. Qui sis, unde venias, licetne ignorare in vastis silvis viventibus? Nec servire ulli possumus, nec imperare desideramus. Dona à nobis data sunt, ne Scytharum gentem ignores, jugum boum, aratrum, & fagitta & patera. His utimur & cum amicis, & adversus inimicos. Fruges amicis damus, boum labore quæsitas: patera cum iisdem vinum Diis libamus: inimicos fagitta eminus, hasta cominus perimus. Sic Scythiæ regem, & postea Persarum Medorumque superavimus, patuitque nobis iter usque in a Ægyptum. At tu, qui te gloriaris ad latrones persequendos venire; omnium gentium, quas adilti, latro es. Lydiam cepisti, Syriam occupasti. Persidem tenes; Bactrianos habes in potestate, Indos petisti. Jam etiam adpecora nostra avaras & insatiabiles manus porrigis. Quid tibi divitiis opus est, quæ te esurire cogunt ? Primus omnium savietate parâsti samem, ut, quo plura haberes, acrius, quæ non habes, cuperes. Non succurrit tibi, quamdiu circum Bactra hæreas? Dum illos subigis, Sogdiani bellare cœperunt. Bellum tibi ex victoria nascitur. Nam ut major fortiorque sis quam quisquam; tamen alienigenam dominum pati nemo vult. Transi modo Tanaim, scies quam late pateant, nunquam tamen consequeris Scythas. Paupertas nostra velocior erit qu'am PS

t.

1-

d

1.8

1

us

ih

ue

m

a-

fle

en-

us,

circ

exercitus tuus, qui prædam tot nationum vehit. Rurfas, cum procul abelle nos credes, videbis in tuis caltris. Eâdem enim velocitate & sequimur & fugimus. Scytharum solitudines, Græcis etiam proverbiis audio eludi. Nos deserta & humano cultu vacua, magis quam urbes & opulentos agros sequimur. Proinde fortunam tuam pressis manibus tene: Lubrica est, nec invita teneri potest : Salubre confilium sequens, quod præsens tempus oftendit melius, impone felicitati tuz franos, facilius illam reges. Nostri fine pedibus dicunt esse fortunam, que manus & pinnas tantum habet. Cum manus porrigit, pinnas quoque comprehendere non finit. Denique ti Deus es, tribuere mortalibus beneficia debes, non sua eripere, fin autem homo es, id quod es, semper esse te cogita. Stultum est eorum meminisse, propter quæ tui oblivisceris. Quibus bellum non intuleris, bonis amicis poteris uti. Nam & firmissima est inter pares amicitia, & videntur pares, qui non fecerunt inter se periculum virium. Quos viceris, amicos tibi esse cave credas. Inter dominum & servum nulla amicitia est: etiam in pace belli tamen jura servantur. Jurando gratiam Scythas fancire ne credideris: Colendo fidem jurant. Græcorum ista cautio est, qui acta consignant, & Deos invocant: nos religionem in ipså fide novimus. Qui non reverentur homines, fallunt Deos. Nec tibi amico opus est, de cujus benevolentia dubites. Caterum nos & Afia & Europæ custodes habebis. Bactra, nisi dividat Tanais, contingimus. Ultra Tanaim usque ad Thraciam colimus. Thraciæ Macedoniam conjunctam esse fama est. Utrique imperio tuo finitimos, hostes an amicos velis effe, considera.

Nem ut major incorque us ocun quiquent ; tamen

along the T say come but the mentioned mentioned

Takking, this guide that states our court in a sur-

references recovery while and the selection of R A

13

In

. .

tiu

per

ber

nif

ler

tar

Ex

in

ORATIO

ALEXANDRI, ad trecentos milites.

Ex eodem libro.

ARGUMENTUM.

In Sogdianis petra erat expugnatu difficillima. Patebat enim in altitudinem stadia 30. in orbem vero 160. undequaque ardua & prarupta, ne callibus quidem ullis pervia. Unus qui ad cacumen ducebat aditus & angustus limes ab hostibus tenebatur. Insederant enim petram triginta hominum millia. Alexander adversus impedimenta omnia & natura & artificii enitens, ne buic quidem difficultati cedere voluit, & quoniam vis non valuisset, dolo statuit aggredi. Hoc igitur commentus est ad eludendos hostes stratagema. Negotium dat ducibus, ut trecentos expeditos juvenes conquirant exercitate permicitatis, qui rem pechariam in montibus exercuerint, ac proinde assueverint in pracipitiis & losis de-viis insistere. His, terrorem incutere hostibus parabat. Qui ut convenerunt, hac oratione quid fieri velit, exponit. Rationem illis ad cacumen perveniendi aperit. Hortatur ut strenue rem aggrediantur, & adversus omnes difficultates luctentur. Denique addit animos propositis pramiis amplissimis : itaque eos dimittit.

Doisseum, inquit, & juvenes, & mei æquales, urbium invictarum antè munimenta superavi: montium juga perenni nive obruta emensus sum: angustias Ciliciæ intravi: Indiæ sine lassitudine vim frigoris sum perpessus. Et mei documenta vobis dedi, & vestra habeo. Petra, quam videtis, unum aditum habet, quem barbari obsident, cætera negligunt. Nullæ vigiliæ sunt, aisi quæ castra nostra spectant. Invenietis viam, si solerter rimati sueritis aditus ferentes ad cacumen. Nihil tam altè natura constituit, quo virtus non possit eniti. Experiendo, quæ cæteri desperaverunt, Asiam habemus in potestate. Evadite in cacumen: quod cum ceperitis,

348 ORATIONES

candidis velis fignum mihi dabitis: ego, copiis admotis hostem in nos à vobis convertam. Præmium erit ei, qui primus occupaverit verticem, talenta x, uno minus accipiet, qui proximus ei venerit, eademque ad x. homines servabitur portio. Certum habeo, vos non tam liberalitatem intueri meam, quam voluntatem.

O R A T I O

CALLISTHENIS. Ex libro viti.

ARGUMENTUM.

Cleo assentator Alexandri in convivio sermonem captato opportuno tempore intulit, non eum quidem prasente rege, sed cupiente & omnia exaudiente è loco abdito. Ibi ex composito ut à rege majorem iniret gratiam, eum laudibus in cœlum cœpit tollère, & divinos honores meritis ejus inter cœnam decernere, obscuréque libertatis desenfores, & nimio regis fastui insensos, perstringere. Eorum facile erat princeps Olynthius Callisthenes, nobilis, & idem philosophus, qui tum assentatoris levitatem & procacitatem dissimulare non potuit. Itaque hanc habuit in procerum convivio orationem, qua adulatoris illam cupiditatem notat. Regem nullo modo carpit, sed tanta ambitionis suspicione prudenter liberat, quamilli sua oratione Cleo affingebat.

SI rex, inquit, sermoni tuo affuisset, nullius prosecto vox responsuri tibi desideraretur: Ipse enim peteret, ne in peregrinos ritus degenerare se cogetes, neu rebus selicissimè gestis invidiam tali adulatione contrahere. Sed quoniam abest, ego tibi pro illo respondeo, nullum esse eundem & diuturnum & præcocem fructum: cælestesque honores non dare te regi, sed auserre. Intervallo enim opus est, ut credatur Deus, semperque hanc gratiam magnis viris posteri reddunt. Ego autem seram immortalitatem precor regi, ut vita diuturna sit, & æterna majestas. Hominem consequitur aliquando, nunquam comitatur

Herculem modo & patrem Liberum, mitatur divinitas. consecratæ immortalitatis exempla, referebas. illos unius convivii decreto Deos factos? Prius ab oculis mortalium amolita natura est, quam in cœlum fama Scilicet ego & tu, Cleo, Deos facinius! A nobis divinitatis suæ autoritatem accepturus est rex! Potentiam tuam experiri libet. Fac aliquem regem, fi Deum potes facere: facilius est imperium dare, quam coelum. Dii propitii fine invidia, quæ Cleo dixit, audierint, eodemque cursu, quo fluxere res, ire patiantur. Nosfris moribus velint nos esse contentos. Non pudet patrix, nec desidero, ad quem modum rex mihi colendus sit, Quos equidem victores esse conficeor, si ab illis leges, queis vivamus, accipiamus.

ORATIO

.

13

73

æ

0

t,

15

d

le

16

m

i-

2-

ur

HERMOLAI. Ex codem libro,

ARGUMENTUM.

Hermolaus nobilis adolescens ex cohorte regià acerbiore regis animadversione irritatus, impulsore Sostrato consilium regis per insidias opprimendi cum aliquot consciis iniit. Statuit dolorem ulcisci suum. Res ab indice prolata est. Conscii sceleris capti, verberibus torti & necati sunt, prater eum qui indicium fecerat. Solus Hermolaus causam dicit audiente militum coronà. Ejus est hac oratio, quà non insiciatur factum, sed facti aquitatem desendit. Sibi enim constitutum suisse de medio tollere non regem, sed crudelem & multorium jam cade contaminatum tyrannum, fastidiosum, superbum, suorum sanguine en vulneribus gloriam sibi quarentem; denique indignum, qui ingenuis imperet, & liberorum hominum utatur operà.

NOS vero; inquit, quoniam quasi nescias, quæris, occidendi te consilium inivimus, quia non ut ingenuis imperare cœpisti, sed quasi in mancipia dominatis. Primus ex omnibus pater ipsius Sopolis parricidam etiam

de

far

of

T

ut

or

m

en

Ye

de

fer

ne

qu

tiam parentis sui clamitans esfe, consurgit, en ad os manu objecta, scelere & malis insanientem ultra negat audiendum. Rex, inhibito patre, dicere Hermolaum jubet, que ex magistro didicisset Callisthene. Et Hermolaus; Utor. inquit, beneficio tuo, & dico quæ nostris malis didici. Quota pars Macedonum sævitiæ tuæ superest? quotus quisque non è vilissimo sanguine? Attalus, & Philotas. & Parmenio, & Lyncestes Alexander, & Clytus, quantum ad hostes pertinet, vivunt; stant in acie, te elypeis suis protegunt, & pro gloria tua, pro victoria vulnera accipiunt; quibus tu egregiam gratiam retulifti. Alius mensam tuam sanguine suo aspersit; alius ne simplici quidem morte defunctus est. Duces exercituum tuorum in equuleum impositi. Persis quos vicerant, fuere spectaculo, Parmenio, indictà causa, trucidatus est, per quem Attalum occideras. Invicem enim miserorum uteris manibus ad expetenda supplicia. Et quos paulo antè minifiros cædis habuisti, subito ab aliis jubes trucidari. Obftrepunt subinde cuncti Hermolao. Pater supremum strinxerat ferrum, percussurus hand dubie, ni inhibitus esset à rege: quippe Hermolaum dicere jussit, petitique ut causas supplicii augentem, patienter audirent. Ægrè ergo coërcitis, rursus Hermolaus; Quam liberaliter, inquit, pueris rudibus ad dicendum agere permittis? at Callifthenis vox carcere inclusa est, quia solus potest dicere. Cur enim non producitur, cum etiam confessi audiuntur? nempe quia liberam vocem innocentis audire metuis, ac ne vultum quidem pateris. Atqui nihil eum fecisse contendo. Sunt hic, qui mecum rem pulcherrimam cogitaverunt. Nemo est, qui conscium fuisse nobis Callisthenem dicat, cum morti olim destinatus sit à justissimo & patientissimo rege. Hac ergo funt Macedonum pramia, quorum ut supervacuo & sordido abuteris sanguine. At tibi xxx millia mulorum captivum aurum vehunt, cum milites nihil domum præter gratuitas cicatrices relaturi fint. Quæ tamen omnia tolerare potuimus, antequam nos barbaris

dederes, & novo more victores sub jugum mitteres. Perfarum te vestis & disciplina delectat, patrios mores exosus es. Persarum ergo, non Macedonum regem occidere voluimus: & te transfugam, belli jure, persequimur.
Tu Macedonas voluisti genua tibi ponere, venerarique te
ut Deum, tu Philippum patrem aversaris, & si quis Deorum ante Jovem haberetur, fastidires etiam Jovem. Miraris si liberi homines superbiam tuam ferre non possumus? Quid speramus ex te quibus aut insontibus moriendum est, aut, quod tristius morte est, in servitute vivendum? Tu quidem, si emendari potes, multum mihi
debes. ex me enim scire cœpisti, quid ingenui homines
ferri non possunt. De cætero parce, quorum orbam senectutem suppliciis ne oneraveris. Nos jube duci, ut
quod ex tua morte petieramus, consequamur ex nostra.

ORATIO

ALEXANDRI. Ex codem libro.

ARGUMENTUM.

Patefastà Hermolai conjuratione in Alexandrum, sequebatur ut is perduellionis poenam subiret & plecteretur. Sed ne indictà causa periret, produci eum ad concionem Alexander voluit. Productus causas suscepti facinoris protulit has: savitiam regis & supplicia illustrium virorum, fordes atque avaritiam in militibus reminerandis, fastidium ejus & despicatum suorum ad alios ornandos. Objecla hac partim crimina diluit hac oratione Alexander, & ad fingula sigillatim respondet. Ad primum, exempla suppliciorum in facinorosos, & eos convictos rerum capitalium, fuisse edita: ad secundum, se sua liberalitatis locupletes habere testes omnes Macedones, quorum tenuitas in summam opulentiam munificentia sua sit mutata: ad tertium, se Divinos honores esse aucupatum, ut majorem metum inferret gentibus suo nomine. Quod vero exteras nationes amplexetur, pertinere id ad imporii stabilitatem. Esse enim stabiliora qua benevolentia continentur, quam qua metu.

QUAM

H

tı

te

ft

n

h

C

g

n

9

d

it

C

ti

d

Laboration broom avon 13 . about 1 OUAM falsa sint, inquit, quæ iste tradita à magistro suo dixit, patientia mea ostendit. Confessum enim ultimum facinus, tamen ut vos quoque, non folum ipse, audiretis, expressi non imprudens, cum permisssem huic latroni dicere, usurum eum rabie, quâ compulsus est, ut me, quem parentis loco colere debet, vellet occidere. Nuper cum procacius se in venatione gestisset, more patrio, & ab antiquissimis Macedoniz regibus usurpato, castigari eum justi. Hoc & oportet fieri, & ut à tutoribus pupilli, à maritis uxores, servis quoque pueros hujus ætatis verberare concedimus. Hæc est sævitia in ipsum mea, quam impia cæde voluit ulcisci. Nam in cæteros, qui mihi permittunt uti ingenio meo, quam mitis sim, non ignoratis, & commemorare supervacuum est. Hermolao parricidarum supplicia non probari, cum eadem ipse meruerit, minime hercule admiror. Nam cum Parmenionem & Philotam laudat, suæ servit causæ. Lyncestem vero Alexandrum bis infidiatum capiti meo, à duobus judiciis liberavi. Rursum convictum, per biennium tamen distuli, donec vos postularetis, ut tandem debito supplicio scelus lucret. Attalum, antequam rex essem, hostem meo capiti fuisse meministis. Clytus utinam non coegisset me sibi irasci: cujus temerariam linguam, probra dicentem mihi & vobis, diutius tuli, quam ille eadem me dicentem tuliffet. Regum ducumque clementia non in ipforum modo, sed etiam in illorum, qui parent, ingeniis Obsequio mitigantur imperia, ubi vero reverentia excessit animis, & summa imis confundimus, vi opus est, ut vim repellamus. Sed quid ego mirer istum crudelitatem mihi objecisse, qui avaritiam exprobrare ausus fit? Nolo fingulos vestrum excitare, ne invisam liberalitatem meam faciam, si pudori vestro gravem secero. Totum exercitum aspicite, qui paulo ante nihil præter arma habebat, nunc argenteis cubat lectis. Mensas auro onerant, greges servorum ducunt, spolia de hostibus sustinere C

ı,

n

0

)-

n

in-

io

05

et

n-

li-

P-

115

n-

us u-

us

li-

.01

ter

ro

i-

ere

nere non possunt. At enim Persæ, quos vicimus, in magno honore funt. Apud me quidem moderationis mez certissimum indicium est, quod ne victis quidem superbè impero. Veni enim in Asiam, non ut funditus everterem gentes, nec ut dimidiam partem terrarum solitudinem facerem: fed ut illos quoque, quos bello subegissem, victoriæ meæ non pæniteret. Itaque militant vobiscum, pro imperio vestro sanguinem fundunt, qui superbe habiti, rebellassent. Non est diuturna possessio, in quam gladio inducimur. Beneficiorum gratia fempiterna est. Si babere Asiam, non transire volumus, cum his communicanda est nostra clementia. Horum fides stabile & æternum faciet imperium: Et sanè plus habemus quam cupimus. Infatiabilis autem avaritiæ est, adhuc implere velle, quod jam circumfluit. Veruntamen corum mores in Macedonas transfundo. In multis enim gentibus esse video, quæ non erubescamus imitari. nec aliter tantum imperium aptè regi potest, quam ut quadam & tradamus illis, & ab iiidem discamus. Illud penè dignum risu fuit, quod Hermolaus postulabat à me, ut aversarer Jovem, cujus oraculo agnoscor. An etiam quid Dii respondeant, in mea potestate est? Obtulit nomen filii mihi: recipere, ipsis rebus quas agimus, haud alienum fuit. Utinam Indi quoque Deum esse me credant. Fama enim bella constant, & sæpe etiam quod falso creditum est, veri vicem obtinuit. An me luxuriæ indulgentem putatis arma vestra auro argentoque adornasse? Assueris nihil vilius hac videri materia volui; Macedonas invictos cateris, nec auro quidem vinci. Oculos ergo primum corum fordida omnia & humilia spectantium capiam: & docebo nos non auri aut argenti cupidos, sed orbem terrarum subacturos venisse. Quam gloriam tu, parricida, intercipere voluisti, & Macedonas, rege adempto, devictis gentibus dedere. At nunc mones me ut vestris parentibus parcam. Non oportebat quidem vos scire, quid de his statuissem, quo tristiores peri-

periretis, fiqua vobis parentum memoria & cura est. Sed olim istum morem occidendi cum scelestis insontes propinquos parentesque, solvi: & profiteor in codem honore futuros omnes eos, in quo fuerunt. Nam tuum Callisthenem, cui uni vir videris, quia latro es, scio cur produci velis, ut coram his probra, quæ modo in me jecisti, modo audisti, illius quoque ore referantur. Quem, fi Macedo esset, tecum introduxissem, dignissimum te discipulo magistrum. nunc Olynthio non idem juris est.

li

ſi

9

F

n

9

ts

P

I

e

n

P

11

b

fi

te

E

V

P

fi

V

RATIO

ALEXANDRI ad MILITES. Ex libro IX.

ARGUMENTUM.

Alexander longa jam terrarum spatia vincendo emensus, nondum tamen ad metam aspiraverat quam laboribus suis proposuerat, & plura animo erat complexus. Habebat enim in animo non prius conquiescere quam ad Oceanum Indicum victor pervenisset, ut idem limes suas vi-Horias, & orbem terrarum definiret. Sed sciebat non esse eundem animum suis: neque id illi obscure ferebant. Non ignorabat quin eos tadium laboriosa & tam diuturna militia cepisset. Itaque relanguescentes animos conatur hac oratione instaurare or revocare. Commemorat res gestas: & pra bis reliquias que super-Junt, nibili effe faciendas oftendit. Vix aliud reftare niss ut reliquias suarum victoriarum persequantur. Labores qui adeundi relinguantur, esse leves & breves ; pramia verò amplissima & perpetua. Ad extremum, cum videret eos penitus despondisse animos, nec ullam vocem mittere testem sua comprobationis, vehementi utitur querela, qua suorum ignaviam incusat,

JON ignoro, milites, multa, quæ terrere vos posfent, ab incolis Indiæ per hos dies de industria esse jactata. Sed non est improvisa nobis menticatium vanitas, Sic Ciliciæ fauces, fic Mesopotamia campos, Tigrim & Euphratem, quorum alterum vado transivimus, alterum ponte, terribilem fecerant Persæ. Nunquam ad liquidum fama perducitur: omnia illa tradente majora funt vero. Nostra quoque gloria, cum sit ex solido, pius tamen habet nominis, quam operis. Modo quis belluas offerentes moenium speciem, quis Hydaspen amnem, quis cætera auditu majora quam vero sustinere posse credebat? Olim hercule fugissemus ex Afiâ, si nos fabulæ debellare potuissent. Creditisne elephantorum greges majores esse quam usquam armentorum funt: cum & rarum sit animal, nec facile capiatur, multoque difficilius mitigetur? Atqui eadem vanitas copias peditum equitumque numeravit. Nam flumen, quo latius fusum est, hoc placidius stagnat; quippe angustis ripis coercita, & in angustiorem alveum elisa, torrentes aquas invehunt: contrà spatio alvei segnior cursus est. Præterea in ripa omne periculum est, ubi applicantes navigia hostis expectat. Ita quantumcunque flumen intervenit, idem futurum difcrimen est evadentium in terram. Sed omnia ista vera effe fingamus. Utrumne vos magnitudo belluarum, an multitudo hostium terret? Quod pertinet ad elephantos, præsens habemus exemplum: in suos vehementiùs quam in nos incurrerunt. Tam vasta corpora securibus falcibusque mutilata sunt. Quid autem interest, totidem fint, quot Porus habuit, an tria millia, cum uno aut altero vulneratis, cæteros in fugam declinare videamus? Deinde paucos quoque incommodè regunt: congregata vero tot millia ipsa se elidunt, ubi nec stare, nec fugere potuerint inhabiles vastorum corporum moles. Equidem sic animalia ista contempsi, ut cum haberem, ipse non opposuerim: satis gnarus, plus suis, quam hostibus periculi inferre. At enim equitum peditumque multitudo vos commovet. Cum paucis enim pugnare soliti estis, & nunc primum inconditam sustinebitis turbam. Testis adversus multitudinem invicti Macedonum roboris Granicus amnis, & Cilicia inundata cruore Perfarum, & Arbella cujus campi devictorum à nobis offibus strati sunt. Sero hostium legiones numerare cœpistis, posteaquam solitudinem in Asia vincendo fecistis. Cum per Hellespontum navigaremus, de paucitate nostra cogitandum fuit. Nunc nos Scythæ sequuntur, Bactriana auxilia præsto funt. Dahæ, Sogdianique inter nos militant. Nec tamen illi turbæ confido. Vestras manus intueor; vestram virtutem rerum, quas gesturus sum, vadem, prædemque habeo. Quamdiu vobiscum in acie stabo, nec mei nec hostium exercitus numeravero. Vos modo animos mihi plenos alacritatis ac fiduciæ adhibete. Non in limino operum laborumque nostrorum, sed in exitu stamus. Pervenimus ad Solis ortum, & oceanum, nisi obstat ignavia; inde victores perdomito fine terrarum, revertemus in patriam. Nolite (quod pigri agricolæ faciunt) maturos fructus per inertiam amittere è manibus. Majora sunt periculis pramia. Dives eadem & imbellis est regio. Itaque non tam ad gloriam vos duco quam ad prædam. Digni estis, qui opes, quas illud mare littoribus invehit, referatis in patriam: digni, qui nihil inexpertum, nihil metu omissum relinquatis. Per vos, gloriamque vestram, qua humanum fastigium exceditis, perque & mea in vos, & in me vestra merita, quibus invicti contendimus, oro, quæsoque, ne humanarum rerum terminos adeuntem, alumnum commilitonemque vestrum, ne dicam regem, deseratis. Cætera vobis imperavi, hee sunum debiturus sum. Et isvos rogo, qui nihil unquam vobis præcepi, quin primus me periculis obtulerim, qui fæpe aciem clypeo meo texi, ne infringeretis in manibus meis palmam, quâ Herculem Liberumque patrem, si invidia abfuerit, aquabo. Date hoc precibus meis, & tandem obstinatum silentium rumpite. Ubi est ille clamor, alacritatis vestræ index? Ubi est ille meorum Macedonum vultus? non agnosco vos milites, nec agnosci videor à vobis. Surdas jamdudum aures pulso, aversos animos & infractos excitare conor. Cumque illi in terram dimissis capitibus capitibus tacere perseverarent: Nescio quid, inquit, imprudens in vos deliqui, quod me ne intueri quidem vultis. In solitudine mihi videor esse. Nemo respondet, nemo saltem negat quos alloquor. Quid autem postulo? vestram gloriam, & magnitudinem vindicamus. Ubi sunt illi, quorum certamen paulo ante vidi contendentium, qui potissimum vulnerati regis corpus exciperent? Desertus, destitutus sum, hostibus deditus. Sed solus quoque ire perseverabo. Objicite me sluminibus & belluis, & illis gentibus, quarum nomina horretis. Inveniam qui desertum à vobis sequantur. Scythæ Bactrianique erunt mecum, hostes paulo ante, nunc milites nostri. Mori præstat quam precario imperatorem esse. Ite reduces domos, ite deserto rege ovantes. Ego hic à vobis desperatæ victoriæ, aut honestæ morti locum inveniam.

ORATIO

COENT ad ALEXANDRUM. Ex codem libro.

ARGUMENTUM.

Consternată concione ad proximam Alexandri orationem, Ge pertinaciter tacente, quod nec assentiri regi vellent, nec pracise denegare auderent, nec ullus communem causam publice susciperet, Cœnus unus ducum trocessit in medium, Ge regem omnium verbis rogavit, ut parceret defatigationi Ge imbecillitati omnium suorum, qui tot laboribus exhausti non possent militia molestias tolerare, prasertim cum se infinitus ostenderet labor, si ea loca peteret. Servire illum sua gloria non posse incolumi exercitu, quem tot annorum difficultates attrivissent.

DII prohibeant, inquit, à nobis impias mentes, & profectò prohibent. Idem animus est tuis, qui fuit semper, ire quo jusseris, pugnare, periclitari, sanguine nostro commendare posteritati tuum nomen. Proinde si perseveras, inermes quoque, & nudi, & exangues, utcunque tibi cordi est, sequimur, vel antecedimus,

358 ORATIONES

mus. Sed si audire vis non sictas tuorum militum voces. rerum necessitate ultima expressas, præbe, quæso, propitias aures, imperium atque auspicium tuum constantissime sequutis, & quocunque pergis, sequuturis. Vicifti, rex, magnitudine rerum non hostes modo sed etiam milites. Quicquid mortalitas capere poterat, implevimus. Emensis maria terrasque melius nobis, quam incolis omnia nota sunt. Pene in ultimo mundi fine consistimus: in alium orbem paras ire, & Indiam quæris Indis quoque ignotam. Inter feras serpentesque degentes eruere ex latebris & cubilibus suis expetis, ut plura quam sol videt, victoria lustres. Digna prorsus cogitatio animo tuo, sed altior nostro. Virtus enim tua semper in incremento erit, nostra vis in fine jam est. Intuere corpora exanguia, tot perfossa vulneribus, tot cicatricibus putrida. Jam tela hebetia sunt, jam arma deficiunt. Vestem Perficam induimus, quia domestica subvehi non potest. in externum degeneravimus cultum. Quoto cuique lorica est? quis equum habet? jube quæri quam multos servi ipsorum persequuti sunt, quid cuique supersit ex prædå. Omnium victores, omnium inopes fumus, nec luxuria laboramus, sed bello. Instrumenta belli consumpsimus: hanc tu pulcherrimum exercitum nudum objicies belluis? Quarum ut multitudinem augeant de industria barbari, magnum tamen esse numerum etiam ex mendacio intelligo. Quod fi adhuc penetrare in Indiam certum est, regio à meridie minus vasta est. Quâ subactâ, licebit decurrere in illud mare, quod rebus humanis terminum voluit esse natura. Cur circuitu petis gloriam, quæ ad manum posita est? Hic quoque occurrit Oceanus: nisi mavis errare, pervenimus, quo tua fortuna ducit. Hæc tecum, quam fine te cum his, loqui malui: non ut inirem circumstantis exercitus gratiam, sed ut vocem loquentium potius, quam ut gemitum murmurantium audires.

ORATIO

CRATERI ad ALEXANDRUM. Ex codem libro.

ARGUMENTUM.

Alexander ex gravissimo vulnere, & propè lethali in Oxidracarum oppugnatione accepto convaluerat. Sed cùm esset insirmior, nec per imbecillitatem usitata munia tutò obire posset, & tamen conaretur, neque omnino valetudini indulgeret, magnumque esset ab e a audaci a periculum; amici quibus de more statio pro pratorio erat, rogandi regis has partes tribuerant Cratero, ut is sibi parceret. Qui cum illis ingressus, regi exposuit quam omnes essent de ejus salute soliciti. E a anxietate ita se levari posse, si rex se ipse respiceret, nec ita prasentia pericula subiret, prasertim tenuioribus victoria pramiis propositis. Pollicetur ab omnibus paratam & strenuam operam. Omnia enim omnes, ne ille in apertum discrimen adducatur, esse facturos.

n

2

:

i,

it

n

d

fi

C

i-

-

1-

Redisne, inquit, adventu magis hostium, ut jam in vallo consisterent, quam cura salutis tuz, ut nune est tibi vilis, nos esse solicitos? Quantalibet vis omnium gentium conspiret in nos, impleat armis virisque totum orbem, classibus maria consternat, inustratas belluas inducat, tu nos præstabis invictos. Sed quis Deorum hoc Macedoniæ columen ac fidus diuturnum fore polliceri potest? cum tam avide manifestis periculis offeras corpus, oblitus tot civium animas trahere te in cafum? Quis enim tibi superstes aut optat esse, aut potest? Eo pervenimus, auspicium atque imperium sequuti tuum, unde nisi te reduce, nulli ad penates suos iter est. Qui si adhuc de Persidis regno cum Dario dimicares, etsi nemo vellet, tamen ne admirari quidem posset tam promptæ esse te ad omne discrimen audaciæ. Nam ubi paria funt periculum ac præmium, & fecundis rebus amplior fructus est, & adversis solatium majus. Tuo vero capite

ORATIO

indignius est, quam consumi eam, ubi non possit ostendi.

ALEXANDRI ad AMICOS. Ex eodem libro.

ARGUMENTUM.

Respondet ad amicorum postulationem Alexander. Voluntatem plenam pietatis, obsequii ac benevolentia amplexatur. Eum sibi esse vita fructum docet, quod tam benevolis & sidelibus comitibus uti sibi contingat. Quod vero de periculis vitandis dixissent, ita se interpretari, & de eo ita cogitare, ut cùm gloriam imprimis adamarit, ut pra e a catera nibili pendat, certum sibi sit, pro e a retinenda atque augenda, nullos labores, nulla pericula subtersugere. Quos habeat simulos ad eam appetendam, exponit. Proinde se gloria, non autem valetudinis & vita rationem habere velle. Monet ut ii suam illam solicitudinem ad intestinarum insuliarum propulsationem convertant. Hanc sibi esse antiquiorem cautionem, & ipsis esse debere. Ad extremum aliquid de matris Apotheosi mandat.

n

ft

m

Ve

nt

pe

ter

fat

Ai

no

na

riu

Tr

qu

ab.

ter

qu

qu

gio

de

eff

per

m

ret

pri

7 Obis quidem, inquit, ô fidissimi, piissimique civium, atque amicorum, grates ago, habeoque, non folum eo nomine, quod hodie falutem meam vestræ præponitis, sed quod à primordiis belli nullum erga me benevolentiæ pignus atque indicium omilitis : adeo ut confitendum fit, nunquam mihi vitam meam fuisse tam charam, quam esse coepit ut vobis diu frui possim. Cæterum non eadem est cogitatio eorum, qui pro me mori optant, & mea; qui quidem hanc benevolentiam vestram virtute meruisse me judico. Vos enim diuturnum fructum ex me, forsitan etiam perpetuum, percipere cupitis. Ego me metior non ætatis spatio, sed gloria. Licuit paternis opibus contento, intra Macedoniæ terminos per otium corporis expectare obscuram & ignobilem senectutem. Quanquam ne pigri quidem sibi fata disponunt, sed unicum bonum diuturnam vitam æ-Aimantes, fæpe acerba mors occupat. Verum ego, qui non annos meos sed victorias numero, si munera fortunæ bene computo, diu vixi. Orsus à Macedonia imperium, Græciam teneo: Thraciam & Illyricos subegi. Triballis, Medisque imperito: Asiam, qua Hellesponto, qua rubro mari alluitur, possideo. Jamque haud procul absum à fine mundi. Quem egreffus aliam naturam, alium orbem aperire mihi statui. Ex Afia in Europæ terminos momento unius horæ transivi. Victor utriusque regionis post nonum regni mei, post vicesimum atque octavum ætatis annum, videorne vobis in excolenda gloria, cui me uni devovi, posse cessare? Ego vero non deero, & ubicunque pugnabo, in theatro terrarum orbis esse me credam. Dabo nobilitatem ignobilibus locis: Aperiam cunctis gentibus terras, quas natura longè submoverat. In his operibus extingui mihi (fi fors ita feret) pulchrum eft. Ea stirpe sum genitus, ut multam prius quam longam vitam debeam optare. Obsecro vos, cogitate nos pervenisse in terras, quibus fœminæ ob vir-

i-

23

1-

0-

is

tutem celeberrimum nomen est. Quas urbes Semiramis condidit? quas gentes rédegit in potestatem? quanta opera molita est? Nondum fœminam æquavimus gloria. & jam nos laudis satietas cepit? Dii saveant, majora adhuc restant. Sed ita nostra erunt quæ nondum attigimus, fi nihil parvum duxerimus, in quo magnæ gloriæ locus est. Vos modo me ab intestina fraude, & domesticorum infidiis præstate securum. Belli Martisque discrimen impavidus subibo. Philippus in acie tutior quam in theatro fuit. Hollium manus sæpe vitavit, suorum effugere non valuit. Aliorum quoque regum exitus si reputaveritis, plures à suis quam ab hoste interemptos numerabitis. Caterum quoniam olim rei agitatæ in animo meo, nunc promendæ occasio oblata est: mihi maximus laborum atque operum meorum erit fructus, fi Olympias mater immortalitati consecretur, quandocunque excesserit vità. Hoc si licuerit, ipse præstabo, si me præceperit fatum, vobis mandasse mementote.

ORATIO

ALEXANDRI ad MILITES. Ex libro x.

ARGUMENTUM.

Alexander missionem daturus erat militibus, qui per atatem emeriti essent, aut qui omnino per insirmitatem corporum militia labores sustinere non possent: eam sperabant universi. Et quia tum longè in orientem processerat; veriti ne sedem imperii in Asià constitueret, qua res optatam illis in patriam reversionem eriperet, missionem omnem audaciùs slagitare cœperunt, en jam aperte en tumultuosiùs impositos militia labores detrettare. Alexander eorum motuum insolens, ut qui alacri eorum semper operà en parata usus esset, tum commotus est. Augebat indignationem oblivio recentis sua erga eos liberalitatis. Nam magnam vim auri ad eos are alieno liberandos essuderat. Hac igitur oratione coercere illorum ferociam

pa no vo trii illo

fpa fpa re ran par ille.

in dim dim tius rege

no pude furie nor conc enim

gere fanir stis

gere farun funt. ferociam conatur. Commemorat sua erga eos beneficia, quorum eos oblivio ceperat. Quantum obsequium à militibus requiratur, ostendit. Indignos esse opibus, & glorià quam secum habent communem. Ad extremum exardescit irà, & eorum operam repudiat.

UID hæc, inquit, repens consternatio, & tam procax atque effusa licentia denuntiat? Eloqui timeo: palam certè rupistis imperium, & precario rex sum, cui non alloquendi, non noscendi monendique, aut intuendi vos jus reliquistis. Equidem cum alios dimittere in patriam, alios mecum paulo post deportare statuerim, tam illos acclamantes video qui abituri funt, quam hos cum quibus præmissos subsequi statui. Quid hoc est rei? Dispari in causa idem omnium clamor est. Pervelim scire utrum qui discedunt an qui retinentur, de me querantur. Crederes uno ore omnes sustulisse clamorem. Ita pariter ex totà concione responsum est, Omnes queri. Tum ille. Non Hercule, inquit, potest fieri, ut adducar querendi simul omnibus hanc causam esse, quam ostenditis, in quâ major pars exercitus non est, utpote cum plures dimiserim, quam retenturus sum. Subest nimirum altius malum, quod omnes avertit à me. Quando enim regem universus exercitus deseruit? Ne servi quidem uno grege profugiunt dominos: sed est quidam in illis pudor à cæteris destitutos relinquendi. Verum ego tam furiosæ consternationis oblitus, remedia insanabilibus conor adhibere. Omnem hercule spem, quam ex vobis conceperam, damno, nec ut cum militibus meis (jam enim esse destitistis) sed ut cum ingratissimis oporet, agere decrevi. Secundis rebus, quæ circumfluunt vos, infanire cœpistis: obliti status ejus, quem beneficio exuistis meo. Digni hercule qui in eodem consenescatis: quoniam facilius est vobis adversam quam secundam regere fortunam. En tandem Illyriorum paulo ante & Perfarum tributariis, Asiæ & tot gentium spolia fastidio funt. Modo sub Philippo seminudis amicula ex purpurâ Q 2 fordent.

C

A-

07-

a-

[e-

MA

Tio-

rte

A-

um

eft.

ibe-

o li-

iam.

364 ORATIONES

Aurum & argentum oculi ferre non possunt. fordent. Lignea enim vasa desiderant, & ex cratibus scuta, rubiginemque gladiorum. Hoc cultu nitentes vos accepi, & quingenta talenta æris alieni, cum omnis regia fupellex haud amplius quam fexaginta talentorum effet, meorum operum fundamenta; quibus tamen (absit invidia) imperium maximæ terrarum partis imposui. Asiæne pertæsum est, quæ vos gloria rerum gestarum Diis pares fecit? In Europam ire properatis, rege deserto, cum pluribus vestrum defuturum viaticum fuerit; ni æs alienum luissem? nempe in Asiatica præda: nec pudet profundo ventre devictarum gentium spolia circumferentes reverti velle ad liberos conjugesque, quibus pauci præmia victoriæ potestis ostendere. Nam Cæterorum, dum etiam spei vestræ obviam istis, arma quoque pignori sunt. Bohis vero militibus cariturus fum, pellicum fuarum concubinis, quibus hoc folum ex tantis opibus superest, quod impenditur. Proinde fugientibus me pateant limites: facessite hinc ocyus. Ego cum Persis abeuntium terga tutabor. Neminem teneo: liberate oculos meos, ingratifsimi cives. Lati vos excipient parentes liberique, fine veltro rege redeuntes? obviam ibunt desertoribus transfugisque? Triumphabo mehercule de fuga vestra, & ubicunque ero, expetam pœnas, hos, cum quibus me relinquitis, colendo, præferendoque vobis. Jam autem Icietis, & quantum fine rege valeat exercitus, & quid opis in me uno fit.

OR A

L

in

CO

vir

Ho

run arm lon Per tus gen lian gen

ORATIO

i-

-

)-

1)

re

es

1-

m

do

rti

0-

m

0-

n-

od

fa-

tu-

if-

ine

nf-

bi-

re-

cm

0-

ALEXANDRI ad PEREGRINOS MILITES. Ex eodem libro.

ARGUMENTUM:

Alexander stomacho & indignatione ardens, quod superior oratio docuit, repudiatis Macedonibus, peregrinos milites sibi ascivit ad honores iis mandandos. Eos ut benesicentia sibi adjunxerat, sic liberali hac oratione magis ac magis conciliat. Persarum laudat in reges suos obsequium & obedientiam. Neque eam tum primum compertam sibi esse dicit, sed testimosium se sui judicii dare. Decrevisse autem res maximas eis credere. Ad laudationem adjicit liberalitatis erga eos sua commemorationem, quam sit novorum benesiciorum & honorum splendidorum accessione cumulaturus.

UM ex Europa trajicerem in Asiam, multas nobiles gentes, magnam vim hominum imperio meo Nec deceptus sum, quod me additurum effe sperabam. de his credidi famæ. Sed ad illa hoc quoque accessit, quod video fortes viros erga reges suos pietatis invicta. Luxu omnia fluere credideram, & nimia felicitate mergi in voluptates. At hercule munia militize hoc animorum corporumque robore impigrè toleratis: & cum fortes viri sitis, non fortitudinem magis, quam sidem colitis. Hoc ego non nunc primum profiteor, sed olim scio. Itaque & delectum è vobis juniorum habui, & vos meorum militum corpori immiscui. Idem habitus, eadem arma sunt vobis. Obsequium vero & patientia imperii longe præstantior est, quam cæteris. Ergo ipse Oxyatris Persæ filiam mecum in matrimonio junxi, non dedignatus ex captiva liberos tollere. Mox deinde cum stirpem generis mei latius propagare cuperem, uxorem Darii filiam duxi : proximisque amicorum autor fui, ex captivis generandi liberos, ut hoc facro fcedere omne discrimen

victi & victoris excluderem. Proinde genitos esse vos mihi, non ascitos milites credite. Asiæ & Europæ unum atque idem regnum est. Macedonum vobis arma do. Inveteravi peregrinam novitatem: & cives mei estis, & milites. Omnia eundem ducunt colorem. Nec Persis Macedonum mores adumbrare, nec Macedonibus Persarum imitari indecorum est. Ejusdem juris esse debent, qui sub eodem rege victuri sunt.

ORATIO

PERDICCÆ in CONCIONE MILITUM.

Ex eodem libro.

ARGUMENTUM.

Mortuo Alexandro primum discordia inter principes est coorta: post gravissimi motus esferbuerunt. Cum enim de successore regni creando convenissent, diu variatum est sententiis, cum idoneus nemo, es par tanto oneri inveniretur, ad quem gubernacula amplissimi imperii deserrent. Neque enim Alexander sobolem reliquirat: quanquam uterum gerebat Roxane uxor ejus quam ex Persis duxerat: sed incertam prolem expectare alienum videbatur. Magnus negotiorum tumor impendebat qui non erat nisi probato alicui committendus: ad sententiam igitur dicendam admissus Perdicca, censet primum ut justa es divini honores persolvantur Alexandro; deinde ut partus Roxanes expectetur qui ad trimestre sperabatur. Successorem illum posthumum suturum regi legitimum.

EGO quidem, inquit, annulum, quo ille regni atque imperii vires obfignare erat folitus, traditum ab ipso mihi, reddo vobis. Cæterum quanquam nulla clades huic, qua affecti sumus, par ab iratis Diis excogitari potest, tamen magnitudinem rerum, quas egit intuentibus, credere licet, tantum virum Deos accommodasse rebus humanis, quarum sorte completa cito repeterent cum

eum suæ stirpi. Proinde quoniam nihil aliud ex eo superest, quam quod semper ab immortalitate subducitur,
corpori nominique quam primum justa solvamus, haud
obliti in qua urbe, inter quos simus, quali rege ac præside spoliati. Tractandum est, commilitones, cogitandumque ut victoriam partam inter hos, de quibus parta est,
obtinere possimus. Capite opus est. Hocne uno, an
pluribus, in vestra potestate est. Illud scire debetis, militarem sine duce turbam, corpus esse sine spiritu. Sextus mensis est, ex quo Roxane prægnans est. Optamus
ut marem enitatur. cujus regnum Diis approbantibus
sut marem enitatur. cujus regnum Diis approbantibus
sut regi
velitis, destinate.

ORATIO

PTOLEMÆ 1.

le

70

3.

25

e-

m

ut

le

4-

1-

ue

ab a-

ıri

ti-Ne

mt

ARGUMENTUM

Ptolemaus procerum unus, in eo cencilio principum sententiam hanc dixit, se ab aliis dissentire, qui dixissent. Hoc vero optimum sibi fastu videri, ut senatus instituatur ex principibus, quorum decretis administretur imperium.

Digna prorsus est soboles, inquit, quæ Macedonum imperet genti, Roxanes vel Barsines filius, cujus nomen quoque Europam dicere pigebit, majore ex parte captivi. Cur Persas vicerimus, ut stirpi eorum serviamus? quod justi illi reges Darius & Xerxes tot millium agminibus, tantisque classibus nequicquam petiverunt. Mea sententia hæc est, ut sede Alexandri in regiã positâ, qui consiliis ejus adhibebantur, coeant, quoties in commune consulto opus suerit, eoque quod major pars eorum decreverint, stetur. Duces præsectique copiarum his pareant.

368 ORAT. EX Q. CURTIO.

cum face fire of the A A A O control of the Control

band america MELEAGRI. pinimen trogram

ARGUMENTUM.

In eodem principum consessu Meleager, seditiosus homo, turbulentam & invidia in Perdiccam plenam sententiam dixit. Invidebat enim homo levis Perdicca dignitati, quam Aristonus quidam in eodem concilio evexerat, cum Perdicca principatum decreverat. Hic igitur illam Aristoni sententiam labefactat, & multitudinem ad vim vocat. Denique popularem se prabet, ne quisquam principum dignitate antecellat.

TEC Dii siverint, inquit, ut Alexandri fortuna, tantique regni fastigium in istos humeros ruat : homines certe non ferent. Nihil dico de nobilioribus, quam hic est, sed de viris tantum, quibus invitis nihil perpeti necesse est. Nec vero interest, Roxanes filium, quandocunque genitus erit, an Perdiccam regem habeatis: cum iste sub tutelæ specie regnum occupaturus sir. Itaque nemo ei rex placet, nisi qui nondum natus est. Et in tanta omnium festinatione non justa modo, sed etiam necessaria, exactos menses solus expectat, & jam divinat marem esse conceptum, quem vos dubitatis paratum esse vel subdere. si medius fidius Alexander hunc nobis regem pro se reliquisset, id solum ex his, que imperasset, non faciendum esse censerem. Quin igitur ad diripiendos thesauros discurritis? harum enim opum regiarum utique populus est hæres.

Omnium orationum, eo ordine digestus, quo eæ hic excusæ sunt. Numerus paginam indicat.

Ex Salustii bello Catilinario.

ORatio Catilina, quâ sui de conjuratione consilii participes cohortatur, 3
Oratio alia ejus dem Catilina, quâ suos milites adhortatur. 5
Oratio Legatorum C. Manlii ad D. Marcium regem. 6
Oratio C. Casaris suam sententiam senatui exponentis de
conjurationis Catilina sociis, qui in custodiis tenebantur. 8
Oratio M. Poreii Catonis proxime pracedenti orationi C.
Casaris respondens.

Ex bello Jugurthino.

Oratio Micipsa regis ad Jugurtham, qua eum officii sui admonet, finem vita sibi adesse intelligens. Oratio Adherbalis ad senatum Rom. qua se à Jugurtha regno fortunisque omnibus expulsum queritur. Oratio C. Memmii ad Quirites, qua eos ad vindicandum in Jugurtham, qui Adherbalem necaverat, & in socios ejus sceleris, bortatur. 20 Oratio Marii ad Quirites, de se, & de ea quam parabat in Africam, expeditione. 24 Oratio Sylla ad Bocchum regem. 28 Oratio Bocchi ad Syllam, qua suum erga illum studium exponit, & se bellum pop. Rom. facere voluisse negat. 29 Q 5 Ex

Ex libris Hift. Saluft.

Oratio	Lepidi C	onf. ad 1	op. Ro	m.			30
Oratio	C. Cotta	e confulis	ad pop	).			33
	Or	ationes	ex I	ivio	Collett	æ.	

Ex libro primo ab urbe conditâ.

D Recatio Romuli ad Jovem Statorem, ut Romanis ad	1-
1 versus Sabinos ferat opem.	5
Verba Proculi Julii ad pop. Rom. consolationis plena. 3	6
Oratio Mettii Fuffetii ad Tullum Hostilium regem Rom.	le
pace componenda inter Romanos & Albanos. ibi	
Oratio P. Horatii ad pop. pro filio perduellionis reo.	17
Oratio Tulli Rom. regis de proditione Mettii Fuffetii Alban	0-
그리는 하는 사람들은 경우 아이들은 아이들은 그는 사람들은 아이들은 아이들은 아이들은 아이들은 아이들은 아이들은 아이들은 아이	8
Verba seu exhortatio Tanaquil ad Servium generum de re	g-
있는데 보고 있는데 마른데 보고 있다면 보고 있는데 되었다면 되었다. 그리고 있는데 보고 있	10
regni affectatione. ibio	
Lucretia querela, ac lamentatio ad virum, patrem, &	a-
micos, de violatione.	1

Ex secundo libro ab urbe condita.

Oratio P. Valer. Publicola ad populum de crimine sib	i 06-
jetto.	42
Oratio Mucii Scavola ad Porfenam Clusinum regem.	43
Oratio Martii Coriol. ad patres contra plebem & trib.	44
Oratio Actii Tullii Volfcorum principis ad Confules, ut	ludis
non adessent Volsci.	ibid.
Oratio Actii Tullii ad fuos, qua eos in Rom. concitat.	45

Ex tertio libro ab urbe condità.

Oratio Q. Fabii ad tribunos pleb. alios omnes prater Te-
rentium,
Oratio Auli Virg. trib. pleb. ad plebem de Casonis arro- gantia.
Oratio P. Valer. Publicola consulis ad tribunos omnemque
hlaham AQ
Oratio L. Quintii Cincinnati ad populum adversus A. Vir-
ginium
Oratio L. Quintii Cincinnati ejusclem adversus patrum li-
centiam.
Oratio Icilii adversus Appii decretum, ut sponsa extra do-
mum paternam maneret.
Oratio Virg. patris adversus Appium. 52
Oratio Virg. ad milites, qua honorem sibi delatum recu-
favit.
Oratio Seniorum patrum ad patres en decemviros de de-
cemviratûs abdicatione, & tribunatûs pleb. instauratione
ibid
Oratio Legatorum Valer. & Horat. ad postulata pleb. in Sacro monte.
Oratio App. cum magistratu fe abdicare vellet.
Oratio Legat. ad plebem, ut in urbem rediret.
Oratio A. Virg. adversus Appium reum. ibid
Oratio M. Duillii tribuni pleb. cum potestati tribunitia mo
dum fecisset.
Oratio Valer. Consulis, qua equites ad fortiter pugnandum
bortatur. ibid
Oratio Horat. Consulis quâ suos cobortatur.
Oratio T. Q. Capitolini quartum consulis ad pop. Rom
bidi x 120 pt coll attures at the

Ex quarto libro ab urbe condità.

Orario C. Canuleii tribuni pleb. ad plebem pro rog	ationibus
promulgatis.	62
Oratio Vestii Meff. Volfcor. regis, qua fuos adhortati	ur. 66
Oratio Mamerci Amil. dictatoris, qua suos inustrat	A CONTRACTOR
mine exterritos exhortatur. Oratio Sexti Tempanii decurionis, qua milites in re	67
rata adhertatur.	ibid.
Oratio L. Dec, tribuni pleb. ad populum adversus	
humium tribunum militum.	68

Ex quinto libro ab urbe condità.

Oratio Appii Claud. tribun. militum ad populum contra tribunos pleb. pro bello continuando.
Oratio P. Liein. Calvi ad populum, ut filio, sibi delatum
bonorem, mandaret. 74
Oratio Camilli ad Padagogum Faliscorum in castris depre-
hensum cum pueris. 75
Oratio Legator. Faliscos Romanis dedentium in senatu. 76
Oratio Camilli exulis, qua Ardeates, ut arma capiant ad-
versus Gallos, adhortatur. 77
Oratio M. Furii Camilli ad populum Rom. de non transmi-
grando Vejos. 78

Ex fexto libro ab urbe condità.

Oratio M. Furii Gamilli Dictatoris, quâ fuo	s perterritos
hostium numero adhertatur.	83
Oratio A. Cornel. Cossi dictatoris ad suos.	84
Oratio Cornel. Cossi dictatoris in M. Manlium.	85
Oratio M. Manlii Capitolini, quâ diciatori & fpondet.	patribus re-
	Oratio

Oratio M. Manlii Capitol. post vincula ad plebem adver	(NS
	87
Oratio Camilli ad senatores Tusculanorum de mittendis	Ro-
mam de pace legatis.	88
Oratio Legatorum Tufculan. in fenatu, qua fe purgant.	89
Oratio D. Cincinn. dictatoris ad A. Sempron. magistrum	e-
quitum de belli ratione.	90
Oratio Camilli dictatoris ad Quirites, de intercess.	91
Oratio App. Claudii contra tribunes pleb. legumlatores,	Ġ
leges if fas.	92
industrial algebra and and the state of the	10

Ex septimo libro ab urbe conditâ.

Oratio Servii Tull. ad dictatorem, ut militibus pugnandi
faceret potestatem. 96
Oratio M. Pop. consulis, qua suos milites adhortatur. 97
Oratio Legator. Campanor, in fenatu, qua auxilium adver-
sus Samnites petunt. 98
Oratio Roman. qua pracedenti Campanorum Legat. oratio-
ni respondent.
Oratio Legat. Campanorum, qua precedenti Romanorum o-
rationi respondent. ibid.
Oratio M. Valer. Corvini, qua suos adhortatur. ibid.
Oratio exhortatoria P. Decii trib, militum ad A. Corneljum
consulem, cum spes elabendi non videretur. 102
Oratio ejusdem P. Decii, qua suos ad erumpendum ex colle
occupato adhortatur.
Oratio M. Valer. Corvini Dictat. ad conjuratores & se-
ditiosos milites, qua dehortatur à pugna contra patri-
am.
Oratio T. Quintii ducis seditiosorum, qua eos ad concordiam
exportatur.

Ex octavo libro ab urbe condită.

Oratio Ann. Setini pratoris Latinorum ad suos.	107
Oratio Ann. ejusdem ad P. C. Roman. ut alter	
Latinis fieret.	109
Oratio T. Manlii Consulis ad legatos Latinor.	110
Oratio T. Manl. Consulis ad T. Manlium filium,	quâ eum
accusat, quod in hostem ipsius injussu pugnavis	Tet. ibid.
Oratio Furii Camill. Conf. ad patres de Lat. refer	entis. 111
Oratio L. Papir. dictatoris, qua Fab Maximu	m accufat
quòd adversus edictum pugnasset.	112
Oratio M. Fab. Max. pro filio ad populum pro-	vocantis à
dictatore.	113
Oratio Papir. dictat. ad populum de absolutione	Q. Fab.
magistri equitum.	114
The secretary the second of th	341 - 211 - 201

Ex nono libro ab urbe condită.

Oratio Claud. Pontii Samnitium imperat. postquam legati-
one nibil factum esse vidit.
Oratio L. Lentuli princ. Legator. Rom. ad exercitum &
consules, qua suam de deditione sententiam exponit. 116
Oratio Sp. Postum. Consulis, qui sub jugum missus erat, in
senatu de pace ad Caudium facta.
Oratio ejus dem Sp. Postum. contra tribunos pleb. qui dedi-
tionem impediebant.
Oratio A. Corn. Arvina Fecialis ad Sammites in deditione
sponsorum pacis.
Oratio Cl. Pontii Samnit. regis, qua feciali respondit. ibid.
Oratio Q. Fab. dictator. quâ suos ad eruptionem borta- tur.
tur. 113 1124
Oratio C. Menenii dictatoris, quando in eum ambitûs cri-
men jactum est à nobilibus.
Oratio C. Sempron. tribun. pleb. adversus Ap. Claudium,
qui se intra legitimum tempus censur à abdicare nolebat. 126
LX.

Ex decimo libro ab urbe condità.

Oratio P. Decii Muris confulis ad populum, qua fuad	et, ut
ex plebe augures & pontifices fiant.	129
Verba Q. Fab. Max. consulis designati ad populum.	131
Verba Virginia in dedicat. ara Pudicitia pleb.	ibid.
party and the bold which is also by could be also	E209E
Ex vicefimo primo libro ab urbe conditâ.	elas viji.
AND A CONTRACT OF THE PROPERTY	B-124-73

Oratio Hannonis ad Carthag. contra Annibalem de	fædere
rupto.	132
Oratio Alorci Hispan. ad Saguntinos, qua pacis con	ditiones,
quas Annibal ferebat, exponit.	134
Oratio cujusdam Carthag. quâ legatis Roman. de	confilio
oppugnationis Sagunti respondet.	135
Oratio Volscianorum qua legatis Rom. respondent.	137
Oratio Annibalis ad Hispanos milites.	ibid.
Oratio P. Scipionis suos adhortantis.	138
Oratio Annib. Suos adhortantis.	141

Ex vicesimo secundo libro ab urbe condità.

Oratio M. Minut. Ruffi magistri equitum, qua in S	. Fab.
Max. dictat. cunctationem acriter invehitur.	144
Aceducis Hifpan. ad Bostarem pro obsidibus verba.	146
Fab. Dictat. de temeritate Minut. verba.	ibid
Oratio Minut. magistri equitum, qua suos ad conjun	ngenda
cum Fab. castra adhortatur.	147
Minut. verba ad Fab. dictatorem.	148
Oratio Fab. Max. ad Amilium de Varrone, &	ratione
pugnandi cum hoste.	ibid.
Oratio P. Sempron. Tuditani trib. militum, qua suos	ad e-
rumpendum adhortatur.	151
Oratio Captivorum Cannensi clade Rom. ad patres.	152
Orat. T. Manl, Torquati, ne captivi redimerentur.	154
CHO PART NO TO THE PART NO THE PART NO TO THE PART NO THE	Ex

Ex vicefimo tertio libro ab urbe condita

Oratio Pacuvii Calav. Campani ad populum Campan	
Oratio Varr. consulis, qua legatis Campan. respondet.	158
Oratio Perolle ad Pacuvium Calav. patrem de interf	
Annibale.	1.60
Oratio Pacuvii Calav. filium à facinore dehortantis.	161
Oratio Perolla, qua Pacuuio patri respondet.	ibid.
Verba Magii Dec. ad circumfusam multitudinem.	162
Oratio Himile. Barchine factionis viri, adversus H	
	163
Oratio Hannon. Himilconi respondentis.	ibid.
Bratio Samnitium Legat. ad Annibalem, qua petu	
opem adversus Romanos ferat.	1.65
All the san deal has recommended beauty and seemed and	,
7	
Ex vicesimo quarto libro ab urbe conditâ.	erentarion.
Oratio Fab. Max. ad populum de deligendo imperator	e. 166
Oratio T. Gracchi ad milites.	169
Oratio L. Pinar. Prafecti prasid. Rom. Enna, qua su	
hortatur.	ibid.
With the Contract of the Contr	IUIU.
Ex vicesimo quinto libro ab urbe condità.	ri isenti
and the second and the second	: J.A
Oratio relegator, militum ad M. Marcellum de mu	tatione
condit.	171
Oratio Syracufan, ad Marcellum de dedit.	173
Oratio L. Mart. qua suos milites exhortatur.	174
TAT - 2 CHARLES AND THE COLUMN	
Ex vicesimo sexto libro ab urbe condità.	
Ex vicentio iextornoro ao urbe condita.	Grand.
Oustin 12th Waris Company of Company and and Company	1.1
Oratio Vib. Virii Campani ad Campanos, qua ne fe	
Roman. dissuadet.	177
Oratio M. Marcelli ad P. C. fe adversus Syracus.	ratores
defendentis.	.179
	Oratio

Oratio P. Scipion, ad veteres milites.	181
Oratio P. Scipion, ad milites.	
Oratio P. Scipion. ad Luceium Celtiber. principem, Sponsam reddidit.	185
Ex vicesimo septimo libro ab urbe condità	00000 00000
Oratio M. Marcelli ad fuos.	186
Oratio Annibal. ad suos.	187
Ex vicesimo octavo libro ab urbe condità.	
Oratio P. Scipion. ad milites.	180
Oratio Sagunt. ad P. C. in fenatu.	192
Oratio Q. Fab. Max. qua Scipioni Africam provinci	
cerni dissadet.	194
Oratio P. Cornel, Scipionis, orationi pracedenti Q. I	199
Ex tricesimo libro ab urbe condità.	disaro.
Oratio Sophonisha uxoris Syphacis ad Masinissam.	203
Oratio P. Scipion. ad Masinissam.	204
Oratio Annib. ad Scipion. de pace.	205
Oratio Scipion, ad Annibalem.	208
Oratio Annibal. ad Carthag. qui reprehenderant qu	od risis-
set in communi fletu.	209
Ex tricesimo secundo libro ab urbe condita	CH10
Oratio Arist. pratoris Acheorum. qua eos objurgat.	210
Ex tricesimo quarto libro ab urbe conditâ.	erasiG
Oratio M. Catonis consulis pro lege Oppia contra m	ulierum
luxuriam.	241
	Oratio

Oratio L. Valer. trib. pleb. pro mulieribus contra legen	n Op-
piam.	216
Oratio M. Porc. Catonis confulis ad suos.	220
Oratio T. Quint. in conventu Gracia.	221
Oratio Arist. Pratoris Achaorum de Ætolis & Nab.	222
Oratio Nabid. tyranni Lacedamon. ad T. Quintium.	223
Oratio T. Quint. qua Nabidi respondet.	225
Oratio T. Quint. qua suos ad obsidionem Lacedamoni	s ad-
bortatur.	227
Ex tricesimo quinto libro ab urbe condità.	
Oratio Minion. ad Legatos Romanorum.	228
Oratio Sulp. Legati Roman, qua ad pracedentem resp	ondet.
	229
Oratio Annibal. ad Antiochum, quâ se purgat.	230
Ex tricesimo sexto libro ab urbe condità.	
Oratio Annibal. in Concilio Antiochi, de totius belli r	atione
& Macedon, sententia.	231
Oratio Attil. Consulis ad suos.	233
Oratio T. Quint. ad Acheos de Zacyntho.	235
Oratio Quint. ad M. Acilium consulem pro Ætolis.	236
Oratio T. Quint. ad Ætolor. principes de reconcil.	237
Ex tricesimo septimo libro ab urbe condità.	
Oratio Eumen, in concilio:	237
Oratio Scipion. qua legatis Antioch. respondet.	238
Oratio Zeuxis legat. Antiochi ad Rem. de pace.	239
Oratio Scipion. ad ea respond.	240
Ex tricesimo octavo libro ab urbe conditâ.	1243
Oratio P. Scipion. African. rei, ad Quirites.	241
	Ex

Ex tricesimo nono libro ab urbe condità.

And the state of t	1,427
Oratio M. Porcii Caton. consulis, ad populum, in Bacchan, ritum.	7 <i>œauns</i> 242
Oratio Philipp. Macedon. ad legatos Rom.	245
Oratio Lycorta prator. Achaorum, qua legatis Ron	
Spondet.	247
Ex quadragesimo libro ab urbe condità.	
Oratio Phil. Macedonis de sua liberorumque infelie	ci condi-
of tione.	250
Oratio Perfei accufator. in Demetrium fratrem	parricid.
reum.	253
Oratio Demetr. parricid. rei.	256
Oratio T. Sempron. pratoris ad L. Minucium legat.	261
Oratio Q. Cacil. Metelli, ad M. Lepidum & M. F.	
fores declaratos, de reconcil.	262
Oratio Phil. regis Macedon. ad Antigonum de regi	7 - 7
Orthern exerce to female.	264
Orationes ex Corn. Tacito collecta	
Ex Lib. I. Annal.	C. Cife
TIbuleni orat.	266
Clementis Centurionis orat.	267
German. Casaris orat.	ibid.
Segestis orat.	269
Ex lib. II. Annal.	
M. Hortali orat.	270
Tib. Cafaris responsio.	271
Germanici orat.	272
	F.,

Ex lib. III. Annal.

Tiber orațio in senatu. Orațio Sever. Cacina, quâ uxores à provinciis arce	273
flatuit.	274
Oratio Valer, Messalini, qua Cacina respondet. M. Lepid. oratio in senatu.	275 276
Ex lib. IV. Annal.	
Tiberii oratio in senatu. Gremutii defensio in senatu.	277 ibid.
Tiber. oratio in senatu. Orațio Tiberii.	279
Ex lib. VI. Annal.	MATERIAL STATES
M. Terent. Equitis Rom. prat.	181
Ex lib. XI. Annal.	ensk Sednes0
Meron. Casaris oratio in senatu.	283
Ex lib. XIV. Annal.	
C. Caffii orat.	285
Seneca oratio ad Cafarem Neronem. Neronis ad Senec. responsio.	287
Ex lib. XV. Annal.	N.
Pati Thrasca orat.	290
Ex lib. XVI. Annal.	
Capitonis Cossutiani orut. ad Neronem Casarem.	291
414	Ex

Ex lib. I. Hift.

Galba	imperat. oratio ad Pisonem.	292
	s orat.	295
Othon	is oratio ad milites.	296
Othon	is oratio ad milites.	298
2.3.5		Dark over
	Ex lib. II. Hift.	ENG CHARLES SHAPE
Othon	ois orat.	300
Mucie	ani orat.	301
dus		tens interestal
230	Ex lib. IV. Hist.	Charles Drag.
	i Montani orat.	304
	i Tencterorum orat.	305
	pinensium oratio.	306
9 1	dis orat.	307
8;:		the company
106	Ex lib. V. Hift.	to your hard
Civili	is oratio, sed mutilata.	TRACE STREET, COLUMN
	o or most few manners,	309
	Ex Vità Agricole à Corn. Tacit.	prodita.
Galga	aci orat.	3-10
	cola orat.	313
2+8		Gallifebouit erat
1942 1943	Orationes ex Q. Curtio Co	llettæ.
	Ex lib. III.	
Char	idemi orat.	315
		1 10 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1
	Ex lib, IV.	Centers ad Ale
Tonas	torum Darii oratio ad Alexandrum.	216
	penien, orațio ad Alexandrum.	317
Z WI III	THE PROPERTY OF THE PROPERTY O	Alexandri
1 10 46 1		

Alexandri oratio ad lega	atos Darii.	318
Darii oratio ad milites.	10.1 de es	319
205	Ex lib. V.	
Euctemonis Cynai oratio		312
Theati Atheniensis orat.		323
Darii orat.		324
Nabarzanis orat.		325
100	Ex lib, VI.	AURA I
Alexandri orat.		
Crateri orat.	MINISH IN A	326
Alexandri orat.		329
Philota orat.		334
		234
	Ex lib. VII.	(SEIN)
Amynta orat.		338
Cebaris orat.		341
Alexandri orat.	contact feel services.	343
Scythe legati orat.		344
Alexandri orat, ad tree	ontos milites.	347
	Ex lib. VIII.	
Callisthenis orat.	The second secon	348
Hermolai orat	20	349
Alexandri orat.	Orangonus ex 20. Com	351
	.11	
	Ex lib. IX.	
Alexandri ad milites of	rat.	354
Comi orat, ad Alexand		357
Crateri ad Alexandrun	4일 실하다. 1875 (Taylor of Arthur 1982) (1985) (1985) (1985) (1985) (1985) (1985) (1985) (1985) (1985) (1985) (19	359
Alexandri ad amicos o		360
A A A A A A A A A A A A A A A A A A A	ur, printe ad decreasion cui	Megano.
* a series to be a series of the series of t		Ex

Ex lib, X,

Alexandri ad milites orat.	362
Alexandri ad peregrinos milites orat.	365
Perdicca in concione militum orat.	366
Ptolemai orat.	367
Meleagri orat.	368

FINIS.

FINIS.

